

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2557

โครงการความหลากหลายของพืชสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด

(The diversity of medicinal plants in Sam Roi Yod fresh water marsh)

วิวรรณ วงศ์อรุณ

แหวดาว จงกลนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

รัตติยา เม่งกว้าง

อัชฌาพร กว้างสวัสดิ์

สุพจน์ สุขพัฒน์

เอกฤทธิ์ ดวงมาลา

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

กุมภาพันธ์ 2558

รหัสโครงการ 2557A16962008

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2557

โครงการความหลากหลายของพืชสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด

วิวรรณ์ วงศ์อรุณ

แหวดาว จงกลณี

รัตติยา เม่งกว้าง

อัชฌาพร กว้างสวาสดี

สุพจน์ สุขพัฒน์

เอกฤทธิ์ ดวงมาลา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

All rights reserved

สนับสนุนโดย สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัย

ในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพของพืชสมุนไพรในเขตพื้นที่ทุ่งสามร้อยยอด นี้ได้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จ ความอนุเคราะห์และน้ำใจจากหน่วยงานและบุคคลหลายฝ่ายขณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ให้การสนับสนุนการวิจัย ขอขอบพระคุณ ศ.ดร. วิสุทธิ์ ไบไม้ อาจารย์ ดร.ศรีวรรณ ไชยสุข รศ.ดร.สุพัตราชาติบัญชาชัย ที่ปรึกษาโครงการวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการจนกระทั่งลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ กำนันชลอ เจิมวงศ์รัตนชัย ผู้ใหญ่อภิรักษ์ เสรีสกุลธร ผู้ใหญ่ศิริ อินทประสิทธิ์ คุณจิรัฏฐ์ ปรานต์ประสิทธิ์ อาจารย์บุปผา บุญส่ง ชาวบ้านสามร้อยยอดและชาวบ้านเกาะไผ่ที่น่ารักทุกท่าน รวมทั้งเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่ให้การต้อนรับคณะผู้วิจัยด้วยความอบอุ่นและให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยอย่างยิ่ง รวมทั้งให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมตลอดโครงการ

ขอขอบคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ อาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาสาขาวิชาการโรงแรม คณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ อย่างดียิ่ง

คณะผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) มุ่งเน้นในการศึกษาชนิดของพืชสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอดตลอดจนภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของชาวบ้าน โดยเน้นเก็บข้อมูลด้วยการสำรวจ สัมภาษณ์ และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องสมุนไพรจำนวน 8 คน รวมทั้งชาวบ้านร่วมให้ข้อมูลจำนวน 25 คน ในพื้นที่บ้านสามร้อยยอด หมู่ 2 ตำบลไร่เก่า และบ้านเกาะไผ่ หมู่ 5 ตำบลไร่ใหม่ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้แบบสำรวจ และสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือและวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้กรอบแนวคิดของงานวิจัย

ผลการวิจัยพบพืชสมุนไพร จำนวน 163 ชนิด สามารถระบุชื่อวิทยาศาสตร์ได้ 157 ชนิด 77 วงศ์ ไม่สามารถระบุชื่อได้ 6 ชนิด แบ่งออกเป็นพืชสมุนไพรประเภทต้น 81 ชนิด ประกอบด้วย ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก ประเภทเถา-เครือ 42 ชนิด ประเภทหัวเหง้า 14 ชนิด ประเภทผัก 8 ชนิด และประเภทหญ้า 19 ชนิด ชุมชนมีภูมิปัญญาในการนำพืชสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ในด้านยารักษาโรค บำรุงกำลังมากที่สุด มีตำรับยาพื้นบ้าน 222 ตำรับแบ่งเป็นประเภทยาเดี่ยว 149 ชนิด และประเภทตำรับ 73 ตำรับ โดยสมุนไพรที่ใช้แบบยาเดี่ยวมากที่สุด ได้แก่ กรดน้ำและหญ้าพันงูขาว ใช้รักษาแผลสด แผลพุพองและโรคเรื้อรัง ไมยราบ รักษาลมพิษ โรคสะเก็ด งูขึ้น โรคนี้่ว และโรคเบาหวาน พญานาคราช และกำลังวัวเถลิง ใช้เป็นยาบำรุงกำลัง ส่วนสมุนไพรที่ใช้แบบตำรับมากที่สุดได้แก่ บอระเพ็ด ไพล ตะโกนา เถาวัลย์เปรียง หญ้าแห้วหมู มะกอก และส้มป่อย ส่วนใหญ่ใช้สมุนไพร 2-3 ชนิดต่อตำรับ โดยจะใช้เป็นยาในกลุ่มอื่นๆ (โรคติดเชื้อและพิษจากเชื้อฯลฯ) มากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มอาการไข้และอาการปวด กลุ่มระบบทางเดินอาหาร และกลุ่มระบบผิวหนัง นอกจากนี้แล้วยังมีการใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านอาหาร ด้านเครื่องใช้ไม้สอย ด้านสมุนไพรสำหรับสัตว์และด้านศาสนา พิธีกรรม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

Abstract

This research is a descriptive study which aimed to investigate the species of medicinal plants in the Sam Roi Yord fresh water marsh and the local wisdom that exists among the villagers regarding their applications. The data collection was conducted through field investigations, observations, and in-depth interviews with eight local sages, who were the experts in medicinal plants, as well as 25 villagers living in Ban Sam Roi Yord, Village number two, Rai Gao sub-district, and Ban Koh Pai, Village number five, Rai Mai sub-district of Sam Roi Yord, Prachuap Khiri Khan. Interview forms and interviews were used as the research tools and data was then analyzed within the conceptual framework of the study.

The results showed that there were a total of 163 species of medicinal plants in the area. Of these, the scientific name of 157 species belonging to 77 families could be identified, while the remaining six could not be scientifically classified. The plants could be subdivided into 81 species of stems (including perennials, shrubs, and herbaceous plants), 42 species of climber plants, 14 species of corm, eight species of vegetables, and 19 species of grass. The majority of the local wisdom possessed by the community was the remedial and nourishing benefits of these medicinal plants. There were 222 recipes of traditional medicine, which could be categorized into 149 single active ingredients and 73 recipes). The medicinal plants most often used on their own/as single active ingredients were Krod Nam and Ya Phan Ngu Khao for treating fresh wounds, skin boils, and herpes; Mai Ya Rab for urticaria, psoriasis, kidney stones, and diabetes; and Pra Ya Nakarat and Kamlang Wua Tloeng were used for nourishment. The medicinal plants used mainly as part of recipes included Bora Phet, Phlai, Tako Na, Thao Wan Priang, Ya Haew Mu, Ma Ka, and Som Poi. The majority of these recipes involved two to three plant species and most of them belonged to the group of medicines for 'other diseases' (such as infection diseases and microbial toxins?). The second, third, and fourth largest groups were medicines for fever and pain symptoms, gastro-intestinal diseases, and skin diseases, respectively. Other applications of the medicinal plants studied included food, building structures and tools, herbal remedies for animals, and religious ceremonial purposes.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(3)
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(5)
สารบัญเรื่อง	(6)
สารบัญภาพ	(8)
บทที่	
1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
ขอบเขตของโครงการวิจัย	2
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	3
บทที่	
2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	4
ความหมายของพืชสมุนไพร	4
ความหลากหลายทางชีวภาพ	7
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	11
ความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพร	13
บทที่	
3 วิธีดำเนินการวิจัย	14
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	17
การวิเคราะห์ข้อมูล	18

All rights reserved

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
4 ผลการวิจัย	19
บริบทของชุมชน	19
ชนิดของพืชสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด	22
การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร	32
ตำรับยาจากพืชสมุนไพร	38
บทที่	
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	83
สรุปผลการวิจัย	83
อภิปรายผล	87
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย	93
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	93
ผลผลิต	93
รายงานการเงิน	94
บรรณานุกรม	95
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557	100
ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับ เอกสารทางวิชาการ	127
ภาคผนวก ค ตำรับยาพื้นบ้าน	176
ภาคผนวก ง รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน	273
ประวัตินักวิจัย	276

All rights reserved

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ภาพถ่ายพิกัดทางภูมิศาสตร์พื้นที่ศึกษา	16
2 แผนที่พื้นที่ศึกษา	16
3 หมอยาประจำหมู่บ้าน	21
4 กำลังช่างสาร	27
5 กำลังวัวเถลิง	27
6 ฤกษ์ผสมเสร็จ	27
7 ทลายเขา	28
8 เปลือกบาง	28
9 พญาปล้องทอง	28
10 ชี้นอน	29
11 ตาลเดี่ยว	29
12 พญารากเดี่ยว	29
13 ว่านชั้นหมาก	30
14 ชลู่	30
15 เถาว์ลย์เปรี๊ยะ	30
16 ประคำไก่	31
17 เพชรสังฆาต	31
18 พญาไร้ใบ	31
19 กรตน้ำ	32
20 เสลว	82

ลิขสิทธิ์ © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงจำนวน ประเภทของพืชสมุนไพร จำแนกตามแหล่งที่พบ	23
2 เปรียบเทียบชื่อและลักษณะของสมุนไพร	24
3 แสดงเพศ อายุและประสบการณ์/ภูมิหลังของปราชญ์ชาวบ้าน (ครูภูมิปัญญา)	32
4 แสดงเพศและอายุของชาวบ้าน	33
5 แสดงประเภทของสมุนไพร และการใช้ประโยชน์ของปราชญ์ชาวบ้าน (ครูภูมิปัญญา)	34
6 แสดงประเภทของสมุนไพร และการใช้ประโยชน์ของชาวบ้าน	35
7 แสดงจำนวนของส่วนของสมุนไพรและการใช้ประโยชน์ของปราชญ์ชาวบ้าน (ครูภูมิปัญญา)	36
8 แสดงจำนวนของส่วนของสมุนไพรและการใช้ประโยชน์ของชาวบ้าน	37
9 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะการใช้สมุนไพรประกอบใน 1 ตำรับของปราชญ์ชาวบ้าน (ครูภูมิปัญญา)	39
10 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะการใช้สมุนไพรประกอบใน 1 ตำรับของชาวบ้าน	39
11 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับ จำแนกตามจำนวนสมุนไพรที่ใช้ประกอบใน 1 ตำรับของปราชญ์ชาวบ้าน(ครูภูมิปัญญา)	40
12 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับ จำแนกตามจำนวนสมุนไพรที่ใช้ประกอบใน 1 ตำรับของชาวบ้าน	40
13 รายชื่อสมุนไพรที่ปราชญ์ชาวบ้าน(ครูภูมิปัญญา)รู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยาแบบยาเดี่ยว เรียงลำดับตามตัวอักษร	41
14 รายชื่อสมุนไพรที่ปราชญ์ชาวบ้าน(ครูภูมิปัญญา)รู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยาแบบตำรับ เรียงลำดับตามตัวอักษร	44
15 รายการชนิดพืชสมุนไพรที่ชาวบ้านรู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยาแบบยาเดี่ยว เรียงลำดับตามตัวอักษร	46
16 รายการชนิดพืชสมุนไพรที่ชาวบ้านรู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยาแบบตำรับ เรียงลำดับตามตัวอักษร	50
17 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทยาของปราชญ์ชาวบ้าน (ครูภูมิปัญญา)	53
18 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทยาภายใน	53
19 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทยาภายนอกของปราชญ์ชาวบ้าน (ครูภูมิปัญญา)	54
20 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทยาของชาวบ้าน	54
21 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทยาภายในของชาวบ้าน	55

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
22 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทภายนอกของชาวบ้าน	55
23 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษาของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)	56
24 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาแบ่งตามกลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษาของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)	56
25 แสดงจำนวนและร้อยละของยาเดี่ยวแบ่งตามกลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษาของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)	57
26 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษาของชาวบ้าน	58
27 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาแบ่งตามกลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษาของชาวบ้าน	58
28 แสดงจำนวนและร้อยละของยาเดี่ยวแบ่งตามกลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษาของชาวบ้าน	59
29 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบทางเดินอาหารของปราชญ์ชาวบ้าน(ครุภูมิปัญญา)	59
30 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษา โรกระบบทางเดินอาหารของชาวบ้าน	60
31 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบทางเดินหายใจของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)	61
32 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบทางเดินหายใจของชาวบ้าน	61
33 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์ของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)	62
34 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์ของชาวบ้าน	62
35 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบประสาทและกล้ามเนื้อของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)	63
36 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบประสาทและกล้ามเนื้อของชาวบ้าน	63

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
37 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบการไหลเวียนของเลือดของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)	64
38 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบการไหลเวียนของเลือดของชาวบ้าน	64
39 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบผิวหนังของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)	65
40 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบผิวหนังของชาวบ้าน	66
41 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาอาการไข้และอาการปวดของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)	66
42 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาอาการไข้และอาการปวดของชาวบ้าน	67
43 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อจุลินทรีย์ และอื่นๆของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)	68
44 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษา โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อจุลินทรีย์ และอื่นๆ ของชาวบ้าน	70

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พืชสมุนไพรถือว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลายมากโดยเฉพาะประเทศไทยที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง และจากการศึกษาค้นคว้าและสำรวจพรรณไม้ตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศของกรมป่าไม้ และได้จัดทำข้อมูลรายชื่อพืชสมุนไพรไทยไว้ ซึ่งพบว่ามีทั้งหมดประมาณ 1,200 ชนิด แสดงให้เห็นว่าในผืนป่าของประเทศไทยมีพืชสมุนไพรอยู่เป็นจำนวนมากมายหลากหลายชนิดที่มนุษย์ได้รู้จักนำส่วนต่างๆ ของพืชสมุนไพรมาใช้เป็นยาบำบัดรักษาโรคมาแต่ครั้งโบราณกาล แต่การศึกษาข้อมูลความหลากหลาย และการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในพื้นที่ต่างๆ พบว่ายังมีค่อนข้างน้อย รวมทั้งความแตกต่างของวัฒนธรรม พื้นที่และบริบทของชุมชนในแต่ละแห่งก็มีความแตกต่างกันไป ทำให้การใช้ประโยชน์สมุนไพรมีความแตกต่างกันไปด้วย

ทุ่งสามร้อยยอด เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ถูกจัดอันดับให้อยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสำคัญสูงสุด 8 อันดับแรกของโลก ครอบคลุม 2 อำเภอ คืออำเภอสามร้อยยอดและอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งประกอบไปด้วย 26 หมู่บ้าน ใน 8 ตำบล ของ 2 อำเภอดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทยและเป็น 12 ใน 42 แหล่งของพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยที่ได้รับการบันทึกไว้ในนามอนุกรมพื้นที่ชุ่มน้ำของเอเชียว่ามีความสำคัญระหว่างประเทศในฐานะที่เป็นถิ่นที่อยู่ที่สำคัญของนกน้ำและได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar site) ลำดับที่ 1,743 ส่วนสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดคือ ทุ่งน้ำจืดหรือทุ่งสามร้อยยอด มีพื้นที่ประมาณ 23,000 ไร่ ลักษณะเป็นที่ราบมีน้ำจืดท่วมขังตลอดปี อุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ เป็นทุ่งแฉก และทุ่งอ้อผืนสุดท้าย ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดที่เหลืออยู่ในประเทศไทย เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของนก สัตว์รัง วางไข่และขยายพันธุ์ของนกนานาชนิดทั้งนกประจำถิ่นและนอกพวยพตลอดทั้งปี เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำจืดและสัตว์อื่นๆ

แต่ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติโดยเฉพาะปัญหาภัยแล้งและการกระทำของมนุษย์ ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าว โดยเฉพาะทุ่งสามร้อยยอดได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศนี้อย่างมาก และจากการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพืชผักพื้นบ้านประกอบอาหารของชาวบ้านสามร้อยยอดซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กลุ่มของความหลากหลายทางชีวภาพ ในปีงบประมาณ 2556 นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดี และพบว่าปัจจุบันพืชผักพื้นบ้านที่เคยมีความอุดมสมบูรณ์ครั้งในอดีตได้ลดจำนวนลงอย่างมาก บางชนิดสูญพันธุ์ รวมทั้งมี

การเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชผักด้วย สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งเนื่องจากไม่รู้จักพืชสมุนไพร รวมถึงการนำไปใช้ประโยชน์ ดังนั้นชุมชนจึงมีความต้องการที่จะศึกษาพืชสมุนไพรที่ยังคงเหลืออยู่ในเขตพื้นที่ทุ่งสามร้อยยอด รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพร ซึ่งจะช่วยให้คนในชุมชนได้รู้จักชื่อ และส่วนต่าง ๆ ของสมุนไพรที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ยิ่งไปกว่านั้นข้อมูลที่ได้นั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการสนับสนุนการพัฒนาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรจากธรรมชาติในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งยังสามารถส่งเสริมให้ชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน โดยอาจจะนำพืชสมุนไพรมาปรุงยาเพื่อใช้บำบัดรักษาอาการต่าง ๆ หรือใช้บรรเทา และป้องกันความเจ็บป่วย ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตลอดไปรวมทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงไว้สืบรุ่นลูกหลานสืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อศึกษาชนิดและการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของคนบ้านสามร้อยยอด และบ้านเกาะไผ่ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล ดำเนินโครงการศึกษาร่วมกับชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งกลุ่มเด็กกรักทุ่ง โรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม และกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาทุ่งสามร้อยยอด เพื่อศึกษาถึงความหลากหลายของพืชสมุนไพร โดยขอบเขตของโครงการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา/ตัวแปรที่ศึกษา

1.1 ศึกษาบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตในการดำรงชีพของคนในชุมชน รวมทั้งบริบทของทุ่งสามร้อยยอดในสภาพปัจจุบัน

1.2 ศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพของพืชสมุนไพรในประเด็น ชื่อ (ชื่อไทย ชื่อที่ชาวบ้านเรียก ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์) ชนิด ประเภท และแหล่งที่พบ

1.3 ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในประเด็น ส่วนของพืชสมุนไพรที่นำไปใช้ประโยชน์ การใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านยารักษาโรค/ บำรุงร่างกาย ด้านอาหาร ด้านเครื่องใช้ไม้สอย ด้านเกี่ยวกับสัตว์ ด้านพิธีกรรม ศาสนา ความเชื่อ เป็นต้น

1.4 จัดทำตำรายาพื้นบ้านจากพืชสมุนไพรของชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเสริมสร้างความตระหนักรู้ในคุณประโยชน์ของพืชสมุนไพรที่มีต่อสุขภาพของชาวบ้านในชุมชน

1.5 จัดฐานข้อมูลพืชสมุนไพรของชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่องค์ความรู้
สู่สาธารณชน

2. ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

2.1 ประชาชนชาวบ้าน (ครูภูมิปัญญา)

2.2 ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่

3. ขอบเขตด้านพื้นที่/สถานที่ศึกษา

บ้านสามร้อยยอด และบ้านเกาะไผ่ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา

ใช้ระยะเวลาในการศึกษา ตลอดโครงการ 12 เดือน

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

พืชสมุนไพร หมายถึง ชนิดของพืชสมุนไพรในท้องถิ่นที่มีตามธรรมชาติทั้งในทุ่ง บนบก และบนเขาสามร้อยยอด บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านสามร้อยยอด ตำบลไร่เก่า และหมู่ที่ 5 บ้านเกาะไผ่ ตำบลไร่ใหม่ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร หมายถึง ความรู้และวิธีปฏิบัติที่เกิดจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรสำหรับเป็นยา อาหาร เครื่องใช้ ไม้สอย พิธีกรรมศาสนา ความเชื่อ และใช้สำหรับสัตว์

ครูภูมิปัญญา หมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับในความรอบรู้ด้านการใช้สมุนไพร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการปฏิบัติด้วยตนเองและนำความรู้นั้นมาเผยแพร่ และใช้ประโยชน์ให้กับสมาชิกในชุมชนและผู้สนใจ

ตำรายาพื้นบ้าน หมายถึง ตำรับยาที่ได้จากภูมิปัญญาชาวบ้านสามร้อยยอดและบ้านเกาะไผ่ ในการใช้พืชสมุนไพรเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย และบำรุงร่างกาย ซึ่งประกอบด้วย ชื่อ ยา ส่วนประกอบ วิธีทำและวิธีใช้สรรพคุณ ข้อจำกัดในการใช้ยา และเจ้าของตำรับ

All rights reserved

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของพืชสมุนไพร

สมุนไพร ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่า คือ ผลิตผลธรรมชาติได้จากพืช สัตว์ และแร่ธาตุ ที่ใช้เป็นยา หรือผสมกับสารอื่นตามตำรับยา เพื่อบำบัดโรค บำรุงร่างกาย หรือใช้เป็นยาพิษ ถ้าเป็นสมุนไพรที่ได้มาจากพืชเรียกพืชนั้นว่า พืชสมุนไพร (medicinal plant) ในขณะที่สมพร ภูติยานันต์ (2542) ได้ให้ความหมายของพืชสมุนไพร (medicinal plant) ว่า พืชจากธรรมชาติทั้งสดและแห้งในสภาพที่ยังมิได้แปรรูป โดยเฉพาะพืชสมุนไพรที่อยู่ใต้ดินและเหนือดิน นำมาใช้ประโยชน์ทางป้องกันและรักษาโรค รวมถึงบำรุงร่างกายให้อยู่ดีมีสุข

การจำแนกพืชสมุนไพร

การจำแนกชนิดและประเภทของพืชโดยทั่วไปนั้นมีการจำแนกพืชสมุนไพรออกไว้เป็น 5 จำพวก คือ (วุฒิ ธรรมเวช, 2540)

1. จำพวกต้น ได้แก่ พืชที่นิยมเรียกว่า เป็นต้น มีทั้งเป็นพืชล้มลุก พืชยืนต้น ขนาดใหญ่บ้าง เล็กบ้าง ทั้งมีแก่น และไม่มีแก่น เช่น ขี้เหล็ก จันทน์แดง ฝาง มะเกลือ สมอไทย อบเชย ฯลฯ
2. จำพวกเถาและเครือ ได้แก่ พืชที่มีลำต้นเป็นเถา เครือ พันไปตามสิ่งอื่น ๆ หรือเลื้อยไปตามพื้นดิน เช่น ขจร เขี้ยววูง ตำลึง เถาวัลย์เปรียง บอระเพ็ด รางจืด ฯลฯ
3. จำพวกหัว และเหง้า เป็นพืชจำพวกที่ลงหัวหรือมีลำต้นใต้ดิน ส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุก เช่น กระเทียม กระชาย ขิง ข่า ไพล ว่านสากเหล็ก ว่านมหากาฬ ฯลฯ
4. จำพวกผัก เป็นพืชที่นิยมเรียกว่า ผัก เช่น ผักกูด ผักชีต่าง ๆ ผักบุ้ง บัวบก ผักหวาน ทั้งสอง ฯลฯ
5. จำพวกหญ้า เป็นพืชซึ่งมักจะเป็นกอ ส่วนมากมีใบแคบยาวเรียวยาว นิยมเรียกกันว่า หญ้า เช่น กกลังกา น้านมราชสีห์ หญ้าหนวดแมว หญ้าแห้วหมู ไม้ต่าง ๆ ฯลฯ จำพวกเห็ด เช่น เห็ดขี้ควาย เห็ดโคน เห็ดตับเต่า เห็ดนางรม เห็ดหูหนู ฯลฯ

ส่วนสุภาพรณี ปิติพร (2551) ได้แบ่งประเภทการเรียกชื่อพืชสมุนไพรตามการเรียกชื่อสมุนไพรของหมอยาพื้นบ้านซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความคุ้นเคย วิธีชีวิตความยาวนานของภูมิปัญญาของแพทย์พื้นบ้าน ดังต่อไปนี้

1. แบ่งตามลักษณะของพืช

1.1 แบ่งตามลักษณะทั่วไปของพืช เป็นประเภทไม้ยืนต้น เถา หญ้าหรือให้ผล ดอก หัว ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ เช่น กกหรือต้น เช่น กกส้มกบ เครือ เช่น เครือเขาปลอก หญ้า เช่น หญ้าเอ็นยืด หัว เช่น หัวร้อยรู หมาก เช่น หมากหัวลิง ดอก เช่น ต้นดอกซ้อน เป็นต้น

1.2 แบ่งตามลักษณะเฉพาะ ออกเป็นลักษณะตามรูปร่างของส่วนต่าง ๆ สีกลิ่นรส และการสัมผัส เช่น ส่องฟ้า เนื่องจากใบของสมุนไพรมันมีต่อมน้ำมัน เมื่อส่องดูกับแดดจะโปร่งใสเป็นจุด ๆ รากสามสิบ เนื่องจากรากของสมุนไพรมันเป็นพวง ๆ มีมากถึงประมาณสามสิบอัน บิคน (ราชดัด) เนื่องจากใบมีรสขมจัดเหมือนดีคน (ภาษาอีสาน บิ หมายถึง ดี) เป็นต้น

2. แบ่งตามนิเวศน์จะมีการเรียกชื่อตามพื้นที่ที่พบพืชสมุนไพรรวมถึงถิ่นที่อยู่ของพืชสมุนไพรมัน เช่น พบอยู่ตามโคกหรืออยู่ตามริมน้ำ เช่น กระโดนโคก พบอยู่ตามที่รกร้าง เช่น ภูเขาเมืองฮ้าง (สาบเสือ) พบอยู่ตามต้นไม้ เช่น แมวไม้ พบอยู่ในดิน เช่น แมวดิน (เอ็นอ้า) เป็นต้น

3. แบ่งตามสรรพคุณยาจะมีการเรียกชื่อพืชสมุนไพรมันตามสรรพคุณในการบำบัดรักษา เช่น เถาเอ็นอ่อน และเอ็นอ้า ใช้ต้มกินรักษา และบำรุงเอ็น เครือไส้ตัน ใช้แช่ให้เด็กอ่อนที่ท้องเสีย ท้องร่วง กินเพื่อให้หยุดถ่าย ว่านชักมดลูก ใช้หว่าต้มกินเพื่อห้ามเลือดเข้าอุ้ง เป็นต้น

4. แบ่งตามการใช้ประโยชน์จะมีการเรียกชื่อพืชตามการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น เครือร้อยปลา (เครือชูด) จะใช้เครือไปร้อยปลา ผักแว่น และผักหนอก จะใช้กินเป็นผัก เป็นต้น

5. แบ่งตามตำนาน นิทานพื้นบ้านจะมีการเรียกชื่อพืชสมุนไพรมันตามนิทานพื้นบ้านหรือเรื่องเล่าที่เล่าต่อกันมา เช่น แมย่ายชักปรก สรรพคุณแก้พิษงู กระบือเจ็ดตัว สรรพคุณแก้อาการสันนิบาตหน้าเพลิง ขับน้ำคาวปลา ฮ่อสะพายควาย สรรพคุณบำรุงกำลัง ทำให้ร่างกายแข็งแรง เป็นต้น

6. แบ่งตามอุปมาอุปไมยจะมีการเรียกชื่อพืชสมุนไพรมันตามคำอุปมาอุปไมยหรือคำเปรียบเทียบกับก่อนข้างจะมีความหมายชัดเจน เช่น เสลดพังพอน มีนัยยะของการรักษาพิษงูได้ เพราะคนโบราณมักเชื่อว่างูเห่ากับพังพอนคือสองสิ่งที่จะปราบกันได้อย่างเท่าเทียม ม้ากระทืบโรง ม้าแม่กำ ม้าสามตอน กำลังเลือดม้ากำลังวัวเถลิง กำลังช้างสาร และโคกลาน ซึ่งชื่อของสมุนไพรมันเหล่านี้จะมีนัยยะของการบำรุงกำลังให้แข็งแรงดังเช่นสัตว์ต่าง ๆ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย หรือพันชาติ มีนัยยะของการเป็นพืชพิษ ถ้าใครกินเข้าไปได้เกิดใหม่เป็นพัน ๆชาติแน่นอน

นอกจากนี้ สมพร ภูதியานันต์ (2542) ได้จำแนกสารองค์ประกอบในพืชสมุนไพรมันเรียกว่า สารพฤกษเคมี (plant constituents) ซึ่งสอดคล้องกับรส และสรรพคุณโบราณของพืชสมุนไพรมันที่ไชรส (taste) เป็นเครื่องบ่งบอกชนิดสารองค์ประกอบสำคัญภายในพืชสมุนไพรมัน เช่น รสฝาด มีสารพวกแทนนิน เช่น ไบโม่ชาวม รสหวาน มีน้ำตาล เช่น ไบโม่กล่ำตาหนู รสมัน มีไขมัน เช่น ผักกะเจด เมล็ดถั่วต่าง ๆ รสเค็ม เช่น ไบโม่กระชาย รสเปรี้ยว มีกรดอินทรีย์ เช่น ผักมะขาม รสขม มีแอลคาลอยด์ เช่น ชีเหล็ก หรือไกลโคไซด์ เช่น มะระ รสเมาเบื่อ เช่น รากทองพันชั่ง ไบโม่ชญา ดอกลำโพง ผลมะเกลือรสที่ใช้ความรู้สึกเฉพาะ เช่น รสเมือก (mucilaginous) มีสารเมือก และแบ่ง รสมัน (oily) มีน้ำมัน เช่น เมล็ดงา รสเผ็ดร้อน ทำให้เกิดการระคายเคือง (acrid) เช่น

ชิง ข่า รสขมหรือรสขวนคลื่นไส้ (nauseous) เช่น จำปา กระดังงา เทียน รสจืด เช่น ใบตำลึง ใบผักบุ้ง เถารางจืด เป็นต้น

ประโยชน์ของพืชสมุนไพร

ในปัจจุบันการนำพืชสมุนไพรมาแปรรูปหรือนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย มีรูปแบบวิธีการใช้ที่สะดวก และมีความปลอดภัยกับผู้บริโภคมากขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ใช้สกัดน้ำมันหอมระเหย สมุนไพรในกลุ่มนี้เป็นพวกที่มีน้ำมันหอมระเหยอยู่ในตัวสามารถนำมาสกัดโดยวิธีนำมากลั่นซึ่งจะมีกลิ่นและปริมาณที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับชนิดของสมุนไพร สมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหยที่รู้จักกันดี ได้แก่ ตะไคร้หอม น้ำมันตะไคร้หอมนำมาใช้ในอุตสาหกรรมผลิตสบู่ แชมพู น้ำหอม และสารไล่แมลง ไล่ น้้ำมันไล่ ใช้ในผลิตภัณฑ์ครีมทาภายนอก ลดการอักเสบฟกช้ำ กระจวน น้ำมันกระวานใช้แต่งกลิ่นเหล่า เครื่องดื่มต่าง ๆ และอุตสาหกรรมน้ำหอม พลู น้ำมันพลู ใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องสำอางหรือเจลทาภายนอก แก้อาการคัน

2. ใช้เป็นยารับประทาน มีสมุนไพรหลายชนิดที่สามารถนำมาใช้รับประทานเพื่อรักษาอาการของโรคต่าง ๆ

3. ใช้เป็นยาทาภายนอก เป็นสมุนไพรที่มีสรรพคุณบำบัดโรคที่เกิดตามผิวหนัง รวมทั้งแผลที่เกิดในช่องปาก

4. ใช้เป็นส่วนผสมของอาหารและเครื่องดื่ม เป็นเครื่องดื่มที่สกัดจากธรรมชาติที่ยังให้ประโยชน์ในการรักษาโรคควบคู่ไปด้วย

5. ใช้ทำเครื่องสำอาง มีสมุนไพรหลายชนิดในปัจจุบันที่นิยมใช้เป็นส่วนผสมของเครื่องสำอาง และได้รับความนิยมอย่างดี เนื่องจากผู้ใช้มั่นใจว่าปลอดภัยมากกว่าการใช้สารเคมี ได้แก่วานหางจะเข้ อัญชัน ประคำดีควาย โดยนำมาใช้เป็นส่วนผสมของแชมพู ครีมนวดผผ สบู่ โลชั่นบำรุงผิว

6. ใช้เป็นผลิตภัณฑ์ป้องกันกำจัดศัตรูพืช มักเป็นสมุนไพรจำพวกที่มีฤทธิ์เบื่อเมาหรือมีรสขมขี้ดคือ ไม่มีฤทธิ์ตกค้างที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม

7. ใช้บริโภคเป็นอาหาร และเครื่องเทศ สมุนไพรในกลุ่มนี้จัดว่าเป็นพืชผักสมุนไพรนั้นเองสามารถนำมารับประทานให้คุณค่าทางอาหาร เพิ่มรสชาติ ดับกลิ่นคาว และยังช่วยย่อยอาหารได้แก่กระเพรา โหระพา แมงลัก ผักชี สะระแหน่ ชิง ข่า กระชาย บางชนิดเป็นพืชผักสมุนไพรเมืองหนาว

8. ปลอดภัย สมุนไพรส่วนมากมีฤทธิ์อ่อน ไม่เป็นพิษหรือมีอาการข้างเคียงมาก แตกต่างกับยาแผนปัจจุบันที่บางครั้งจะมีฤทธิ์เฉียบพลัน ถ้าบริโภคเกินขนาดเพียงเล็กน้อยอาจเสียชีวิตได้

9. ประหยัด ราคาของสมุนไพรถูกกว่ายาแผนปัจจุบันมาก เนื่องจากเป็นทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว จึงควรอย่างยิ่งที่เราจะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์เพิ่มมากขึ้นทั้งยังช่วยลดดุลการค้าที่เสียเปรียบต่างประเทศ เป็นการสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจของชาติ

10. เหมาะสำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกล คนไข้ที่อยู่ตามชนบท บางครั้งไม่สามารถมารับบริการจากสถานบริการทางการแพทย์แผนปัจจุบันได้ จึงควรใช้สมุนไพรที่เชื่อถือได้ และปลอดภัยรักษาโรค

11. ไม่ต้องกลัวปัญหาขาดแคลนยา ปัจจุบันมียาหลายตัวที่ทำมาจากวัตถุดิบที่ได้จากผลิตภัณฑ์ของน้ำมัน ซึ่งปัจจุบันน้ำมันก็เริ่มจะขาดแคลนทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างถูกกระทบกระเทือน รวมไปถึงการรักษาโรค เราจึงต้องศึกษาเกี่ยวกับยาสมุนไพร และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากขึ้น

12. เป็นพืชเศรษฐกิจ ควรส่งเสริมให้มีการปลูกสมุนไพรที่ใช้ในประเทศ และเพื่อการส่งออกอย่างจริงจัง และต้องคำนึงถึงผลผลิตที่มีคุณภาพดี และต้นทุนต่ำสำหรับการส่งออกในรูปแบบของสารสกัดจะทำให้ได้ราคาดีกว่าการส่งออกในรูปแบบของวัตถุดิบ

การนำพืชสมุนไพรมาใช้เป็นยามีรูปแบบที่ใช้กันอยู่ทั่วไป 3 รูปแบบ คือ

1. ใช้พืชสมุนไพรในรูปแบบเดิม อาจใช้ชนิดเดียวหรือผสมกันหลายชนิด
2. ใช้ในรูปแบบของยาสกัด โดยใช้น้ำหรือแอลกอฮอล์หรือตัวทำละลายอื่นๆ ที่เหมาะสม
3. ใช้ในรูปแบบของยาแผนปัจจุบัน โดยสกัดเอาแต่สารออกฤทธิ์ออกมาทำให้บริสุทธิ์แล้วนำมาทำเป็นยาเนื่องจากการใช้ชื่อพื้นเมืองในการเรียกชื่อสมุนไพรในแต่ละท้องถิ่นต่างกันไป จึงอาจทำให้เกิดความสับสนได้จากการเรียกชื่อพืชสมุนไพรต้นเดียวกันเป็นคนละชื่อและที่สำคัญชื่อ มักพ้องกันทำให้เข้าใจสับสนได้

ความหลากหลายทางชีวภาพ

ความหลากหลายทางชีวภาพ หมายถึง การที่มีสิ่งมีชีวิตมากมายหลากหลายสายพันธุ์ และชนิด ในบริเวณหนึ่งบริเวณใด

อุทิต กุฏอินทร์ (2545) ได้ให้ความหมายของความหลากหลายทางชีวภาพ ว่าหมายถึง ความแปรผันในระหว่างสิ่งมีชีวิตในทุกด้าน ในทุกแห่ง ทั้งระบบนิเวศบนบกและในน้ำ และในส่วนที่ร่วมกันที่สิ่งมีชีวิตนั้น ๆ เป็นองค์ประกอบอยู่ ซึ่งประกอบด้วยความมากมายทั้งความแปรผันในชนิดพันธุ์ ระหว่างชนิดพันธุ์ และระบบนิเวศความหลากหลายทางชีวภาพ แบ่งออกเป็นสามระดับคือ

1. ความหลากหลายระดับพันธุกรรม (genetic diversity) หมายถึง ความแปรผันของพันธุกรรมในชนิดพันธุ์ที่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันไปในแต่ละตัวหรือแต่ละต้น ทั้งในด้านรูปพันธุ์ (phenotype) และกรรมพันธุ์ภายในตัว (genotype)

2. ความหลากหลายระดับชนิดพันธุ์ (species diversity) เป็นความแปรผันของชนิดพืชและสัตว์ที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยความหมายของคำว่าชนิดพันธุ์ (species) ก็คือสิ่งมีชีวิตที่มีโครงสร้างทางพันธุกรรมเหมือนกันในระดับที่ยอมรับ สามารถถ่ายทอดต่อไปเพื่อคงชนิดพันธุ์ไว้ได้ สัตว์หรือพืชที่เป็นชนิดพันธุ์เดียวกันเมื่อรวมกันเข้าเรียกว่า ประชากร (population) ความหลากหลายทางชีวภาพระหว่างสายพันธุ์ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ ความแตกต่างระหว่างพันธุ์พืชและสัตว์

ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเกษตร ความแตกต่างหลากหลายระหว่างสายพันธุ์ ทำให้สามารถเลือก
บริโภคข้าวเจ้าหรือข้าวเหนียวตามที่ต้องการได้

3. ความหลากหลายระดับระบบนิเวศหรือสังคม (community or ecosystem diversity)
เป็นความแปรผันของลักษณะการอยู่ร่วมกันของสิ่งมีชีวิตในแต่ละพื้นที่ที่มีปัจจัยแวดล้อม
แตกต่างกันไปและสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างจากส่วนอื่นโดยรอบ ในด้านของชนิดพันธุ์ที่
เป็นองค์ประกอบการแสดงออกของชนิดพันธุ์ที่ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมและการมีอิทธิพล
ต่อกัน รวมไปถึงระบบการทำงานในการส่งผ่านพลังงานและสสารในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น ทุกระดับ
ของความหลากหลายทางชีวภาพเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความคงอยู่ และอยู่รอดของชนิดและประชา
สังคมธรรมชาติทั้งหลาย และทั้งหมดเป็นสิ่งสำคัญต่อมวลมนุษยชาติ

ความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพ

ในอดีตการสูญเสยสิ่งมีชีวิตไปจากโลกอันเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ยังไม่ได้
ทราบถึงคุณค่าและเกิดการเสียดายแต่อย่างใด ดังนั้นทั้งพันธุ์พืชและสัตว์มากมายชนิด
จึงถูกปล่อยให้หมดไปทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ บางส่วนอาจเป็นเพราะเทคโนโลยียังเข้า
ไม่ถึงซึ่งต้องรอการพัฒนาทางวิชาการอีกระยะหนึ่ง แต่ถ้าหากชนิดพันธุ์นั้นหายไปแล้วก็หมด
โอกาสไปด้วย ซึ่งจากความผิดพลาดดังกล่าวทำให้นักวิชาการทางด้านชีววิทยาและสิ่งแวดล้อม
ทั่วโลกซึ่งเล็งเห็นความเสียหายอย่างรุนแรงนี้ พยายามเรียกร้องไปยังรัฐบาลของแต่ละประเทศ
อีกทั้งชี้ให้เห็นผลกระทบระหว่างประเทศเห็นถึงปัญหาดังกล่าวจากจุดนี้ก็ได้อธิบายการมาเป็น
อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity) ดังนั้นจึง
กล่าวได้ว่าความหลากหลายทางชีวภาพได้กลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญระดับโลก

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงและรัฐบาลก็เห็น
ความสำคัญที่จะต้องอนุรักษ์ไว้ ดังได้แสดงออกจากการเข้าร่วมอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่าง
ประเทศซึ่งชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ป่าหายาก (Convention on International in Endangered
Wild Flora and Fauna Species) หรือ CITES และสนธิสัญญาเกี่ยวกับการอนุรักษ์อื่น ๆ อีกเช่น
อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) ซึ่งเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำและนกน้ำ ในส่วนที่
เกี่ยวข้องภายในประเทศเองก็ได้มีพระราชบัญญัติหลายฉบับที่รัฐบาลใช้ในการป้องกัน
ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ ทั้งที่โดยตรงเช่น พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครอง
สัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติพรรณพืช พ.ศ. 2535 เป็นต้น และโดยอ้อม เช่น พระราชบัญญัติ
อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติประมง พ.ศ. 2490 และพระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม
พ.ศ. 2535 เป็นต้น (อุทิศ กุฎอินทร์, 2545)

เขตชีวภูมิศาสตร์ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2555)

ประเทศไทยอยู่ในเขตชีวศาสตร์อินโดมาลายัน ซึ่งทางตอนเหนือของประเทศไทยอยู่ในเขตอนุภูมิภาคอินโดจีน ส่วนทางใต้ อยู่ในเขตอนุภูมิภาคซุนดา แต่พืชและสัตว์จะได้รับอิทธิพลบางส่วนจากอินเดีย (Indian region) และพาลีอาร์คติก โดยแบ่งออกเป็น 6 เขต ชีวภูมิศาสตร์ใหญ่ ๆ ซึ่งจำกัดขอบเขตของท้องถิ่น และชนิดพันธุ์ประจำถิ่น

1. ที่สูงภาคเหนือ ล้อมรอบด้วยแนวเขา และหุบเขากว้าง ๆ ลงมาทางตอนใต้ จากแนวชายแดนพม่าและลาว สภาพโดยทั่วไปเป็นภูเขาที่มีระดับความสูงมากกว่า 1,000 เมตร ทำให้เหมาะสมแก่การเจริญเติบโตของพรรณไม้ป่าดิบเขาบริเวณที่มีความลาดชันน้อย จะพบป่าผสมผลัดใบในเขตร่มชื้นและพบป่าเต็งรังในบริเวณที่ราบหุบเขา ซึ่งถูกเปลี่ยนแปลงเพื่อทำการเกษตรที่สูง

2. ที่ราบสูงโคราช ครอบคลุมทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงระหว่างเพชรบูรณ์ทางตะวันออกเฉียงและเทือกเขาดงรักทางตอนใต้ ทอดตามแนวชายแดนกัมพูชา ปัจจุบันมีพื้นที่ป่าถูกทำลายอย่างกว้างขวาง แต่ยังคงมีป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้งเหลืออยู่ในบริเวณนี้บางส่วน

3. ที่ราบภาคกลางของแม่น้ำเจ้าพระยา ปัจจุบันเป็นพื้นที่ที่ทำนาข้าวอย่างกว้างขวาง บึงน้ำจืดดั้งเดิม และป่ามรสุมได้หมดไปแล้ว

4. ที่สูงตะวันออกเฉียงใต้ คือ ส่วนที่ต่อเนื่องมาจากภูเขา ชายแดนแถบเทือกเขาพนมกระวานในกัมพูชา ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวยต่อสังคมป่ากึ่งดิบชื้นเขตร้อน

5. เทือกเขาตะนาวศรี ทอดแนวไปทางใต้ตามแนวชายแดนประเทศพม่ามีความสูงชันจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,000 เมตร แต่เทือกเขานี้จะอยู่ภายใต้เขตเงาฝนของเทือกเขาเดียวกันในประเทศพม่าที่สูงกว่า บนเทือกเขานี้ป่ากึ่งดิบชื้นเขตร้อนเกิดขึ้นบนพื้นที่ที่มีระดับความสูงบริเวณที่ลาดชันปกคลุมด้วยป่าผลัดใบ ซึ่งปัจจุบันได้ถูกถางออกหรือบุกรุกทำลายจนเสื่อมโทรมและแทนที่ด้วยไม้และทุ่งหญ้า

6. คาบสมุทรตอนใต้ ครอบคลุมพื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศไทย ตั้งแต่คอคอดกระจนถึงชายแดนไทย-มาเลเซีย และที่คอคอดกระนี้แยกชนิดพันธุ์พืชและสัตว์กลุ่มอินโดจีนออกจากกลุ่มคาบสมุทรมาเลเซียอย่างชัดเจน เดิมคาบสมุทรตอนใต้เป็นพื้นที่ที่มีฝนตกชุกและครอบคลุมด้วยป่าดิบชื้น แต่ป่าที่ราบต่ำเกือบทั้งหมด ได้ถูกใช้เป็นที่เพื่อทำการเกษตรซึ่งที่เหลือยังคงมีแนวเขตป่าตามเนินเขา แต่ก็ถูกคุกคามโดยการบุกรุกทำไร่และปลูกยางพารา

ความแตกต่างในระบบนิเวศดังกล่าว ได้ทำให้ชนิดพันธุ์และสัตว์มีความหลากหลายต่างกัน ดังนั้นชนิดพันธุ์นกและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมบนที่สูงภาคเหนือจะเกี่ยวข้องกับชนิดพันธุ์ในเขตประเทศจีน และยังพบว่าสัตว์จำนวนมากที่ไม่พบในที่อื่นใดในประเทศไทยอีก นอกจากบริเวณนี้ ส่วนทางคาบสมุทรตอนใต้จะเป็นแหล่งรวมจำนวนชนิดพันธุ์ ซึ่งพบว่าลักษณะชนิดพันธุ์นกและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมีความสัมพันธ์กับชนิดพันธุ์ในเขตซุนดา

ความหลากหลายของพรรณพฤกษชาติ

พรรณพฤกษชาติของไทย ตามภาคต่างๆ ส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกับพรรณพฤกษชาติของประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศไทยจึงเป็นแหล่งรวมของกลุ่มพรรณพฤกษชาติ (Floristic elements) ประจำภูมิภาคใหญ่ๆ ถึง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพรรณพฤกษชาติภูมิภาคอินเดีย-พม่า (India-Burmese elements) กลุ่มพรรณพฤกษชาติภูมิภาคอินโดจีน (Indo-Chinese elements) และกลุ่มพรรณพฤกษชาติภูมิภาคมาเลเซีย (Malesian elements)

พรรณพืชของประเทศไทยที่ได้รับการศึกษาทบทวน และบันทึกไว้ในหนังสือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยแล้ว มีประมาณ 2,819 ชนิด หรือประมาณร้อยละ 23 ของจำนวนพืชที่มีท่อลำเลียงของไทย

การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

ในปัจจุบันสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในโลกได้สูญพันธุ์ไปด้วยอัตรามากกว่า 30,000 ชนิดต่อปี จากหลักฐานพบว่าในยุคก่อนที่มนุษย์จะถือกำเนิดขึ้นมา อัตราการสูญพันธุ์โดยเฉลี่ยมีเพียง 1 ชนิดเท่านั้นที่สูญพันธุ์ในระยะเวลา 4 ปี ดังนั้นอัตราปัจจุบัน จึงสูงกว่าในยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึง 120,000 เท่า แม้ว่าการสูญพันธุ์เป็นวัฏจักรของธรรมชาติ แต่การสูญพันธุ์ด้วยอัตราเร่งอย่างที่เป็นอยู่ปัจจุบันเป็นปรากฏการณ์ นอกเหนือธรรมชาติ ซึ่งได้แสดงให้เห็นว่าโลกกำลังเผชิญหน้ากับความหายนะที่กำลังคืบคลานสู่ทุกชีวิต บนผืนพิภพนี้ สำหรับมวลมนุษยชาติการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพมีความหมายมากกว่าการดำรงรักษาชนิดพันธุ์หนึ่งชนิดพันธุ์ใดไว้มากกว่าการดำรงรักษาระบบนิเวศประเภทหนึ่งประเภทใด เพราะนอกเหนือไปจากนั้นมนุษย์ต้องการดำรงรักษาแหล่งอาหาร แหล่งยารักษาโรค แหล่งวัสดุใช้สอย แหล่งเครื่องนุ่งห่มเพื่อความอยู่รอดของตนเองและอนาคตของชนรุ่นต่อไป

การสูญเสียพันธุ์พืชไร่และสายพันธุ์ปศุสัตว์อาจฟังดูไร้ความสำคัญเมื่อมองภาพรวมของความหลากหลายทางชีวภาพทั่วประเทศ แต่การเสื่อมสลายทางพันธุกรรมในพืชและสัตว์ที่เป็นอาหารเป็นเรื่องที่น่ากังวลในการคัดเลือกปรับปรุงสายพันธุ์เพื่อให้ได้พันธุ์ที่ดีที่สุดสำหรับปัจจุบันและอนาคตซึ่งมีพื้นที่เกษตรกรรมลดลง ในขณะที่ประชากรโลกเพิ่มอยู่เรื่อยๆ

สาเหตุของการลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพ

สาเหตุของการลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย ได้แก่ การนำมาใช้ประโยชน์มากเกินไป การค้าขายสัตว์และพืชป่าแบบผิดกฎหมาย การรบกวนแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ และการสูญเสียแหล่งที่อยู่อาศัย

1. การค้าแบบผิดกฎหมาย การค้าพืชป่าอย่างผิดกฎหมายเป็นการคุกคามโดยตรงต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ความต้องการพืชชนิดหายาก ได้ทำให้ราคาของสิ่งมีชีวิตชนิดสูง

มากทำให้พืชที่กำลังจะสุกพันธุ์ต้องเผชิญกับการล่าและการขูดถอนอย่างผิดกฎหมาย เพื่อการบริโภคอุปโภคในท้องถิ่นและเพื่อการส่งออก จึงทำให้การลดประชากรของพืชป่าลงอย่างรวดเร็ว จนบางชนิดได้สูญพันธุ์ไปในที่สุด

2. การรบกวนแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ การรบกวนสภาพที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติและระบบนิเวศ ถือว่าเป็นการคุกคามที่รุนแรงที่สุดต่อการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ทั้งป่าดิบชื้น และป่าชายเลน การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำและเขื่อนพลังน้ำ ความเป็นเมืองการท่องเที่ยว มลภาวะมลพิษ ล้วนก่อให้เกิดการลดลงของจำนวนประชากรพืชและสัตว์ป่า และเกิดการคุกคามต่อชีวิตในป่าทั้งสิ้น

3. การสูญเสียแหล่งที่อยู่อาศัย การตัดฟันไม้จากป่าธรรมชาติได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมากต่อความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศ เพราะการลดจำนวนไม้ยืนต้นลงและทำให้โครงสร้างของป่าเปลี่ยนแปลงไปไม้ใหญ่ในป่าให้อาหารและให้ที่อยู่อาศัยแก่สัตว์ป่า รวมทั้งควบคุมโครงสร้างของป่าและสภาพภูมิอากาศในระบบนิเวศ เมื่อป่าถูกทำลายทำให้ไม่มีการทับถมของไม้ที่ตายลงและสะสมธาตุอาหารในพื้นที่ล่างของป่าอันเป็นที่อยู่อาศัยของหลายหลากชนิดพันธุ์สัตว์และจุลินทรีย์ การตัดไม้และเก็บเกี่ยวซากไม้เป็นผลให้ความหลากหลายของชนิดพันธุ์ในป่าลดลงรวมทั้งจุลินทรีย์ สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง และพืชสมุนไพรด้วย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญา หมายถึง พื้นฐานความรู้ความสามารถ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม ความสามารถในการแก้ไขปัญหา โดยใช้ประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัวและดำรงชีพในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยใช้ประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัว และดำรงชีพในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาสืบสานกันมา อันเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวให้เข้ากับสภาพต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนเหล่านั้นตั้งถิ่นฐานอยู่ รวมทั้งได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับกลุ่มอื่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ วิธีการ ผลงานที่ค้นคว้า รวบรวมจัดเป็นองค์ความรู้ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่อีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดผลิตผลที่ดึงดูดงาม ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการอนุรักษ์และเห็นคุณค่ามีประโยชน์สามารถนำมาแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์จริงในการนำปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติรอบตัวมาดัดแปลงใช้เพื่อการดำรงชีวิตสำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการใช้ประโยชน์จากพืชส่วนใหญ่เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหารเครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคที่อยู่อาศัย รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ และเครื่องจรรโลงจิตใจ

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากมายหลายแขนง แต่มักจะถูกมองว่าล้าหลังคนบางกลุ่มจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญและสืบสานกันมากนัก ส่วนใหญ่แล้วภูมิปัญญาท้องถิ่นมักสืบทอดบอก

กล่าวกันเป็นการภายใน เช่น สูตรทำอาหาร หรือตำรับตำราต่าง ๆ ทำให้ไม่เป็นที่รับรู้กัน โดยทั่วไป อาจจำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 10 ลักษณะได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา - ภูมิปัญญาประเภทนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไป ในแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากมีพื้นฐานทางความเชื่อในศาสนาที่แตกต่างกัน สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยซึ่งเกี่ยวกับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักนั้นได้มีส่วนสร้างสรรค์สังคม โดยการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม เนื่องจากประเพณีและพิธีกรรม เป็นสิ่งที่ดำรงคนในท้องถิ่นสร้างขึ้นมา โดยเฉพาะเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจคนในสังคม ภูมิปัญญาประเภทนี้จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมเป็นอย่างมากดังจะเห็นได้จาก ประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญในประเทศไทยล้วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมแทบทั้งสิ้น

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน เป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะต่างๆ โดยการนำ ทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหลังจากนั้นได้สืบทอดโดยการพัฒนาอย่างไม่ขาดสายกลายเป็นศิลปะที่มีคุณค่าเฉพาะถิ่น

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน นอกจากมนุษย์จะนำอาหารมา บริโภคเพื่อการอยู่รอดแล้ว มนุษย์ยังได้นำเทคนิคการถนอมอาหารและการปรุงอาหารมาใช้ เพื่อให้อาหารที่มีมากเกินไปเกินความต้องการสามารถเก็บไว้บริโภคได้เป็นเวลานานซึ่งถือว่าเป็น ภูมิปัญญาอีกประเภทหนึ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังนำผักพื้นบ้านชนิดต่างๆ มาบริโภคอีกด้วย

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน การละเล่นถือว่าเป็นการผ่อนคลาย โดยเฉพาะในวัยเด็กซึ่งชอบความสนุกสนานเพลิดเพลิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยส่วนใหญ่จะ ใช้อุปกรณ์ในการเล่นที่ประดิษฐ์มาจากธรรมชาติซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมอย่างกลมกลืน

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ของแต่ละภาคเราสามารถพบหลักฐานจากร่องรอยของศิลปวัฒนธรรม ที่ปรากฏกระจายอยู่ทั่วไป เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเทคนิค ความคิด ความเชื่อของบรรพบุรุษเป็นอย่างดี

7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ภูมิปัญญาประเภทนี้ส่วนมากแสดงออกถึงความสนุกสนาน และยังเป็นคติสอนใจสำหรับคนในสังคม ซึ่งมีส่วนแตกต่างกันออกไปตามโลกทัศน์ของคนในภาคต่างๆ

8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาประเภทนี้เกิดจากการสังสมประสบการณ์ของคนในอดีตและถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังถือว่ามีความสำคัญเป็น

อย่างมาก เพราะถือว่าเป็นปัจจัยสี่ ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ หากได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริมจะเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตได้

9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละภาคนั้นถือเป็นการประดิษฐ์กรรมและหัตถกรรมชั้นเยี่ยม ซึ่งปัจจุบันไม่ได้รับความสนใจในการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาประเภทนี้เท่าที่ควร หากมีการเรียนรู้และสืบทอดความคิดเกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมและหัตถกรรมให้แก่เยาวชน จะเป็นการรักษาภูมิปัญญาของบรรพชนได้อีกทางหนึ่ง

10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื่องจากคนไทยมีอาชีพที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนา ทำไร่ จึงทำให้เกิดภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในการดำรงชีวิตเพื่อแก้ปัญหาหรืออ่อนวอนเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูกและเพื่อเพิ่มผลิตผลทางการเกษตรดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเกษตรทั่วทุกภูมิภาคของไทย

ความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพร

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์จริงในการนำปัจจัยต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติรอบตัวมาดัดแปลงใช้เพื่อการดำรงชีวิต สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการใช้ประโยชน์จากพืชส่วนใหญ่เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคที่อยู่อาศัย รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องจรรโลงจิตใจ เป็นต้น โดยพืชสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ในการรักษาโรค เช่น สะเดานิลหรือเสี้ยงนิล (*Exacum pteranthum*) มีรสชาติดม ใช้เป็นยารักษาอาการไอหอบเซย (*Cinnamomum iners*) นำไปต้มอาบเพราะสารน้ำมันหอมระเหยของพืชที่ได้จากการต้มช่วยรักษาไข้หวัดสวนซีโพกวย (*Chromolaena odoratum*) ใช้เป็นยาห้ามเลือดที่ใช้กันทุกเผ่าและแพร่หลายระดับโลก รวมทั้งที่ประเทศจีนด้วย (ชูศรี ไตรสนธิ, 2555)

จากการศึกษาความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในสวนอุทยาน ถ้ำเพชร – ถ้ำทอง อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์พบพืชสมุนไพรทั้งหมด 263 ชนิด (species) 80 วงศ์ (family) เป็นพรรณไม้ท้องถิ่น (native species) ทั้งหมด 231 ชนิด พรรณไม้ต่างถิ่น (exotic species) 32 ชนิดจำแนกตามวิสัยพืช (plant habit) ที่พบมากสามอันดับแรกได้แก่ ไม้ต้น (tree) 69 ชนิด ไม้ล้มลุก (herb) 51 ชนิด และไม้เถา (climber) 36 ชนิด ตามลำดับ วงศ์พืชที่พบมากที่สุดสามอันดับแรกได้แก่วงศ์ EUPHORBIACEAE จำนวน 20 ชนิด วงศ์ LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE จำนวน 18 ชนิด วงศ์ LEGUMINOSAE-PAPILIONOIDEAE จำนวน 13 ชนิด ตามลำดับ พืชสมุนไพรที่พบนอกจากใช้ประโยชน์ในด้านเป็นยาบำบัดรักษาโรค และบำรุงร่างกายให้แข็งแรงแล้ว ยังสามารถใช้เป็นพืชอาหารพื้นบ้าน ใช้ประโยชน์ในการก่อสร้าง และทำด้านเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้อีกด้วยซึ่งการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของชุมชนที่อาศัยอยู่

รอบ ๆ พื้นที่นอุทยานถ้ำเพชร - ถ้ำทองในด้านเป็นยาบำบัดรักษาโรค และบำรุงร่างกายให้แข็งแรงนั้น ชนิดพืชสมุนไพรที่มีการใช้ประโยชน์มาก และมีศักยภาพที่จะพัฒนาเพื่อเป็นพืชเศรษฐกิจในระดับชุมชน ได้แก่ จันทน์ผา แฉง เถาวัลย์เปรียง รางจืด สามสิบ และฮ่อสะพายควาย (ยุทธนา ทองบุญเกื้อ, 2551) ส่วนชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีการนำพืชสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ คนทีสอ โดยนำไปและยอดมาบีบน้ำหยอดหูแก้หูอักเสบ หรือนำมาต้มเอาเขม่ามาผสมน้ำทาแก้ไอสูทไอเสืขนาดใหญ่ ใช้ใบฝนกับน้ำจะได้ลักษณะน้ำเหนียวๆ นำมาทาที่ศีรษะแก้อาการเป็นลม หมดสติ รางจืด ใช้เถาสดตัดระหว่างข้อเป่าให้มีน้ำใช้หยอดรักษาตาแดงหรือเป่าให้มีน้ำหยดลงกระหม่อมเด็ก ช่วยรักษาอาการใช้น้ำนมราชสีห์ ใช้ต้น ตำผสมพิมเสนเอาน้ำหยอดตา หรือเอากกมาปิดที่ตา แก้อักเสบ ว่านน้ำ ใช้รากฝนกับน้ำผสมเกลือต้มขบขลมแก้ท้องอืด สาบเสื่อ ใช้น้ำเหนียวจากใบอ่อน 1 ซ่อนชา ผสมกับน้ำผึ้ง 1 ซ่อนชา รับประทานแก้หอบหืด หญ้ายาง ใช้ยอดอ่อนย่างไฟ รับประทานเป็นยาระบาย กรดน้ำ ใช้ยอดอ่อนฝนเอาแต่น้ำ ผสมเมล็ดในสะบ้ามอญ เปลือกpekka มหาหิงส์ ทาแก้แผล ผี หนุมนประสานกาย ใช้ใบต้มกับหญ้าหนวดแมว ต้มน้ำแก้หอบหืด และหมามูย ใช้ใบอ่อนขยี้ ทาแก้ น้ำกัด (บดีนทร สอนสุภาพ, 2553) ในขณะที่การศึกษาการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านของชนเผ่ากะเหรี่ยงบ้านโป่งลึก อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี พบว่าชาวกะเหรี่ยงนำพืชสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ใช้เป็นสมุนไพรรักษาโรค 97 ชนิด ใช้เป็นอาหาร 83 ชนิด โดยการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคหรืออาการของโรคนั้นส่วนใหญ่จะใช้ในรูปของยาเดี่ยว การใช้เป็นตำรับจะมีไม่มากนัก ซึ่งจะมีการใช้ทั้งในรูปของสมุนไพรสดและสมุนไพรแห้ง แต่ส่วนใหญ่จะเข้าไปเก็บสมุนไพรเมื่อต้องการใช้เท่านั้น โดยผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญรวมทั้งใช้สมุนไพรนั้นส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ส่วนชาวบ้านทั่วไปนั้นจะมีความรู้ในสมุนไพรที่ใช้บ่อยๆ จำนวนไม่กี่ชนิดเท่านั้นเอง นอกจากนั้นแล้วยังพบว่ายังมีผู้รู้ยู่พอสมควรทั้งนี้เพราะความจำเป็นในการดำรงชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติยังมีมากไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งยังมีการถ่ายทอดไปสู่รุ่นเด็กอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยความเจริญที่เริ่มเข้าไปสู่ภายในหมู่บ้านประกอบกับมีการรับวัฒนธรรมจากคนเมืองเข้าไปในหมู่บ้านมากขึ้นทำให้ชาวบ้านบางส่วนเข้ามาทำงานในเมือง ทำให้ละทิ้งการเพาะปลูกและการผลิตเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนกลายมาเป็นการซื้อหาจากภายนอกทำให้ขาดการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นบางส่วนขาดหายไป และหากยังเป็นเช่นนี้อยู่อาจจะทำให้ภูมิปัญญาต่างๆค่อยๆ เลือนหายไปได้ (เลอศักดิ์ ประจวบอารีย์, 2551)

All rights reserved

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) โดยเน้นเก็บข้อมูลด้วยการสำรวจ (Survey) สังเกต (Observation) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interviews) เพื่อมุ่งเน้นในการศึกษาชนิดของพืชสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอดตลอดจนภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของชาวบ้าน โดยเริ่มเก็บข้อมูล สำรวจ และสัมภาษณ์ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2557 ในพื้นที่บ้านสามร้อยยอด หมู่ 2 ตำบลไร่เก่า และบ้านเกาะไผ่ หมู่ 5 ตำบลไร่ใหม่ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตทุ่งสามร้อยยอด และมีส่วนหนึ่งติดกับเขาสามร้อยยอด มีพื้นที่ในการสำรวจทั้งสิ้น 5 เส้นทาง ประกอบด้วย

บ้านสามร้อยยอด หมู่ 2 ตำบลไร่เก่า จำนวน 4 เส้นทาง ได้แก่

1. เส้นทางที่ 1 เริ่มจากโรงเรียนอิมยี ผ่านหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ สย.3 (โรงเจ) ภูระหุง เขาถ้ำน้ำทิพย์ รวมระยะทางไป-กลับ 2 กิโลเมตร

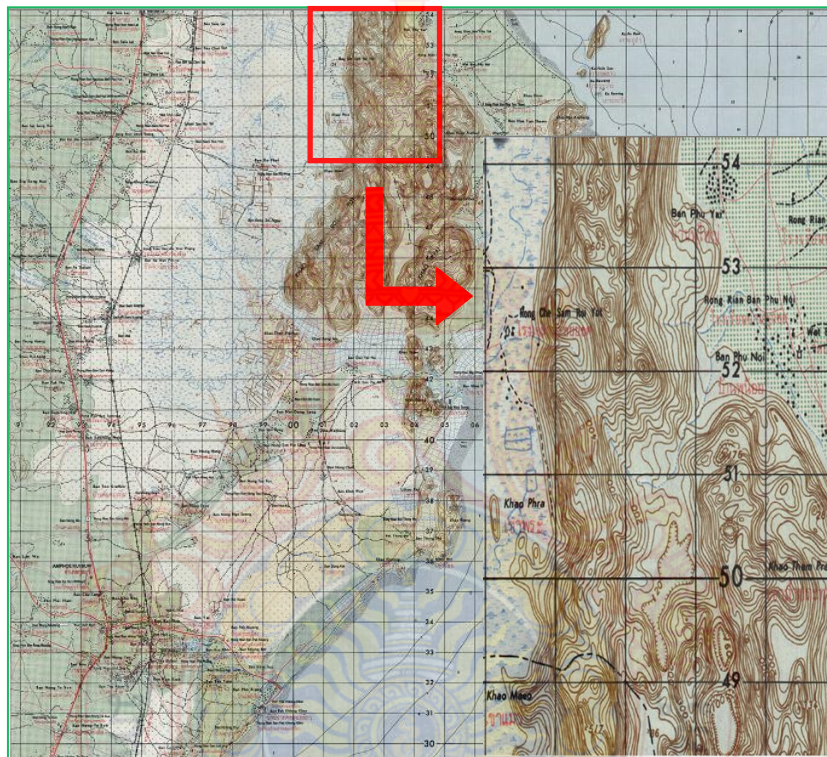
2. เส้นทางที่ 2 เริ่มจากสำนักงานกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด ผ่าน สำนักสงฆ์สวนวิเวก ช่องหุบประตู่ รวมระยะทางไป-กลับ 2 กิโลเมตร

3. เส้นทางที่ 3 เริ่มจากสำนักสงฆ์สวนวิเวก ขึ้นเขาหน่อแรด เนินศาลา พุน้อย รวมระยะทางไป-กลับ 10 กิโลเมตร

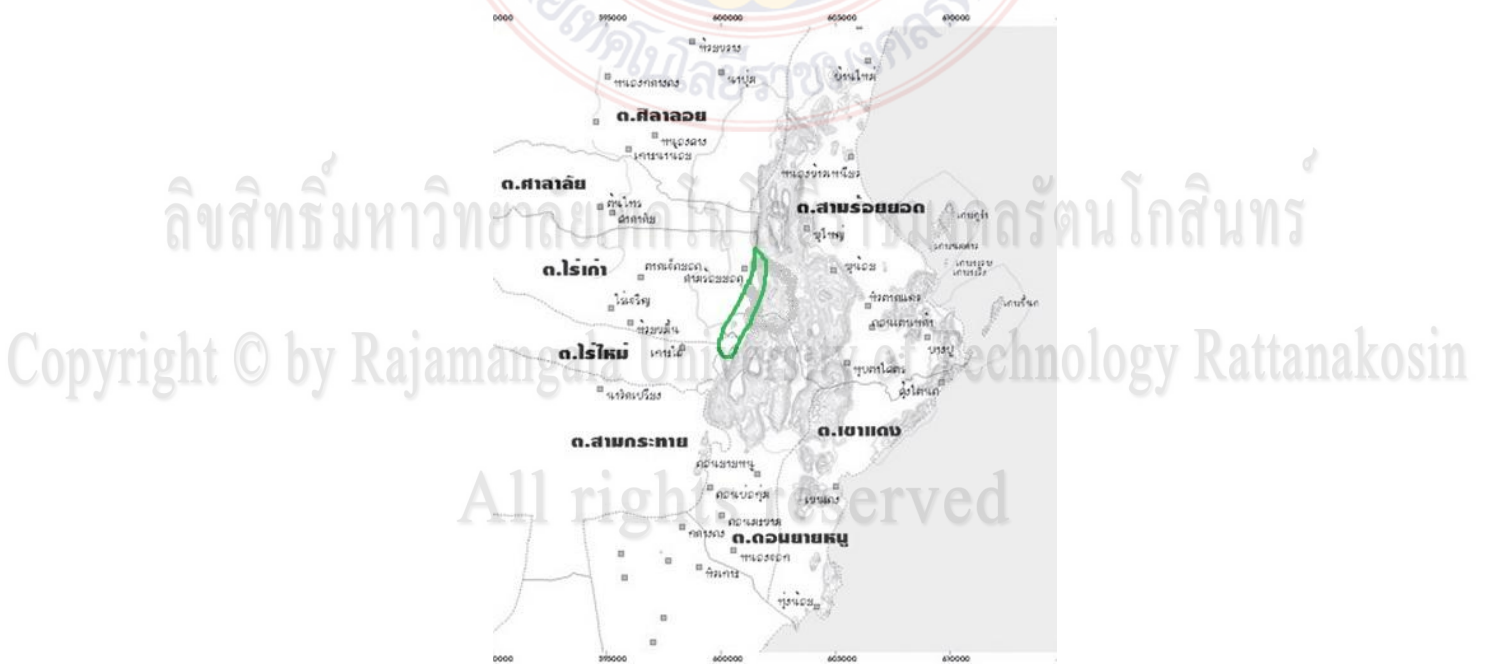
4. เส้นทางที่ 4 เริ่มจากสำนักงานกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด ล่องเรือไปยังศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัว รวมระยะทางไป-กลับ 1 กิโลเมตร

บ้านเกาะไผ่ หมู่ 5 ตำบลไร่ใหม่ จำนวน 1 เส้นทาง

5. เส้นทางที่ 5 เริ่มจากสำนักสงฆ์พุทธอุทยานถ้ำเกาะไผ่ ผ่านถ้ำจุฬามณี เขาตาอัน ถ้ำปู่เสือ บ่อน้อย สำนักสงฆ์พุทธอุทยานถ้ำเกาะไผ่ รวมระยะทาง 6 กิโลเมตร

ภาพที่ 1 ภาพถ่ายพิกัดทางภูมิศาสตร์พื้นที่ศึกษา
 ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด, 2557

ภาพที่ 2 แผนที่พื้นที่ศึกษา

ที่มา : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2551

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ อุปกรณ์ในการบันทึกการสัมภาษณ์ ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึก สมุด

1. แบบสัมภาษณ์

ในการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้จะเป็นการสัมภาษณ์แบบมีแนวคำถาม (Interview guides) จำนวน 3 ชุด นอกจากนี้จะมีการใช้เครื่องช่วยบันทึกการสัมภาษณ์ เพื่อให้เก็บรายละเอียดได้ครบถ้วนที่สุด

1.1 แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 เพื่อศึกษาความหลากหลายของชนิดพืชสมุนไพรที่มีในทุ่งสามร้อยยอด ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ ชื่อ ประเภท แหล่งที่พบ

1.2 แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร ประกอบด้วย ส่วนที่ใช้ประโยชน์ และการนำไปใช้ประโยชน์ของชาวบ้าน

1.3 แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 เพื่อจัดทำตำรายาพื้นบ้านจากพืชสมุนไพร ประกอบด้วยชื่อยา ส่วนประกอบ วิธีทำและวิธีการใช้ สรรพคุณ ข้อจำกัดในการใช้ และเจ้าของตำรับ

โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลหลัก และมีเจ้าหน้าที่จากคณะอุตสาหกรรม การโรงแรมและการท่องเที่ยว จำนวน 2 คน นักศึกษา จำนวน 2 คน เป็นผู้ช่วยนักวิจัยซึ่งได้ผ่านการอบรมจากคณะผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลก่อนไปเก็บข้อมูลจริงในภาคสนาม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. จากการทบทวนเอกสาร ได้แก่ หนังสือวัชพืชในประเทศไทย โดยผศ.ดร.สุรัชย์ มัจฉาชีพ พ.ศ. 2538 หนังสือความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด โดยสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2542 ตำรายาหมอพื้นบ้านของคุณตาชม คงงาม ตำรายาพื้นบ้านของคุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ และตำรายาพื้นบ้านของพระครูบุญเยี่ยม อาธิปัญญา

2. การสำรวจพื้นที่ร่วมกับชาวบ้าน นักเรียน นักศึกษา โดยมีการบันทึกและถ่ายภาพประกอบ

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้งบันทึกข้อมูล ภาพและเสียงที่ได้จากการสัมภาษณ์

4. การระดมความเห็น โดยเปิดเวทีชาวบ้านเพื่อระดมความเห็นเกี่ยวกับพืชสมุนไพร และการใช้ประโยชน์ พร้อมบันทึกข้อมูล

5. การสนทนากลุ่มย่อย พร้อมบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จะใช้วิธีการพรรณนาข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐานคือ ความถี่ และร้อยละ เพื่อมุ่งเน้นหาความถี่ของประเภท แหล่งที่มาของสมุนไพร ส่วนของสมุนไพรที่นำไปใช้ประโยชน์ การใช้ประโยชน์สมุนไพรด้านต่างๆ กลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษา รวมทั้งตำรับยาต่างๆ นอกจากนั้นในส่วนของการชื่อและสรรพคุณของสมุนไพรบางชนิด ที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน เช่น ทนายเขา เจตตระมูลเพลิง ว่านคางคก กลิ้งกลางดง จะมีการนำไปสอบถามเพื่อตรวจสอบความถูกต้องกับครุภูมิปัญญา และผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรและยาพื้นบ้านก่อนนำไปสร้างข้อมูล และนำไปตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งผ่านการประชุมร่วมกันเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาความหลากหลายของพืชสมุนไพรเขตพื้นที่ทุ่งสามร้อยยอด เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research –PAR) ซึ่งเน้นศึกษาชนิดของพืชสมุนไพรในบริเวณทุ่งสามร้อยยอด ทั้งพืชน้ำ พืชบก และพืชที่อยู่บนเขา ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้าน อาจารย์ นักศึกษา กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดรวมทั้งเจ้าหน้าที่จากกรมอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใคร่ขอเสนอผลการวิจัยซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. บริบทของชุมชน
2. ความหลากหลายของพืชสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร
4. ตำรับยาพื้นบ้าน

4.1 บริบทของชุมชน

1. ทุ่งสามร้อยยอด

ทุ่งสามร้อยยอด เป็นทุ่งน้ำจืดที่มีลักษณะที่โดดเด่น เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำและพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ซึ่งครอบคลุม 2 อำเภอ คือ อำเภอสามร้อยยอดและอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบไปด้วย 26 หมู่บ้าน ใน 8 ตำบล ของ 2 อำเภอ 20 หมู่บ้าน โดยที่ทุ่งสามร้อยยอดเป็นระบบนิเวศแหล่งน้ำจืดที่ผ่านการวิวัฒนาการมาอย่างยาวนานนับล้านปี จากพื้นที่ที่เคยเป็นท้องทะเลมาก่อน ได้แปรเปลี่ยนกลายเป็นทุ่งน้ำจืดขนาดใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ 43,260 ไร่ หรือประมาณ 69- 70 ตารางกิโลเมตรในปัจจุบัน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดทุ่งสามร้อยยอดก็คือ เทือกเขาสามร้อยยอด ซึ่งเป็นเทือกเขาหินปูนที่เกิดขึ้นจากการยกตัวของพื้นโลกในยุคเพอร์เมียน คือ เมื่อประมาณ 280 ล้านปีที่ผ่านมา โดยเทือกเขาสามร้อยยอดทำหน้าที่เป็นกั้นกั้นน้ำจืดที่อยู่วางทิศตะวันตก กับแหล่งน้ำเค็มทางทิศตะวันออก ซึ่งก็คือทะเลอ่าวไทยและมหาสมุทรแปซิฟิก สภาพภูมิทัศน์บริเวณนี้จึงเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอันมีคุณค่ายิ่งของทุ่งสามร้อยยอด รวมทั้งยังเป็นแหล่งที่มีความสำคัญในทางระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ เพราะมีพื้นที่ต่อเนื่องจากป่าบก ทุ่งน้ำจืด ป่าชายเลน และทะเลดังนั้น บริเวณนี้จึงเป็นแหล่งรวมของพืชและสัตว์นานาชนิด

2. ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

ชุมชนและพื้นที่สำรวจพืชสมุนไพรที่ทำการศึกษประกอบด้วย

1. บ้านสามร้อยยอด หมู่ 2 ตำบลไร่เก่า อำเภอสามร้อยยอด ซึ่งมีอาณาเขต

ทิศเหนือ จรดหมู่ที่ 1 บ้านตาลเจ็ดยอด ตำบลไร่เก่า และหมู่ที่ 3 บ้านหน้าทุ่ง
ตำบลสามร้อยยอด

ทิศใต้ จรดหมู่ที่ 5 บ้านเกาะไผ่ ตำบลไร่ใหม่

ทิศตะวันออก จรดเทือกเขาสามร้อยยอด ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ทิศตะวันตก จรดถนนรถไฟสายใต้

มีจำนวนประชากรในพื้นที่ประกอบไปด้วย เพศชาย 192 คน เพศหญิง 642 คน รวม
จำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,291 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ได้แก่ อาชีพประมง
ทำนา เลี้ยงสัตว์ และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 42,973 บาท ต่อคนต่อปี

2. บ้านเกาะไผ่ หมู่ 5 ตำบลไร่ใหม่ อำเภอสามร้อยยอด ซึ่งมีอาณาเขต

ทิศเหนือ จรดหมู่ที่ 2 บ้านสามร้อยยอด ตำบลไร่เก่า

ทิศใต้ จรดหมู่ที่ 1 บ้านนาวัลย์เป็รียง ตำบลสามกระทาย

ทิศตะวันออก จรดเทือกเขาสามร้อยยอด ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ทิศตะวันตก จรด หมู่ที่ 1 บ้านไร่ใหม่ ตำบลไร่ใหม่

มีประชากรรวมทั้งสิ้น 380 คน เป็นเพศชาย 192 คน และเป็นเพศหญิง 188 คน
มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 120 ครัวเรือนชาวบ้านส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80) มีอาชีพในการทำประมง
(เลี้ยงกุ้ง) และมีอาชีพเสริมคือแกะสลักหินพระธาตุซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชน
มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเฉลี่ย 150,000-300,000 บาทต่อครอบครัวต่อปี

สภาพภูมิประเทศของทั้งสองหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม เป็นทุ่งธรรมชาติ
มีนาข้าวและนาทุ่ง พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และการใช้ประโยชน์ในที่ดินประกอบด้วยการ
ทำนา การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการเลี้ยงสัตว์ การเดินทางจากหมู่บ้านไปยังอำเภอสามร้อยยอด
ใช้ระยะเวลาในการเดินทาง ประมาณ 20-25 นาที

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ใช้ชีวิตเรียบง่ายชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธเป็น
ส่วนใหญ่ในอดีตบริเวณทุ่งสามร้อยยอดค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านประกอบอาชีพทำนา และ
หาปลา ส่วนอาหารหาได้ทั่วไปในทุ่งสามร้อยยอด เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งพืชผักนานาชนิด
และปลาน้ำจืดชุกชุมโดยเฉพาะปลาสลิด ปลาช่อน ปลานิล ปลาไหลและปลาหมอ ปัจจุบัน
ชาวบ้านมีวิถีชีวิตในการบริโภคอาหารเปลี่ยนไป มีการพึ่งพาอาหารจากตลาดมากขึ้น ผักพื้นบ้าน
ที่หาได้ในท้องถิ่นบริโภคน้อยลงจากอดีต แต่พึ่งพาผักจากตลาดมากขึ้น โดยมีตลาดนัดในชุมชน
สามารถหาซื้ออาหารได้สะดวก ส่วนปลาที่ชาวบ้านหาได้จากทุ่งก็จะนำไปขายส่งให้กับพ่อค้า

คนกลาง และเหลือไว้บริโภคในครัวเรือน ส่วนกึ่งจะมีคนมารับซื้อถึงที่ หรือนำไปส่งร้านอาหารในพื้นที่ใกล้เคียง และมีบางส่วนที่เหลือก็จะนำไปขายที่ตลาด

ส่วนสมุนไพรมีการนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ มากมายเพราะพื้นที่อุดมด้วยทรัพยากรป่าไม้ ทั้งที่อยู่บนบกและบนเขา ซึ่งชาวบ้านในอดีตใช้สมุนไพรเป็นยารักษาโรคและอาการเจ็บป่วยหลายประการ เนื่องจากในอดีตพื้นที่ดังกล่าวค่อนข้างห่างไกลจากชุมชน และการบริการสาธารณสุขยังไม่สะดวกสบายและไม่ทั่วถึง ชาวบ้านจำเป็นต้องพึ่งพาหมอยาประจำหมู่บ้านซึ่งมีหลายท่าน แต่ปัจจุบันขาดการสืบทอดเนื่องจากปัจจัยหลายประการ ทำให้ไม่มีลูกหลานสืบทอด ดังนั้น ตำรายาพื้นบ้านบางส่วนจึงสูญหายไปเพราะลูกหลานไม่ได้เก็บรักษาไว้ เพราะเกรงว่าจะเข้าตัวจึงนำไปเก็บรักษาไว้ที่วัด (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด และคุณประจวบ บุญเกิด, สัมภาษณ์) ยกเว้น ตำรายาของคุณตาชม คณงาม ซึ่งได้ตกทอดไว้ให้ลูกหลานได้เก็บไว้จนถึงปัจจุบัน แต่วิธีการรักษาไม่ได้สืบทอดต่อ มีเพียงตำรับยาที่สามารถนำไปบอกกล่าวหรือแนะนำให้กับคนป่วยที่ต้องการขอสูตรยาและนำไปปรุงด้วยตนเองเท่านั้น โดยทุกครั้งจะต้องทำบุญและบอกกล่าวให้กับคุณตาทราบด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ลูกหลานของคุณตาจะทำบุญให้กับคุณตาและตำรายาของคุณตาทุกปี ปัจจุบันหมอยาพื้นบ้านที่เป็นที่รู้จักและยังคงรักษาอยู่ในชุมชน คือคุณปู่เถิม คงกระเรียน อายุ 92 ปี เป็นหมอยาที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องปัดเป่า สำหรับผู้ที่มีอาการปวดเมื่อย เคล็ดขัดยอก รวมทั้งกระดูกหัก โดยใช้สมุนไพร คือ ตะโกนา ไพล ซึ่งรักษามามากกว่า 60 ปี คุณลุงทาบ เกิดร่วม อายุ 79 ปี เป็นหมอนวดแก้ปวดเมื่อย และนวดรักษาหญิงหลังคลอด คุณลุงสำอองค์ จันทรชุกลิน อายุ 77 ปี เป็นหมอตอกฝีและปัดเป่า รักษาโรคคางทูม ฝี ต่างๆ โดยใช้คาถา

คุณปู่เถิม คงกระเรียน

คุณลุงทาบ เกิดร่วม

คุณลุงสำอองค์ จันทรชุกลิน

ภาพที่ 3 หมอยาประจำหมู่บ้าน

แม้ว่าปัจจุบันความเจริญทางด้านสาธารณสุขและความสะดวกในการเดินทางของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่พึ่งพาจากโรงพยาบาลสามร้อยยอดและร้านขายยาทั่วไปซึ่งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนมากนัก แต่ก็มีชาวบ้านบางส่วนยังนิยมใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรคหรืออาการเจ็บป่วยต่างๆ โดยเฉพาะอาการเจ็บป่วยที่หายากซึ่งยาแผนปัจจุบันรักษาไม่หาย เช่น โรคเรื้อรังหรือภูสวัตร รวมทั้งโรคอื่นๆ ที่รักษาแผนปัจจุบันไม่หาย นอกจากนั้นแล้วปัจจุบันยังมีชาวบ้านบางกลุ่มที่ยังใช้สมุนไพรในการรักษาโรค และบำรุงร่างกาย โดยเฉพาะสมุนไพรที่ใช้บำรุงร่างกายโดยนำมาต้ม หรือทำยาลูกกลอนไว้รับประทาน แต่อาจจะมีการเปลี่ยนวิธีการได้มาซึ่งสมุนไพรที่แตกต่างจากอดีต เพราะไม่ต้องหาสมุนไพรด้วยตนเองทั้งหมด บางชนิดสามารถหาซื้อสมุนไพรจากร้านขายยาได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนที่มีอายุมากหรือวัยผู้ใหญ่

3. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ชาวบ้านสามร้อยยอดและบ้านเกาะไผ่ มีการดำเนินกิจกรรมที่สำคัญภายในชุมชนเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะงานประจำปีที่สำคัญคืองานไหว้พ่อบุญสามร้อยยอด ซึ่งจะจัดขึ้นระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายนของทุกปี (แรม 14-15 ค่ำเดือน 4 และขึ้น 1-3 ค่ำ เดือน 5) ประมาณ 5 วัน จัดเป็นงานประจำปีที่สำคัญที่สุดของชาวสามร้อยยอด นอกจากนั้นยังมีการจัดงานเทศกาลถือศีลกินเจของโรงเรียนอิมยี่ ซึ่งตั้งอยู่เชิงเขาสามร้อยยอด และเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีผู้คนเดินทางมาปฏิบัติธรรมในช่วงเทศกาลต่างๆ ทั้งงานตรุษจีน สาร์ทจีน รวมทั้งเทศกาลกินเจ นอกจากนั้นชาวบ้านยังให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด ซึ่งเป็นความร่วมมือของชาวบ้าน เช่น คุณป้านิสากร ทองโปร่ง คุณนิรุตต์ ท้าวโกษา เพื่อดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มเด็กรักษ์ทุ่ง โรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม โดยอาจารย์สุพจน์ สุขพัฒน์และอาจารย์บุบผา บุญส่ง รวมทั้งผู้นำชุมชนได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น อาทิ กิจกรรมปลูกบัว กิจกรรมปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ นอกจากนั้นยังมีการจัดกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาดูติดต่อกันหลายปี

4.2 ชนิดของพืชสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด

4.2.1 ประเภทของพืชสมุนไพร

จากผลการศึกษาความหลากหลายของพืชสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอดด้วยวิธีการเปิดเวทชีชาวบ้าน การสัมภาษณ์ และการสำรวจพื้นที่ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า มีพืชสมุนไพร จำนวน 163 ชนิด สามารถระบุชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อวงศ์ ได้ 157 ชนิด 77 วงศ์ ไม่สามารถระบุชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อวงศ์ได้ จำนวน 6 ชนิด ซึ่งมีชื่อท้องถิ่นพ้องกับชื่อสามัญ

แต่ลักษณะของสมุนไพรมีแตกต่างกัน (รายละเอียดในภาคผนวก ก) และได้จำแนกชนิดของพืชสมุนไพรรวมออกเป็น 5 ประเภท ตามแหล่งที่พบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน ประเภทของพืชสมุนไพรรวม จำแนกตามแหล่งที่พบ

แหล่งที่พบ	บนบก	บนเขา	บนบกและบนเขา	ในน้ำ	รวม
	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)
ต้น	28	25	28	0	81
- ไม้ยืนต้น	12	13	17	0	42
- ไม้พุ่ม	9	8	6	0	23
- ไม้ล้มลุก	7	3	5	0	15
เถา-เครือ	7	18	17	0	42
หัว-เหง้า	3	6	3	2	14
ผัก	1	0	0	7	8
หญ้า	13	0	5	1	19
รวม	52	48	53	10	163

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า พืชสมุนไพรรวมชนิดหนึ่งจัดอยู่ในประเภทไม้ยืนต้น จำนวนหนึ่งเป็นประเภท ไม้เถา-เครือ ส่วนประเภทผักมีจำนวนน้อยที่สุด โดยพบสมุนไพรรวมบริเวณบนบก และบนเขามากที่สุด ส่วนสมุนไพรรวมในน้ำพบเพียงจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น

พืชสมุนไพรรวมประเภทต้น ประกอบด้วยพืชที่เป็นไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม และไม้ล้มลุก ซึ่งส่วนใหญ่สมุนไพรรวมที่พบเป็นไม้ยืนต้น พบจำนวน 42 ชนิด ได้แก่ กรวยป่า กระดุกไก่ขาว กระโดนแดง ข่อย ชี้นอน จันทร์แดง แจง เป็นต้น ส่วนไม้พุ่ม พบจำนวน 23 ชนิด ได้แก่ ขลุ่ กระบือเจ็ดตัว ชันทองพยับบาท เขยตายแม่ยายปรก ท้าวยายม่อม เป็นต้น และพบไม้ล้มลุก จำนวน 15 ชนิด ได้แก่ ครอบจักรวาล โด่ไม่รู้ล้ม หนวดแมวเขา หนอนตายหยาก เป็นต้น

พืชสมุนไพรรวมประเภทเถาและเครือพบจำนวน 42 ชนิด ได้แก่ กำลังวัวเถลิง เถาวัลย์เปรียง กำลังช้างสาร แก้วมือไว โคนกระอ่อม เถากระไต่ลิง เถาโคกลาน เถาวัลย์น้ำ เป็นต้น

พืชสมุนไพรรวมประเภทหัวและเหง้าพบจำนวน 14 ชนิด ได้แก่ กลิ้งกลางดง ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ ว่านชันหมาก ว่านมหากาฬ เป็นต้น

พืชสมุนไพรรวมประเภทหญ้าพบจำนวน 19 ชนิด ได้แก่ กรตน้ำ โคนกระสุน โทงเทง น้ำนมราชสีห์ ไมยราบ สะเดาดิน หญ้าแห้วหมู หญ้าแฝก หญ้าพันธุ์ หญ้าคา เป็นต้น

พืชสมุนไพรประเภทผักพบน้อยที่สุด จำนวน 8 ชนิด ได้แก่ ตับเต่าน้ำ ผักเปิดน้ำ แพงพวยน้ำ สันตะวา บัวบก ผักบั้ง ผักกระเจต ผักคราดหัวแหวน เป็นต้น

สมุนไพรที่ไม่สามารถระบุชื่อวิทยาศาสตร์และชื่อวงศ์ได้ จำนวน 6 ชนิด ซึ่งเป็นสมุนไพรที่มีชื่อพ้องเฉพาะกลุ่มกับชื่อในเอกสารวิชาการ แต่มีลักษณะทั่วไปที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบชื่อและลักษณะของสมุนไพร

ชื่อไทย(วุฒิ,2540)	ลักษณะ(วุฒิ,2540)	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก(สัมภาษณ์)	ลักษณะ(สัมภาษณ์)
กระดุกไก่อขาว	- ไม้พุ่ม - ลำต้นสีเขียว - ใบสีเขียว ปลายใบแหลม ใบมีขนาดเล็ก	กระดุกไก่อขาว, เปลือกบาง	- ไม้ยืนต้น - ลำต้นสีเทาปนขาว - ใบสีเขียว ปลายใบแหลม ใบมีขนาดใหญ่
กำลังช้างसार	- ไม้ยืนต้น - ใบประกอบ ใบย่อยรูปไข่กลับ ปลายใบแหลม กิ่งก้านมีหนาม	กำลังช้างसार	- ไม้เถาขนาดใหญ่ - ลำต้นสีน้ำตาลแดง มีหนามแหลมคม และยาวรอบลำต้น - ใบสีเขียวขนาดเล็ก รูปไข่ โคนและปลายใบมน
กำลังวัวเถลิง	- ไม้เถายืนต้น ต้นขนาดย่อม - ลำต้นไม่มีหนาม - เปลือกต้นสีน้ำตาลไหม้ หนา - ใบเดี่ยว รูปหอก ปลายแหลม	กำลังวัวเถลิง	- ไม้เถาขนาดใหญ่ - ลำต้นมีแท่งยื่น ออกมารอบทั้งต้น และมีหนามแหลมเล็กอยู่ปลายแท่ง - ผล สีเขียวทรงกลมเท่าลูกพุทรา เมื่อสุกผลสีแดง

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบชื่อและลักษณะของสมุนไพร (ต่อ)

ชื่อไทย(วุฒิ,2540)	ลักษณะ(วุฒิ,2540)	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก(สัมภาษณ์)	ลักษณะ(สัมภาษณ์)
-	-	พญารากเดียว	- ไม้พุ่มขนาดกลาง - ลำต้นกลม สีน้ำตาล - ใบเดี่ยวออกตรงข้ามกัน ก้านใบยาว ปลายใบแหลม - รากแก้วมีขนาดใหญ่กว่าลำต้นยาว ผึ่งลืออยู่ใต้ดิน สีน้ำตาล เนื้อแก่นสีขาวนวล
สังกรณี	- ไม้พุ่มขนาดเล็ก - ลำต้น ใบคล้าย อังกาบ แต่ไม่มีหนาม สีน้ำตาล - ใบเดี่ยวรูปหอก ปลายใบแหลม สีเขียว มีขนเล็กน้อย	ทลายเขา, สังกรณี, สังกรณีตรีชวา	- ไม้ยืนต้นขนาดกลาง - ลำต้นและกิ่งสีเทา ปนน้ำตาล - ใบเดี่ยวรูปหอก ปลายใบแหลม คล้ายใบย่านาง สีเขียวเข้ม เป็นมัน ไม่มีขน - โคนต้นมีรอยแยก เป็นร่องคล้ายกัน - พบตามบริเวณชอกเขาหรือชอกหิน - ดอกสีขาว - ผล สีเขียว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology

All rights reserved

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบชื่อและลักษณะของสมุนไพร (ต่อ)

ชื่อไทย(วุฒิ,2540)	ลักษณะ(วุฒิ,2540)	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก(สัมภาษณ์)	ลักษณะ(สัมภาษณ์)
-	-	พญานาคราช	- ไม้ประเภทหัวเหง้า ชอบขึ้นใต้ต้นไม้ ใหญ่ บนเขา บริเวณที่มีความชื้น สูง - ใบรูปทรง สามเหลี่ยม ใบย่อย รูปไข่ขอบใบจักลึก ก้านใบสีเขียวอ่อน มีลักษณะคล้าย เฟิร์นนาคราชแต่กิ่ง ก้านอ่อนกว่าและใบ บางกว่า - หัวอยู่ใต้ดินลักษณะ เป็นแง่งเหมือนข่า

4.2.2 สมุนไพรเด่น

จากการศึกษาพบสมุนไพรเด่นที่มีในสามร้อยยอด มีหลายชนิด โดยเฉพาะสมุนไพรที่อยู่บนเขา ซึ่งเป็นสมุนไพรที่หาได้ค่อนข้างยาก บางชนิดก็ไม่ใช่ที่รู้จัก เช่น กำลังช้างสาร กำลังวัวเถลิง ฤาษีผสมเสร็จ ทลายเขาหรือสังกรณี เปลือกบางหรือกระดูกไก่ขาว พญาปล้องทอง ชี้นอนหรือทองพันชั่ง ตาลเดี่ยว พญารากเดี่ยว ว่านขันหมาก นอกจากนั้นสมุนไพรที่พบทั่วไปและมีจำนวนมาก รวมทั้งยังเป็นสมุนไพรที่ชาวบ้านใช้เป็นประจำ เช่น ขลุ้ เถาว์วัลย์เปรียง ประคำไก่ เพชรสังฆาต พญาไร้ใบ กรตน้ำ หรือกระพ่อนกเขาหรือกำปัด เป็นต้น

All rights reserved

ภาพที่ 4 กำลั้งข้างสาร

ชื่อไทย : -

ชื่อท้องถิ่น : กำลั้งข้างสาร

ชื่อวิทยาศาสตร์ : -

ชื่อวงศ์ : -

ลักษณะทั่วไป : ไม้เถาขนาดใหญ่ ลำต้นสีน้ำตาลแดง มีหนามแหลม คมและยาวรอบลำต้น ใบสีเขียว ขนาดเล็ก รูปไข่ โคนและปลายใบมน

ภาพที่ 5 กำลั้งวัวเถลิง

ชื่อไทย : -

ชื่อท้องถิ่น : กำลั้งวัวเถลิง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : -

ชื่อวงศ์ : -

ลักษณะทั่วไป : ไม้เถาขนาดใหญ่ ลำต้นมีหนามยื่น ออกมารอบทั้งต้นและมีหนามแหลมเล็กอยู่ปลาย แหน่งผล สีเขียวทรงกลม เท่าลูกพุทรา เมื่อสุกผลสีแดง

ภาพที่ 6 ฤาษีผสมเสร็จ

ชื่อไทย : ฤาษีผสมเสร็จ

ชื่อท้องถิ่น : ฤาษีผสมเสร็จ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Anomianthusdulcis* (Dunn)

ชื่อวงศ์ : ANNONACEAE

ลักษณะทั่วไป : ไม้เถาขนาดใหญ่ ลำต้นสีน้ำตาลเทา ผิวขรุขระ แก่นไม้สีขาวนวลมีกลิ่นหอม ใบรูปไข่ คล้ายใบแปดติดกัน โคนและปลายใบเว้าลึก สีเขียวปนเหลือง

All rights reserved

ภาพที่ 7 ทลายเขา

ชื่อไทย : -
 ชื่อท้องถิ่น : ทลายเขา, สังกรณี, สังกรณีตรีชา
 ชื่อวิทยาศาสตร์ : -
 ชื่อวงศ์ : -
 ลักษณะทั่วไป : ไม้ยืนต้นขนาดกลางลำต้นและกิ่ง
 สีเทาปนน้ำตาลใบเดี่ยวรูปหอก ปลายใบแหลม
 คล้ายใบย่านาง สีเขียวเข้ม เป็นมัน ไม่มีขน โคนต้น
 มีรอยแยกเป็นร่องคล้ายกันพบตามบริเวณซอก
 เขา หิน ดอกสีขาว ลูกสีเขียว

ภาพที่ 8 เปลือกบาง

ชื่อไทย : -
 ชื่อท้องถิ่น : เปลือกบาง, กระดุกไก่ขาว
 ชื่อวิทยาศาสตร์ : -
 ชื่อวงศ์ : -
 ลักษณะทั่วไป : ไม้ยืนต้นลำต้นสีเทาปนขาวใบสีเขียว
 ปลายใบแหลม ใบมีขนาดใหญ่

ภาพที่ 9 พญาปล้องทอง

ชื่อไทย : พญาปล้องทอง
 ชื่อท้องถิ่น : ทองระอา
 ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Strychnosthorelii* Rierre.
 ชื่อวงศ์ : LOGANIACEAE
 ลักษณะทั่วไป : ไม้เถาขนาดใหญ่ พาดพันต้นไม้
 อื่น ใบเดี่ยวรูปหอกปลายและโคนใบแหลม เส้นใบ
 ตามยาวชัดเจน ใบสีเขียวเข้มขอบใบเรียบ เถา
 เป็นปล้อง สีเหลืองปนน้ำตาลเข้ม

ภาพที่ 10 ชี้หนอน

ชื่อไทย : ชี้หนอน

ชื่อท้องถิ่น : ทองพันชั่ง, ชี้หนอน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Zollingeria dongnaiensis*

ชื่อวงศ์ : SAPINDACEAE

ลักษณะทั่วไป : ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ใบสีเขียว ขนาดเล็กปลายและโคนใบแหลม ดอกเล็กเป็นช่อ ผลแก่สีเหลือง เปลือกลำต้นมีสีเหลือง

ภาพที่ 11 ตาลเดี่ยว

ชื่อไทย : ตาลเดี่ยว

ชื่อท้องถิ่น : ตาลเดี่ยว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hypoxisaurea* Lour.

ชื่อวงศ์ : HYPOXIDACEAE

ลักษณะทั่วไป : พืชล้มลุก มีหัวขนาดเล็ก รูปทรงกลมรี ใบเดี่ยว ดอกเรียงสลับเวียนเป็นวงรัศมี แผ่นใบคล้ายพัดจินตามความยาวของใบ ใบรูปหอกแคบ ปลายใบแหลม ออกดอกเป็นช่อตาม ก้านใบ สีเหลือง คล้ายดอกกล้วยไม้

ภาพที่ 12 พญารากเดี่ยว

ชื่อไทย : -

ชื่อท้องถิ่น : พญารากเดี่ยว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : -

ชื่อวงศ์ : -

ลักษณะทั่วไป : ไม้พุ่มขนาดกลางลำต้นกลม สีน้ำตาล ใบเดี่ยวออกตรงข้ามกัน ก้านใบยาว ปลายใบแหลม รากแก้วมีขนาดใหญ่กว่าลำต้น ยาว ฝังลึกอยู่ใต้ดิน สีน้ำตาล เนื้อแก่นสีขาวนวล

ภาพที่ 13 ว่านขันหมาก

ชื่อไทย : ว่านขันหมาก

ชื่อท้องถิ่น : กล้วยเต่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aglaonema simplex* Blume

ชื่อวงศ์ : ARACEAE

ลักษณะทั่วไป : ไม้ล้มลุก ลำต้นตั้งตรง ใบเดี่ยวสีเขียว

ขนาดใหญ่ รูปไข่ โบกกว้าง ปลายใบแหลม ออกเรียง

สลับกัน ดอกสีเขียวปนขาวคล้ายดอกหน้าวัว

แต่กลีบสีขาวห่อหุ้มไว้ ออกเป็นช่อเบียดกันแน่น

ผลรูปไข่สีเขียวเป็นช่อคล้ายหูกกล้วย ผลสุกสีแดงส้ม

ข้างในมี 1 เมล็ด

ภาพที่ 14 ขลุ่

ชื่อไทย : ขลุ่

ชื่อท้องถิ่น : ขลุ่, ต้นยาคุณย์

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pluchea indica*

ชื่อวงศ์ : COMPOSITAE

ลักษณะทั่วไป : ไม้พุ่มสูง ใบรูปไข่ ปลายแหลม

ขอบหยักมีขนสีขาวบาง ๆ ดอกเล็กเป็นกระจุกมีสีขาว

และสีม่วง ใบแห้งมีกลิ่นหอมเหมือนน้ำผึ้ง

ภาพที่ 15 เถาว์ลย์เปรียง

ชื่อไทย : เถาว์ลย์เปรียง

ชื่อท้องถิ่น : เถาว์ลย์เปรียง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Derris scandens* Benth.

ชื่อวงศ์ : LEGUMINOSAE

ลักษณะทั่วไป : ไม้เถาขนาดใหญ่ พาดพันต้นไม้

ชนิดอื่น เถาใหญ่บิดโค้งงอ ใบประกอบแบบขนนก

ใบย่อยรูปทรงรี ขอบเรียบ สีเขียว ดอกเล็ก

ออกเป็นช่อ สีขาว ผักแบนคล้ายถั่วแระ แก่นไม้

เป็นวงสีน้ำตาล มองเห็นชัดเจน

ภาพที่ 16 ประคำไก่

ชื่อไทย : ประคำไก่

ชื่อท้องถิ่น : ประคำไก่, มะคำไก่

ชื่อวิทยาศาสตร์ : -

ชื่อวงศ์ : -

ลักษณะทั่วไป : ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ลำต้นสีน้ำตาลปนเทา ใบเดี่ยวรูปหอกเรียวยาวปลายใบแหลม เรียงสลับกันถี่ ขอบจัก ดอกเล็กสีเหลืองเป็นช่อใหญ่ ผลรูปทรงไข่

ภาพที่ 17 เพชรสังฆาต

ชื่อไทย : เพชรสังฆาต

ชื่อท้องถิ่น : ร้อยต่อ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cissus quadrangularis* L.

ชื่อวงศ์ : VITIDACEAE

ลักษณะทั่วไป : ไม้เถาเลื้อย เถารูปสี่เหลี่ยมเป็นปล้อง บริเวณข้อปล้องมีขนาดเล็กมีมือเกาะ ใบรูปไข่ ปลายใบมน ขอบใบหยัก ดอกกลมสีแดงปนเขียว ผลกลมขนาดเท่าเมล็ดพริกไทย

ภาพที่ 18 พญาไร้ใบ

ชื่อไทย : พญาไร้ใบ

ชื่อท้องถิ่น : เถาว์ลัยด้วน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Euphorbia tirucalli* L.

ชื่อวงศ์ : EUPHORBIACEAE

ลักษณะทั่วไป : ไม้ยืนต้นทรงพุ่ม แตกกิ่งก้านสาขา จำนวนมาก ลำต้นกิ่งก้านกลมสีเขียว ใบเล็ก มีจำนวนไม่มาก ดอกเป็นกระจุก ออกตามข้อหรือปลายกิ่ง สีขาวปนเหลือง เมื่อเด็ดกิ่งมีน้ำยางสีขาว

ภาพที่ 19 กรตน้ำ

ชื่อไทย : กรตน้ำ

ชื่อท้องถิ่น : กำปัด, กระจ่ายจาม, กระจ้อนกเขา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Scriparia dulcis*

ชื่อวงศ์ : SCROPHULARIACEAE

ลักษณะทั่วไป : ไม้ล้มลุก ลำต้นเป็นเหลี่ยม ขอบใบจักเหมือนฟันเลื่อย ใบเล็กสีเขียวปลายใบแหลม ดอกสีขาวเป็นกระจุกออกตามซอกใบ ผลรูปทรงกลมพองแก่จะแตกออกมีเมล็ดเล็ก ๆ จำนวนมาก

4.3 การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร

4.3.1 ปราชญ์ชาวบ้าน (ครูภูมิปัญญา) และชาวบ้าน

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของชุมชนซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร ทั้งหมด 33 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม (รายละเอียดในภาคผนวก ง) คือกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านหรือครูภูมิปัญญาที่มีความรู้ ประสบการณ์ในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ในการดูแลสุขภาพ รวมทั้งการรักษาให้กับคนในชุมชน จำนวน 8 คน และกลุ่มชาวบ้านที่มีความรู้ และเป็นผู้ใช้ประโยชน์สมุนไพรในชีวิตประจำวัน จำนวน 25 คน รายละเอียด ดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 แสดงเพศ อายุและประสบการณ์/ภูมิหลังของปราชญ์ชาวบ้าน (ครูภูมิปัญญา)

เพศ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ชาย	6	75.00
หญิง	2	25.00
รวม	8	100
ช่วงอายุ(ปี)		
40-50	2	25.00
51-60	0	0.00
61-70	4	50.00
มากกว่า 70	2	25.00
รวม	8	100

ตารางที่ 3 แสดงเพศ อายุและประสบการณ์/ภูมิหลังของปราชญ์ชาวบ้าน (ครูภูมิปัญญา)

ประสบการณ์การรักษา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รักษาผู้อื่น	5	62.50
แนะนำผู้อื่น	2	25.00
รักษาตนเอง/ครอบครัว	1	12.50
อื่นๆ	0	0.00
รวม	8	100

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ปราชญ์ชาวบ้านหรือครูภูมิปัญญาที่มีความรู้เรื่องการใช้พืชสมุนไพรเป็นยารักษาโรคและบำรุงกำลังนั้น ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 75.00) มีอายุมากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 75) มีประสบการณ์ในการรักษาผู้อื่น กล่าวคือเป็นหมอยาพื้นบ้านของชุมชน และเคยรักษาผู้อื่น จำนวน 5 คน (ร้อยละ 62.50) รองลงมาคือแนะนำให้ผู้อื่นไปใช้ จำนวน 2 คน (ร้อยละ 25.00)

ตารางที่ 4 แสดงเพศและอายุของชาวบ้าน

เพศ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ชาย	15	60.00
หญิง	10	40.00
รวม	25	100
ช่วงอายุ(ปี)	จำนวน(คน)	ร้อยละ
35-50	6	24.00
51-60	13	52.00
61-70	0	0.00
มากกว่า 70	6	24.00
รวม	25	100

จากตารางที่ 4 แสดงว่าจำนวนชาวบ้านเพศชายมีความรู้เรื่องการใช้พืชสมุนไพรเป็นยารักษาโรคและบำรุงกำลังมีมากกว่าเพศหญิง และชาวบ้านจำนวนกว่าครึ่ง (ร้อยละ 52) มีอายุระหว่าง 51-60 ปี รองลงมาคืออายุระหว่าง 35-50 ปีและมากกว่า 70 ปีจำนวน เท่ากัน คือ 6 คน (ร้อยละ 24)

4.3.2 ประเภทและการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของชุมชนพบว่าปราชญ์ชาวบ้านและชาวบ้านได้มีการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร ในด้านต่างๆ ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 5 และตารางที่ 6

ตารางที่ 5 แสดงประเภทของสมุนไพร และการใช้ประโยชน์ของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)

การใช้ประโยชน์	ยา	อาหาร	เครื่องใช้	สัตว์	พิธีกรรม	อื่นๆ
	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)
ไม้ต้น	37	3	5	1	1	1
- ไม้ยืนต้น	19	3	4	0	0	1
- ไม้พุ่ม	11	0	1	1	1	0
- ไม้ล้มลุก	7	0	0	0	0	0
เถา-เครือ	21	0	1	1	2	0
หัว-เหง้า	12	1	0	1	2	0
ผัก	3	2	0	0	0	0
หญ้า	12	1	0	0	0	0
รวม	85	7	6	4	5	1

หมายเหตุ : สมุนไพรบางชนิด นำไปใช้ประโยชน์ได้มากกว่า 1 ด้าน

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ปราชญ์ชาวบ้านมีความรู้ในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร ในด้านยารักษาโรคต่างๆ มากที่สุด (85 ชนิด) โดยใช้สมุนไพรประเภทไม้ต้นมากที่สุด (37 ชนิด) รองลงมาเป็นประเภทเถา-เครือ (21ชนิด) นอกจากนั้นยังมีการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในการประกอบอาหาร (7ชนิด) การทำเครื่องใช้ไม้สอย (6 ชนิด) สมุนไพรที่ใช้ในพิธีกรรม (5 ชนิด) ใช้เป็นสมุนไพรสำหรับสัตว์ (4 ชนิด) ตามลำดับ

All rights reserved

ตารางที่ 6 แสดงประเภทของสมุนไพร และการใช้ประโยชน์ของชาวบ้าน

การใช้ประโยชน์ ประเภทสมุนไพร	ยา	อาหาร	เครื่องใช้	สัตว์	พิธีกรรม	อื่นๆ
	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)
ไม้ต้น	47	10	10	4	2	5
- ไม้ยืนต้น	28	5	9	2	1	3
- ไม้พุ่ม	9	3	1	1	0	1
- ไม้ล้มลุก	10	2	0	1	1	1
เถา-เครือ	26	7	2	0	1	0
หัว-เหง้า	9	2	0	0	1	0
ผัก	5	7	0	0	0	0
หญ้า	12	1	0	0	0	0
รวม	99	27	12	4	4	5

หมายเหตุ : สมุนไพรบางชนิด นำไปใช้ประโยชน์ได้มากกว่า 1 ด้าน

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านมีความรู้ในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในด้านยา รักษาโรคต่างๆ มากที่สุด (99 ชนิด) โดยใช้สมุนไพรประเภทไม้ต้นมากที่สุด(47ชนิด) รองลงมา เป็นประเภทเถา-เครือ (27ชนิด) นอกจากนี้ ชาวบ้านยังมีการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในการ ประกอบอาหาร (27 ชนิด) การทำเครื่องใช้ไม้สอย (12 ชนิด) ตามลำดับ รวมทั้งใช้เป็นสมุนไพร สำหรับสัตว์ และสมุนไพรที่ใช้ในพิธีกรรม จำนวนเท่ากัน (4ชนิด)

4.3.3 การใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆของพืชสมุนไพร

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร พบว่า ชุมชนมีการใช้ประโยชน์จาก ส่วนต่างๆ ของพืชสมุนไพร เช่น ราก ลำต้น เปลือก ใบ ดอก ผล เมล็ด หรือบางชนิดใช้ทั้งต้น หรือที่เรียกว่า ทั้ง 5 (ราก ลำต้น ดอก ใบ ผล) ในด้านต่างๆ เพื่อการดำรงชีวิตโดยเฉพาะที่ เกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 เช่น อาหาร ยา เครื่องใช้ไม้สอย รวมทั้งใช้ในพิธีกรรมศาสนา เป็นต้น ดังแสดงในตารางที่ 7 และตารางที่ 8

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนของส่วนของสมุนไพรและการใช้ประโยชน์ของปราชญ์ชาวบ้าน (ครูภูมิปัญญา)

การใช้ประโยชน์	ยา	อาหาร	เครื่องใช้	สัตว์	พิธีกรรม	อื่นๆ	รวม
	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)
ราก/ หัว/ เหง้า	23	1	0	0	0	2	26
ลำต้น/ เปลือก	23	1	5	1	3	1	24
ใบ/ ยอดอ่อน	40	5	1	2	0	0	48
ดอก	2	0	0	0	1	0	3
ผล/ เมล็ด	10	0	1	0	1	0	12
ทั้งต้น (ทั้ง 5)	17	0	0	0	0	0	17
รวม	115	7	7	3	5	3	140

หมายเหตุ : สมุนไพรบางชนิด ใช้ประโยชน์ได้หลายส่วนและนำไปใช้ประโยชน์ได้มากกว่า 1 ด้าน

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าส่วนของสมุนไพรที่ปราชญ์ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์มากที่สุดคือส่วนใบหรือยอดอ่อน (48 ชนิด) โดยนำมาใช้ประโยชน์ในด้านยารักษาโรคมากที่สุด รองลงมาคือส่วน ราก/หัว/เหง้า (26 ชนิด) และส่วนลำต้น/เปลือก (24 ชนิด) ซึ่งการใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆ ของสมุนไพรส่วนใหญ่ใช้เพื่อรักษาและบรรเทาอาการเจ็บป่วย (ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในหัวข้อ 4.4)

ส่วนการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรด้านอาหารของปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า มีพืชสมุนไพรจำนวน 7 ชนิดที่นำมาประกอบอาหารได้ ส่วนใหญ่จะนำยอดอ่อน ใบอ่อนมารับประทานคู่กับน้ำพริก หรือนำไปแกง เช่น บุก หัวนำไปทำขนม ลำต้นนำไปแกง โคนทา นำยอดมาจิ้มน้ำพริก ใบสับป๋อยนำไปแกง ยอดอ่อนนำไปจิ้มน้ำพริก (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด) แพงพวยน้ำ ยอดอ่อนนำมาประกอบอาหาร (คุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย) เป็นต้น ส่วนการใช้ประโยชน์ด้านเครื่องใช้ไม้สอย พบว่ามีพืชสมุนไพร จำนวน 7 ชนิด ที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น เตารั้ง ต้นนำไปทำผ้าปูพื้น ใบนำไปทำหลังคา ผลดิบนำไปย้อมผ้า ประคำไก่ ใช้ลำต้นนำไปเผาถ่าน (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด) ผักแส้วหรือมะลิวัลย์ นำลำต้นไปทำขงลอบ (คุณสุชิน ถือแก้ว) ผาง ลำต้นทำไม้คานหาบ (หลวงตา น้อม นรินโท) ทำกระบุง ขอบกระຈาด (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด) การใช้ประโยชน์ด้านยารักษาโรคและอาหารสัตว์พบว่า พืชสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์กับสัตว์มี 3 ชนิด โดยนำมาใช้ในการรักษาและบำรุงร่างกายสัตว์ เช่น พญาไก่ดำ ใช้ถอนพิษไก่ชนที่ถูกยาเบื่อ (หลวงตาบุญเอื้ออง อาธิปัญญา) และขี้กวาง ใช้บำรุงร่างกายสัตว์ (หลวงตาบุญเอื้ออง อาธิปัญญาและหลวงตาน้อม นรินโท)

การใช้ประโยชน์ด้านพิธีกรรม ศาสนา และความเชื่อ พบพืชสมุนไพร 5 ชนิด เช่น ใบพญาปล้องทองใช้พกดัตถ์ ใช้ป้องกันหรือแก้คุณไสย (หลวงตาบุญเอื้ออง อาธิปัญญา) พญาธำมรงค์

เป็นไม้มงคล ว่านคางคก ว่านแร้งคอคำ นำยางไปสกัดย่นตีให้คงกระพัน (หลวงตามบุญเยื้อง อาธิปญโญ และหลวงตาน้อม นรินโท) ดอกว่านเสน่ห์จันทร์หลง ผลส้มป่อย นำไปทำเครื่องรางของขลัง (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด) นอกจากการนำพืชสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ในการรักษาโรค บำรุงร่างกาย เป็นอาหาร ทำเครื่องใช้ไม้สอย รวมทั้งใช้สำหรับสัตว์และใช้ในพิธีกรรม ศาสนาแล้ว จากการวิจัยยังพบว่า มีการนำพืชสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆอีก 3 ชนิด เช่น พญารากเตี้ยว ตาลเตี้ยว ใช้รากนำไปฝนกับน้ำสำหรับทาหน้าแก้ผ้า ทำให้ผิวหน้าขาวเต่งตึง (หลวงตามบุญเยื้อง อาธิปญโญ) เต้าร้าง นำผลไปย้อมผ้า (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนของส่วนของสมุนไพรและการใช้ประโยชน์ของชาวบ้าน

การใช้ประโยชน์	ยา	อาหาร	เครื่องใช้	สัตว์	พิธีกรรม	อื่นๆ	รวม
	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)	จำนวน (ชนิด)
ราก/ หัว/ เหง้า	24	1	0	0	1	0	26
ลำต้น/ เปลือก	39	2	12	1	1	2	57
ใบ/ ยอดอ่อน	41	19	0	3	0	1	64
ดอก	1	5	0	0	0	0	6
ผล/ เมล็ด	12	8	2	0	1	0	23
ทั้งต้น (ทั้ง 5)	20	0	0	1	2	0	23
รวม	137	35	14	5	5	3	199

หมายเหตุ : สมุนไพรบางชนิด ใช้ประโยชน์ได้หลายส่วนและนำไปใช้ประโยชน์ได้มากกว่า 1 ด้าน

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าส่วนของสมุนไพรที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์มากที่สุดคือส่วนใบหรือยอดอ่อน (64 ชนิด) โดยนำมาใช้ประโยชน์ในด้านยารักษาโรคมากที่สุด รองลงมาคือส่วนลำต้น/เปลือก (57 ชนิด) ส่วนราก/หัว/เหง้า (26 ชนิด) ส่วนผล/เมล็ดและทั้ง 5 (25 ชนิด) ตามลำดับ ซึ่งการใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆ ของสมุนไพรส่วนใหญ่เพื่อรักษาและบรรเทาอาการเจ็บป่วย (ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในหัวข้อ 4.4)

ส่วนการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรด้านอาหารของชาวบ้าน พบว่า มีพืชสมุนไพรจำนวน 35 ชนิด พืชสมุนไพรที่นำมาประกอบอาหารส่วนใหญ่จะนำยอดอ่อน ใบอ่อนมารับประทานคูกับน้ำพริก เช่น ยอดหนามหัน ยอดมะกา ตับเต้าน้ำ หูปลาช่อน เป็นต้น นอกจากนั้นนำไปประกอบอาหารประเภทแกง เช่น สามสิบ บุกคางคก ส้มป่อย สันตะวา เกาคัน หวายขม เป็นต้น การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรด้านเครื่องใช้ไม้สอยพบพืชสมุนไพรที่ชุมชนนำลำต้นทำเสาบ้าน กระดานปูพื้น ต้ามจอบ ฯลฯ จำนวน 14 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นประเภทไม้ยืนต้น เช่น สะแก กระเซา กระดุกไก่อขาว ชี่หนอน

โคนทา จันทน์หอม เป็นต้น ส่วนพืชประเภทไม้พุ่ม ได้แก่ จันทน์แดง นำลำต้นที่ตายแล้วไปทำ
รูปหอม และพืชประเภทเถา-เครือได้แก่ เถาวัลย์แดง นำไปทำลอบ หลังคาบ้าน และเครื่องจักร
สานต่างๆ (คุณนิรภัทร์ เหมือนสุวรรณ) แสลงพัน นียม นำเถามาทำเชือก ปอ (คุณจำลอง แสงสว่าง)
เป็นต้น

การใช้ประโยชน์ด้านยารักษาโรคและอาหารสัตว์พบว่า พืชสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์
กับสัตว์มี 5 ชนิด โดยนำมาใช้ในการรักษาและบำรุงร่างกายสัตว์ เช่น แจง ใช้ใบรักษาแผลสัตว์
(คุณจำลอง แสงสว่าง) โดไม่รู้ล้ม ใช้กินไรในลังไก่ ประคำไก่ ใช้ใบนำไปอาบน้ำหรือรมควันไก่
แก้ปวดเมื่อย พญาไร้ใบ ใช้เป็นยาถ่ายพยาธิ (คุณนิรภัทร์ เหมือนสุวรรณ) ฟ้าทลายใจ ผสมกับ
อาหารกุ้งช่วยให้กุ้งแข็งแรง (คุณพิมพ์มณี ชุมแค) และยอป่า ใช้ใบเป็นอาหารสัตว์ (พระครูใบฎีกาสุเทพ
ปัญญะชุกโธ และแม่ชีวิวัฒนา แซ่ฉั่ว)

การใช้ประโยชน์ด้านพิธีกรรม ศาสนา และความเชื่อ พบพืชสมุนไพร 5 ชนิด เช่น แก้วมือไว
ใช้พกติดตัว ใช้ป้องกันหรือแก้คุณไสย สมูเลียด ทำมอลสารวัตตุมงคล (คุณนิรภัทร์ เหมือนสุวรรณ)
พญารากดำ เป็นไม้มงคล (คุณจำลอง แสงสว่าง) เป็นต้น นอกจากการนำพืชสมุนไพรไปใช้
ประโยชน์ในการรักษาโรค บำรุงร่างกาย เป็นอาหาร ทำเครื่องใช้ไม้สอย รวมทั้งใช้สำหรับสัตว์
และใช้ในพิธีกรรม ศาสนาแล้ว จากการวิจัยยังพบว่า มีการนำพืชสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ
อีก 3 ชนิด เช่น ขี้หนอน ใช้เปลือกซักผ้า สระผม คาง ใช้เปลือกทำยาล้างแผล โพธิ์ทะเล
(คุณจำลอง แสงสว่าง) (รายละเอียด ดังภาคผนวก ก)

4.4. ตำรับยาจากพืชสมุนไพร

4.4.1 การใช้สมุนไพรในตำรับยา

จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องการใช้สมุนไพร รวมทั้งมีการใช้
สมุนไพรในชีวิตประจำวัน และชาวบ้านที่มีประสบการณ์ในการใช้สมุนไพร ซึ่งตำรับยาที่ได้เป็น
ตำรับที่ได้จากการสัมภาษณ์จากประสบการณ์ของชาวบ้านเท่านั้น หากจะนำไปใช้ จำเป็นต้อง
มีการศึกษาเพิ่มเติมและต้องระมัดระวังในการนำไปใช้ด้วย ซึ่งจากการศึกษาสามารถรวบรวม
ตำรับยาทั้งจากครุภูมิปัญญาและจากชาวบ้านได้ จำนวน 222 ตำรับ โดยมีการใช้สมุนไพรทั้งในรูปแบบ
สมุนไพรเดี่ยว และใช้แบบตำรับ ดังตารางที่ 9 และตารางที่ 10

All rights reserved

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะการใช้สมุนไพรประกอบใน 1 ตำรับของปราชญ์ชาวบ้าน (ครูภูมิปัญญา)

ลักษณะ	จำนวน (ชนิด)	ร้อยละ
แบบยาเดี่ยว	72	67.92
แบบตำรับ	34	32.07
รวม	106	100

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่า ปราชญ์ชาวบ้านมีการใช้สมุนไพรในรูปแบบสมุนไพรเดี่ยว จำนวน สองในสาม (ร้อยละ 67.92) และมีการใช้สมุนไพรในรูปตำรับ เพียงหนึ่งในสาม(ร้อยละ 32.07) ของจำนวนตำรับยาจากสมุนไพรทั้งหมด

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะการใช้สมุนไพรประกอบใน 1 ตำรับของชาวบ้าน

ลักษณะ	จำนวน (ชนิด)	ร้อยละ
แบบยาเดี่ยว	103	72.02
แบบตำรับ	40	27.97
รวม	143	100

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านมีการใช้สมุนไพรในรูปแบบสมุนไพรเดี่ยว จำนวน 103 ชนิด (ร้อยละ 72.02) และมีการใช้สมุนไพรในรูปตำรับ จำนวน 40 ชนิด (ร้อยละ 27.97) ของจำนวนตำรับยาจากสมุนไพรทั้งหมด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับ จำแนกตามจำนวนสมุนไพรที่ใช้ประกอบใน 1 ตำรับของ
 ปราศญ์ชาวบ้าน(ครูภูมิปัญญา)

จำนวนสมุนไพรที่ใช้ประกอบใน 1 ตำรับ (ชนิด)	ตำรับที่ใช้	
	จำนวน (ตำรับ)	ร้อยละ
1	72	67.92
2	6	5.66
3	9	8.49
4	3	2.83
5	4	3.77
6	6	5.66
7	4	3.77
มากกว่า 7	2	1.88
รวม	106	100

จากตารางที่ 11 แสดงการใช้สมุนไพรรักษาโรค บำรุงร่างกายของปราศญ์ชาวบ้าน พบว่าปราศญ์ชาวบ้านนิยมใช้สมุนไพรในรูปสมุนไพรเดี่ยว มากถึง 72 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 67.92 รองลงมาคือการใช้สมุนไพร 3 ชนิด ต่อตำรับ จำนวน 9 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 8.49 และใช้สมุนไพร 2 และ 6 ชนิดต่อตำรับ จำนวน 6 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 5.66

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับ จำแนกตามจำนวนสมุนไพรที่ใช้ประกอบใน 1 ตำรับของ
 ชาวบ้าน

จำนวนสมุนไพรที่ใช้ประกอบใน 1 ตำรับ (ชนิด)	ตำรับที่ใช้	
	จำนวน (ตำรับ)	ร้อยละ
1	103	72.02
2	19	13.28
3	8	5.59
4	5	3.49
5	1	0.69
6	5	3.49
7	0	0
มากกว่า 7	2	1.39
รวม	143	100

จากตารางที่ 12 แสดงการใช้สมุนไพรรักษาโรค บำรุงร่างกายของชาวบ้าน พบว่าชาวบ้านนิยมใช้สมุนไพรในรูปสมุนไพรเดี่ยว มากถึง 103 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 72.02 รองลงมาคือการใช้สมุนไพร 2 ชนิด ต่อตำรับ จำนวน 19 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 13.28 และใช้สมุนไพร 3 ชนิดต่อตำรับ จำนวน 8 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 5.59 โดยมีรายละเอียดชื่อและสรรพคุณของสมุนไพร ดังตารางที่ 13 -16

ตารางที่ 13 รายชื่อสมุนไพรที่ปราชญ์ชาวบ้าน(ครูภูมิปัญญา)รู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยาแบบยาเดี่ยว เรียงลำดับตามตัวอักษร

ที่	รายชื่อสมุนไพรตามที่ชาวบ้านเรียก	สรรพคุณ
1	กระต่ายจาม, กำปัด, กะพ้อนกเขา	แก้อาการคนตกเลือดยาแก้ไข้ทับระดู (1) แก้โรคเรื้อรัง รักษาแผลสด แผลพุพอง (5,6)
2	กระโดงขาว	แก้โรคลมบ้าหมู (6)
3	กระบือเจ็ดตัว	บำรุงเลือด แก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ (6) แก้ช้ำใน ไอเป็นเลือด(2,6)
4	กำลั้งวัวเถลิง	บำรุงกำลั้ง บำรุงเลือด แก้กษัย (1,2)
5	กำลั้งหนูมาน	บำรุงกำลั้ง (6)
6	ขลุ่ดิน	แก้โรคริดสีดวงทวาร (7)
7	ข่อย	แก้โรครำมะนาด แก้ปวดฟัน (5)
8	ข่อยดำ	ถอนพิษงู ตะขาบ แมลงป่อง (1)
9	ขี้เหนียว, ขี้ตีด, ทองพันชั่ง	เป็นยาอายุวัฒนะ (1)
10	เขยตายแม่ยายปรก	ถอนพิษตะขาบหรือแมลงป่อง โดยเฉพาะงูกะปะ (1)
11	ครอบจักรวาล,อีโฝก,โฝงผาง, ตอบแดบ	แก้ชางเด็ก (2)
12	โคกกะออม	แก้ผี (1) แก้โรคเบาหวาน ความดัน แก้กษัย (5)
13	แจง	บำรุงกำลั้ง แก้กษัย แก้ไข้ (1)
14	ต้อยติ่ง	แก้ผี (1,6)
15	ตะโก	แก้โรคบาดทะยัก (2)
16	ตับเต่า, กล้วยเต่า, ตับเต่าป่า	แก้โรคริดสีดวง โรคปอด โรคตับ (1)
17	ต้นตับเต่า, ตับเต่าตัน	แก้ปวดเมื่อย (2)
18	ต้นลำโพง	แก้พิษสุนัขบ้า (5)

หมายเหตุ : (ตัวเลข) รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน ในภาคผนวก ง

ตารางที่ 13 รายชื่อสมุนไพรที่ปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา) รู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยา
แบบยาเดี่ยว เรียงลำดับตามตัวอักษร (ต่อ)

ที่	รายชื่อสมุนไพรตามที่บ้านเรียก	สรรพคุณ
19	ตาลเสี้ยน	ใช้ทำน้ำยาล้างแผล (2)
20	ตุตหมุตุดหมา	แก้โรคริมแก้คัน (5)
21	ไต้ใบ	แก้ปวดท้องในเด็ก (2)
22	เถาว์ลัยเปรียง	แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดหลัง ปวดเอว บำรุงกำลัง หอบหืด แก้ความดัน (7)
23	ทลายเขา	บำรุงสายตา บำรุงหัวใจ (1)
24	ทองระอา	ถอนพิษงู (1)
25	ท้าวยายมอม	ถอนพิษงู (2)
26	ผักหวานป่า	แก้ลมชัก (6)
27	เปลือกบาง	ถอนพิษงู (5)
28	ผักกระเจต	ถอนพิษแมลงสัตว์กัดต่อย (8)
29	ผักปลาบ	แก้โรคเบาหวาน ลดน้ำตาลในเลือด (2)
30	ฝาง	บำรุงเลือด (2)
31	เพกา	แก้งูสวัด โรคริม (8)
32	พังพวย	ห้ามเลือด (6)
33	พญารากเดี่ยว	ถอนพิษงู พิษไข้มาลาเรีย โรคริม (1) แก้ผื่นคัน ผดร้อน (5)
34	พญานาคราช	บำรุงกำลัง แก้ปวดหลัง ปวดเอว (2,7)
35	พญาเสือโคร่ง	บำรุงกำลัง (1,2)
36	ไพล	แก้เคล็ดขัดยอก แก้ปวด หรือโรคที่เกี่ยวกับกระดูก ชนิดที่ไม่รุนแรง (3)
37	เพ็ญ	ห้ามเลือด รักษาแผลสด (2)
38	มะคำไก่	ช่วยลดไข้ (2)
39	มัดกา, ไม้มะกา	แก้ท้องผูก เป็นยาระบาย (5)
40	ไมยราบ	แก้ลมพิษ โรคสะเก็ดเงิน โรคนี้่ว เบาหวาน (2,5)
41	ร้อยต่อ, ต่อกระดูก	แก้โรคริดสีดวงทวาร (7)
42	ฤาษีผสมเสร็จ	แก้ปวดหลัง โรคไต อัมพฤกษ์ เบาหวาน เหน็บชา บำรุงกำลัง ขยายหลอดเลือด โรคหอบ (2)

หมายเหตุ : (ตัวเลข) รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน ในภาคผนวก ง

ตารางที่ 13 รายชื่อสมุนไพรที่ปราชญ์ชาวบ้าน(ครูภูมิปัญญา)รู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยา
แบบยาเดี่ยว เรียงลำดับตามตัวอักษร (ต่อ)

ที่	รายชื่อสมุนไพรตามที่บ้านเรียก	สรรพคุณ
43	ลำเลียงป่า, ลำเรียงป่า, ลำเรียง	แก้โรคตาขโมย (5)
44	ว่านแร้งคอคำ, ว่านเหนียว	บำรุงกำลัง (1)
45	ว่านมหากาฬ	พอกฝี แก้ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก (1)
46	สวาด	แก้โรคไต เลือดเสีย (5)
47	สะแกวัลย์	แก้ปวดท้อง (5)
48	เสน่ห์จันทร์หลง, ว่านเมตตา	บำรุงกำลัง (1)
49	สะละได	รักษาหูด (5)
50	เสลดพังพอน	แก้ปวดหัวแก้โรคเรื้อรัง (1)
51	สะเดา	แก้ไข้ป่า (5)
52	หญ้าคา	เป็นยาอายุวัฒนะ ลดไขมันในเส้นเลือด (5)
53	หญ้าแฝก	บำรุงหัวใจ (5)
54	หญ้าพันงูขาว	แก้โรคเรื้อรัง งูสวัด (4,5)
55	หมั่น, โกหก	แก้โรคริดสีดวงจมูก (1)
56	อีเหนียว, จิงโจ้	พอกฝี (5)
57	อีเหม็น	แก้ฝี (5)
58	ฮ่อสะพายควาย	บำรุงกำลัง แก้เมาเหล้า (2)

หมายเหตุ : (ตัวเลข) รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน ในภาคผนวก ง

จากตารางที่ 13 เห็นได้ว่า ปราชญ์ชาวบ้านได้ใช้สมุนไพรในรูปยาเดี่ยวจำนวน 58 ชนิด โดยสมุนไพรที่ปราชญ์ชาวบ้านมีการใช้ในรูปยาเดี่ยวมากที่สุดคือ กระต่ายจาม และกระบือเจ็ดตัว รองลงมาได้แก่ กำลังวัวเถลิง ไมยราบ หญ้าพันงูขาว และพญานาคราช

ตารางที่ 14 รายชื่อสมุนไพรที่ปราชญ์ชาวบ้าน(ครูภูมิปัญญา)รู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยา
แบบตำรับ เรียงลำดับตามตัวอักษร

ที่	รายชื่อสมุนไพรตามที่บ้านเรียก	สรรพคุณ
1	กรวยป่า	แก้โรคไขข้อ(5)
2	กระดุมทอง	แก้ปวดเมื่อย(6)
3	กำลังช้างสาร	บำรุงกำลัง (1)
4	กำลังวัวเถลิง	แก้โรคมะเร็ง (1)
5	กำลังหนุมาน	แก้โรคมะเร็ง (1)
6	ข่อย	เป็นยาอายุวัฒนะ(5)กินแล้วไม่แก่ ชะลอความชรา(8)
7	ข้าวเย็นใต้	แก้กษัย แก้ไข้ (1)
8	ข้าวเย็นเหนือ	แก้กษัย แก้ไข้ (1)
9	ขี้เหล็ก	แก้ฝี(1) แก้กษัย (8)
10	คัตเค้าเครือ	บำรุงเลือด แก้ผอมแห้ง (8)
11	คนทา	แก้โรคตาขโมย (5)
12	เจตตระมูลเพลิง	แก้โรคไต แก้โรคมะเร็ง (1) แก้กษัย (8)
13	แจง	แก้โรคเหน็บชา แก้กษัย (1) แก้อาการบวมหรือ น้ำเหลืองไม่ดี (5)
14	ชะเอมไทย	แก้ไอ (2)
15	ชุมเห็ดเทศ	แก้กษัย แก้ไข้ (1)
16	ต่อกระดูก, ร้อยต่อ	แก้ปวดเมื่อย ช่วยให้กระดูกติดกันเร็วขึ้น(1)
17	ตะโก	ช่วยต่อกระดูก แขนหัก ขาหัก (3) แก้กษัย (1)เป็น ยาอายุวัฒนะ(5)กินแล้วไม่แก่ ชะลอความชรา(8)
18	ตับเต่า, กล้วยเต่า, ตับเต่าป่า	แก้โรคมะเร็ง (1)
19	ตาลโตนด	แก้โรคชาง โรคตาขโมยในเด็ก(5)
20	ตาลเสี้ยน	แก้โรคไต(1)แก้ชางเด็ก โรคตาขโมย แก้ไอ(5)
21	ตาลหมอน	แก้ชางเด็ก โรคตาขโมย แก้ไอ(5)
22	ตำลึง	แก้ฝี(1)
23	เถาคันแดง	บำรุงเลือด แก้ผอมแห้ง (8)
24	เถาว์วัลย์เปรียง	แก้โรคเหน็บชา บำรุงกำลัง (1) แก้ปวดเมื่อย แก้เส้น ปวดเอว ปวดหลัง(5)แก้กษัย (1,8)

หมายเหตุ : (ตัวเลข) รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน ในภาคผนวก ง

ตารางที่ 14 รายชื่อสมุนไพรที่ปราชญ์ชาวบ้าน (ครูภูมิปัญญา) รู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยา
แบบตำรับ เรียงลำดับตามตัวอักษร (ต่อ)

ที่	รายชื่อสมุนไพรตามที่บ้านเรียก	สรรพคุณ
25	เถาเอ็นอ่อน	บำรุงกำลัง (1)
26	ทลายเขา	แก้ปวดเมื่อย แก้เส้น ปวดเอว ปวดหลัง (5)
27	บอระเพ็ด	แก้โรคไต (1) บำรุงเลือด แก้ผอมแห้ง ช่วยบำรุง ธาตุทั้ง 4 กินแล้วไม่แก่ ชะลอความชรา (8) เป็นยาอายุวัฒนะ (5)
28	บัวหลวง (เกสร)	แก้โรคจิตสีดวงจุมก (7,5)
29	ผักเป็ดแดง	แก้กษัย แก้ไข้ (1)
30	ผักเสี้ยนผี	เป็นยาอายุวัฒนะ (5)
31	ฝาง	แก้ปวดเมื่อย แก้เส้น ปวดเอว ปวดหลัง (5)
32	ไพล	ช่วยให้หมดลูกเข้าอู่ ใช้สำหรับสตรีหลังคลอด (4) ช่วยลดไข้ แก้ปวดเมื่อย ช่วยให้กระดูกติดกันเร็วขึ้น (1) แก้กษัย (8) แก้ปวดเมื่อย (6)
33	มะคำไก่	ช่วยให้หมดลูกเข้าอู่ ใช้สำหรับสตรีหลังคลอด(7) แก้กษัย (8)แก้โรคเหน็บชา แก้กษัย แก้ไข้ (1) แก้อาการบวมหรือน้ำเหลืองไม่ดี (5)
34	มะแว้ง	บำรุงเลือด แก้ผอมแห้ง (8)
35	มัดกา, ไม้มะกา	แก้โรคจิตสีดวงทวาร (8) แก้ท้องผูก เป็นยาระบาย (5) แก้ก้น (7)แก้กษัย (8)
36	ถ่านี่ผสมเสร็จ	แก้โรคมะเร็ง (1)
37	สบู่เลือด	บำรุงกำลัง (1)
38	ส้มป่อย	ช่วยให้หมดลูกเข้าอู่ ใช้สำหรับสตรีหลังคลอด (7,4) แก้อาการบวม โรคไต เลือดเสีย (5)
39	สวาด	แก้อาการบวมหรือน้ำเหลืองไม่ดีแก้ โรคไต เลือดเสีย (5)
40	สะแกนา, สะแกโทน	แก้ก้น (7)
41	สะเดา	ช่วยลดไข้ (1)
42	เสลดพังพอนตัวเมีย	แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย แก้แพ้ แก้ก้น ถอนพิษ (1,5)
43	หญ้าคา	แก้โรคตาขโมย(5)

หมายเหตุ : (ตัวเลข) รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน ในภาคผนวก ง

ตารางที่ 14 รายชื่อสมุนไพรที่ปราชญ์ชาวบ้าน(ครูภูมิปัญญา)รู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยาแบบตำรับ เรียงลำดับตามตัวอักษร (ต่อ)

ที่	รายชื่อสมุนไพรตามที่บ้านเรียก	สรรพคุณ
44	หญ้าแห้วหมู	แก้พิษ แก้ไข้ (1) ช่วยชะลอความชราเกินแล้วไม่แก่ ช่วยบำรุงธาตุทั้ง 4 (8) เป็นยาอายุวัฒนะ (5)
45	อีเหนียว, จิงโจ้	พอกฝี (5)
46	ฮ่อสะพายควาย	บำรุงกำลัง คลายเส้น (1)

หมายเหตุ : (ตัวเลข) รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน ในภาคผนวก ง

จากตารางที่ 14 แสดงให้เห็นว่า ปราชญ์ชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรทางยาในรูปแบบตำรับ จำนวน 46 ชนิด โดยสมุนไพรที่นำมาใช้มากที่สุด คือ ไพล ตะโกนา มัดกาบ ระเบิด หญ้าแห้วหมู เถาวัลย์เปรียง และส้มป่อย รองลงมาได้แก่ เสดดพังพอน ข่อย ชีเหล็ก แฉง บัวหลวง และเจตตระมูลเพลิง

ตารางที่ 15 รายการชนิดพืชสมุนไพรที่ชาวบ้านรู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยาแบบยาเดี่ยว เรียงลำดับตามตัวอักษร

ที่	รายชื่อสมุนไพรตามที่บ้านเรียก	สรรพคุณ
1	กระต่ายจาม, กำปัด, กะพ็อนกเขา	แก้โรคเรื้อรัง รักษาแผลสด แผลพุพอง (16)
2	แก้วมือไว	เป็นยาระบาย (4,6)
3	กำลั้งวัวเถลิง	บำรุงกำลัง บำรุงเลือด แก้พิษ (6,8)
4	ขลุ้, ต้นยาคุลย์	ช่วยขับปัสสาวะ แก้ปวดหลัง เบาหวาน ล้างไต ปวดเอว ฆ่าเชื้อไวรัส แก้ลม วิงเวียน ความดัน โรคภูมิแพ้ (5,12,14) แก่ริดสีดวงทวาร (6,10,25)
5	ข่อย	แก้โรครามะนาด แก้ปวดฟัน (4,12) ทำให้ฟันแข็งแรง แก้ปวดฟัน เหงือกบวม (4)
6	ชีเหนียว, ชีตีด, ทองพันชั่ง	แก้ไข้หวัด (12)
7	ครอบจักรวาล,อีโฝก, โฝงผาง, ตอปปแตบ	แก้ไข้ที่กระดูก (8) แก้ปวดหลัง ปวดเอว (4)
8	เครือหมาน้อย	พอกฝี (12) แก้คัน (5)
9	โคกกะออม	แก้โรคเบาหวาน ความดัน แก้พิษ(12)

หมายเหตุ : (ตัวเลข) รายชื่อชาวบ้าน ในภาคผนวก ง

ตารางที่ 15 รายการชนิดพืชสมุนไพรที่ชาวบ้านรู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยาแบบยาเดี่ยว
เรียงลำดับตามตัวอักษร (ต่อ)

ที่	รายชื่อสมุนไพรตามที่บ้านเรียก	สรรพคุณ
10	เงาะป่า	แก้โรคไมเกรน ปวดหัว โรคเบาหวาน ไข้มาลาเรีย(5,10)
11	จางจืด, รางจืด	แก้ลมพิษ (4)
12	แจง	แก้โรคตาฟาง (10)
13	ชะเอมไทย	แก้ไอ (6,8)
14	ดีหมี	แก้ปวดหัว แก้ไข้ ช่วยขับเหงื่อ (12)
15	ตองแตก	แก้ถ่ายท้อง ถ่ายพยาธิ (12)
16	ต้นต๊ับเต่า, ต๊ับเต่าต้น	แก้ปวดเมื่อย (6)
17	ต้นไต้ปาก	รักษาโรคเรื้อน แผลสด (12)
18	ตะโก	ถ่ายพยาธิปากขอ แก้ท้องผูก (12) แก้โรคเรื้อน (6) บำรุงกำลัง (18)
19	ไต้ใบ	แก้โรคความดัน ปวดหัว ปวดเมื่อย แก้ไข้มาลาเรีย (5,10) แก้ปวดท้องในเด็ก (5,10,25)
20	เถากระโตงแดง	บำรุงเลือด บำรุงกำลัง (4,5)
21	เถาว์ลย์แดง	แก้กษัย (6)
22	เถาว์ลย์ดัวน	แก้หูด ตาปลา ไข้ (23)
23	เถาว์ลย์นาง, เถาว์ลย์เขียว	ช่วยขับถ่าย (11) แก้ร้อนใน แก้ปวดเมื่อย (6,11)
24	เถาว์ลย์น้ำ	ถอนพิษ แก้ร้อนใน กระจายน้ำ (6,12)
25	เถาว์ลย์เปรียง	แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดหลัง ปวดเอว
26	เถาว์ลย์เหล็ก	บำรุงกำลัง หอบหืด แก้ความดัน (4,11,12,14) แก้โรคเรื้อน บำรุงกำลัง แก้กษัย (6,12)
27	ทองพันชั่ง	แก้เจ็บคอ (4)
28	โทองเทง	แก้โรคเบาหวาน ไทรอยด์ แก้เจ็บคอ (17)
29	นมราชสีห์	แก้โรคไขข้อ ไข้เรื้อรัง (14)
30	ปอแกลงพันธุ์	แก้อาการท้องร่วง กระจายน้ำ (12)
31	เปล้า	แก้โรคกระเพาะ แก้ปวดเมื่อย(14)
32	ผักบุง	ถอนพิษ (2)
33	ผักบุงทะเล	ถอนพิษแมงกะพรุน หรือสัตว์มีพิษชนิดอื่นๆ แก้ปวด (21)

หมายเหตุ : (ตัวเลข) รายชื่อชาวบ้าน ในภาคผนวก ง

ตารางที่ 15 รายการชนิดพืชสมุนไพรที่ชาวบ้านรู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยาแบบยาเดี่ยว
เรียงลำดับตามตัวอักษร (ต่อ)

ที่	รายชื่อสมุนไพรตามที่บ้านเรียก	สรรพคุณ
34	ผักปลาบ	แก้โรคอีสุกอีใส (4) แก้โรคเบาหวาน ลดน้ำตาลในเลือด (12)
35	พญานาคราช	บำรุงกำลัง แก้ปวดหลัง ปวดเอว (6,11)
36	พญารากเดี่ยว	ถอนพิษงู พิษไข้มาลาเรีย โรคเรื้อรัง (11)
37	พังกา, หนามพังกา	แก้โรคประสาท (12,22)
38	พัตนางชี	แก้โรคมะเร็ง แก้กระหายน้ำ (4)
39	โพธิ์ทะเล	แก้โรคหิด (12) ทำน้ำยาล้างแผล ใช้รักษากลาก น้ำนมเป็นยาบำรุง (12)
40	ไพล	ช่วยขับเลือด ขับน้ำคาวปลาสำหรับสตรีหลังคลอด (7) แก้โรคกระเพาะ ลดอาการปวดท้อง (5,8)
41	ฟ้าทลายโจร	ถอนพิษแมงกะพรุน พิษงู (4) แก้เจ็บคอ ไข้หวัด แก้ปวด แก้โรคเบาหวาน ปวดหัว ปวดท้อง แก้ไอ (4,7,11,14)
42	มะขามป้อม	แก้เจ็บคอ (8)
43	มะคำไก่	ช่วยลดไข้ (4,12) แก้กษัย (12)
44	มะเดื่อ	แก้โรคตาขโมย (5)
45	มะแว้ง	แก้ไอ แก้ลม (4)
46	ไมยราบ	แก้ลมพิษ โรคสะเก็ดเงิน โรคนี้่ว เบาหวาน (4,10)
47	โมกมัน	เป็นยาระบาย ช่วยเจริญอาหาร (12)
48	ยอ	แก้โรคเบาหวาน (8)
49	ยอป่า	บำรุงเลือด บำรุงกำลัง แก้โรคเบาหวาน (1,3)
50	ร้อยต่อ, ต่อกระดูก	แก้โรคริดสีดวงทวาร (23)
51	ถ่านผสมเสริจ	แก้ปวดหลัง โรคไต อัมพฤกษ์ เบาหวาน เหน็บชา บำรุงกำลัง ขยายหลอดเลือด โรคหอบ (6)
52	ลำเลียงป่า ลำเรียงป่า ลำเรียง	แก้โรคตาขโมย (4)
53	ว่านมหากาฬ	แก้โรคเรื้อรัง แก้ผื่น คัน แก้แพ้ ฝีหนอง แก้ปวด เล็บขบ รักษาแผลเรื้อรังแก้โรคมะเร็ง ฆ่าเชื้อไวรัส (6)

หมายเหตุ : (ตัวเลข) รายชื่อชาวบ้าน ในภาคผนวก ง

ตารางที่ 15 รายการชนิดพืชสมุนไพรที่ชาวบ้านรู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยาแบบยาเดี่ยว
เรียงลำดับตามตัวอักษร (ต่อ)

ที่	รายชื่อสมุนไพรตามที่บ้านเรียก	สรรพคุณ
54	สบู่เลือด	แก้โรคเบาหวาน แก้ปวดหัว โรคความดัน(6,10)
55	ส้มป่อย	บำรุงกำลัง บำรุงเลือด เป็นยาระบาย(12)แก้ท้องผูก ช่วยขับถ่าย(6)
56	สะเดาป่า	แก้ไข้มาลาเรีย (12)
57	เสลดพังพอนตัวเมีย	แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย แก้แพ้ แก้คัน ถอนพิษ แก้ ปวดหัว (11,14)
58	สะละได	รักษาหูด (4,6)
59	สะแกนา, สะแกโทน	แก้ท้องเสีย(4,6,12,22)
60	สะแกวัลย์	แก้ปวดท้อง(6)
61	สะเดาดิน	แก้โรคเบาหวาน (8)
62	สาบเสือ	แก้โรคริดสีดวงทวาร(23)
63	สำโรง	แก้ร้อนใน(22)
64	หญ้าแห้วหมู	ช่วยขับเลือด ขับน้ำคาวปลา สำหรับสตรีหลังคลอด(7)
65	หญ้าพันงูขาว	ช่วยขับระดูขาว แก้ปวดข้อ ปวดเมื่อยแก้โรคเรื้อ รังสัตว์(4)
66	หมามู่ย	บำรุงกำลัง เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ(4,10)

หมายเหตุ : (ตัวเลข) รายชื่อชาวบ้าน ในภาคผนวก ง

จากตารางที่ 15 ชาวบ้านได้ใช้สมุนไพรในรูปยาเดี่ยวจำนวน 66 ชนิด โดยสมุนไพรที่
ชาวบ้านมีการใช้มากที่สุดคือ ขลุ่ ไต้ใบ ฟ้าทลายโจร เถาวัลย์เปรียง และสะแก รองลงมาได้แก่
มะค่าไก่ ไพล ตะโก ข่อย และเถาวัลย์นาง

ตารางที่ 16 รายการชนิดพืชสมุนไพรที่ชาวบ้านรู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยาแบบตำรับ
เรียงลำดับตามตัวอักษร

ที่	รายชื่อสมุนไพรตามที่บ้านเรียก	สรรพคุณ
1	กลิ้งกลางดง	บำรุงกำลัง บำรุงเลือด (11)
2	กำลังข้างสาร	บำรุงร่างกาย แก้หวัด (11)
3	ขลุ่ย ,ต้นยาคุลย์	บำรุงร่างกาย แก้หวัด (11) แก้โรคมุมิแพ้ ไข้หวัด ปวดเมื่อย โรคไวรัส (6)
4	ข่อย	เป็นยาอายุวัฒนะ (12)
5	ข้าวเย็นเหนือ	แก้ไข้ทับระดู (19)
6	ข้าวเย็นใต้	แก้ไข้ทับระดู (19)
7	ขี้เหล็ก	แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้เส้น ปวดขาสำหรับ หญิงหลังคลอด (4)
8	คัตเค้าเครือ	ช่วยฟอกเลือดสตรี แก้ไข้ แก้เลือดออกตามไรฟัน ขับเสมหะ แก้โรคโลหิตจาง (12)
9	คนทา	แก้โรคตาขมอย (4)
10	โคกกะออม	แก้กษัย ลดไข้ (7) ลดความอ้วน (6)
11	แจง	แก้โรคตาฟาง(10) แก้อาการบวมหรือน้ำเหลืองไม่ดี (6) แก้กษัย ลดไข้ (7)
12	ชุมเห็ด	แก้ไข้ทับระดู (6)
13	ตะโก	แก้กษัย ลดไข้ (7) เป็นยาอายุวัฒนะ (12)
14	ตาลโตนด	แก้โรคตาขมอย (4)
15	ใต้ใบ	แก้ไข้ทับระดู(19) บำรุงกำลัง บำรุงเลือด (11) แก้โรคมุมิแพ้ ไข้หวัด ปวดเมื่อย (6)
16	เถาโคคลาน	บำรุงกำลัง บำรุงเลือด (11)
17	เถาว์ลัยนาง, เถาว์ลัยเขียว	บำรุงกำลัง บำรุงเลือด (11)
18	เถามือลิง, เถากระไต่ลิง	แก้โรคเบาหวาน ลดไขมัน ลดความดัน บำรุงกำลัง บำรุงเลือด (11)
19	เถาว์ลัยเปรียง	แก้กษัย ลดไข้ (7) บำรุงกำลัง บำรุงเลือด (11)
20	เถาเอ็นอ่อน	แก้โรคเบาหวาน ลดไขมัน ลดความดัน (11)
21	ทลายเขา	แก้คัน แก้ฮีสติกอัส (4)

หมายเหตุ : (ตัวเลข) รายชื่อชาวบ้าน ในภาคผนวก ง

ตารางที่ 16 รายการชนิดพืชสมุนไพรที่ชาวบ้านรู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยาแบบตำรับ
เรียงลำดับตามตัวอักษร (ต่อ)

ที่	รายชื่อสมุนไพรตามที่บ้านเรียก	สรรพคุณ
22	ทองระอา	บำรุงกำลัง บำรุงเลือดแก้หวัด (11)
23	นมราชสีห์	แก้โรคตาแดง เจ็บตา(10) แก้ตาฟาง (4)
24	บอระเพ็ด	แก้ปวดเมื่อย ชะลอความชรา (4) แก้อาการปวดฟัน ทำให้ฟันแข็งแรง ช่วยทำให้ระบบภายในดี (11) แก้โรคเบาหวาน (8) แก้โรคเบาหวาน ลดไขมัน ลดความดัน บำรุงกำลัง บำรุงเลือด (11) เป็นยาอายุวัฒนะ (12)
25	บานไม่รู้โรย	แก้ไข้ทับระดู (19)
26	ผักเสี้ยนผี	แก้กษัย เหมาะสำหรับหญิงหลังคลอดบุตร แก้ตาฟาง (4)
27	พญารากเดี่ยว	แก้โรคเบาหวาน ลดไขมัน ลดความดันบำรุง กำลัง บำรุงเลือด(11)
28	ไพล	แก้โรคกระเพาะ (25) บำรุงกำลัง ฆ่าเชื้อไวรัส ล้างลำไส้ (5) บำรุงกำลัง บำรุงเลือด (11)
29	ผักข่า	แก้อาการปวดฟัน ทำให้ฟันแข็งแรง ช่วยทำให้ ระบบภายในดี (11)
30	ฟ้าทลายโจร	แก้ปวดเมื่อย (4) แก้โรคเบาหวาน ลดไขมัน ลดความดัน บำรุงกำลัง บำรุงเลือด(11) แก้โรคภูมิแพ้ ไข้หวัด ปวดเมื่อย (6)
31	เพ็ญ	ห้ามเลือด รักษาแผลสด (18)
32	มะกรูด	ลดความอ้วน (6)
33	มะค่าไก่	แก้ปวดเมื่อย แก้อาการบวมหรือน้ำเหลืองไม่ดี (6) แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้เส้น ปวดขา สำหรับหญิงหลังคลอด แก้กษัย เหมาะสำหรับ หญิงหลังคลอดบุตร (4)
34	มัดกา ,ไม้มะกา	ลดความอ้วน (6)
35	ม้ากระทืบโรง	บำรุงกำลัง บำรุงเลือด (11)

หมายเหตุ : (ตัวเลข) รายชื่อชาวบ้าน ในภาคผนวก ง

ตารางที่ 16 รายการชนิดพืชสมุนไพรที่ชาวบ้านรู้จักและมีการใช้ประโยชน์ทางยาแบบตำรับ
เรียงลำดับตามตัวอักษร (ต่อ)

ที่	รายชื่อสมุนไพรตามที่บ้านเรียก	สรรพคุณ
36	ยอ	แก้อาการปวดฟัน ทำให้ฟันแข็งแรง ช่วยทำให้ระบบภายในดี (11)
37	ถาฮีมสมเสร็จ	แก้โรคเบาหวาน ลดไขมัน ลดความดันบำรุงกำลัง บำรุงเลือดแก้หวัด (11)
38	ส้มป่อย	เป็นยาระบาย (6,14) ขับเลือดในสตรี บำรุงกำลัง (12) ทำลูกประคบสำหรับสตรีหลังคลอด (6,12) เข้าเครื่องยาแก้ไข้มาเรีย (14) แก้ปวดเมื่อย แก้เลือดเสีย (12)
39	สะเดา	แก้โรคเบาหวาน (8)
40	สาบเสือ	แก้ท้องอืด ท้องขึ้น (4) ห้ามเลือด รักษาแผลสด (23)
41	สวาด	แก้อาการบวมหรือน้ำเหลืองไม่ดี (6)
42	สำโรง	แก้ไข้ทับระดู (6)
43	เสลดพังพอนตัวเมีย	แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย แก้แพ้ แก้คัน ถอนพิษ (14) บำรุงกำลัง บำรุงเลือด (11)
44	หญ้าคา	แก้โรคตาขโมย (4)
45	หญ้าเหนียว	แก้คัน แก้ฮีสึกฮีส (4)
46	หญ้าแห้วหมู	ชะลอความชรา (4)
47	หนอนตายอยาก	แก้พิษงู แมลงสัตว์กัดต่อย (15) แก้โรคมะเร็ง (15)

หมายเหตุ : (ตัวเลข) รายชื่อชาวบ้าน ในภาคผนวก ง

จากตารางที่ 16 แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรทางยาในรูปแบบตำรับ จำนวน 47 ชนิด โดยสมุนไพรที่นำมาใช้มากที่สุด คือ บอระเพ็ด หญ้าแห้วหมู ไพล และ ใต้ใบ รองลงมาได้แก่ ขลุ่ เถาว์ลย์เปรียง ฟ้าทลายโจร มะค่าไก่ เสลดพังพอน ตะโก นมราชสีห์ โศกกะออม หนอนตายหยากและสาบเสือ

4.4.2 ประเภทของยาจากพืชสมุนไพร

จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค รวมทั้งบำรุงร่างกาย สามารถแยกประเภทของยาตามลักษณะการใช้ได้ ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทยาของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)

ประเภทยา	จำนวน (ตำรับ)	ร้อยละ
ภายใน	66	62.85
ภายนอก	35	33.33
ภายในและภายนอก	4	3.80
รวม	105	100

จากตารางที่ 17 แสดงให้เห็นว่า ตำรับยาจากพืชสมุนไพรที่ได้จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน นั้นส่วนใหญ่ เป็นยาภายใน (ร้อยละ 62.85) รองลงมาเป็นยาภายนอก (ร้อยละ 33.33) และตำรับ ใช้ได้ทั้งภายในและภายนอก (ร้อยละ 3.80) โดยมีรายละเอียดประเภทยาภายในดังตารางที่ 18 และยาภายนอก ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทยาภายใน

ประเภทยา	จำนวน(ตำรับ)	ร้อยละ
ต้ม	48	63.15
ลูกกลอน	7	9.21
ตำคั้นเอาแต่น้ำต้ม	3	3.94
กินสด	5	6.57
ยาดอง/หมัก	3	3.94
ทา/ป้าย/ฟาด	4	5.26
ฝน	3	3.94
ซง/ผง	2	2.63
อื่นๆ (อม, บ้วน)	1	1.31
รวม	76	100

จากตารางที่ 18 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาภายในจำนวนมากกว่ครึ่งหนึ่งของจำนวนยาภายใน ที่ปราชญ์ชาวบ้านใช้คือ ยาต้ม (ร้อยละ 63.15) รองลงมาเป็นยาลูกกลอน จำนวน 7 ตำรับ (ร้อยละ 9.21) และกินสด จำนวน 5 ตำรับ (ร้อยละ 6.57)

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทภายนอกของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)

ประเภทภายนอก	จำนวน(ตำรับ)	ร้อยละ
พอก	18	47.36
ทา	8	21.05
อบ/ย่าง	1	2.63
ประคบ	3	7.89
อาบ	2	5.26
รม	1	2.63
สูบ	3	7.89
เป่า/บัด	1	2.63
ล้างแผล	1	2.63
รวม	38	100

จากตารางที่ 19 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาภายนอกที่ปราชญ์ชาวบ้านใช้มากที่สุด คือ ยาพอก จำนวน 18 ตำรับ (ร้อยละ 47.36) รองลงมาเป็นยาทา จำนวน 8 ตำรับ (ร้อยละ 21.05) และ ยาประคบ ยาสูบ จำนวน 3 ตำรับ เท่ากัน (ร้อยละ 7.89)

ตารางที่ 20 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทยาของชาวบ้าน

ประเภทยา	จำนวน (ตำรับ)	ร้อยละ
ภายใน	108	77.14
ภายนอก	28	20.00
ภายในและภายนอก	4	2.85
รวม	140	100

จากตารางที่ 20 แสดงให้เห็นว่า ตำรับยาจากพืชสมุนไพรที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านนั้นส่วนใหญ่ เป็นยาภายใน (ร้อยละ 77.14) รองลงมาเป็นยาภายนอก (ร้อยละ 20.00) และตำรับที่ใช้ได้ทั้งภายในและภายนอก (ร้อยละ 2.85)

All rights reserved

ตารางที่ 21 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทยาภายในของชาวบ้าน

ประเภทยา	จำนวน(ตำรับ)	ร้อยละ
ต้ม	68	55.28
ลูกกลอน	19	15.44
ตำคั้นเอาแต่น้ำต้ม	4	3.25
กินสด	15	12.19
ยาดอง/หมัก	7	5.69
ทา/ป้าย/ฝาด	4	3.25
ฝน	1	0.81
ชง/ผง	3	2.43
อื่นๆ (อม, บ้วน)	2	1.62
รวม	123	100

จากตารางที่ 21 แสดงให้เห็นว่ายาภายในจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของยาภายในที่ชาวบ้านใช้คือ ยาต้ม (ร้อยละ 55.28) รองลงมาเป็นยาลูกกลอน จำนวน 19 ตำรับ (ร้อยละ 15.44) และกินสด จำนวน 15 ตำรับ (ร้อยละ 12.19)

ตารางที่ 22 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทยาภายนอกของชาวบ้าน

ประเภทยาภายนอก	จำนวน(ตำรับ)	ร้อยละ
พอก	11	29.72
ทา	12	32.43
อบ/ย่าง	2	5.40
ประคบ	2	5.40
อาบ	4	10.81
รม	5	13.51
สูบ	0	0.00
เป่า/ปิด	0	0.00
ล้างแผล	1	2.70
รวม	37	100

จากตารางที่ 22 แสดงให้เห็นว่าประเภทยาภายนอกที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นยาทา (ร้อยละ 32.43) รองลงมาเป็นยาพอก ยาอาบ และยาประคบ ตามลำดับ

4.4.3 กลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษา

สมุนไพรที่ชุมชนทั้งปราชญ์ชาวบ้านและชาวบ้านได้นำมาใช้เป็นยารักษาและบรรเทาโรคหรือกลุ่มอาการต่างๆ ประกอบไปด้วยตำรับยาเดี่ยว และยาแบบตำรับตั้งรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 23 แสดงจำนวนและร้อยละกลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษาของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)

กลุ่มอาการ/โรค	จำนวน(ตำรับ)	ร้อยละ
ระบบทางเดินอาหาร	14	13.08
ระบบทางเดินหายใจ	5	4.67
ระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์	5	4.67
ระบบประสาทและกล้ามเนื้อ	2	1.86
ระบบการไหลเวียนของเลือด	5	4.67
ระบบผิวหนัง	14	13.08
อาการไข้และอาการปวด	14	13.08
อื่นๆ (โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อ ฯลฯ)	48	44.85
รวม	107	100

จากตารางที่ 23 แสดงให้เห็นว่า ปราชญ์ชาวบ้านมีภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรเพื่อรักษาและบรรเทาอาการเจ็บป่วย ส่วนใหญ่ในกลุ่มอื่นๆซึ่งเป็นกลุ่มโรคติดเชื้อ หรือพิษจากเชื้อต่างๆ ฯลฯ จำนวน 48 ตำรับ คิดเป็น ร้อยละ 44.85 รองลงมาคือกลุ่มระบบทางเดินอาหาร กลุ่มระบบผิวหนัง และกลุ่มอาการไข้และอาการปวดกลุ่มละ 14 ตำรับเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 13.08

ตารางที่ 24 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาแบ่งตามกลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษาของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)

กลุ่มอาการ/โรค	จำนวน (ตำรับ)	ร้อยละ
ระบบทางเดินอาหาร	4	11.76
ระบบทางเดินหายใจ	3	8.82
ระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์	3	8.82
ระบบประสาทและกล้ามเนื้อ	1	2.94
ระบบการไหลเวียนของเลือด	2	5.88
ระบบผิวหนัง	2	5.88
อาการไข้และอาการปวด	6	17.64
อื่นๆ (โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อ ฯลฯ)	13	38.23
รวม	34	100

จากตารางที่ 24 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาจากพืชสมุนไพรของปราชญ์ชาวบ้าน(ภูมิปัญญา) แบ่งตามกลุ่มอาการหรือโรค ที่พบมากที่สุด คือ กลุ่มอื่นๆ (โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อ ฯลฯ) คิดเป็นจำนวนหนึ่งในสามของตำรับทั้งหมด (ร้อยละ 38.23) รองลงมา คือตำรับยาที่ใช้รักษากลุ่มอาการไข้และอาการปวด และระบบทางเดินอาหารจำนวน 6 และ 4 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 17.64 และ 11.76 ตามลำดับ

ตารางที่ 25 แสดงจำนวนและร้อยละของยาเดี่ยวแบ่งตามกลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษาของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)

กลุ่มอาการ/โรค	จำนวน(ตำรับ)	ร้อยละ
ระบบทางเดินอาหาร	10	9.58
ระบบทางเดินหายใจ	2	2.73
ระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์	2	2.73
ระบบประสาทและกล้ามเนื้อ	1	1.36
ระบบการไหลเวียนของเลือด	3	4.10
ระบบผิวหนัง	12	16.43
อาการไข้และอาการปวด	8	10.95
อื่นๆ (โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อ ฯลฯ)	35	47.94
รวม	73	100

จากตารางที่ 25 แสดงให้เห็นว่ายาเดี่ยวจากพืชสมุนไพรของปราชญ์ชาวบ้าน(ภูมิปัญญา) แบ่งตามกลุ่มอาการหรือโรค ที่พบมากที่สุด คือ กลุ่มอื่นๆ (โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อ ฯลฯ) จำนวน 35 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 47.94 รองลงมา คือยาเดี่ยวที่ใช้รักษา ระบบผิวหนัง จำนวน 12 ตำรับ และระบบทางเดินอาหาร จำนวน 10 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 16.43 และ 9.58 ตามลำดับ

ตารางที่ 26 แสดงจำนวนและร้อยละกลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษาของชาวบ้าน

กลุ่มอาการ/โรค	จำนวน(ตำรับ)	ร้อยละ
ระบบทางเดินอาหาร	30	20.83
ระบบทางเดินหายใจ	2	1.38
ระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์	7	4.86
ระบบประสาทและกล้ามเนื้อ	3	2.08
ระบบการไหลเวียนของเลือด	5	3.47
ระบบผิวหนัง	17	11.80
อาการไข้และอาการปวด	21	14.58
อื่นๆ (โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อ ฯลฯ)	59	40.97
รวม	144	100

จากตารางที่ 26 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาจากพืชสมุนไพรของชาวบ้านแบ่งตามกลุ่มอาการหรือโรคที่พบบ่อยที่สุด คือ กลุ่มอื่นๆ (โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อ ฯลฯ) จำนวน 59 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 40.97 รองลงมา คือตำรับยาที่ใช้รักษาโรคทางเดินอาหารจำนวน 30 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 20.83 และกลุ่มอาการไข้และอาการปวด จำนวน 21 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 14.58

ตารางที่ 27 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาแบ่งตามกลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษาของชาวบ้าน

กลุ่มอาการ/โรค	จำนวน(ตำรับ)	ร้อยละ
ระบบทางเดินอาหาร	3	8.57
ระบบทางเดินหายใจ	0	0.00
ระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์	4	11.42
ระบบประสาทและกล้ามเนื้อ	0	0.00
ระบบการไหลเวียนของเลือด	0	0.00
ระบบผิวหนัง	2	5.71
อาการไข้และอาการปวด	5	14.28
อื่นๆ (โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อ ฯลฯ)	21	60.00
รวม	35	100

จากตารางที่ 27 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาจากพืชสมุนไพรของชาวบ้านแบ่งตามกลุ่มอาการหรือโรคที่พบบ่อยที่สุด คือ กลุ่มอื่นๆ (โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อ ฯลฯ) คิดเป็น จำนวน

มากกว่าครึ่งของตำรับทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมา คือตำรับยาที่ใช้รักษา กลุ่มอาการไข้และอาการปวด และระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์ จำนวน 5 และ 4 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 14.28 และ 11.42 ตามลำดับ

ตารางที่ 28 แสดงจำนวนและร้อยละของยาเดี่ยวแบ่งตามกลุ่มอาการหรือโรคที่ใช้สมุนไพรในการรักษาของชาวบ้าน

กลุ่มอาการ/โรค	จำนวน(ตำรับ)	ร้อยละ
ระบบทางเดินอาหาร	27	24.77
ระบบทางเดินหายใจ	2	1.83
ระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์	3	2.75
ระบบประสาทและกล้ามเนื้อ	3	2.75
ระบบการไหลเวียนของเลือด	5	4.58
ระบบผิวหนัง	15	13.76
อาการไข้และอาการปวด	16	14.67
อื่นๆ (โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อ ฯลฯ)	38	34.86
รวม	109	100

จากตารางที่ 28 แสดงให้เห็นว่ายาเดี่ยวจากพืชสมุนไพรของชาวบ้าน แบ่งตามกลุ่มอาการหรือโรค ที่พบมากที่สุด คือ กลุ่มอื่นๆ (โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อ ฯลฯ) จำนวน 38 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 34.86 รองลงมา คือยาเดี่ยวที่ใช้รักษา ระบบทางเดินอาหาร จำนวน 27 ตำรับ และกลุ่มบรรเทาอาการไข้และอาการปวดจำนวน 16 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 24.77 และ 14.67 ตามลำดับ

ตารางที่ 29 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรคระบบทางเดินอาหารของประชาชนชาวบ้าน(ครุภูมิปัญญา)

ระบบทางเดินอาหาร	จำนวน	ร้อยละ
โรคซาง/ ตาลขโมย	5	35.71
ริดสีดวงทวาร	5	35.71
โรคกระเพาะ	0	0.00
ท้องเสีย	0	0.00
ท้องผูก	2	14.28
ร้อนใน	0	0.00
อื่นๆ(ขับพยาธิ ท้องอืด ปวดท้อง สอึก)	2	14.28
รวม	14	100

จากตารางที่ 29 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของปราชญ์ชาวบ้านที่ใช้รักษาโรกระบบทางเดินอาหาร รวมทั้งสิ้น 14 ตำรับ โดยตำรับยาที่พบมากที่สุด คือตำรับยาแก้โรคซาง/ ตาลขโมย และโรครีดสีดวงทวาร จำนวน 5 ตำรับเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 35.71 โดยสมุนไพรที่ปราชญ์ชาวบ้านใช้ในตำรับ ยาแก้ซาง/ ตาลขโมย ได้แก่ หญ้าคา ตาลโตนด ตาลเสี้ยน ตาลหมอน คนทาหรือโคนทา สำเรียงป่า (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด) และครอบฟันสีหรือครอบจักรวาล (หลวงตาน้อม นรินโท) สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้ริดสีดวงทวาร ได้แก่ มะก่า (คุณบุษบา คนงาม) เพชรสังฆาตหรือร้อยต่อ ขลุ่ดิน (คุณสุขชิน ถือแก้ว) และวั้นขันหมากหรือกล้วยเต่า (หลวงตาบุญเอื้อง อาธิปัญญา) (รายละเอียดในภาคผนวก ค และตารางที่ 13 และ 14)

ตารางที่ 30 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษา โรกระบบทางเดินอาหารของ ชาวบ้าน

ระบบทางเดินอาหาร	จำนวน	ร้อยละ
โรคซาง/ ตาลขโมย	5	16.66
ริดสีดวงทวาร	3	10.00
โรคกระเพาะ	4	13.33
ท้องเสีย	4	13.33
ท้องผูก	8	26.66
ร้อนใน	3	10.00
อื่นๆ (ขับพยาธิ ท้องอืด ปวดท้อง สอึก)	3	10.00
รวม	30	100

จากตารางที่ 30 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของชาวบ้านที่ใช้รักษาโรกระบบทางเดินอาหาร รวมทั้งสิ้น 30 ตำรับ ตำรับยาที่พบมากที่สุด คือตำรับยาแก้ท้องผูก จำนวน 8 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 26.66 รองลงมาคือตำรับยาแก้โรคซาง/ตาลขโมย จำนวน 5 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 16.66 และโรคกระเพาะ และท้องเสีย จำนวน 4 ตำรับเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 13.33 โดยสมุนไพรที่ชาวบ้านใช้ในตำรับยาแก้ท้องผูก ได้แก่ แก้วมือไว (คุณนิสากร ทองโปร่ง และคุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ) ย่านางหรือเถาว์ลัยนาง (คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ) ตะโก โมกมัน (คุณจำลอง แสงสว่าง) สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้โรคซาง/ตาลขโมย ได้แก่ หญ้าคา คนทาหรือโคนทา ตาลโตนด สำเรียงป่า (คุณนิสากร ทองโปร่ง) และมะเดื่อ (คุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ) สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้โรคกระเพาะ ได้แก่ ไพล (คุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์และคุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ) และเปิ้ล้า (คุณประจวบ บุญเกิด) (รายละเอียดในภาคผนวก ค และตารางที่ 15 และ 16)

ตารางที่ 31 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบทางเดินหายใจของ
 ประชาชนชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)

ระบบทางเดินหายใจ	จำนวน	ร้อยละ
ไอ	2	40.00
ริดสีดวงจมูก	3	60.00
รวม	5	100

จากตารางที่ 31 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของประชาชนชาวบ้านที่ใช้รักษาโรกระบบทางเดินหายใจ
 รวมทั้งสิ้น 14 ตำรับ โดยเป็นตำรับยารักษาโรคริดสีดวงจมูก 3 ตำรับ และตำรับยาแก้ไอ 2 ตำรับ โดย
 สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้ไอ ได้แก่ ชะเอมไทย (หลวงตาน่อม นรินโท) ส่วนสมุนไพรที่ใช้ใน
 ตำรับยาแก้ริดสีดวงจมูก ได้แก่ ใบหมัน (หลวงตาบุญเยื้อง อาธิปัญญา) กรวยป่า (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด)
 (รายละเอียดในภาคผนวก ค และตารางที่ 13 และ 14)

ตารางที่ 32 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบทางเดินหายใจของ
 ชาวบ้าน

ระบบทางเดินหายใจ	จำนวน	ร้อยละ
ไอ	2	100
ริดสีดวงจมูก	0	0.00
รวม	2	100

จากตารางที่ 32 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของชาวบ้านที่ใช้รักษาโรกระบบทางเดินหายใจ
 มีเพียง 2 ตำรับ โดยเป็นตำรับยาแก้ไอทั้ง 2 ตำรับ สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้ไอ ได้แก่ มะแว้ง
 (คุณนิสากร ทองโปร่ง) ชะเอมไทย (คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ และคุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์)
 (รายละเอียดในภาคผนวก ค และตารางที่ 15 และ 16)

ตารางที่ 33 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์ของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)

ระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์	จำนวน	ร้อยละ
น้ำ	0	0.00
ตกขาว	0	0.00
ไต/ขับปัสสาวะ	2	40.00
ปวดประจำเดือน	0	0.00
มดลูกเข้าอู่	2	40.00
ขับน้ำคาวปลา	0	0.00
ตกเลือดหลังคลอด	1	20.00
รวม	5	100

จากตารางที่ 33 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของปราชญ์ชาวบ้านที่ใช้รักษาโรกระบบทางเดินปัสสาวะและอวัยวะสืบพันธุ์ รวมทั้งสิ้น 5 ตำรับ โดยเป็นตำรับยารักษาโรคไต/ช่วยขับปัสสาวะ ตำรับยาช่วยให้มดลูกสตรีเข้าอู่ อย่างละ 2 ตำรับ และตำรับยาสำหรับสตรีหลังคลอด 1 ตำรับ โดยสมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้โรคไต/ขับปัสสาวะ ได้แก่ สवाद สัมป่อย (คุณบุญมี เอี่ยมสอาด) ตาลเสี้ยน และเจตตระมูลเพลิง (หลวงตามบุญเยื้อง อาธิปัญญา) ขี้กา (หลวงตามบุญเยื้อง อาธิปัญญาและหลวงตาน้อย นรินโท) สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาช่วยให้มดลูกเข้าอู่ ได้แก่ ไพล (คุณย่าเล็ก เหมือนสุวรรณ) สัมป่อย (คุณย่าเล็ก เหมือนสุวรรณและสุชิน ถือแก้ว) มะค่าไก่ (คุณสุชิน ถือแก้ว) (รายละเอียดในภาคผนวก ค และตารางที่ 13 และ 14)

ตารางที่ 34 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์ของชาวบ้าน

ระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์	จำนวน	ร้อยละ
น้ำ	1	14.28
ตกขาว	1	14.28
ไต/ขับปัสสาวะ	3	42.85
ปวดประจำเดือน	1	14.28
มดลูกเข้าอู่	0	0.00
ขับน้ำคาวปลา	1	14.28
ตกเลือดหลังคลอด	0	0.00
รวม	7	100

จากตารางที่ 34 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของชาวบ้านที่ใช้รักษาโรกระบบทางเดินปัสสาวะและอวัยวะสืบพันธุ์ รวมทั้งสิ้น 7 ตำรับ โดยเป็นตำรับยารักษาโรคไต/ช่วยขับปัสสาวะ จำนวน 3 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 42.85 รองลงมาได้แก่ ตำรับยารักษาโรคผิวหนัง ตำรับยาแก้ตกขาว ตำรับยาแก้ปวดประจำเดือน และตำรับยาช่วยขับน้ำคาวปลาสำหรับสตรีหลังคลอด อย่างละ 1 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 14.28 โดยสมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้โรคไต/ขับปัสสาวะ ได้แก่ ชลู่ (คุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ คุณจำลอง แสงสว่าง และคุณประจวบ บุญเกิด) (รายละเอียดในภาคผนวก ค และ ตารางที่ 15 และ 16)

ตารางที่ 35 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบประสาท และกล้ามเนื้อของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)

ระบบประสาทและกล้ามเนื้อ	จำนวน	ร้อยละ
ลมชัก/ ลมบ้าหมู	0	0.00
กระตุกหัก	1	50.00
บำรุงประสาท	0	0.00
เหน็บชา	1	50.00
รวม	2	100

จากตารางที่ 35 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของปราชญ์ชาวบ้านที่ใช้รักษาโรกระบบประสาทและกล้ามเนื้อ มีเพียง 2 ตำรับ คือตำรับยาแก้โรคเหน็บชา และตำรับยารักษากระตุกหัก อย่างละ 1 ตำรับ สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้โรคเหน็บชา คือ มะคำไก่ (หลวงตาบุญเยี่ยม อาธิปัญญา) ฤาษีผสมเสร็จ (หลวงตาน่อม นรินโท) และสมุนไพรที่ใช้ในตำรับยารักษากระตุกหัก คือ ตะโก (คุณบุญเดิม คงกระเรียน) (รายละเอียดในภาคผนวก ค และ ตารางที่ 13 และ 14)

ตารางที่ 36 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบประสาท และกล้ามเนื้อของชาวบ้าน

ระบบประสาทและกล้ามเนื้อ	จำนวน	ร้อยละ
ลมชัก/ ลมบ้าหมู	2	66.66
กระตุกหัก	0	0.00
บำรุงประสาท	1	33.33
เหน็บชา	0	0.00
รวม	3	100

จากตารางที่ 36 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของชาวบ้านที่ใช้รักษาโรคระบบประสาทและกล้ามเนื้อ มีจำนวน 3 ตำรับ คือตำรับยาแก้โรคลมชัก/ลมบ้าหมู จำนวน 2 ตำรับ และตำรับยาบำรุงประสาท จำนวน 1 ตำรับ สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้ลมชักหรือลมบ้าหมู คือผักหวานป่า (คุณนิรไตร์ เหมือนสุวรรณ) สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาบำรุงประสาท คือ หนามพุงดอหรือพังดอ (คุณจำลอง แสงสว่าง และคุณอ้วน รักยิ้ม) (รายละเอียดในภาคผนวก ค และตารางที่ 15 และ 16)

ตารางที่ 37 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรคระบบการไหลเวียนของเลือดของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)

ระบบการไหลเวียนของเลือด	จำนวน	ร้อยละ
บำรุงเลือด/ฟอกเลือด/ขับเลือด	4	80.00
ลดความดัน	0	0.00
บำรุงหัวใจ	1	20.00
รวม	5	100

จากตารางที่ 37 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของปราชญ์ชาวบ้านที่ใช้รักษาโรคระบบระบบการไหลเวียนของเลือด มีจำนวน 5 ตำรับ ประกอบด้วยตำรับยาบำรุงเลือด/ฟอกเลือด/ขับเลือดเสีย จำนวน 4 ตำรับ และตำรับยาบำรุงหัวใจจำนวน 1 ตำรับ สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาบำรุงเลือด/ฟอกเลือด/ขับเลือดเสีย คือกระปือเจ็ดตัว (คุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย) กำลังวัวเถลิง (หลวงตามบุญเยื้อง อาธิปัญญาและหลวงตาน้อม นรินโท) ผาง (หลวงตาน้อม นรินโท) คัดเค้าเครือ มะแว้ง (คุณบุษบา คณงาม) และสมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาบำรุงหัวใจ คือ หญ้าแฝก (คุณบุญมี เอี่ยมสอาด) (รายละเอียดในภาคผนวก ค และตารางที่ 13 และ 14)

ตารางที่ 38 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรคระบบการไหลเวียนของเลือดของชาวบ้าน

ระบบการไหลเวียนของเลือด	จำนวน	ร้อยละ
บำรุงเลือด/ฟอกเลือด/ขับเลือด	4	80.00
ลดความดัน	1	20.00
บำรุงหัวใจ	0	0.00
รวม	5	100

จากตารางที่ 38 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของชาวบ้านที่ใช้รักษาโรคระบบการไหลเวียนของเลือด มีจำนวน 5 ตำรับ ประกอบด้วยตำรับยาบำรุงเลือด/พอกเลือด/ขับเลือดเสีย จำนวน 4 ตำรับ และตำรับยาลดความดันโลหิตจำนวน 1 ตำรับ สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาบำรุงเลือด/พอกเลือด/ขับเลือดเสีย คือ กำลังวัวเถลิง (คุณนิรภัทร์ เหมือนสุวรรณและคุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์) เกากระโดงแดง (คุณนิสากร ทองโธ่ และคุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ) สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาลดความดันโลหิต คือ โศกกะอ่อม (คุณจำลอง แสงสว่าง) ใต้ใบ (คุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ และคุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ) (รายละเอียดในภาคผนวก ค และตารางที่ 15 และ 16)

ตารางที่ 39 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรคระบบผิวหนังของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)

ระบบผิวหนัง	จำนวน	ร้อยละ
ฝี/ แผลพุพอง	7	50.00
ลมพิษ	1	7.14
หิด/ หูด	1	7.14
เรื้อน	0	0.00
คัน	2	14.28
บาดแผลสด(ล้างแผล)	1	7.14
ฟกช้ำ	0	0.00
กลากน้ำนม	0	0.00
ห้ามเลือด	2	14.28
รวม	14	100

จากตารางที่ 39 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของปราชญ์ชาวบ้านที่ใช้รักษาโรคระบบผิวหนังมีจำนวนทั้งสิ้น 14 ตำรับ เป็นตำรับยาแก้ฝี/แผลพุพองมากที่สุด จำนวน 7 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาเป็นตำรับยาแก้คัน และตำรับยาห้ามเลือด อย่างละ 2 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 14.28 สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้ฝี/แผลพุพอง กรดน้ำหรือกระต่ายจาม(คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด และคุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย) โศกกะอ่อม ว่านมหากาฬ (หลวงตาบุญเอื้อง อาริปัญโญ) ต้อยติ่ง (หลวงตาบุญเอื้อง อาริปัญโญและคุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย) อีเหนียว อีเหม็น (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด) เป็นต้น สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้คัน คือ พญารากเดี่ยว (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด) สะแกนา (คุณสุชิน ถือแก้ว) สมุนไพรที่ใช้สำหรับห้ามเลือด ได้แก่ พังพวย (คุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย) รูปฤาษี (หลวงตาน้อม นรินโท) (รายละเอียดในภาคผนวก ค และ ตารางที่ 13 และ 14)

ตารางที่ 40 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรกระบบผิวหนัง
ของชาวบ้าน

ระบบผิวหนัง	จำนวน	ร้อยละ
ฝี/ แผลพุพอง	2	11.76
ลมพิษ	2	11.76
หิด/ หูด	3	17.64
เรื้อน	3	17.64
คัน	2	11.76
บาดแผลสด(ล้างแผล)	1	5.88
ฟกช้ำ	1	5.88
กลากน้ำนม	1	5.88
ห้ามเลือด	2	11.76
รวม	17	100

จากตารางที่ 40 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของชาวบ้านที่ใช้รักษาโรกระบบผิวหนัง มีจำนวนทั้งสิ้น 17 ตำรับ เป็นตำรับยาแก้หิด/หูด และ แก้โรคเรื้อนมากที่สุด อย่างละ 3 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 17.64 รองลงมาเป็นตำรับยาแก้คัน ตำรับยาห้ามเลือด ตำรับยาแก้ลมพิษ และ ตำรับยาแก้ฝี/แผลพุพอง อย่างละ 2 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 11.76 สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้หิด/หูด คือ เถาว์ลัยด้วน (คุณตำรัส ช่วยพัด) สะละได (คุณนิสากร ทองโปร่ง และคุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ) สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้โรคเรื้อน คือ เถาว์ลัยเหล็ก (คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ และคุณจำลอง แสงสว่าง) (รายละเอียดในภาคผนวก ค และตารางที่ 15 และ 16)

ตารางที่ 41 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาอาการไข้และอาการปวดของ
ประชาชนชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)

อาการไข้และอาการปวด	จำนวน	ร้อยละ
ไข้ตัวร้อน/ ไข้หวัด	3	21.42
ไข้ทับระดู	1	7.14
ปวดเมื่อย/ เคล็ดขัดยอก	7	50.00
ปวดหัว/ ไมเกรน	2	14.28
ปวดท้องเด็ก	1	7.14

ปวดฟัน	0	0.00
รวม	14	100

จากตารางที่ 41 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของประชาชนชาวบ้านที่ใช้รักษาอาการไข้และอาการปวดมีจำนวนทั้งสิ้น 14 ตำรับ เป็นตำรับยาแก้ปวดเมื่อย/เคล็ดขัดยอกมากที่สุด จำนวน 7 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาเป็นตำรับยาแก้ไข้ตัวร้อน/ไข้หวัด และตำรับยาแก้ปวดหัว/เกรน จำนวน 3 ตำรับและ 2 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 21.42 และ 14.28 ตามลำดับ สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้ปวดเมื่อย/เคล็ดขัดยอก คือ ตับเต่าตัน (หลวงตาน่อม นรินโท) ไพล (คุณปู่เถิม คงกระเรียน และคุณบุษบา คนงาม) เถวัลย์เปรียง (คุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัยและคุณบุญมี เอี่ยมสอาด) เพชรสังฆาตหรือร้อยต่อ (หลวงตาบุญเอื่อง อาธิปัญญา) และสมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้ไข้ตัวร้อน/ไข้หวัด คือ แจง ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ ชุมเห็ดเทศ ไพล มะค่าไก่ สะเดา (หลวงตาบุญเอื่อง อาธิปัญญา) มะค่าไก่ (หลวงตาน่อม นรินโท) และสมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้ปวดหัว/ไมเกรน คือ เสลดพังพอน (หลวงตาบุญเอื่อง อาธิปัญญา) (รายละเอียดในภาคผนวก ค และตารางที่ 13 และ 14)

ตารางที่ 42 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาอาการไข้และอาการปวดของชาวบ้าน

อาการไข้และอาการปวด	จำนวน	ร้อยละ
ไข้ตัวร้อน/ ไข้หวัด	2	9.52
ไข้ทับระดู	3	14.28
ปวดเมื่อย/ เคล็ดขัดยอก	9	42.85
ปวดหัว/ ไมเกรน	3	14.28
ปวดท้องเด็ก	1	4.76
ปวดฟัน	3	14.28
รวม	21	100

จากตารางที่ 42 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของชาวบ้านที่ใช้รักษาอาการไข้และอาการปวดมีจำนวนทั้งสิ้น 21 ตำรับ เป็นตำรับยาแก้ปวดเมื่อย/เคล็ดขัดยอกมากที่สุด จำนวน 9 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 42.85 รองลงมาเป็นตำรับยาแก้ไข้ทับระดู ตำรับยาแก้ปวดฟันและตำรับยาแก้ปวดหัว/เกรน จำนวนอย่างละ 3 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 14.28 สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้ปวดเมื่อย/เคล็ดขัดยอก ได้แก่ ตับเต่าตัน (คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ) ไตไบ (คุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณและคุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ) เถวัลย์เปรียง (คุณนิสากร ทองโปร่ง คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ คุณจำลอง แสงสว่าง และคุณประจวบ บุญเกิด) ฟ้าทลายโจร มะค่าไก่ (คุณนิสากร ทองโปร่ง)

สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้ไข้ทัพระดู คือ ครอบจักรวาล (คุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์) ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ (คุณสุกัญญา เหมือนเผ่าพงษ์) ชุมเห็ด ใต้ใบ (คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ) และสมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้ปวดหัว/ไมเกรน คือ กะทกรกหรือเงาะป่า ใต้ใบ (คุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณและคุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ) ดีหมี (คุณจำลอง แสงสว่าง) สบู่เลือด (คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณและคุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ) เสดดพังพอน (คุณชาญชัย ตั้งบุญญะและคุณประจวบ บุญเกิด) (รายละเอียดในภาคผนวก ค และตารางที่ 15 และ 16)

ตารางที่ 43 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อจุลินทรีย์ และอื่นๆของปราชญ์ชาวบ้าน (ครุภูมิปัญญา)

โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อจุลินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
มาลาเรีย	1	2.08
อหิวาตกโรค	1	2.08
อีสุกอีใส	0	0.00
บาดทะยัก	1	2.08
เริม/ งูสวัด	6	12.50
พิษสุนัขบ้า	1	2.08
แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย	9	18.75
รำมะนาด/ โรคปริทันต์	1	2.08
กษัย	4	8.33
เบาหวาน	2	4.16
มะเร็ง	2	4.16
บำรุงกำลัง/ บำรุงร่างกาย/ เจริญอาหาร	11	22.91
อายุวัฒนะ/ ชะลอความชรา	5	10.41
ช้ำใน	1	2.08
เจ็บคอ	0	0.00
บำรุงสายตา	1	2.08
ตาฟาง/ ตาแดง	0	0.00
ภูมิแพ้	0	0.00
บวม/ น้ำเหลืองไม่ดี	2	4.16
ลดความอ้วน	0	0.00
รวม	48	100

จากตารางที่ 43 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของปราชญ์ชาวบ้านที่ใช้รักษาโรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อจุลินทรีย์ และอื่นๆ มีจำนวนทั้งสิ้น 48 ตำรับ ตำรับยาที่พบมากที่สุด คือตำรับยาบำรุงกำลัง/บำรุงร่างกาย/เจริญอาหาร จำนวน 11 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 22.91 รองลงมาเป็นตำรับยาแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย จำนวน 9 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 18.75 ตำรับยารักษาโรคเรื้อรัง/งูสวัด จำนวน 6 ตำรับ และตำรับยาอายุวัฒนะ ชะลอความชรา จำนวน 5 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 12.50 และ 10.41 ตามลำดับ สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาบำรุงกำลัง/บำรุงร่างกาย/เจริญอาหาร ได้แก่ พญานาคราช (หลวงตาน่อม นรินโท และคุณสุชิน ถือแก้ว) กำลังวัวเถลิง พญาเสือโคร่ง (หลวงตาบุญเอื้ออง อาธิปัญญาและหลวงตาน่อม นรินโท) แฉง ว่านแร้งคอก่า ว่านอรหันต์แปดทิศ กำลังช้างสาร (หลวงตาบุญเอื้ออง อาธิปัญญา) เถาวัลย์เปรียง (คุณสุชิน ถือแก้ว) เป็นต้น สมุนไพรที่ใช้สำหรับถอนพิษแมลงสัตว์กัดต่อย ได้แก่ กระจุกไก่ขาว (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด) เสลดพังพอน เถาวัลย์น้ำ พญารากเดี่ยว พญาปล้องทอง (ทองระอา) เขยตายแม่ยายปรก ข่อยดำ (หลวงตาบุญเอื้ออง อาธิปัญญา) ท้าวยายม่อม (หลวงตาน่อม นรินโท) สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยารักษาเรื้อรัง/งูสวัด ได้แก่ กรดน้ำหรือกระต่ายจาม (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาดและคุณประเลื้อ เอี่ยมยุทธชัย) เครือตดหมาหรือตูดหมูตูดหมา (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด) ว่านมหากาฬ หญ้าพันงูขาวเพกา (คุณบุษบา คนงาม) เสลดพังพอน (หลวงตาบุญเอื้ออง อาธิปัญญา) เป็นต้น และสมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาอายุวัฒนะ/ชะลอความชรา ได้แก่ บอระเพ็ด (คุณบุษบา คนงาม) หญ้าแห้วหมู(คุณบุญมี เอี่ยมสะอาดและคุณบุษบา คนงาม) ขี้หนอนหรือทองพันชั่ง (หลวงตาบุญเอื้ออง อาธิปัญญา) และหญ้าคา ข่อยตะโกนา (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด) (รายละเอียดในภาคผนวก ค และตารางที่ 13 และ 14)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ตารางที่ 44 แสดงจำนวนและร้อยละของตำรับยาที่ใช้สมุนไพรในการรักษา โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อจุลินทรีย์ และอื่นๆของชาวบ้าน

โรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อจุลินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
มาลาเรีย	2	3.38
อหิวาตกโรค	0	0.00
อีสุกอีใส	1	1.69
บาดทะยัก	0	0.00
เริม/ งูสวัด	3	5.08
พิษสุนัขบ้า	0	0.00
แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย	9	15.25
รำมะนาด/ โรคปริทันต์	1	1.69
กษัย	4	6.77
เบาหวาน	10	16.94
มะเร็ง	3	5.08
บำรุงกำลัง/ บำรุงร่างกาย/ เจริญอาหาร	13	22.03
อายุวัฒนะ/ ชะลอความชรา	3	5.08
ช้ำใน	0	0.00
เจ็บคอ	3	5.08
บำรุงสายตา	0	0.00
ตาฟาง/ ตาแดง	3	5.08
ภูมิแพ้	2	3.38
บวม/ น้ำเหลืองไม่ดี	1	1.69
ลดความอ้วน	1	1.69
รวม	59	100

จากตารางที่ 44 แสดงให้เห็นว่าตำรับยาของชาวบ้านที่ใช้รักษาโรคติดเชื้อหรือพิษจากเชื้อจุลินทรีย์ และอื่นๆ มีจำนวนทั้งสิ้น 59 ตำรับ ตำรับยาที่พบมากที่สุด คือตำรับยาบำรุงกำลัง/บำรุงร่างกาย/เจริญอาหาร จำนวน 13 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 22.03 รองลงมาเป็นตำรับยาแก้โรคเบาหวาน จำนวน 10 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 16.94 ตำรับยาแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย

จำนวน 9 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 15.25 และ ตำรับยาแก้พิษ จำนวน 4 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 6.77 ตามลำดับ สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาบำรุงกำลัง/ บำรุงร่างกาย/เจริญอาหาร ได้แก่ พญานาคราช (คุณนิรไตร์ เหมือนสุวรรณ และคุณชาญชัย ตั้งบุญญะ) กำลังวัวเถลิง (คุณนิรไตร์ เหมือนสุวรรณ และคุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์) ยอป่า (พระครูใบฎีกาสุเทพ ปัญญาวุฒโฒและแม่ชีวันนา แซ่ฉั่ว) เถาวัลย์เหล็ก (คุณนิรไตร์ เหมือนสุวรรณ และคุณจำลอง แสงสว่าง) เถากระไดลิง พญาปล้องทองหรือทองระอา เถาโคคลาน กลิ้งกลางดง กำลังช้างสาร (คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ) สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาเบาหวาน ได้แก่ บอระเพ็ด สะเดา โศกกะออม (คุณจำลอง แสงสว่าง) กระทกรกหรือเงาะป่า (คุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ และคุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ) ไมยราบ (คุณนิสากร ทองโปร่ง และคุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ) สบู่เลือด ผักปลาบ โทงเทง (คุณตี๋ม เหมือนสุวรรณ) ยอ สะเดาดิน (คุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์) ฟ้าทลายใจ ฤาษีผสมเสร็จ (คุณนิรไตร์ เหมือนสุวรรณ) เป็นต้น สมุนไพรที่ใช้สำหรับถอนพิษแมลงสัตว์กัดต่อย ได้แก่ กระดุกไ่ขาว พญารากเดี่ยว (คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ) เสลดพังพอน (คุณชาญชัย ตั้งบุญญะและคุณประจวบ บุญเกิด) พญาปล้องทอง(ทองระอา) เถาวัลย์น้ำ เขยตายแม่ยายปรก ข่อยดำ ผักบั้งทะเล (คุณพิมพ์มณี ชุมแคะ) และผักกระเจด และสมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาแก้พิษได้แก่ กำลังวัวเถลิง (คุณนิรไตร์ เหมือนสุวรรณ และคุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์) ประคำไ่ โศกกะออม (คุณจำลอง แสงสว่าง) ตะโกนา แจง (คุณทาบ เกิดร่วม) เถาวัลย์แดง (คุณนิรไตร์ เหมือนสุวรรณ) เป็นต้น (รายละเอียดในภาคผนวก ค และตารางที่ 15 และ 16)

4.4.4 ตำรับยาพื้นบ้านจากพืชสมุนไพร

จากการศึกษาพบว่าตำรับยาพื้นบ้านจากพืชสมุนไพรที่ได้จากการสัมภาษณ์ หมอยา หรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ในการใช้สมุนไพร รวมทั้งยังใช้สมุนไพรในการรักษาอาการและโรคต่างๆ ในอดีตและปัจจุบัน (รายละเอียดในภาคผนวก ค) ซึ่งจากตำราที่รวบรวมจากการสัมภาษณ์ พบว่ามีตำรับยาที่ใช้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยหมอยา(คุณบุญเถิม คงกระเรียน อายุ 92 ปี) ซึ่งในรักษาคนทั่วไปมามากกว่า 60 ปี ตำรับยาของหลวงตาเยื้อง(พระบุญเยื้อง อาธิปัญญา อายุ 68 ปี) ซึ่งชาวบ้านทั่วไปรู้จักท่านเป็นอย่างดีเพราะท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพร โดยเฉพาะสมุนไพรที่ใช้สำหรับรักษาพิษจากแมลงสัตว์กัดต่อย รวมทั้งมีความรู้ทางด้านพิธีกรรมและศาสนา ตำรับยาคุณย่าเล็ก เหมือนสุวรรณ (อายุ 86 ปี) ซึ่งเป็นภรรยาของหมอยาพื้นบ้านย่าเล็กมีความเชี่ยวชาญในด้านกวาดยาแก้ซางตาลขโมย รวมทั้งยาแก้ริ้ม ตำรับยาหมอประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย มีความเชี่ยวชาญด้านโรคเรื้อม ภูสวัต ซึ่งปัจจุบันยังรักษาให้กับคนไข้ทั่วไปในสามร้อยยอด รวมทั้งตำรับยาของคุณบุษบา คนงาม (ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากคุณพ่อชม คนงาม อดีตหมอยาพื้นบ้านของอำเภอสามร้อยยอด) ซึ่งปัจจุบันไม่ได้รับการรักษาและได้บอกสูตรยาให้กับคนไข้ที่มาพบและนำไปซื้อยาปรุงเอง

นอกจากตำรับยาที่ได้จากปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญ เพราะได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและนำมาใช้ประโยชน์ในการรักษา บอกต่อให้กับคนในชุมชนแล้วยังมีชาวบ้านที่มีความรู้ด้านสมุนไพรอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งได้นำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาทั้งจากบรรพบุรุษรวมทั้งจากแหล่งต่างๆและนำมาปฏิบัติใช้ในการดำรงชีวิต ดังตัวอย่างตำรับยาต่อไปนี้

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้เคล็ดขัดยอก
-------------	--------------------

ส่วนประกอบ	: หัวไพลสด
วิธีทำและวิธีใช้	: นำหัวไพลสดมาล้างให้สะอาด จากนั้นหมอยาจะเคี้ยวไพลให้ละเอียด แล้วเป่าบริเวณที่เคล็ดขัดยอกของคนไข้
สรรพคุณ	: แก้เคล็ดขัดยอก แก้อาการปวด หรือโรคที่เกี่ยวกับกระดูกชนิดที่ไม่รุนแรง
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. ก่อนทำยา หมอยาต้องท่องคาถา โดยตั้งนะโม 3 จบ และท่อง พุทฺธัง สະระนังคัจฉามิ ฐัมมังสะระนังคัจฉามิ สังฆังสะระนังคัจฉามิ ทุตฺติยัมปิ พุทฺธัง สະระนังคัจฉามิ ทุตฺติยัมปิ ฐัมมัง สະระนังคัจฉามิ ทุตฺติยัมปิ สังฆังมังสะระนังคัจฉามิ ตะตฺติยัมปิ พุทฺธังสะระนังคัจฉามิ ตะตฺติยัมปิ ฐัมมังสะระนังคัจฉามิ ตะตฺติยัมปิ สังฆังสะระนังคัจฉามิ 2. ถ้าเป่าหายคนไข้จะซื้อของมาให้หมอยาไปใส่บาตร หรือคนไข้ใส่บาตรเองก็ได้
เจ้าของตำรับ	: คุณปู่เกษม คงกระเรียน

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดเมื่อย
-------------	------------------

ส่วนประกอบ	: ต้นเพชรสังฆาต (ต่อกระดูก, ร้อยต่อ) ไพล ขมิ้นอ้อย น้ำมันมะพร้าว
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำเพชรสังฆาต ไพล ขมิ้นอ้อย นำมาหั่นและโขลกให้ละเอียด แล้วเอาไปเคี่ยวกับน้ำมันมะพร้าว 2. นำมาทาบริเวณที่ปวดเมื่อย หรือบริเวณที่กระดูกหัก กระดูกงอ เพื่อให้กระดูกติดกันเร็วขึ้น หรือนำมาทาหลังถอดเปลือก
สรรพคุณ	: แก้ปวดเมื่อย ช่วยให้กระดูกติดกันเร็วขึ้น
ข้อจำกัดในการใช้	: ต้องเคี่ยวกับน้ำมันมะพร้าวเท่านั้น

เจ้าของตำรับ : หลวงตานุญเอื้อง อาริปัญโญ

ชื่อตำรับยา : ยาแก้ปวดเมื่อย

ส่วนประกอบ : ใบและ/หรือเถา เถาว์ลย์เปรียง

วิธีทำและวิธีใช้ : 1. นำใบเถาว์ลย์เปรียงมาใส่กระสอบ ประมาณ $\frac{3}{4}$ ของกระสอบ แล้วนำเข้าไปในกระสอบทิ้งไว้ประมาณ 30 นาที นำข่าออก
2. นำเถาว์ลย์เปรียง ทั้งใบ และเถา หรือใช้เถาอย่างเดียวกก็ได้ ล้างให้สะอาด แล้วนำไปต้มกับน้ำ ประมาณ 30 นาที นำมาดื่มแทนน้ำชา
3. นำเถาว์ลย์เปรียงแห้ง มาหั่นเป็นชิ้น นำไปตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปต้มกับน้ำ ดื่มเป็นน้ำชา

สรรพคุณ : แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดหลัง ปวดเอว บำรุงกำลัง หอบหืด แก้อาการคัน

ข้อจำกัดในการใช้ : -

เจ้าของตำรับ : คุณนิสากร ทองโปร่ง คุณประจวบ บุญเกิด คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ คุณจำลอง แสงสว่าง และคุณสุชิน ถือแก้ว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาฝีบอก
ส่วนประกอบ	: หญ้าพันงูขาว (พันงูขาว) 1 กำมือ ข้าวสารแช่น้ำ 1 หยิบมือ น้ำฝน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบหญ้าพันงูขาว ผสมกับข้าวสาร โขลกให้ละเอียดแล้วใส่น้ำฝนลงไปนำไปทาแผลบริเวณที่เป็นเริ่มทาเรื่อยๆ จนกระทั่งหาย
สรรพคุณ	: แก้โรคเรื้อรัง โรคงูสวัด
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. ห้ามคนที่ เป็นโรคกินผักที่มีมือ หรือเถาทุกชนิด เช่น แตงโม ตำลึง 2. ก่อนทำยาให้ตั้งนะโม 3 จบ แล้วระลึกถึงครูยาที่เป็นเจ้าของเจ้าของตำรายาเริ่มให้ช่วยรักษาให้หายด้วย 3. คนไข้ที่รักษาหายแล้วต้องเตรียมของใส่บาตรให้เจ้าของยา คือ กล้วยน้ำว่า 1 หวี ไข่ไก่ 3 ฟอง ข้าว 1 ถุง ใส่บาตร โดยผู้ปรุงยาจะเป็นผู้ใส่บาตรไปให้ครูยา 4. วิธีการเก็บต้นหญ้าพันงู ต้องมีการพื้ก่อนโดยยืนหันหลังให้ต้นไม้ จากนั้นพูดว่า “แม่ยาจำจะไปรักษาโรคเรื้อรัง “หายไม่หาย” แล้วเราตอบเองว่า “หาย” พอตบเสร็จก็เอื้อมมือไปข้างหลังแล้วก็ดึงหญ้าพันงูขึ้นมา 1 ต้นจากนั้นค่อยหันหน้าไปเก็บ 5. ยาที่ทำแล้วต้องวางไว้ที่สูง หรือแขวนในตู้เย็น
เจ้าของตำรับ	: คุณเล็ก เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเรื้อรัง
ส่วนประกอบ	: ยอดหญ้าพันงูขาว เหล้าขาว หรือน้ำซาวข้าว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำยอดหรือใบ โขลก ใส่เหล้าขาวหรือน้ำซาวข้าว ทาบริเวณที่เป็นเริ่มหรืองูสวัด
สรรพคุณ	: แก้โรคเรื้อรัง งูสวัด

ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด และคุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเริม
ส่วนประกอบ	: ไบกรदनน้ำ (กระต่ายจาม, กำปัด, กะพ้อนกเขา) เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: โขลกไบกรदनน้ำ ให้ละเอียด ผสมกับเหล้าขาว เล็กน้อย นำไปพอกบริเวณที่เป็นแผล
สรรพคุณ	: แก้โรคเริม รักษาแผลสด แผลพุพอง
ข้อจำกัดในการใช้	: เวลาใส่เหล้าขาว ต้องใส่ให้เหมาะสมกับตัวยาเฉพาะที่ใช้ทาเท่านั้น ถ้าใส่มากตัวยาจะเสียหรือบูด
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด คุณพงษ์ศักดิ์ เหมือนสุวรรณ และคุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ท้องเสีย
ส่วนประกอบ	: ยอดสะแก (สะแกนา, สะแกโทน) เกล็ดตัวผู้
วิธีทำและวิธีใช้	: เด็ดยอดเคี้ยวกินกับเกล็ดตัวผู้
สรรพคุณ	: แก้ท้องเสีย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง คุณอ้วน รักยิ้ม คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ และคุณนิสากร ทองโปร่ง

All rights reserved

ชื่อตำรายา	: ยาขับปัสสาวะ
ส่วนประกอบ	: ลำต้นและใบขลุ่ย (ต้นยาคุลย์)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำลำต้นและใบขลุ่ยมาตากให้แห้งหรือนำมาคั่ว แล้วนำมาต้มและชงดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: ช่วยขับปัสสาวะ แก้ปวดหลัง เบาหวาน ล้างไต ปวดเอว ฆ่าเชื้อไวรัส แก้วลม วิงเวียน ความดัน โรคภูมิแพ้
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณประจวบ บุญเกิด คุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ และคุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ลมพิษ
ส่วนประกอบ	: ใบและต้นไมยราบ น้ำ
วิธีทำและวิธีใช้	: นำต้นและใบไมยราบมามัดพันกัน แล้วนำมาต้มกับน้ำ ต้ม และอาบ
สรรพคุณ	: แก้ลมพิษโรคสะเก็ดเงิน โรคผิวหนัง เบาหวาน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ หลวงตาน้อย นรินโท คุณนิสากร ทองโปร่ง และคุณบุญมี เอี่ยมสอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้หูด
ส่วนประกอบ	: สลัดไต่ (สะละไต่)
วิธีทำและวิธีใช้	: ขูดหูดเพื่อเปิดแผล แล้วเอายางสลัดไต่ทาบริเวณที่เป็นหูด
สรรพคุณ	: แก้หูด

ข้อจำกัดในการใช้ : อย่าให้ยางเข้าตาจะทำให้ตาบอด
เจ้าของตำรับ : คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ
และคุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา : ยาลดไข้

ส่วนประกอบ : ใบและผลประคำไก่ (มะคำไก่)

วิธีทำและวิธีใช้ : ใบและผลประคำไคนำมาต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา เวลามีไข้

สรรพคุณ : ช่วยลดไข้

ข้อจำกัดในการใช้ : -

เจ้าของตำรับ : หลวงตาน้อย นรินโท คุณนิสากร ทองโปร่ง และคุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา : ยาแก้โรคไมเกรน

ส่วนประกอบ : ต้นกะทกรก (เงาะป่า) น้ำมะพร้าวอ่อน

วิธีทำและวิธีใช้ : 1. ล้างต้นกะทกรกและรากให้สะอาด
2. ต้มน้ำมะพร้าวกับต้นกะทกรกทั้งต้นจนกว่าน้ำจะมีสีเหลือง พักไว้ให้เย็น
3. นำไปแช่ตู้เย็น ดื่มได้ตลอดเวลา จนกว่าอาการจะหาย

สรรพคุณ : แก้โรคไมเกรน ปวดหัว โรคเบาหวาน ไข้มาลาเรีย

ข้อจำกัดในการใช้ : ไม่ดื่มยารวันพระ

เจ้าของตำรับ : นายบุญเชิด เหมือนสุวรรณ และคุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา : ยาแก้ปวดหัว

ส่วนประกอบ : เสลดพังพอน ทั้ง 5

วิธีทำและวิธีใช้ : ใช้ทั้งต้นนำมาตากแดด นำมาต้มกิน

สรรพคุณ : แก้ปวดหัว

ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อง อาธิปัญญา คุณประจวบ บุญเกิด และคุณชาญชัย ตั้งบุญญะ
ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดท้องเด็ก
ส่วนประกอบ	: หญ้าลูกใต้ใบ (ใต้ใบ) เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำหญ้าลูกใต้ใบมาล้างให้สะอาดและบดให้ละเอียด นำมาผสมกับเหล้าขาว นำมาป้ายลิ้นเด็กที่ปวดท้อง
สรรพคุณ	: แก้ปวดท้องในเด็ก
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน้อย นรินโท คุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ คุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ และคุณสมใจ อินประสิทธิ์
ชื่อตำรับยา	: ยาแก้เจ็บคอ
ส่วนประกอบ	: ฟ้าทลายโจรน้ำผึ้ง มะขามเปียก
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. ตัดยอดอ่อนมานำมาห่อกับมะขามเปียกห่อทีละยอดจนครบ 3 ยอด แล้วนำมารับประทานทีละเม็ด 2. นำยอดฟ้าทลายโจรมาโขลกให้ละเอียด ผสมกับน้ำผึ้งปั้นเป็น ยาลูกกลอน 3. นำใบ ยอด มาต้มกับน้ำดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้เจ็บคอ ไข้หวัด แก้ปวด แก้โรคเบาหวาน ปวดหัว ปวดท้อง แก้ไอ
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. รับประทานก่อนอาหาร 2. ห้ามรับประทานทุกวัน รับประทานเวลาปวดเท่านั้น 3. ไม่ควรกินต่อกัน 1 สัปดาห์
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง คุณประจวบ บุญเกิด คุณทาบ เกิดร่วม

และคุณชาญชัย ตังบุญญะ

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษ
ส่วนประกอบ	: เสดดพังพอนตัวเมีย 3-4 ยอด เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. ใบตำผสมกับเหล้าขาวหรือน้ำเปล่า นำไปทาหรือพอกบริเวณที่ แมลงสัตว์กัดต่อย หรือบริเวณที่ผื่นคัน 2. รากฝนน้ำเล็กน้อย นำไปทาหรือพอกบริเวณที่แมลงสัตว์กัดต่อย หรือบริเวณที่ผื่นคัน
สรรพคุณ	: แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย แก้แพ้ แก้คัน ถอนพิษ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อง อาธิปัญญา คุณประจวบ บุญเกิด และคุณบุญมี เอี่ยมสะอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเบาหวาน
ส่วนประกอบ	: ผลและต้นโคกกะอ่อม
วิธีทำและวิธีใช้	: รับประทานผลสุก หรือนำต้นโคกกะอ่อมมาต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคเบาหวาน ความดัน แก้ช้ำ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด และคุณจำลอง แสงสว่าง

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาอายุวัฒนะ
ส่วนประกอบ	: เปลือกกิ่งถ่อนตะโกนา (เปลือกดำ) บอระเพ็ดแห้ง เม็ดพริกไทยคั่ว หญ้าห้วแห้วหมู 1 ทนาน ลูกข่อย 1 ทนานพริกไทย 1 ทนาน น้ำผึ้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำส่วนผสมทั้งหมดมาบดให้ละเอียด ผสมกับน้ำผึ้ง ปั้นเป็น ลูกกลอน 2. นำส่วนผสมทั้งหมดบดให้ละเอียดแล้วนำมาควนกับน้ำผึ้ง ปั้นเป็นลูกกลอน
สรรพคุณ	: เป็นยาอายุวัฒนะ
ข้อจำกัดในการใช้	: เวลาควนต้องควนกลางแจ้ง
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด และคุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาชะลอความชรา
ส่วนประกอบ	: เปลือกกิ่งถ่อน 1 ทะนาน เปลือกตะโกนา 1 ทะนาน บอระเพ็ด 1 ทะนาน หญ้าแห้วหมูเล็ก 1 ทะนาน เมล็ดข่อย 1 ทะนาน พริกไทย 1 ทะนาน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างบดให้ละเอียด แล้วนำมาปั้นเป็นยาลูกกลอน
สรรพคุณ	: ชะลอความชรา กินได้ทั้งปี
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุษบา คนงาม

จากตำรับยาพื้นบ้านจากพืชสมุนไพร เห็นได้ว่า ตำรับยาบางตำรับ ต้องมีครูและจะต้องเป็นหมอยาเท่านั้นที่สามารถทำได้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่าชาวบ้านบางท่าน เช่นคุณลุงมีเอี่ยมสะอาด ซึ่งคุณพ่อเป็นหมอยา แต่ไม่ได้รับการถ่ายทอดวิธีการรักษา ความรู้ที่ได้รับมาเป็นการนำมาปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งตำรายาก็ไม่ได้สืบทอดมา ส่วนใหญ่หากลูกหลานไม่ต้องการสืบทอดชาวบ้านมักจะนำตำรายาไปเก็บไว้ที่วัด บางตำรับสามารถปฏิบัติได้

โดยไม่ต้องมีครู เพียงแต่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติสำหรับการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค
ในอดีต รวมทั้งความเชื่อในการใช้สมุนไพรต่าง ๆ ดังนี้

1. ก่อนทำยา หมอจะต้องท่องคาถาหรือบทสวดมนต์ ก่อนทำยาเสมอ เช่น ตำรับยาของ
ปู่เถิม และเมื่อคนไข้ที่รักษาแล้วหายจะต้องจะซื้อของมาให้หมอเข้าไปใส่บาตร หรือคนไข้
ใส่บาตรเองก็ได้ (กล้วย 1 หวี ไข่ต้ม 3 ฟอง) (คุณปู่เถิม คงกระเรียน)

2. สมุนไพรฟ้าทลายโจรไม่ควรรับประทานติดต่อกัน เกิน 1 สัปดาห์(คุณนิสากร ทองโปร่ง
คุณประจวบ บุญเกิด คุณทาบ เกิดร่วมและคุณชาญชัย ตั้งบุญญะ)

3. ยาฝีบอก ห้ามคนที่ เป็นโรคเรื้อรัง /งูสวัด กินผักที่มีมือ หรือเถาทุกชนิด เช่น แดงโม
ตำลึงก่อนทำยาให้ตั้งนะโม 3 จบ แล้วระลึกถึงครูยาที่เป็นเจ้าของตำรายาเริ่มให้ช่วยรักษา
ให้หายคนไข้ที่รักษาหายแล้วต้องเตรียมของใส่บาตรให้เจ้าของยา คือ กล้วยน้ำว้า 1 หวี ไข่ไก่
3 ฟอง ข้าว 1 ถุง ใส่บาตร โดยผู้ปรุงยาจะเป็นผู้ใส่บาตรไปให้ครูยาวิธีการเก็บต้นหญ้าพันธุ์ ต้องมีการพิ
ก่อนโดยยืนหันหลังให้ต้นไม้จากนั้นพูดว่า “แม่ยาจำจะไปรักษาโรคเรื้อรัง “หายไม่หาย” แล้วเรา
ตอบเองว่า “หาย” พอตอบเสร็จก็เอื้อมมือไปข้างหลังแล้วก็ดึงหญ้าพันธุ์ขึ้นมา 1 ต้นจากนั้นค่อย
หันหน้าไปเก็บและยาที่ทำแล้วต้องวางไว้ที่สูง หรือแขวนในตู้เย็น (คุณย่าเล็ก เหมือนสุวรรณ)

4. ไม่เก็บสมุนไพร ไม่ทำยาหรือต้มยาวันพระ (หลวงตาเยื้อง อาธิปัญญา คุณชาญชัย
ตั้งบุญญะ คุณสุชิน ถือแก้ว คุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย คุณปู่เถิม คงกระเรียน)

5. สมัยก่อนยาต้มทุกชนิด ต้องसानเสลวพร้อมกับท่องนะโมพุททายะ เวลาต้มยาต้องใส่
เสลวหรือพระเจ้าห้าพระองค์ หรือเพชรพญานาคร ลงไปในหม้อต้มยาด้วยเพื่อป้องกันไม่ให้ยาเสื่อม
และเมื่อต้มยาเรียบร้อยแล้ว ก่อนนำยามาใช้ต้องคลี่เสลวออก ทิ้งโดยไม่ให้สัตว์ไปเหยียบ เพราะ
ถ้าเหยียบสัตว์จะพิการ (คุณบุญมี เอี่ยมสอาด)

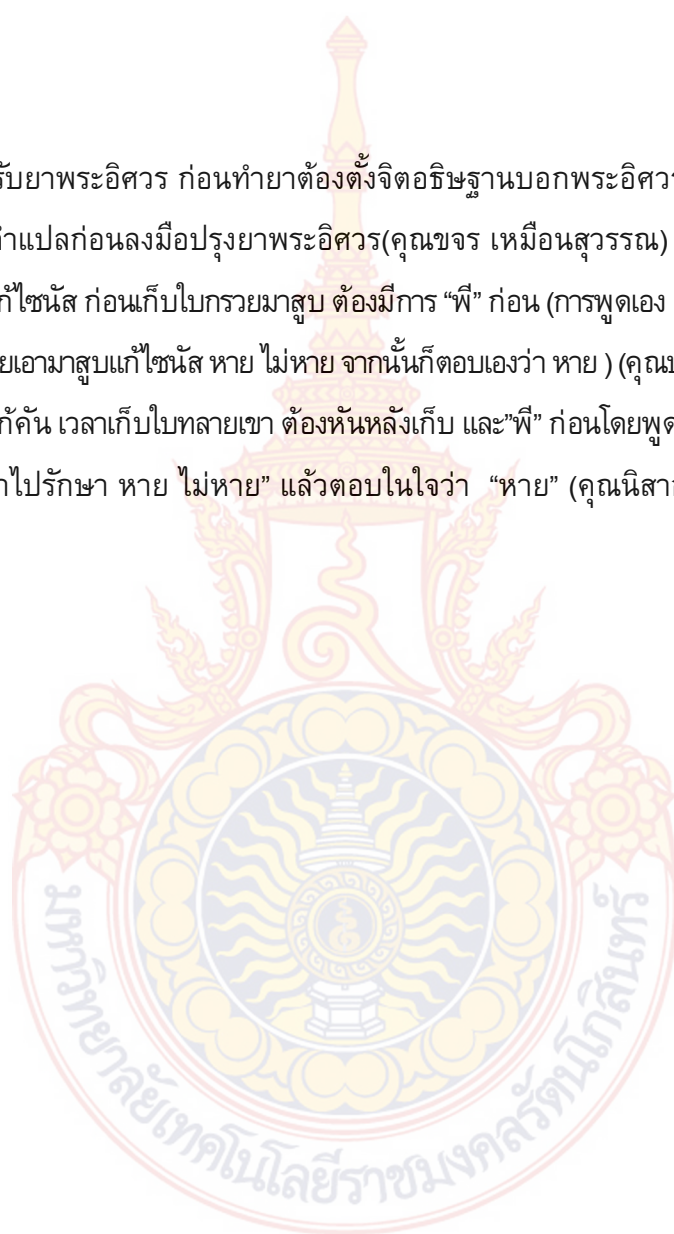
ภาพที่ 20 เสลว

6. ห้ามข้ามหม้อยา ควรวางหม้อยาไว้บนที่สูง

7. ตำรับยาพระอิศวร ก่อนทำยาต้องตั้งจิตอธิษฐานบอกพระอิศวรและท่องบทชินบัญชร
บทยาวพร้อมคำแปลก่อนลงมือปรุงยาพระอิศวร(คุณขจร เหมือนสุวรรณ)

8. ยาแก้ไอน้ำ ก่อนเก็บใบกรวยมาสูบ ต้องมีการ “พี” ก่อน (การพูดเอง เออ เอง เช่น พูดว่า “เขา
ลือกันว่า ใบกรวยเอามาสูบแก้ไอน้ำ หาย ไม่หาย จากนั้นก็ตอบเองว่า หาย) (คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด)

9. ยาแก้คัน เวลาเก็บใบหลายเขา ต้องหันหลังเก็บ และ”พี” ก่อนโดยพูดว่า “พ่อจ๋า แม่จ๋า ลูกขอ
เอาใบหลายเขาไปรักษา หาย ไม่หาย” แล้วตอบในใจว่า “หาย” (คุณนิสากร ทองโปร่ง)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาความหลากหลายของพืชสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความหลากหลายของชนิดพืชสมุนไพร และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องสมุนไพร รวมทั้งชาวบ้านสามร้อยยอด หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เก่า ชาวบ้านเกาะไผ่ หมู่ที่ 5 ตำบลไร่ใหม่ อำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีกระบวนการในการดำเนินการวิจัยในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันระหว่าง คณะผู้วิจัยกับชุมชน ผ่านการจัดประชุม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสำรวจพื้นที่ร่วมกับชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลจากนั้น จึงทำการตรวจสอบและวิเคราะห์เนื้อหาที่มาซึ่งบทสรุป การอภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. ชนิดของพืชสมุนไพร

จากผลการศึกษาความหลากหลายของพืชสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอดด้วยวิธีการเปิดเวทีชาวบ้าน การสัมภาษณ์ และการสำรวจพื้นที่ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า มีพืชสมุนไพร จำนวน 163 ชนิด สามารถระบุชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อวงศ์ ได้ 157 ชนิด 77 วงศ์ ไม่สามารถระบุชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อวงศ์ได้ จำนวน 6 ชนิด ซึ่งมีชื่อท้องถิ่นพ้องกับชื่อสามัญแต่ลักษณะของสมุนไพร แตกต่างกัน (ภาคผนวก ก) และได้จำแนกชนิดของพืชสมุนไพรออกเป็น 5 ประเภทแสดงให้เห็นว่า พืชสมุนไพรครึ่งหนึ่ง (จำนวน 81 ชนิด ดังตารางที่ 1) จัดอยู่ในประเภทไม้ต้น จำนวนหนึ่งในสี่ (จำนวน 42 ชนิด ดังตารางที่ 1) เป็นประเภท ไม้เถา-เครือ ส่วนประเภทผักมีจำนวนน้อยที่สุด โดยพบสมุนไพร บริเวณบนบก และบนเขามากที่สุด ส่วนสมุนไพรในน้ำพบจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

พืชสมุนไพรประเภทต้น ประกอบด้วยพืชที่เป็นไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม และไม้ล้มลุก ซึ่งส่วนใหญ่สมุนไพรที่พบเป็นไม้ยืนต้น พบจำนวน 42 ชนิด ได้แก่ กรวยป่า กระตู่ไก่ขาว กระโถงแดง ข่อย ชี้นอน จันทร์แดง แจง เป็นต้น ส่วนไม้พุ่ม พบจำนวน 24 ชนิด ได้แก่ ชลูด กระบือเจ็ดตัว ขันทองพยาบาท เขยตายแม่ยายปรก ท้าวยายม่อม เป็นต้น และพบไม้ล้มลุก จำนวน 15 ชนิด ได้แก่ ครอบจักรวาล โตไม่รู้ล้ม หนวดแมวเขา หนอนตายหยาก เป็นต้น

พืชสมุนไพรประเภทเถาและเครือพบจำนวน 42 ชนิด ได้แก่ กำลังวัวเถลิง เถาวัลย์เปรียง กำลังช้างสาร แก้วมือไว โศภกระออม เถากระโถลิง เถาโคคลาน เถาวัลย์น้ำ เป็นต้น

พืชสมุนไพรประเภทหัวและเหง้า พบจำนวน 14 ชนิด ได้แก่ กลิ้งกลางดง ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ ว่านขันหมาก ว่านมหากาฬ เป็นต้น

พืชสมุนไพรประเภทหญ้า พบจำนวน 19 ชนิด ได้แก่ กรดน้ำ โศภกระสุน โทงเทง น้านมราชสีห์ ไมยราบ สะเดาดิน หญ้าแห้วหมู หญ้าแฝก หญ้าพันธุ์ หญ้าคา เป็นต้น

พืชสมุนไพรประเภทผัก พบน้อยที่สุด จำนวน 8 ชนิด ได้แก่ ตับเต่าน้ำ ผักเปิดน้ำ แพงพวยน้ำ สันตะวา บัวบก ผักบั้ง ผักกระเฉด ผักคราดหัวแหวน เป็นต้น

สมุนไพรเด่นในพื้นที่ศึกษามีหลายชนิด โดยเฉพาะสมุนไพรที่อยู่บนเขา เช่น กำลังช้างสาร กำลังวัวเถลิง ฤาษีผสมเสร็จ ทลายเขาหรือสังกรณี เปลือกบางหรือกระดูกไก่ขาว พญาปลั่งทอง ชี้นอน หรือทองพันชั่ง ตาลเดี่ยว พญารากเดี่ยว ว่านขันหมาก และสมุนไพรที่พบทั่วไปและมีจำนวนมาก เช่น ขลุ่ เถาวัลย์เปรียง ประคำไก่ เพชรสังฆาต พญาไร้ใบ กรดน้ำ หรือกะป้อนกเขาหรือกำปัด

2. การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร

จากการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของชุมชนซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร ทั้งหมด 33 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 8 คน และกลุ่มชาวบ้าน จำนวน 25 คน พบว่า ชุมชนได้มีการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร ในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1. ปราชญ์ชาวบ้านมีความรู้ในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในด้านยารักษาโรคต่างๆ มากที่สุด (85 ชนิด) โดยใช้สมุนไพรประเภทไม้ต้นมากที่สุด (37ชนิด) รองลงมาเป็นประเภทเถา-เครือ (21ชนิด) นอกจากนี้ยังมีการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในการประกอบอาหาร (7ชนิด) การทำเครื่องใช้ไม้สอย (6 ชนิด) สมุนไพรที่ใช้ในพิธีกรรม (5 ชนิด) ใช้เป็นสมุนไพรสำหรับสัตว์ (4 ชนิด)(ดังตารางที่ 5) ส่วนชาวบ้านมีความรู้ในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในด้านยารักษาโรคต่างๆ มากที่สุด (99 ชนิด) โดยใช้สมุนไพรประเภทไม้ต้นมากที่สุด(47ชนิด) รองลงมาเป็นประเภทเถา-เครือ(27ชนิด) นอกจากนี้ ชาวบ้านยังมีการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในการประกอบอาหาร (27 ชนิด) การทำเครื่องใช้ไม้สอย (12 ชนิด) ตามลำดับ รวมทั้งใช้เป็นสมุนไพรสำหรับสัตว์ และสมุนไพรที่ใช้ในพิธีกรรม จำนวนเท่ากัน (4ชนิด) (ดังตารางที่ 6)

2.2. ส่วนของสมุนไพรที่ปราชญ์ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์มากที่สุดคือส่วนใบหรือยอดอ่อน (48 ชนิด) โดยนำมาใช้ประโยชน์ในด้านยารักษาโรคมมากที่สุดรองลงมาเป็นส่วนราก/หัว/เหง้า (26 ชนิด) และส่วนลำต้น/เปลือก (24 ชนิด) ซึ่งการใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆ ของสมุนไพรส่วนใหญ่ใช้เพื่อรักษาและบรรเทาอาการเจ็บป่วย (ดังตารางที่ 7) ส่วนของสมุนไพรที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ ส่วนใบหรือยอดอ่อน (64 ชนิด) โดยนำมาใช้ประโยชน์

ในด้านยารักษาโรคมากที่สุด รองลงมาคือ ส่วนลำต้นเปลือก (57 ชนิด) ส่วนราก/หัว/เหง้า (26 ชนิด) ส่วนผล/เมล็ดและทั้ง 5 (25 ชนิด) ตามลำดับ (ดังตารางที่ 8)

2.3. การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรด้านอาหาร พบว่า ประชาชนชาวบ้านใช้พืชสมุนไพรจำนวน 7 ชนิด ที่นำมาประกอบอาหาร ส่วนใหญ่จะนำยอดอ่อน ใบอ่อนมารับประทานคู่กับน้ำพริก หรือนำไปแกง ส่วนการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรด้านอาหารของชาวบ้าน พบว่า ชาวบ้านใช้พืชสมุนไพรจำนวน 35 ชนิด ประกอบอาหาร ส่วนใหญ่จะนำยอดอ่อน ใบอ่อนมารับประทานคู่กับน้ำพริก หรือนำไปประกอบอาหารประเภทแกง

2.4. การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรด้านเครื่องใช้ไม้สอย พบว่า ประชาชนชาวบ้านใช้พืชสมุนไพรจำนวน 7 ชนิด มาใช้ประโยชน์ เช่น เตารึ้ง นำต้นไปทำผ้าปูพื้น ใบนำไปทำหลังคา ผลดิบนำไปย้อมผ้า ประคำไก่ ใช้ลำต้นนำไปเผาถ่าน ผักแส้วหรือมะลิวัลย์ นำลำต้นไปทำขงลอบ ผางลำต้นทำไม้คานหาบ ทำกระบุง ขอบกระจาด ส่วนชาวบ้านใช้พืชสมุนไพร จำนวน 14 ชนิด มาใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นประเภทไม้ยืนต้น เช่น สะแก กระเซา กระดุกไก่ขาว ชี้นอน โคนทาจันทน์หอม เป็นต้น ส่วนพืชประเภทไม้พุ่ม ได้แก่ จันทน์แดง นำลำต้นที่ตายแล้วไปทำรูปหอม และพืชประเภทเถา-เครือ ได้แก่ เถาวัลย์แดง นำไปทำลอบ หลังคาบ้าน และเครื่องจักรสานต่างๆ แสลงพัน นิยมนำเถามาทำเชือก ปอ เป็นต้น

2.5. การใช้ประโยชน์ด้านยารักษาโรคและอาหารสัตว์ พบว่าประชาชนชาวบ้านใช้พืชสมุนไพร 3 ชนิด มาใช้ในการรักษาและบำรุงร่างกายสัตว์ เช่น พญาไก่อ่า ใช้ถอนพิษไก่ชนที่ถูกยาเบื่อและขี้กาขาว ใช้ใบบำรุงร่างกายสัตว์ ส่วนชาวบ้านใช้พืชสมุนไพรจำนวน 5 ชนิด เช่น แจง ใช้ใบรักษาแผลสัตว์ โตไม่รู้ล้ม ใช้กินไรในรังไก่ ประคำไก่ ใช้ใบนำไปอาบน้ำหรือรมควันไก่ แก้วปุดเมื่อย พญาไร้ใบ ใช้เป็นยาถ่ายพยาธิ ฟ้าทลายใจ ผสมกับอาหารกุ้งช่วยให้กุ้งแข็งแรงและยอบ่า ใช้ใบเป็นอาหารสัตว์ เป็นต้น

2.6. การใช้ประโยชน์ด้านพิธีกรรม ศาสนา และความเชื่อ พบว่าประชาชนชาวบ้าน ใช้พืชสมุนไพร 5 ชนิด เช่น ใบพญาปล้องทองใช้พกดิตตัว ใช้ป้องกันหรือแก้คุณไสย พญารากดำ เป็นไม้มงคล ว่านคางคก ว่านแร้งคอกำ นำยางไปสักรยันต์ให้คงกระพัน ดอกว่านเสน่ห์จันทน์หลง ผลส้มป่อย นำไปทำเครื่องรางของขลัง ส่วนชาวบ้านใช้พืชสมุนไพร จำนวน 5 ชนิด เช่น แก้วมือไวใช้พกดิตตัว ใช้ป้องกันหรือแก้คุณไสย สบู่เลือด ทำมวลสาร พญารากดำ เป็นไม้มงคล เป็นต้น

นอกจากนั้นยังนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ อีก 3 ชนิด เช่น พญารากเดียว ตาลเดี่ยว ใช้รากลำนำไปฝนกับน้ำสำหรับทาหน้าแก้ผ้า ทำให้ผิวหน้าขาวเต่งตึง และมีสมุนไพรที่เป็นพืช คือ ชาก (ดังภาคผนวก ก)

3. ตำรับยาพื้นบ้าน

3.1 ตำรับยาพื้นบ้านที่ได้จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวบ้าน จำนวน 222 ตำรับ โดยปราชญ์ชาวบ้านมีการใช้สมุนไพรในรูปแบบสมุนไพรเดี่ยวจำนวน สองในสาม (ร้อยละ 67.92) และมีการใช้สมุนไพรในรูปแบบตำรับ เพียงหนึ่งในสาม (ร้อยละ 32.07) ของจำนวน ตำรับยาจากสมุนไพรทั้งหมด (ดังตารางที่ 9) ส่วนชาวบ้านมีการใช้สมุนไพรในรูปแบบสมุนไพรเดี่ยว จำนวน 103 ชนิด (ร้อยละ 72.02) และมีการใช้สมุนไพรในรูปแบบตำรับ จำนวน 40 ชนิด (ร้อยละ 27.97) ของ จำนวนตำรับยาจากสมุนไพรทั้งหมด (ดังตารางที่ 9)

3.2 ปราชญ์ชาวบ้านนิยมใช้สมุนไพรในรูปแบบสมุนไพรเดี่ยว มากถึง 72 ตำรับ (ร้อยละ 67.92) รองลงมาคือการใช้สมุนไพร 3 ชนิด ต่อตำรับ จำนวน 9 ตำรับ (ร้อยละ 8.49) และใช้สมุนไพร 2 และ 6 ชนิดต่อตำรับ จำนวน 6 ตำรับ (ร้อยละ 5.66) (ดังตารางที่ 11) ส่วน ชาวบ้าน พบว่านิยมใช้สมุนไพรในรูปแบบสมุนไพรเดี่ยว มากถึง 103 ตำรับ (ร้อยละ 72.02) รองลงมา คือ การใช้ สมุนไพร 2 ชนิด ต่อตำรับ จำนวน 19 ตำรับ (ร้อยละ 13.28) และใช้สมุนไพร 3 ชนิดต่อตำรับ จำนวน 8 ตำรับ (ร้อยละ 5.59) (ดังตารางที่ 12)

3.3 ปราชญ์ชาวบ้านได้ใช้สมุนไพรในรูปแบบยาเดี่ยวจำนวน 58 ชนิด โดยสมุนไพร ที่ปราชญ์ชาวบ้านมีการใช้ในรูปแบบยาเดี่ยวมากที่สุดคือ กระจายจาม และกระบือเจ็ดตัว รองลงมา ได้แก่ กำลังวัวเถลิง ไผ่ยราบ หญ้าพันงูขาว และพญานาคราช (ดังตารางที่ 13) และใช้ประโยชน์ พืชสมุนไพรทางยาในรูปแบบตำรับ จำนวน 46 ชนิด โดยสมุนไพรที่นำมาใช้มากที่สุด คือ ไพล ตะโกนา มัดกา บอระเพ็ด หญ้าแห้วหมู เถาวัลย์เปรียง และส้มป่อย รองลงมาได้แก่ เสดดพังพอน ข่อย ชีเหล็ก แจง บัวหลวง และเจตตระมุลงเพลิง (ดังตารางที่ 14) ส่วนชาวบ้านได้ ใช้สมุนไพรในรูปแบบยาเดี่ยวจำนวน 66 ชนิด โดยสมุนไพรที่ชาวบ้านมีการใช้มากที่สุดคือ ขลุ่ ไต้ใบ ฟ้าทลายโจร เถาวัลย์เปรียง และสะแก รองลงมาได้แก่ มะค่าไก่ ไพล ตะโก ข่อย และเถาวัลย์นาง (ดังตารางที่ 15) และใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรทางยาในรูปแบบตำรับ จำนวน 47 ชนิด โดย สมุนไพรที่นำมาใช้มากที่สุด คือ บอระเพ็ด หญ้าแห้วหมู ไพล และ ไต้ใบ รองลงมาได้แก่ ขลุ่ เถาวัลย์เปรียง ฟ้าทลายโจร มะค่าไก่ เสดดพังพอน ตะโก นมราชสีห์ โศกกะออม หนอนตายหยากและ สدابเสื่อ (ดังตารางที่ 16)

3.4 ตำรับยาจากพืชสมุนไพรที่ได้จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านส่วนใหญ่ เป็นยาภายใน (ร้อยละ 62.85) รองลงมาเป็นยาภายนอก (ร้อยละ 33.33) และตำรับใช้ได้ทั้ง ภายในและภายนอก (ร้อยละ 3.80) (ดังตารางที่ 17) ตำรับยาภายในจำนวนมากว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนยาภายในที่ปราชญ์ชาวบ้านใช้คือ ยาต้ม (ร้อยละ 63.15) รองลงมาเป็นยาลูกกลอน จำนวน 7 ตำรับ (ร้อยละ 9.21) และกินสด จำนวน 5 ตำรับ (ร้อยละ 6.57) (ดังตารางที่ 18) ส่วนตำรับยา ภายนอกที่ใช้มากที่สุด คือ ยาพอก จำนวน 18 ตำรับ (ร้อยละ 47.36) รองลงมาเป็นยาทา จำนวน 8 ตำรับ (ร้อยละ 21.05) และยาประคบ ยาสูบ จำนวน 3 ตำรับ เท่ากัน (ร้อยละ 7.89) (ดังตารางที่ 19) สำหรับตำรับยาของชาวบ้านนั้นส่วนใหญ่ เป็นยาภายใน (ร้อยละ 77.14) รองลงมาเป็นยาภายนอก

(ร้อยละ 20.00) และตำรับที่ใช้ได้ทั้งภายในและภายนอก (ร้อยละ 2.85) (ดังตารางที่ 20) ยาภายในจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของยาภายในที่ชาวบ้านใช้คือ ยาต้ม (ร้อยละ 55.28) รองลงมาเป็นยาลูกกลอนจำนวน 19 ตำรับ (ร้อยละ 15.44) และกินสด จำนวน 15 ตำรับ (ร้อยละ 12.19) (ดังจากตารางที่ 21) และยาภายนอกจำนวนเกือบครึ่ง (ร้อยละ 42.85) เป็นยาพอก รองลงมาเป็นยาทา ยาอาบ และยาประคบ ตามลำดับ (ดังตารางที่ 22)

3.5 ประชาชนชาวบ้านส่วนใหญ่มีภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรเพื่อรักษาและบรรเทาอาการเจ็บป่วยทั้งสิ้น 107 ตำรับ แบ่งเป็นประเภทตำรับ 34 ตำรับ และประเภทยาเดี่ยว 73 ตำรับ ส่วนใหญ่เป็นตำรับยารักษาในกลุ่มอื่นๆ ซึ่งเป็นกลุ่มโรคติดเชื้อ หรือพิษจากเชื้อต่างๆ ฯลฯ รองลงมาคือ กลุ่มระบบทางเดินอาหาร กลุ่มระบบผิวหนังและกลุ่มอาการไข้และอาการปวด (ดังตารางที่ 23-25) ส่วนชาวบ้านมีภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรรักษาอาการเจ็บป่วยทั้งสิ้น 144 ตำรับ แบ่งเป็นประเภทตำรับ 35 ตำรับ และประเภทยาเดี่ยว 109 ตำรับ ส่วนใหญ่เป็นตำรับยารักษาในกลุ่มอื่นๆ ซึ่งเป็นกลุ่มโรคติดเชื้อ หรือพิษจากเชื้อต่างๆ ฯลฯ รองลงมาคือ กลุ่มระบบทางเดินอาหาร กลุ่มอาการไข้และอาการปวด และ กลุ่มระบบผิวหนัง (ดังตารางที่ 26-28)

3.6 ตำรับยาพื้นบ้านจากพืชสมุนไพรที่ได้จากการสัมภาษณ์หมอชาวมอญ รวมทั้งประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ในการใช้สมุนไพร รวมทั้งยังใช้สมุนไพรในการรักษาอาการและโรคต่างๆ ในอดีตและพบว่ามีการใช้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ตำรายาแก้เคล็ดขัดยอก ตำรายาฝีบอก ตำรายาแก้ไมเกรน ตำรายาแก้ริ้ว ภูสวด ตำรายาอายุวัฒนะ เป็นต้น

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาความหลากหลายของพืชสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด รวมถึงภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของชาวบ้าน ผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมระหว่างคณะผู้วิจัยกับชุมชนตลอดระยะเวลาในการดำเนินโครงการ ผู้วิจัยขออภิปรายประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ชนิดของพืชสมุนไพร

จากผลการศึกษาความหลากหลายของพืชสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พบพืชสมุนไพร จำนวน 163 ชนิด 79 วงศ์ โดยเป็นสมุนไพรประเภทไม้ต้นมากที่สุด 83 ชนิด รองลงมาเป็นประเภทเถาเครือ 41 ชนิด และประเภทหญ้า 19 ชนิด สอดคล้องกับการศึกษาของ ยุทธนา ทองบุญเกื้อ (2551) ที่พบพืชสมุนไพรในวนอุทยานถ้ำเพชร – ถ้ำทอง อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งหมด 263 ชนิด 80 วงศ์ ที่พบมากที่สุดสามอันดับแรกได้แก่ ไม้ต้น 69 ชนิด ไม้ล้มลุก 51 ชนิด และไม้เถา 36 ชนิด ตามลำดับ เนื่องจากทุ่งสามร้อยยอดมีพื้นที่อยู่ในเขตอุทยานเขาสามร้อยยอดประกอบ

กับหมู่บ้านสามร้อยยอดและหมู่บ้านเกาะไผ่มีพื้นที่ตั้งอยู่ทั้งในทุ่งน้ำจืดและติดกับเขาสามร้อยยอดซึ่งเป็นแหล่งของสังคมพืชป่าก โดยเฉพาป่าเบญจพรรณ ดังนั้นจึงพบสมุนไพรที่เป็นพืชต้นเป็นส่วนใหญ่

2. การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร

การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรพบว่า มีการใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆของพืช ทั้ง ราก ลำต้น ใบ ดอก ผล หรือใช้ทั้งต้น (ทั้ง 5) โดยเฉพาะในการใช้ประโยชน์ด้านยารักษาโรค และด้านอาหาร นิยมใช้ส่วนใบหรือยอดอ่อนมากที่สุด และใช้ในหลายรูปแบบ ทั้งแบบต้มดื่ม กินสด ยาลูกกลอน พอก ทา อบ เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ชินานาตย์ ไกรนารถ และคณะ (2549) ที่กล่าวว่า พืชสมุนไพรในเขตพื้นที่ป่า ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีทั้งหมด 159 ชนิด 39 วงศ์ ส่วนใหญ่ใช้ยาลักษณะยาน้ำ นำมาต้มดื่ม และส่วนของสมุนไพรที่ใช้มากที่สุดคือส่วนรากและใบ ในขณะที่ชุมชนโคกหินราบ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามนั้นพบว่า ชุมชนได้นำพืชสมุนไพรไปใช้บำบัดรักษาบำรุงร่างกายในด้านต่างๆ 63 ชนิด โดยมีส่วนที่นำมาใช้ ได้แก่ ราก หัว เปลือก แก่น ดอก ยอด ใบ และใช้ในหลายลักษณะ เช่น ต้ม ผน แช่ว อบ (รุ่งทิภา กองสอน, 2551) นอกจากนี้รัฐนี้ เพ็ชรช้าง (2552) ศึกษาการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชสมุนไพรที่ใช้เป็นอาหารตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภูผาลอ อุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน จังหวัดอุดรธานี พบว่ามีการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรในการรักษาโรคมี 33 สูตร โดยใช้ทั้งสมุนไพรเดี่ยวและสมุนไพรหลายชนิดมาผสมกันและสูตรที่ได้ส่วนใหญ่ใช้วิธีการต้มดื่มมากที่สุด 19 สูตร ใช้สด ต้ม พอก 9 สูตร และดอง 5 สูตร ส่วนสมุนไพรที่นำมาประกอบอาหารมีทั้งหมด 16 สูตร โดยสูตรอาหารเด่น คือ ยากล้วยแซ่

2.1 การใช้ประโยชน์ด้านยารักษาโรค หรือยาบำรุงกำลัง มีการนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ทั้งในลักษณะสมุนไพรเดี่ยวและเข้าเครื่องยา รวมทั้งวิธีการนำไปใช้ประโยชน์คือการใช้ทั้งในลักษณะยาภายในและยาภายนอก โดยวิธีการนำมาใช้มากที่สุดคือนำมาต้มดื่มทั้งนี้เพราะการต้ม เป็นวิธีที่สะดวกเพราะการต้ม (Decoction) สามารถใช้ได้ทั้งตัวยาสดและแห้ง และช่วยสกัดน้ำเอาสารยาออกจากสมุนไพร (วุฒิ ธรรมเวช, 2540) ภาชนะที่ใช้ต้มควรใช้หม้อดินใหม่หรือภาชนะเคลือบผิวที่ไม่ให้สารพิษเมื่อถูกความร้อน การใช้หม้ออลูมิเนียมหรือโลหะจะทำให้ฤทธิ์ของยาลดลงหรือมีโลหะปนออกมากับน้ำยาได้ (รุ่งทิพย์ จิตมกล้า, 2551) ซึ่งในการสกัดด้วยน้ำเป็นสารสกัดที่เหมาะสมในการนำสมุนไพรไปใช้ เช่น รากจืด เครื่องหมาน้อย ย่านาง เนื่องจากจะมีปริมาณฟีนอลิกทั้งหมดมากกว่าการสกัดด้วยวิธีอื่น และมีความสามารถต้านออกซิเดชันมากขึ้น และเป็นพืชต่ำ จึงเหมาะกับการนำไปใช้ในผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ (รัฐภาพร อุณศิริวิไลย์ และคณะ, 2554)

สมุนไพรเดี่ยวที่นำมาใช้ในการรักษาอาการเจ็บป่วยพบว่าปราชญ์ชาวบ้านได้ใช้สมุนไพรในรูปยาเดี่ยวมากที่สุดคือ กระจายจาม และกระเบื้องัดตัว รองลงมาได้แก่ กำลั้งวัวเถลิง ไผ่ยราบ หนุ่ยพันธุขาว และพญาหนคราช ซึ่งกระจายจาม หรือกรดน้ำนั้น คุรุภูมิปัญญาได้ใช้เป็นยาแก้ไข้ ทับระดู แก้อาการคนตกเลือด โดยนำไปต้มกับน้ำดื่ม แก้โรคเรื้อรัง รักษาแผลสดและแผลพุพอง

โดยนำมาตำและพอกบริเวณที่เป็นแผล นอกจากนั้นยังมีรายงานทางคลินิกว่าสารสกัดจากต้นสดกรตน้ำสามารถช่วยลดน้ำตาลในปัสสาวะและในเลือดได้รวมทั้งยังช่วยเพิ่มเม็ดเลือดแดงให้กับคนป่วยเบาหวานที่มีอาการโลหิตจางด้วย (นภาพัช ไชยน้ำอ้อม, 2556; www.thaikasetsart.com) ส่วนไมยราบ หลวงตาน่อม หรินโท และคุณบุญมี เอี่ยมสะอาด (ครูภูมิปัญญา) คุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ และคุณนิสากร ทองโปร่ง (ชาวบ้าน) พบว่ามีสรรพคุณ แก้ลมพิษ โรคสะเก็ดเงิน โรคผิวหนัง โรคเบาหวาน โดยเฉพาะโรคเบาหวานนั้น พบว่าในปัจจุบันได้มีการศึกษาวิจัยต่อยอดเพื่อรักษาโรคเบาหวาน เพราะสารสกัดน้ำจากต้นและรากของไมยราบขนาด 20 มิลลิกรัมต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัมสามารถออกฤทธิ์ช่วยลดระดับน้ำตาลได้เทียบเท่ากับการใช้ยามาตรฐานโทลบูตาไมด์ (Tolbutamide) ขนาด 100 มก./กก. น้ำหนักตัว โดยจะออกฤทธิ์ได้อย่างต่อเนื่องนานถึง 5 ชั่วโมง และไม่มีพิษหรือผลข้างเคียงที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคอีกด้วย (www.frynn.com, www.pharmacy, www.mahidol.ac.th)

ตำรับยาแก้โรคไม่เกรน (คุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ และคุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ) ใช้ต้นกะทกรก ต้มกับน้ำมะพร้าวอ่อน รักษาอาการไม่เกรน ปวดหัว โรคเบาหวาน ใช้มาลาเรีย สอดคล้องกับการศึกษาของพานี ศิริสะอาด (2557) พบว่า สารสกัดจากต้นและใบกะทกรกมีฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลางอย่างกว้างขวาง มีฤทธิ์ทำให้สงบ ช่วยระงับความวิตกกังวล ช่วยลดอาการซึมเศร้า ลดอาการความจำบกพร่อง และยังช่วยเพิ่มความหนาแน่นของเซลล์ประสาทในสมองส่วนฮิปโปแคมปัส นอกจากนี้ยังสามารถนำไปพัฒนาเป็นสารสกัดกะทกรกด้วยเอทานอลในรูปแบบของยาเม็ดขนาด 125 มิลลิกรัมต่อเม็ด ซึ่งจะได้เป็นยาเม็ดที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของการผลิตเป็นยาสมุนไพรที่เป็นผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ และยังมีความปลอดภัย มีประสิทธิภาพดี มีความคงตัวสูง แต่มีข้อควรระวังในการรับประทานกะทกรก คือทั้งต้นสดมีรสเบื่อเมาและเป็นพิษ หากนำมากินอาจทำให้เสียชีวิตได้ ต้องนำไปต้มให้สุกก่อนนำมาใช้ เพราะพิษจะสลายไปเมื่อถูกความร้อน

สำหรับการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรทางยาในรูปแบบตำรับ พบว่าสมุนไพรที่นำมาใช้มากที่สุด คือ โพล ตะโกนา มัดกา บอระเพ็ด หญ้าแห้วหมู เถาวัลย์เปรียง และส้มป่อย รองลงมา ได้แก่ เสดดพังพอน ข่อย ชีเหล็ก แจง บัวหลวง และเจตตระมูลเพลิง ส่วนใหญ่จะนำสมุนไพร 2-3 ชนิด มาผสมกันเป็นตำรับยาพื้นบ้านใช้ในชุมชน ซึ่งตำรับยาพื้นบ้าน ส่วนใหญ่เป็นตำรับยาที่ใช้สำหรับบำรุงร่างกาย บำรุงกำลัง แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย แก้ปวดเมื่อย เคล็ดขัดยอก แก้กษัย เป็นต้น โดยเฉพาะเถาวัลย์เปรียง เป็นสมุนไพรเด่นของสามร้อยยอด เนื่องจากพบมากตามธรรมชาติ และหาได้ง่าย รวมทั้งมีการนำไปใช้ประโยชน์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยนำรากหรือเถาไปต้มดื่มแก้ปวดเมื่อย แก้กษัย บำรุงกำลัง แก้อ่อนใน เป็นยาหืด หอบ แก้อัมพฤกษ์ แก้อัมพาต โลหิต รวมทั้งยังเป็นส่วนประกอบของตำรับยาหลายชนิด เพราะมีความปลอดภัยรวมทั้งกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ พบว่า ไม่มีพิษเรื้อรังและพิษเฉียบพลัน มีฤทธิ์ช่วยเพิ่มภูมิคุ้มกัน ช่วยรักษากล้ามเนื้อ เป็นยาบำรุงสุขภาพได้ สารสกัดจากลำต้นเถาวัลย์เปรียง เป็นสารในกลุ่มไอโซฟลาโวน

(Isoflavone) และไอโซฟลาโวนไกลโคไซด์ (Isoflavone glycoside) (www.manager.co.th) มีฤทธิ์บรรเทาอาการอักเสบสามารถใช้แทนยาแก้อักเสบประเภท สเตียรอยด์ที่เป็นยาแผนปัจจุบันได้ที่สำคัญ ไม่มีผลข้างเคียงที่เป็นอันตรายต่อร่างกายจึงเป็นสมุนไพรที่มีความปลอดภัยสูง (www.health.kapook.com, www.uniserv.buu.ac.th) แต่มีข้อควรระวังการใช้เถาวัลย์เปรียง คือสตรีมีครรภ์ห้ามรับประทานและผู้ป่วยที่เป็นแผลในกระเพาะอาหาร เนื่องจากเถาวัลย์เปรียงมีกลไกการออกฤทธิ์เช่นเดียวกับยาแก้ปวดในกลุ่มการต้านยาอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์และการรับประทานอาจทำให้เกิดอาการระคายเคืองต่อระบบทางเดินอาหาร (www.bookmuey.com) นอกจากนี้ สารสกัดจากเถาวัลย์เปรียงมีประสิทธิภาพในการเพิ่มความไวต่อรังสีของเซลล์มะเร็งเยื่อบุลำไส้ใหญ่ (อรุณี เหมมูลิน และกรรณก อิงคินันท์, 2556) รวมทั้งมีฤทธิ์ต้านการเคลื่อนที่ของเซลล์มะเร็งหลายชนิดโดยเฉพาะมะเร็งในท่อน้ำดี ชนิด moderately differentiated (พิสมัย เหล่าภัทรเกษม และคณะ, 2550)

ส่วนไพลเป็นสมุนไพรที่ใช้มาช้านานสำหรับการรักษาอาการปวดเมื่อย เคล็ดขัดยอก โดยนำมาใช้ในลักษณะสมุนไพรสด โดยหอมยา (ปู่เถิม คงกระเรียน) และนำมาผสมกับเพชรสังฆาต ขมิ้น และน้ำมันมะพร้าว เคี่ยวทำเป็นน้ำมันสำหรับทา (พระครูบุญเยี่ยม อธิปัญโญ) ซึ่งสอดคล้องกับคณะอนุกรรมการจัดทำตำราอ้างอิงสมุนไพรไทย ได้กล่าวถึงสมุนไพร ไพลว่า เป็นใช้ภายนอกโดยการทาถูนวดแก้เคล็ดขัดยอก สมานแผล แก้ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เพราะสารสกัดไพล มีฤทธิ์ต้านการอักเสบ แต่ห้ามทาบริเวณขอบตาหรือบริเวณที่เป็นเนื้อเยื่ออ่อน หรือบริเวณที่มีบาดแผลหรือเป็นแผลเปิด เพราะไพลอาจทำให้เกิดการระคายเคืองได้ และไพลที่ใช้ทำยาจะต้องมีอายุ 2 ปี จึงจะมีสารสำคัญและสรรพคุณที่ต้องการ (คณะอนุกรรมการจัดทำตำราอ้างอิงยาสมุนไพรไทย, 2555) ซึ่งสารสำคัญได้แก่น้ำมันหอมระเหย (Essential Oil) ประมาณ ร้อยละ 0.8 และมีสารให้สีชื่อ Curcumin ซึ่งมีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญของเชื้อหนองได้ดี และสาร Beta-Sitosterol ซึ่งมีฤทธิ์ลดการอักเสบ นอกจากนี้ยังพบว่ามีสาร 4-(4-hydroxy-1-butenyl) veratrole ซึ่งมีฤทธิ์ ขยายหลอดลมอีกด้วย (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร , 2549) ปัจจุบันมีการพัฒนาน้ำมันไพลในรูปแบบต่างๆและนำไปทดสอบพบว่า ไพลเจลสามารถลดการบวมได้เทียบเท่ากับ piroxicam gel ทั้งยังลดความแดงและบรรเทาอาการปวดได้ผล เมื่อทดลองนำครีมไพล (ไพลจีซาล) ที่มีส่วนผสมของน้ำมันไพล 14 เปอร์เซ็นต์ ไปใช้ในผู้ป่วยข้อเท้าแพลง โดยให้ทาวันละสองครั้ง พบว่าสามารถลดการบวมได้มากกว่ากลุ่มควบคุมเมื่อใช้ไปได้ 4 วัน โดยมีการกินยาแก้ปวดพาราเซตามอลในสอง วันแรกน้อยกว่ากลุ่มควบคุมด้วย ผู้ป่วยที่ได้รับไพลจีซาล สามารถงอข้อเท้าได้มากกว่ากลุ่มควบคุมแต่การงอของฝ่าเท้าไม่มีความแตกต่างกัน (ปารัตนกุล ตั้งสุขหฤทัย, 2552)

นอกจากการใช้สมุนไพรในการรักษา หรือบรรเทาอาการเจ็บป่วยแล้ว จากการศึกษาพบว่า ตำรับยาประเภทบำรุงกำลัง ยาอายุวัฒนะ ยาชะลอความชรา มีจำนวนค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับตำรับประเภทอื่นๆ เช่น ตำรับยาอายุวัฒนะ หรือชะลอความชรา จะมีส่วนผสมของสมุนไพร

ได้แก่ ทั้งถ่อน ตะโกนา ข่อย บอระเพ็ด หนุ้าแห้วหมู พริกไทย น้ำผึ้ง (ตำรับคุณบุษบา คณงาม ตำรับคุณบุญมี เอี่ยมสะอาดและคุณจำลอง แสงสว่าง) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรกนก โอบาสตระกุล และคณะ (2557) ที่ได้พัฒนาตำรับยาน้ำสมุนไพรบำรุงร่างกายจากสมุนไพร 6 ชนิด ได้แก่ ทั้งถ่อน ตะโกนา บอระเพ็ด หนุ้าแห้วหมู และข่อย ซึ่งสมุนไพรแต่ละชนิดล้วนแล้วแต่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น ทั้งถ่อน มีฤทธิ์ต้านออกซิเดชั่น และลดความเสี่ยงของโรคเรื้อรังต่างๆ เช่น เบาหวาน โรคหัวใจ และมะเร็ง ตะโกนา มีฤทธิ์ฟื้นฟูและบำรุงระบบประสาท บอระเพ็ด มีฤทธิ์ต้านออกซิเดชั่น หนุ้าแห้วหมู มีฤทธิ์ต้านการอักเสบ ต้านออกซิเดชั่น และต้านมะเร็ง ข่อย มีฤทธิ์ต้านมะเร็ง และต้านการแพ้ พริกไทย มีฤทธิ์ต้านการอักเสบ ต้านออกซิเดชั่น และต้านมะเร็งซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในสมัยโบราณที่มีการนำสมุนไพรหลายชนิดมาผสมผสานเป็นตำรับยา

2.2 การใช้ประโยชน์ด้านอาหารพบพืชสมุนไพรที่ใช้เป็นอาหาร 40 ชนิด ส่วนใหญ่จะใช้ใบ และยอดอ่อนนำมาประกอบอาหารหรือรับประทานกับน้ำพริก ซึ่งการนำพืชสมุนไพรมารับประทานเป็นอาหาร นอกจากจะใช้คุณค่าทางโภชนาการต่อร่างกายแล้ว ยังมีสรรพคุณทางยาที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพอีกด้วย โดยเฉพาะสามสิบ ซึ่งมีการนำรากไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง เนื่องจากมีสรรพคุณในการรักษาโรคตับ โรคปอดช่วยขับปัสสาวะ บำรุงน้ำนม บำรุงร่างกายหลังคลอด (www.rspg.or.th, www.natres.sk.mut.ac.th) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำไปทำผลิตภัณฑ์อาหารเสริมในรูปแบบแคปซูล ซึ่งมีสรรพคุณบำรุงสตรี ช่วยกระชับช่องคลอด รักษาภาวะประจำเดือนมาไม่ปกติ รวมทั้งมีการวิจัยทางเภสัชวิทยาว่า มีสรรพคุณต้านเชื้อแบคทีเรียและเชื้อรา คลายกล้ามเนื้อตลก บำรุงหัวใจ แก้การอักเสบ แก้ปวด ยับยั้งเบาหวาน (www.thaiherbweb.com) ในขณะที่ชาวบ้านมีภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากลูกสามสิบมาประกอบอาหารประเภทแกง ซึ่งสรรพคุณทางยาของลูกสามสิบ คือ มีรสเย็น ใช้ปรุงเป็นยาแก้พิษไข้ เชื้องซึม แก้พิษไข้กลับ ไข้ซ้ำ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) นอกจากนี้ ในลูกสามสิบ ยังมี สาร quercetin, rutin, hyperoside, cyaniding-3-glycoside, sitosterol, stigmasterol, sarsasapogenin และ furostanolic saponin 2 ชนิด (Sekine et al., 1997 อ้างถึงใน Kamakar et al., 2012) ซึ่งสาร quercetin เป็นสารฟลาโวนอยด์ที่อยู่ในกลุ่มฟลาโวนอยด์ เป็นสารที่ฤทธิ์ในการต้านออกซิเดชั่นสูงที่สุด มีบทบาทสำคัญในการป้องกันหลอดเลือดหัวใจ (www.student.chula.ac.th) และยังเป็นสารที่พบมากในใบมะรุ้มซึ่งมีฤทธิ์ต้านการอักเสบได้ดี (สุภาวดี ดาวดี และคณะ, 2013) และมีผลต่อการเพิ่มแรงบีบตัวของหัวใจและมีผลเพิ่มอัตราการเต้นของหัวใจ (นุชนาท ประมาคเต, 2548) ส่วนรูตินเป็นสารกลุ่มสารฟลาโวนอยด์เช่นเดียวกันมีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระซึ่งในทางการแพทย์ใช้เสริมผนังหลอดเลือดฝอย และรักษาสภาพการทำงานต่างๆ ของหลอดเลือดให้แข็งแรง ช่วยให้การไหลเวียนของโลหิต ป้องกันการเกิดเส้นโลหิตฝอยแตก (www.thaiherbtherapy.com) ทั้งรูตินและเคอซีตินมีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ ช่วยดูแลอวัยวะต่างๆ ชลอการเสื่อมสลายของเซลล์ในร่างกายซึ่งมีผลในการช่วยชลอความชราในร่างกายได้ (www.rd.go.th) สาร hyperoside เป็นฟลาโวนอยด์เช่นเดียวกับเคอซีติน มีฤทธิ์ในการสร้างเซลล์กระดูกช่วยในการรักษาโรคกระดูกพรุน (www.medplant.mahidol.ac.th) สาร stigmasterol เป็นสารประเภท สเตอรอลมี

ความสำคัญในการสร้างสรีระวิทยาของฮอร์โมนเพศหญิงช่วยในการฟื้นฟูร่างกาย (ภัทรภรณ์ สืบสำราญ และปวีณา ทวีกิจการ, 2008) และสามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรียได้โดยมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับเตตราซัยคลิน (วาริ เหนืองจ่ามง และคณะ, 2556) และ sarsasapogenin มีคุณสมบัติช่วยกระตุ้นการเจริญเติบโตของไขมัน (Adipocytes) และส่งเสริมการกักเก็บไขมันของเซลล์ไขมัน เพิ่มปริมาณเซลล์ไขมันในเนื้อเยื่อไขมัน (Adipose tissue) ทำให้เกิดสัดส่วนในร่างกายในบริเวณที่ต้องการเน้นให้มีขนาดอวบอ้อมเต่งตึง (นัทธ์หทัย วิบูลย์พันธุ์, 1996) ซึ่งในปัจจุบันถึงแม้มีการผลิตแคปซูลจากรากสามสิบเพื่อจำหน่ายเป็นอาหารเสริมจำนวนมาก แต่การบริโภคลูกสามสิบในรูปของอาหารยังมีน้อย ดังนั้นหากบริโภคลูกสามสิบในรูปของอาหารได้ก็จะ เป็นแนวทางหนึ่งในการเสริมสร้างร่างกายโดยไม่ต้องพึ่งยา โดยลูกสามสิบนอกจากจะนำมาประกอบอาหารประเภทแกงแล้ว ยังนำมาประกอบอาหารอื่นได้อีก เช่น ไข่เจียวลูกสามสิบ ยาลูกสามสิบ หรือนำมาลวกกับน้ำพริก (วิวรรณ วงศ์อรุณ, 2557)

2.3 การใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ เช่น การใช้ประโยชน์ด้านเครื่องสำอางพบว่า มีพืชสมุนไพรที่ใช้สำหรับทาผิวหน้าเพื่อช่วยทำให้หน้าขาว ช่วยลดฝ้า กระ ทำให้ผิวหน้าเต่งตึง คือ พญารากเดี่ยว และตาลเดี่ยว (*Hypoxis aurea* Lour. วงศ์ Hypoxidaceae) หรือ star grass ซึ่งจากรายงานการวิจัยของวิทยาลัยการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่ามีสารพฤกษเคมีหลายชนิดที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เป็นเครื่องสำอางได้ โดยมีคุณสมบัติลดเอนไซม์ไทโรซิเนส (Tyrosinase) ในผิวหน้าซึ่งเอนไซม์ชนิดนี้เป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดเป็นเม็ดเมลานินสีดำบนผิว ดังนั้นจะช่วยทำให้ผิวขาวขึ้น (www.mahawhan.com) ในขณะที่ต้นขี้หนอนชาวบ้านนำไปใช้สำหรับซักผ้า และสระผม แต่ในปัจจุบันมีการศึกษาวิจัยสารสกัดจากเปลือกต้นขี้หนอน พบว่ามีสารสำคัญในกลุ่ม saponin glycosides ชนิดที่มี hederagenin เป็น aglycone จำนวน 6 ชนิด ที่มีในเปลือกขี้หนอน มีกลไกการออกฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ไทโปไอโซเมอเรส I ซึ่งเป็นเป้าหมายในการใช้เป็นยาต้านมะเร็ง (สุชาติดา สุขหรั่งและคณะ, 2554)

จะเห็นได้ว่าชุมชนมีองค์ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรในด้านต่างๆ มากมาย หากแต่ในปัจจุบัน ชาวบ้านบางส่วนยังไม่รู้จักชนิดและประโยชน์ของพืชสมุนไพรที่มีในท้องถิ่น ดังนั้นการให้ความรู้ในเรื่องประโยชน์ของพืชสมุนไพร โดยเฉพาะในด้านยารักษาโรค หรือยาบำรุงกำลังที่สามารถทำได้เองในชุมชนจะเป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพ นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักการใช้สมุนไพรใน การประกอบอาหารจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมสุขภาพที่ดีของคนในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง โดยไม่ต้องพึ่งยา

5.3 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยความหลากหลายของพืชสมุนไพรในท้องสามร้อยยอด พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์และสรรพคุณของสมุนไพร รวมทั้งไม่ทราบชื่อของสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นทำให้ไม่เห็นคุณค่าของพืชสมุนไพร ซึ่งเมื่อชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย

ทำให้ชาวบ้านมีความตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของพืชสมุนไพรในท้องถิ่นมากขึ้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สถาบันการศึกษา องค์กรการบริหารส่วนตำบล สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรเข้ามามีส่วนร่วมดังนี้

1. นำผลการวิจัยไปเผยแพร่ให้คนในชุมชนได้รู้จักสมุนไพรมากขึ้น เพื่อชุมชนจะได้ร่วมกันอนุรักษ์สมุนไพร เนื่องจากปัจจุบัน ชาวบ้านหลายคนไม่รู้จักสมุนไพร และประโยชน์ของสมุนไพรในท้องถิ่น หากมีการเผยแพร่ให้ความรู้แล้วจะทำให้คนในชุมชนรู้จักและสามารถนำสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

2. ชุมชนจะนำตำรับยาหรือสมุนไพรที่ใช้สำหรับล้างพิษ มาทดลองใช้ในชุมชน เนื่องจากปัจจุบันประชากรในชุมชนในเขตอำเภอสามร้อยยอด โดยกำหนดชะลอ เจิมวงศ์รัตนชัย กำหนดตำบลไร่เก่า ได้จัดทำโครงการตรวจสอบสุขภาพของคนในชุมชน พบว่า มีสารพิษตกค้างในกระแสเลือดมาก หากมีตำรับยาหรือสมุนไพรที่สามารถใช้ล้างพิษได้ ก็จะไปทดลองใช้

3. นำตำรับยาที่ได้จากการวิจัยไปเผยแพร่ให้กับชุมชนต่างๆ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

5.4 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะจากความรู้และการปฏิบัติตนในการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพร ซึ่งเป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้นเท่านั้น ควรมีการศึกษาถึงการออกฤทธิ์ของสารที่มีอยู่ในสมุนไพร เพื่อเป็นการยืนยันถึงความปลอดภัยในการใช้สมุนไพรอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการระบบนิเวศ เพื่อฟื้นฟูให้สมุนไพรที่มีอยู่ไม่สูญหาย และพัฒนาพืชสมุนไพรเด่นให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน

5.5 ผลผลิต

ผู้วิจัยได้ประมวลผลงานวิจัยเป็นหนังสือที่นำไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้ชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าของพืชสมุนไพรและร่วมอนุรักษ์พืชสมุนไพรในท้องถิ่น รวมทั้งรู้จักการนำสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพเบื้องต้น โดยได้หนังสือเรื่อง “ตำรับยาพื้นบ้าน” เป็นหนังสือที่ได้รวบรวมตำรับยาพื้นบ้านจากพืชสมุนไพรในท้องถิ่นซึ่งได้จากภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชนเพื่อนำไปใช้สำหรับการดูแลสุขภาพและบรรเทาอาการเจ็บป่วยต่างๆ ของคนในชุมชนได้

All rights reserved

สิ่งที่ส่งมาด้วย

รายงานสรุปการเงิน ประจำปีงบประมาณ 2556

เลขที่โครงการ (2557A16962008)

โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ชื่อมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ชื่อโครงการ ความหลากหลายของพืชสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด

.....
ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน/ ผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวรรณ วงศ์อรุณ

รายงานในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2556 ถึงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2558

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี 5 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2556 ถึงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2558

รายจ่าย

หมวด	งบประมาณ รวมทั้งโครงการ	ค่าใช้จ่าย งวดปัจจุบัน	คงเหลือ (หรือเกิน)
1. ค่าตอบแทน	25,000	25,000	0
2. ค่าใช้สอย	159,000	159,000	0
3. ค่าวัสดุ	55,000	55,000	0
4. ค่าสาธารณูปโภค	11,000	11,000	0
รวม	250,000	250,000	0

จำนวนเงินที่ได้รับและจำนวนเงินคงเหลือ

จำนวนเงินที่ได้รับ	250,000	บาท	
งวดที่ 1	150,000	บาท	
งวดที่ 2	75,000	บาท	เมื่อส่งเล่มรายงาน
งวดที่ 3	25,000	บาท	ฉบับสมบูรณ์เรียบร้อย
รวม	250,000	บาท	

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวรรณ วงศ์อรุณ)

ลงนามหัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2558

.....

ลงนามเจ้าหน้าที่การเงินโครงการ

วันที่.....

บรรณานุกรม

E-Herbarium (eherb) ข้อมูลของเถาว์วัลย์เหล็ก. <http://www.eherb.hrdi.or.th>.

สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

E-Herbarium (eherb) ข้อมูลของ ผักปลาบ. <http://www.eherb.hrdi.or.th>.

สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

E-Herbarium (eherb) ข้อมูลของ ปีกไก่ดำ. <http://eherb.hrdi.or.th>.

สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

Karmakar, U.K. Sadhu, S.K. Biswas, Chowdhury, A. Shill, M.C. & Das, J. (2012)

Cytotoxicity, Analgesic and Antidiarrhoeal Activites of *Asparagus recemosus*.

Prunus cerasoides D.Don องค์กรการสวนพฤกษศาสตร์. <http://www.qsb.org/database>.

สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

Rutin. <http://www.thaiherbtherapy.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2557.

Journal of Applied Sciences, 12 (6), 581-586.

กระดุมทองเลื้อย *Wedelia trilobata*. <http://www.rspg.or.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

กรกนก โอภาสตระกูล ชวิกานต์ ทับบุญ พรรณวดี อุปนันท์ เมธิน ผดุงกิจ และพรพรรณ เหล่าวชิระ
สุวรรณ. การพัฒนาตำรับยาน้ำสมุนไพรบำรุงร่างกาย. เกษศาสตร์อีสาน ปีที่ 9
(ฉบับพิเศษ) มกราคม 2557.

กลาย สรรพคุณและประโยชน์ของต้นกลาย. <http://www.frynn.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม
2557.

กลิ้งกลางดง ฝ่ายปฏิบัติการวิจัยและเรือนปลูกพืชทดลอง. <http://www.clgc.rdi.ku.ac.th>.

สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

เคอชิติน. <http://www.student.chula.ac.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2557.

ชูศรี ไตรสนธิ. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความหลากหลายทางชีวภาพ: การใช้ประโยชน์ความ

หลากหลายทางชีวภาพของชนเผ่าต่างๆ. รายงานการประชุมวันสากลแห่งความหลากหลาย
ทางชีวภาพ เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ.
ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.

ชินานาตย์ ไกรนารถ และคณะ. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างบทเรียนวิทยาศาสตร์ กรณีศึกษา
พืชสมุนไพรในเขตพื้นที่ป่า ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด.

การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.

ต้นหมัน BIOGANG. <http://www.biogang.net>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

ถึงเวลาจะหา " กลิ้งกลางดง " มาใช้กันหรือยัง บ้านสวนพอเพียง.

<http://www.bansuanporpeang.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

- นิจศิริ เรื่องรังษี. สมุนไพรไทยเล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : บี เฮลท์ดี, 2547.
- นิจศิริ เรื่องรังษี และพยอม ตันติวัฒน์. พืชสมุนไพร. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ , 2534.
- นุชนาท ประมาคะเต. ผลของเคอร์เซตินและนารินเจนินต่ออัตราการเต้นและแรงบีบตัวของหัวใจห้องบนขวาและซ้ายที่แยกจากกายหนูขาว. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- นัทธ์หทัย วิบูลย์พันธ์. องค์ประกอบทางเคมีของรากสามสิบ *Asparagus recemosus* Willd. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์เคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- นภาภัช ไชยน้ำอ้อม. ผลของสารสกัดจากต้นโทงเทงและกระต่ายจามต่อระดับน้ำตาลในเลือด. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2556.
- บดินทร สอนสุภาพ . พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยง ในหมู่บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขียง อำเภอกองคา ภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553.
- ปารัณกุล ตั้งสุขฤทัย. ภูมิปัญญาไทย : ไพล จากภูมิปัญญาสู่การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หมออนามัย. ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม – สิงหาคม 2552 หน้า 54-56.
- ผักเสี้ยว : *Jasminum adenophyllum* Wall. : BGO Plant. <http://www.qsbg.org>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.
- พาณี ศิริสะอาด. “กะทกรก” ศูนย์วิจัยสมุนไพรภาคเหนือ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. <http://www.pharmacy.cmu.ac.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2557.
- พิสมัย เหล่าภัทรเกษม, บรรจบ ศรีภาและวิรุพห์ เหล่าภัทรเกษม.ฤทธิ์การต้านเคลื่อนที่ของเซลล์มะเร็งของเถาวัลย์เปรียงต่อเซลล์มะเร็งท่อน้ำดี. ศรีนครินทร์เวชศาสตร์.22(4) : 339-345, 2550.
- ภัทรภรณ์ สืบสำราญ ปวีณา ทวีกิจการ, (2008). ผลของสารสกัดสมุนไพรพญาวานรต่อการเจริญเติบโตค่าโลหิตวิทยา ค่าภูมิคุ้มกัน และความต้านทานเชื้อแบคทีเรีย *Streptococcus agalactiae* ในปลานิล (*Oreochromis niloticus*) <http://www.kucon.lib.ku.ac.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2557.
- ไมยราบ สรรพคุณและประโยชน์ของไมยราบ 48 ข้อ. [http:// www.frynn.com](http://www.frynn.com) สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.
- โมกราชินี *Wrightia sirikitiae* - กรมป่าไม้. <http://www.forest.go.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.
- มะรุ่มพืชมหัศจรรย์. <http://www.rd.go.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2557.
- มหาวิทยาลัยมหิดล ข้อมูลสมุนไพร ไมยราบ , www.pharmacy.mahidol.ac.th สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.
- มหัศจรรย์แห่งสมุนไพรไทย: ว่านอรหันต์แปดทิศ. <http://www.thaiherb-tip108.blogspot.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

มหัศจรรย์แห่งสมุนไพรไทย: สะเดาดิน (ผักขวง). <http://www.thaiherb-tip108.blogspot.com>
สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

ยุทธนา ทองบุญเกื้อ. ความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในวนอุทยานถ้ำเพชร-ถ้ำทอง อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์. รายงานการวิจัย สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 12 (นครสวรรค์) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2551.

ฤทธิ์ต้านกระตุกพรุนจากเมล็ดของพืชฝอยทอง-ข้าวยอยงานวิจัย.

<http://www.medplant.mahidol.ac.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2557.

รัชฎาพร อุ่ณศิริวิไลย์, จิรวรรณ อุ่ณเมตตาอารี และจิตรา สิงห์ทอง. ฤทธิ์ทางชีวภาพและคุณสมบัติเชิงหน้าที่ของสารสกัดย่านาง เครือหมาน้อย และรางจืด. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2554.

รุ่งทิพย์ จิตมกล้า. ความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรในเขตเขาคอนเตือ นครสวรรค์. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2551.

รุ่งทิวา กองสอน. ความหลากหลายชนิดของพืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์ของชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชนโคกหินลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, 2551.

รัชณี เพ็ชรช่าง. การใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชสมุนไพรที่ใช้เป็นอาหารตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศภูผาภูพาน อุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์. รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2552.

เลอศักดิ์ ประจวบอารีย์. สมุนไพรพื้นบ้านของชนเผ่ากะเหรี่ยง บ้านโป่งลึก อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ เกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551.

เล็บเหยี่ยว ฐานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ ม.อุบล. <http://www.phargarden.com>.

สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

ว่านตาลเดี่ยว สมุนไพรผิวนขาว. <http://www.mahawhan.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2557.

วุฒิ วุฒิธรรมเวช. สารานุกรมสมุนไพร รวมหลักเภสัชกรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ โอ. เอส. พรินท์ ดิงเฮ้าส์, 2540.

วิทยา บุญวรพัฒน์ สารานุกรมสมุนไพร ไทย-จีน ที่ใช้บ่อยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ :

สมาคมศาสตร์การแพทย์แผนจีนในประเทศไทย, (ม.ป.ป).

วิวรรณ วงศ์อรุณ. ตำรับอาหารท้องถิ่นหัวหิน. เชียงใหม่ : บริษัทเชียงใหม่ดอกคิวนามาริติไซน์ จำกัด, 2557.

วิวรรณ วงศ์อรุณ, แวดาว จงกลณี, เรื่องฤทธิ์ กิตติวิทยาพงศ์ และปิยวรรณ ท่อนสุวรรณ.

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้พืชผักพื้นบ้านประกอบอาหาร. รายงานการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556.

วาริ์ เนื่องจำนง, สาวิตรี คงเจริญสุนทร และพินดา อภิบาล. ฤทธิ์ของสารบริสุทธิ์ของรากดำ(Diospgros curranii) ในการยับยั้งการเจริญเชื้อแบคทีเรียแกรมลบฉวยโอกาส. วารสารวิทยาศาสตร์ มข., 41 (3), 731-743, 2556.

ว่านสามสิบ. <http://www.natres.skcrmuti.ac.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2557.

ว่านตาลเดี่ยว สมุนไพรผิวขาว มหาว่าน ดอกท่อม. <http://www.mahawhan.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

สุชาติดา สุขห่อง อาริรัตน์ ลออปกษา สุรพงษ์ แก้วทอง และรุทธ์ สุทธิศรี. การคัดกรองพืชสมุนไพรในพื้นที่ของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีฤทธิ์ต้านมะเร็งด้วยกลไกการยับยั้งโทโปไอโซเมอเรส I โดยใช้เซลล์ยีสต์และการสกัดแยกสารสำคัญจากเปลือกต้นขี้หนอนโดยใช้ฤทธิ์ทางชีวภาพเป็นตัวนำ. รายงานการวิจัยจุพาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2554.

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. แผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดปี พ.ศ.2555 – 2559 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. <http://www.prachuapkhirikhan.mnre.go.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2551.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย. <http://www.chm-thai.onep.go.th/chm>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

สมพร ภูติยานันต์. การตรวจเอกลักษณ์พืชสมุนไพร : ภาคพิเศษ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. หน้า 991, 2542.

สุภาภรณ์ ปิติพร. ความหลากหลายทางชีวภาพกับการแพทย์พื้นบ้านไทยในเอกสารประกอบการสัมมนาโครงการสำรวจรวบรวมข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพระดับท้องถิ่น (พื้นที่ป่าตะวันตก) ครั้งที่ 2. สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2551.

สุภาวดี ดาวดี, ธนากร ปัญญา, นรินทร์ จันท์ศรี, และบังอร ศรีพานิชกุลชัย. การศึกษาผลของสารต้านออกซิเดชันบางชนิดต่อปริมาณแคอซิดินในสารสกัดมะรุม. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติ. หน้า 123- 127, 2013.

สันตะวาไปพาย. <http://www.area-based.lpru.ac.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

สำนักงานหอพรรณไม้- กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. <http://www.dnp.go.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร การศึกษาวิจัยเศรษฐกิจสมุนไพรไทย กรณีศึกษา: ว่านหางจระเข้ ฟ้าทลายโจร ตะไคร้หอม และไพล. รายงานการวิจัย สำนักงานเศรษฐกิจ การเกษตร, 2549.

สำนักงานอุทยานสามร้อยยอด. <http://www.paiduykan.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

สมุนไพรไทย-ว่านชั้นหมาก. <http://www.maroom-kamin.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

สมุนไพร รักษาโรคมะเร็งแคปซูล. <http://www.thaiherbweb.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2557

สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน. <https://www.gpo.or.th/rdi>. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2557.

สมุนไพรดอกทศุม ชิงชี. <http://www.samunpri.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

สมุนไพรข่อยดำ ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม. <http://www.m-culture.in.th>.

สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

สรรพคุณสมุนไพรเถาวัลย์เปรียง. <http://www.bookmuey.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2557.

สรรพคุณสมุนไพร. http://www.rspg.or.th/plants_data. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2557.

สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด. <http://www.rspg.or.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

สรรพคุณและประโยชน์ของต้นอบเชยเถา 9 ข้อ. <http://www.frynn.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

สรรพคุณของกรตน้ำ. <http://www.thaikasetsart.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

สำนักงานข้อมูลสมุนไพร. <http://www.medplant.mahidol.ac.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

หญ้าดอกขาว หมอข้างกาย ทางสบายเลิกบุหรี่. <http://www.health.kapook.com>.

สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

หญ้าแฝก สรรพคุณและประโยชน์ของหญ้าแฝกหอม 20 ข้อ Frynn. <http://www.frynn.com>.

สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

อรุณี เหมลิน และกรรณก อิงคินันท์. การศึกษากลไกของการเพิ่มความไวต่อรังสีของสารสกัดจาก

เถาวัลย์เปรียงในเซลล์มะเร็งของเยื่อลำไส้ (HT29). รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2556.

อีเหม็น ข้อมูลทรัพยากรชีวภาพพืช - BEDO. <http://www.bedo.or.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

อีเหนียว สรรพคุณและประโยชน์ของต้นอีเหนียว 20 ข้อ ! - Frynn. <http://www.frynn.com>.

สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2557.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ภาคผนวก ก

รายชื่อสมุหไพโรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา
1	กรดน้ำ	กระต่ายจาม, กำปัด, กะพ้อนกเขา	<i>Scriparia dulcis</i>	SCROPHULARIACEAE	- ใบ โขลกผสมเหล้าใช้สำหรับพอกแผลสด ⁶ แผลพุพอง เริ่ม แก้อาการคนตกเลือด ^{1,17,16} - ใบ เข้าเครื่องยา แก้ไข้หัด ¹
2	กรวยป่า	กรวยป่า	<i>Casearia grewiaefolia</i>	FLACOURTIACEAE	- ใบ ใช้ฆวนสูบแก้ไซนัส โรคริดสีดวงจมูก ⁵
3	กระเซา	กระเซา	<i>Holoptelea integrifolia</i>	ULMACEAE	- ต้น นำไปทำกระดาน ปลูกบ้าน สร้างเมรุ ¹²
4	กระดุมทอง	กระดุมทอง	<i>Wedelia trilobata</i>	ASTERACEAE	- ใบ ใช้ประคบแก้ปวดเมื่อย เข้าเครื่องยาแก้ปวดเมื่อย ⁶
5	กระโถงแดง	กระโถงแดง	<i>Bhesa robusta</i>	CELASTRACEAE	- แก่น ต้มดื่มเป็นน้ำชา บำรุงเลือด บำรุงกำลัง ^{5,6} - เถา บำรุงเลือด บำรุงกำลัง ^{4,5,6}
6	กะทกรก	เงาะป่า	<i>Passiflora foetida</i>	PASSIFORACEAE	- ยอด จิมน้ำพริก ⁴ - ผลสุก กินสด ⁴ - ทั้ง 5 ต้มดื่มเป็นน้ำชา แก้ปวดหัว ปวดไมเกรน เบาหวาน ¹⁰ ไซ้มาลาเรีย ⁵
7	กระบือเจ็ดตัว	กระบือเจ็ดตัว	<i>Excoecaria cochinchinensis</i>	EUPHORBIACEAE	- ใบ คั้นน้ำกินแก้ช้ำใน บำรุงเลือด หรือแก้ประจำเดือน มาไม่ปกติ ⁶ ใอเป็นเลือด ²
8	กลิ้งกลางดง	กลิ้งกลางดง	<i>Stephania venosa</i>	MENISPERMACEAE	- เถา เข้าเครื่องยา เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ - หัว หั่นตากแดดต้มเข้าเครื่องยา บำรุงกำลัง ¹

All rights reserved

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา
9	กำยาน	อบเชย	<i>Atherolepis prrei</i>	ASCLEPIADACEAE	- เถา เข้าเครื่องยาหอม ยาบำรุงหัวใจ ^{1,4}
10	กำลังหนูมาน	กำลังหนูมาน	<i>Dracaena conferta</i>	LILIACEAE	- ราก กินสด หรือนำไปดองเหล้า แก้ปวดเมื่อย บำรุงร่างกาย บำรุงกำลัง แก้โรคกษัย คลายเส้น ^{1,6}
11	กุ่มบก	กุ่มบก	<i>Crateva magna</i>	CAPPARIDACEAE	- ดอก ยอดอ่อน ดองกินเป็นอาหาร ¹²
12	แก้วมือไว	ชิงชี, น้ำนอง	<i>Capparis micracantha</i>	CAPPARIDACEAE	- ลูก กินสด ⁴ เป็นยาระบาย ^{4,6} - ทั้ง 5 ใช้ทำยาป้องกันคุณไสย แก้ท้องผูก ⁶
13	ขลุ้	ต้นยาคุลย์	<i>Pluchea indica</i>	COMPOSITAE	- ใบ ชงดื่มเป็นน้ำชา แก้โรคกษัย แก้กิดสีดวงทวาร ¹ โรคไต ความดันโลหิต เบาหวาน แก้ปวดหลัง ขับปัสสาวะ ล้างไต ปวดเอว ฆ่าเชื้อไวรัส ^{5,6,10,18,25} - เข้าเครื่องยา แก้โรคภูมิแพ้ ไข้หวัด ปวดเมื่อย บำรุงร่างกาย แก้หวัด ⁶
14	ข่อย	ข่อย	<i>Streblus asper</i>	MORACEAE	- ใบ เปลือก ยาง แก้ปวดฟัน รำมะนาด ช่วยให้ฟันแข็งแรง ^{4,22} - ผล กินสดเป็นยาระบาย ⁴ - เมล็ด เข้าเครื่องยาชะลอความชรา ^{5,8,12}
15	ข่อยดำ	ข่อยดำ	<i>Clerodendrum petasites</i>	VERBENACEAE	- ใบ ใช้ถอนพิษ ¹
16	ขันทองพยับบาท	ทองพยับบาท	<i>Gelonium multiflorum</i>	EUPHORBIACEAE	- ใบ เข้าเครื่องยา ²
17	ขาไก่ดำ	พญาไก่ดำ	<i>Justicia fragilis</i> Wall	ACANTHACEAE	- ใบ ดับ ถอนพิษสำหรับสัตว์ ¹ - เข้าเครื่องยาถอนพิษ หรือถอนพิษไก่ชนที่ถูกยาเบื่อ ¹

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา
18	ข้าวเย็นใต้	ข้าวเย็นใต้	<i>Smilax Qrasa</i>	SMILACACEAE	- หัว ใช้เครื่องยา แก้โรคกษัย แก้ไข้โรคเหน็บชา โรคมะเร็ง โรคกษัย แก้ไข้ทับระดู ^{1,19}
19	ข้าวเย็นเหนือ	ข้าวเย็นเหนือ	<i>Smilax spp</i>	LILIACEAE	- หัว ใช้เครื่องยา โรคเหน็บชา โรคมะเร็ง โรคกษัย ^{1,19}
20	ขี้กาขาว	ขี้กา	<i>Bryonia laciniosa</i>	CUCURBITACEAE	- ผลสุก ใช้เป็นยาถ่าย ^{1,2} - ใบ ใช้บำรุงร่างกายสัตว์ ^{1,2} - ลูก ทั้ง 5 ใช้เครื่องยา แก้โรคไต ^{1,2}
21	ขี้หนอน	ขี้เหนียว, ขี้ตืด, ทองพันชั่ง	<i>Zollingeria dongnaiensis</i>	SAPINDACEAE	- เปลือก ใช้ช้กผ้า สระผม แก้ไข้หวัด ทำยาเขียว ¹² - ต้น ไปทำเสาบ้าน โดยนำมาแช่น้ำ 3 วัน ก่อนนำไปใช้ เพื่อไม่ให้หนอน หรือมอดกันกินเนื้อไม้ ¹² - ใบ ใช้เครื่องยาอายุวัฒนะ ^{1,12}
22	ขี้เหล็ก	ขี้เหล็ก	<i>Cassia siamea</i>	LEGUMINOSAE (CAESALPINOIDEAE)	- ดอก ยอดอ่อน ใช้เป็นอาหาร ⁴ - แก่น ใบ ใช้เครื่องยา ⁵ - ใบ ใช้เครื่องยาแก้ผี ¹ - ใบ แก้ปวดเมื่อย แก้โรคกษัย แก้เส้นสตรีสำหรับหลังคลอด ^{4,14}
23	เขยตาย	เขยตายแม่ยายปรก	<i>Glycosmis cochinchinensi</i>	RUTACEAE	- ใบ ใช้ถอนพิษ และสัตว์มีพิษโดยเฉพาะงูกับปะ ¹
24	ครอบฟันสี	ครอบจักรวาล, อีโฝก, โฝงผาง, ฟันสี, ตอบแตบ	<i>Abutilon indicum</i>	MALVACEAE	- ทั้ง 5 ต้ม แก้ปวดหลัง ปวดเอว ไข้ทับระดู ^{4,7} แก้โรคหัวใจ ความดัน บำรุงกันคุณไสย ⁵ - ราก แก้ซางเด็ก ² - ใบ แก้ไข้ทับระดู ⁷

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา
					- ดอก ใช้จุ่มสีทาหน้าขนมแข่ง ⁴
25	ควินิน	สะเดาป่า	<i>Cinchona succirubra</i>	RUBIACEAE	- ใบ ต้มรักษาไข้มาลาเรีย ¹² - เปลือก แก้ไข้มาลาเรีย ¹²
26	คัตเค้า	คัตเค้าเครือ	<i>Oxyceros horridus</i>	RUBIACEAE	- ผล ต้มแก้โรคโลหิตจาง เป็นยาพอกเลือด ^{8,12} แก้โรคเลือดออกตามไรฟัน แก้ไข้ แก้เสมหะ - ราก แก้ไข้ ขับเสมหะ ¹² - เข้าเครื่องยา บำรุงเลือด แก้ผอมแห้ง ¹²
27	คาง	ต้นใต้ปาก	<i>Albizia lebbekiodes</i>	MIMOSACEAE	- เปลือก รักษาโรคเรื้อน ทำน้ำยาล้างแผล ¹² - ใบ แผลสด ¹² - ใบ เข้าเครื่องยา แก้โรคลมต่างๆ โรคเรื้อน ¹²
28	เครือตดหมา	ตูดหมูตูดหมา	<i>Paederia pilifera</i>	RUBIACEAE	- ใบ ทำขนม ⁴ แก้ซางเด็ก ¹ พอกแผล ผี - ทั้ง 5 ต้มอาบแก้คันแก้โรคเรื้อน ⁵ ยาซางเด็ก ¹
29	โคกกระสุน	โคกกระสุน	<i>Tribulus terrestris</i>	ZYGOPHYLLACEAE	- ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา ⁵
30	โคกกระออม	โคกกระออม	<i>Cardiospermum halicacubum</i>	SAPINDACEAE	- ผล กินเป็นยาแก้ไอ ⁵ - ทั้ง 5 ต้มกินแก้โรคเบาหวาน ความดัน ¹² แก้โรคกษัย - ใบ แก้ฝี ⁵ - เข้าเครื่องยาแก้โรคกษัย ลดไข้ ลดความอ้วน ⁵

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
31	โคณฑา	คณฑา	<i>Harrisonia perforate</i>	SIMARUBACEAE	- ยอดจิมน้ำพริก ⁵ - ต้น เข้าเครื่องยา แก่ตาลขโมย ^{4,5} พุงโรกันปอด ⁴ - ลำต้น ทำดับคา ⁴
32	จันทน์แดง	จันทน์ผา, จันทน์แดง	<i>Dracaena loureiri</i>	LILIACEAE	- แก่น ทำรูปหอม เข้าเครื่องยาลม ยาหอม ¹²
33	จันทน์หอม	ไม้จันทน์หอม, ไม้จันทน์	<i>Mansonia gagei</i>	STERCULIACEAE	- แก่นสีดำ ทำเสาบ้าน ⁶ - แก่นสีเหลือง ทำดอกไม้จันทน์ ⁶
34	เจตมูลเพลิงแดง	เจตมูลเพลิง	<i>Plumbago indica</i>	PLUMBAGINACEAE	- ราก เข้าเครื่องยา แก้ไข้ บำรุงธาตุ ⁶ - เข้าเครื่องยาแก้โรคมะเร็ง ⁶
35	แจง	รางแจง, แจง	<i>Niebuhria siamensis</i>	CAPPARIDACEAE	- ใบ แก้เจ็บตา ¹ แก้ตาฟาง ^{5,10} รักษาแผลสัตว์ ¹² - ราก แก้โรคกษัย แก้ไข้ บำรุงกำลัง เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ ¹ - เข้าเครื่องยาแก้เห็บขา แก้กษัย ลดไข้ ^{1,7}
36	ชะเอมไทย	เถาชะเอม	<i>Albizzia myriophyll</i>	MIMOSEAE	- เถา ต้มดื่มเป็นน้ำชา ช่วยให้ชุ่มคอ ^{4,8} แก้ไอ ^{2,6,8}
37	ชุมเห็ดเทศ	ชุมเห็ดใหญ่	<i>Cassia alata</i>	CAESALPINIACEAE	- ใบ ดอก ยาระบาย ^{1,6} - เข้าเครื่องยา แก้กษัย แก้ไข้ ⁶
38	ชุมเห็ดไทย	ชุมเห็ดเล็ก, ชุมเห็ด ขี้ควาย	<i>Cassia tora</i>	CAESALPINIACEAE	- ใบ ยาระบาย - เมล็ด บำรุงประสาท แก้โรคกษัย บำรุงกำลัง ขับปัสสาวะ - ราก เข้าเครื่องยา แก้ไข้บรรเทา ⁸

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
39	ซาก	ซาก	<i>Erythrophloeum succirubrum</i>	CAESALPINIACEAE	- ยอด เป็นยาเบื่อ - ลำต้น ทำเสาบ้าน ⁶
40	ดีหมี	ดีหมี	<i>Cleidion spiciflorum</i>	EUPHORBIACEAE	- แก่น กินเป็นยาขับเหงื่อ แก้ปวดหัว แก้ไข ²
41	โตไม่รู้ล้ม	ดีหมี	<i>Elephantopus scaber</i>	COMPOSITAE	- ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา บำรุงกำลัง ² โรคมะเร็ง เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ กันโรไนรั้งโก ⁶
42	ตองแตก	ตองแตก	<i>Baliospermum montanum</i>	EUPHORBIACEAE	- ราก เป็นยาระบาย ¹² แก้วริดสีดวง ¹⁹ - ใบ เป็นยาระบาย ยาถ่ายพยาธิ หืด หอบ ^{12,19}
43	ต้อยติ่ง	ต้อยติ่ง	<i>Solanum spirale</i>	SOLANACEAE	- ใบ และเมล็ด เอามาพอกฝี ^{1,6}
44	ตะโกนา	ตะโก	<i>Diospyros rhodcalyx</i>	EBENACEAE	- ราก ต้มกินแก้โรคน้ำ ⁶ - เข้าเครื่องยา แก้โรคกษัย บำรุงกำลัง ยาอายุวัฒนะ ¹ - ใบ พอกแผลกันบาดทะยัก ² ต่อกระดูก แขนหัก ขาหัก ³ เข้าเครื่องยา แก้กษัย ^{1,7} ลดไข ⁷ - เปลือก ต้มเป็นยาบำรุงกำลัง - ผล เป็นยาถ่ายพยาธิปากขอ นำมาย้อม แห ย้อมอวน ¹² - เมล็ด เข้าเครื่องยาชะลอความชรา ⁵
45	ตะไคร้หอม	ตะไคร้แดง	<i>Cymbopogon nardus</i>	GRAMINEAE	- ต้น รักษาโรคน้ำ ⁸
46	ตับเต่าน้ำ	รวยไม่เล็ก, ตับเต่า	<i>Hydrocharis dubia</i>	HYGROCHARITACEAE	- ยอดจิ้มน้ำพริก ⁴ - ทั้ง 5 แก้ท้องอืด แก้กลม ⁴

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
47	ตับเต่าใหญ่	ต้นตับเต่า, ตับเต่าต้น	<i>Diospyros ehretioides</i> Wall. Ex G. Don.	EBENACEAE	- แก่น เอามาต้มแก้ปวดเมื่อย ^{2,6}
48	ตาลเตี้ย	ตาลเตี้ย	<i>Hypoxis aurea</i> Lour.	HYPOXIDACEAE	- ราก ฝนทาหน้าแก้ผ้า ทำให้หน้าขาว ¹
49	ตาลโตนด	ตาลโตนด	<i>Borassus flabellifer</i> L.	PALMAE	- ใบ ต้มแก้โรคซางตาลขโมย ⁴
50	ตาลเสี้ยน	ตาลเสี้ยน	<i>Filicium decipiens</i> Thw.	PALMACEAE	- เปลือก ต้มกับน้ำใช้ล้างแผล ² - เข้าเครื่องยาแก้ซางเด็ก ⁵
51	ตาลหม่อน	ตาลหม่อน	<i>Vernonia elliptica</i> DC.	COMPOSITAE	- ทั้ง 5 แก่ซางตาลขโมย แก้ไอในเด็ก ^{2,5}
52	ตำลึง	ตำลึง	<i>Coccinia grandis</i> (L.) Voigt.	CURCUBITACEAE	- ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา ¹² - ใบ ผลอ่อน นำมาประกอบอาหาร ⁴ - เข้าเครื่องยาพอกฝี ¹
53	เต่าร้าง	เต่าร้าง	<i>Caryota urens</i> L.	PALMACEAE	- ยอด นำมาแกง - ผลดิบ เอาไปย้อมผ้า หรือกินแทนหมาก - ต้น ใช้ทำผ้าปูพื้น - ใบ ทำหลังคา ⁵ ข้อควรระวัง - ผลสุก มีพิษ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
54	เถากระไดลิง	เถามือลิง, เถากระไดลิง	<i>Bauhinia horsfieldii</i> Mc. bride	FABACEAE	- เถา เข้าเครื่องยา แก้วปวดหลัง ปวดเอว ¹¹
55	เถาคัน	เถาคัน	<i>Parthenocissus quinquefolia</i> Planch.	VITIDACEAE	- ใบ พอกฝี ⁸ - เถา ต้มแก้ช้ำใน ขับเสมหะ แก้กษัย ⁸ - ผลอ่อน นำไปประกอบอาหาร แก้ช้ำใน ¹⁰ ขับเสมหะ แก้กษัย ฟอกเลือด พอกฝี ⁸ ข้อควรระวัง - ผลแก่ มีพิษห้ามรับประทาน
56	เถาโคคลาน	เถาโคคลาน	<i>Anamirta cocculus</i> W. & A.	MENISPERMACEAE	- เถา ต้มเป็นยาบำรุงกำลัง ¹¹ แก้เหน็บชา ¹ - เข้าเครื่องยาบำรุงกำลัง ¹¹ บำรุงเลือด
57	เถาวัลย์แดง	เถาวัลย์แดง	<i>Toxicarpus villosus</i> (Blume) Decne.	APOCYNACEAE	- เถา มาจักรสาน ทำลอบ มุงหลังคาบ้าน - ยอด ใบ เข้าเครื่องยา แก้วโรคกษัย ยาอายุวัฒนะ ⁶ - ทั้ง 5 ต้มกินเป็นน้ำชา แก้วโรคกษัย
58	เถาวัลย์เปรียง	เถาวัลย์เปรียง	<i>Derris scandens</i> Benth.	LEGUMINOSAE	- ราก ทำยาแก้โรคกษัย ^{5,7,14,20} - เถา ต้มแก้ปวดเมื่อย ^{4,5} บำรุงกำลัง ¹² โรคความดันโลหิต แก้วร้อนใน ปวดข้อ เป็นยาหืด หอบ แก้วัมพฤษ ^{6,25} - ใบ รุมแก้ปวดเมื่อย ^{4,5} ปวดหลัง ปวดเอว ^{4,7,12} บำรุงกำลัง ¹² หอบหืด ^{6,25} แก้วความดัน - ใบ เข้าเครื่องยา แก้วเหน็บชา

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
					- เข้าเครื่องยาแก้ปวดเมื่อย แก้เส้น แก้ช้ำ ^{14,20} บำรุงเลือด บำรุงกำลัง
59	เถาวัลย์เหล็ก	เถาวัลย์เหล็ก	<i>Ventilago denticulata</i> Willd.	RHAMNACEAE	- ใบ ชงเป็นน้ำชาแก้โรคช้ำ โรครื่น ^{6,12} บำรุงกำลัง แก้ช้ำ ¹² - เถา ต้มน้ำร้อนเป็นยาบำรุง ¹²
60	เถาเอ็นอ่อน	เถาเอ็นอ่อน	<i>Cryptolepis buchanani</i> Roem. & schult.	PERIPLOCACEAE	- เถา เข้าเครื่องยา บำรุงกำลัง - เถา เข้าเครื่องยาแก้โรคเบาหวาน ลดไขมัน ลดความดัน ¹¹
61	ทองพันชั่ง		<i>Rhinacanthus nasutus</i> Kurz.	ACANTHACEAE	- ใบ กินสด แก้เจ็บคอ ⁴ รักษาแผลในปาก - เข้าเครื่องยา แก้โรคสะเก็ดเงิน ⁶
62	ท้าวยายม่อม	ท้าวยายม่อม	<i>Clerodendrum petasites</i> S. Moore	VERBENACEAE	- ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา ถอนพิษงู ²
63	โทงเทง	โทงเทง	<i>Physalis minima</i> L.	SOLANACEAE	- ผลสุก แก้เจ็บคอ - ทั้ง 5 รักษาเบาหวาน รักษาไทรอยด์ ¹⁷
64	รูปฤาษี	เพื่อ	<i>Typha angustifolia</i> L.	TYPHACEAE	- ดอกแก้ ห้ามเลือด ใช้ปิดแผลสด ^{2,18} - หน่ออ่อน นำมาประกอบอาหาร ²
65	น้ำนมราชสีห์	นมราชสีห์	<i>Euphorbia humifusa</i> Willd.	EUPHORBIACEAE	- ยาง แก้กตาแดง ⁴ - ทั้ง 5 ต้มรมตาแก้โรคตาแดง ⁴ แก้ไข้ป้าง ^{4,12} - เข้าเครื่องยาแก้ไข้ป้างเรื้อรัง ¹⁴

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
66	บอน	บอน	<i>Caladium</i> ssp.	ARACEAE	- หัว แก่เถาดานในท้อง - ลำต้น นำมาประกอบอาหาร ⁴
67	บอระเพ็ด	บอระเพ็ด	<i>Tinospora tuberculata</i> Beumee.	MENISPERMACEAE	- เถา ต้ม ทำยาลูกกลอน - เข้าเครื่องยาบำรุงเลือด แก้ผอมแห้ง บำรุงธาตุทั้ง 4 แก้ไข้ แก้ปวดเมื่อย แก้ปวดฟัน แก้โรคเบาหวาน ปวดเมื่อย ลดความดัน ⁴
68	บัวบก	บัวบก	<i>Centella asiatica</i> Urban.	UMBELLIFERAE	- ใบ กินสด - ต้น ราก ต้มกินแก้ช้ำใน ¹²
69	บัวหลวง	บัวหลวง	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	NELUMBONACEAE	- ก้าน สุกแก้ไข้ช้ำ - เกสร เข้าเครื่องยา ยาบำรุงหัวใจ ขยายหลอดเลือด - เข้าเครื่องยาอายุวัฒนะ ²¹
70	บานไม่รู้โรยดอกขาว	บานไม่รู้โรยดอกขาว	<i>Gomphrena globosa</i> L.	AMARANTHACEAE	- ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา แก้ไข้ที่ระดู ¹⁹
71	บุกคางคก	บุกคางคก, บุกไ้อัก	<i>Amorphophallus campanulatus</i> Bl. ex Decne	ARACEAE	- หัว ทำขนม ^{4,5} แก่เถาดาน ขับเสมหะ ลดไขมันในเลือด ตูดพิษ - ลำต้น นำไปแกง

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา
72	ประจำไก่	มะค่าไก่			<ul style="list-style-type: none"> - ลำต้น ใช้เผาถ่าน⁵ เข้าเครื่องยา⁴ - ใบ เข้าเครื่องยา⁴ ลดอาการบวม น้ำเหลืองไม่ดี ไข้มาลาเรีย⁵ แก้กษัย¹² ลดไข้ รุมแก้ปวดเมื่อย⁴ - ใบ นำมาอาบหน้าไก่ รุมควันไก่⁶ แก้ปวดเมื่อย⁴ - ใบ ผลอ่อน เป็นยาลดไข้^{2,4,12} ขับปัสสาวะ² ช่วยให้มดลูกเข้าอู่⁷ - ผล ลดไข้² - เข้าเครื่องยาแก้เห็บหมา แก้ปวดเมื่อย⁴ แก้เส้นสำหรับสตรีหลังคลอด แก้กษัย¹²
73	เปราะป่า	เปราะป่า	<i>Kaempferia Pulchra</i> (Ridl.) Ridl	ZINGIBERACEAE	<ul style="list-style-type: none"> - หัว เข้าเครื่องยา⁶
74	เปล้าน้อย	เปล้า	<i>Croton sublyratus</i> Kurz	EUPHORBIACEAE	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ต้มกิน แก้โรคกระเพาะ แก้ปวดเมื่อย¹²
75	ผักกระเจด	ผักกระเจด	<i>Neptunia oleraceae</i> Lour.	MIMOSACEAE	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ นม พอกถอนพิษ^{6,21} - ยอดอ่อน นำมาประกอบอาหาร⁴
76	ผักคราดหัวแหวน	ผักคราดหัวแหวน	<i>Spilanthes paniculata</i> Wall.ex Dc.	COMPOSITAE	<ul style="list-style-type: none"> - ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา แก้ปวด²
77	ผักบุง	ผักบุงแดง	<i>Ipomoea aquatica</i> Forsk.	CONVOLVULACEAE	<ul style="list-style-type: none"> - ต้น ต้มกินเป็นน้ำชา ล้างพิษ ถอนพิษ - ยอดอ่อน นำมาประกอบอาหาร²
78	ผักบุงทะเล	เถาว์ลัยโต้ง	<i>Ipomoea pes-caprae</i> (L.) Sweet.	CONVOLVULACEAE	<ul style="list-style-type: none"> - ยอด พอกแผลถอนพิษ แก้ปวด ถอนพิษสัตว์มีพิษ²¹

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
79	ผักปลังขาว	ผักปลัง	<i>Basella alba</i> L.	BASELLACEAE	- ใบ ตำพอกฝี แก้กกลาก ผื่น คัน ขับปัสสาวะ - ดอก คั้นเอาน้ำทาแก้โรคเรื้อน - ต้น ต้มกินช่วยระบาย แก้อักเสบ - ดอก ใบ นำไปแกงส้ม ⁴
80	ผักปลาบ	ผักปลาบ	<i>Commelina benghalensis</i> L.	COMMELINACEAE	- ต้น แก้อีสุกอีใส ช่วยให้เจริญอาหาร เป็นยา ระบาย แก้อักเสบ - ใบ รักษาคนป่วยโรคเบาหวาน โดยต้มกับ น้ำอาบลดน้ำตาลในเลือด แก้อาหาร ⁴
81	ผักเบ็ดน้ำ	ผักเบ็ดน้ำ	<i>Alternanthera philoxeroides</i> Griseb.	AMARANTHACEAE	- ยอด จิ้มน้ำพริก ถอนพิษสำหรับสัตว์ เข้าเครื่องยา ²¹
82	ผักแส้ว	มะลิวัลย์	<i>Jasminum adenophyllum</i> Wall.	OLEACEAE	- ต้น เข้าเครื่องยา ทำโขนงلوب ⁷
83	ผักหวานบ้าน	ผักหวานบ้าน	<i>Sauropus androgynus</i> (L.) Merr.	EUPHORBIACEAE	- ยอด ใบอ่อน นำมาประกอบอาหาร - ราก ลดไข้ ⁴
84	ผักหวานป่า	ผักหวานป่า	<i>Melientha suaris</i> Pierre.	OPILIACEAE	- ยอด ใบอ่อน นำมาประกอบอาหาร - ใบ แก้อักเสบ ⁶
85	ฝาง	ฝาง	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	CAESALPINIACEAE	- แก่น ยารักษาเลือด ⁵ แก้ปวดเมื่อย แก้เส้น ไส้ทำให้คานหาบ ² ทำต้นกระบุง ขอบกระจาด ⁵

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา
86	พญาปล้องทอง	ทองระอา	<i>Strychnos thorelii</i> Rierre.	LOGANIACEAE	- ใบ ตัน ใช้ถอนพิษงู ^{1,11} ป้องกันคุณไสย ¹ - เข้าเครื่องยา บำรุงร่างกาย แก้หัวดี บำรุงเลือด บำรุงร่างกาย
87	พญารากดำ	ดำตง	<i>Diospyros variegata</i>	EBENACEAE	- ตัน เป็นไม้มงคล ไม้เคารพบูชา ¹²
88	พญาไร้ใบ	เถาวัลย์ดำวัน	<i>Euphorbia tirucalli</i> L.	EUPHORBIACEAE	- ยาง รักษาหูด ตาปลา ไฟ ^{6,23} - ตัน ยาถ่ายพยาธิวัว ⁶
89	พญาเสื่อโคร่ง	พญาเสื่อโคร่ง	<i>Prunus cerasoides</i> D. Don	ROSACEAE	- เถา ต้มหรือดองเป็นยาบำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อย ^{1,2}
90	พุงดอ	พังกดอ, หนามพุงดอ	<i>Azima sarmentosa</i> Benth. & Hook.	SALVADORACEAE	- ings 5 ต้มกินแก้โรคประสาท ¹² - ราก เข้าเครื่องยา ²²
91	เพกา	เพกา	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Vent.	BIGNONIACEAE	- ผลอ่อน รับประทานกับน้ำพริก ⁴ - ผลแก่ แก้อ่อนใน กระหายน้ำ - เปลือก แก้โรคเรื้อรัง งูสวัด ⁸
92	เพชรสังฆาต	ต่อกระดูก, ร้อยต่อ	<i>Cissus quadrangularis</i> L.	VITIDACEAE	- ยอด กินแก้โรคจิตตีดวงทวาร ^{7,23} - เถา เข้าเครื่องยา แก้ปวดเมื่อย ¹
93	แพงพวยน้ำ	พังกพวย	<i>Jussiaea repens</i> L.	ONAGRACEAE	- ใบ ห้ามเลือด รักษาแผลสด - ใบและนม ห้ามเลือด - ยอดอ่อน นำมาประกอบอาหาร ⁶

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
94	โพธิ์ทะเล	โพธิ์ทะเล	<i>Hibiscus tiliaceus</i> L.	MALVACEAE	<ul style="list-style-type: none"> - ผล ใบ พอกแก้หิด แก้กลากหน้านม - เปลือก ใช้เป็นยาล้างแผล - รากอ่อน เป็นยาบำรุงกำลัง - ยาง รักษากลากหน้านม¹²
95	ไพล	ไพล	<i>Zingiber cassumunar</i> Roxb.	ZINGIBERACEAE	<ul style="list-style-type: none"> - หัว แก้เคล็ดขัดยอก แก้ปวด¹ - หัว เข้าเครื่องยาโรครกระเพาะ^{8,5,25} บำรุงสัตว์หลังคลอด - ขับเลือด ขับน้ำคาวปลาสตรีหลังคลอด - ช่วยให้มดลูกเข้าอู่^{4,7} ลดอาการปวดท้อง แก้ไข้ - แก้ปวดเมื่อย - ใบ เข้าเครื่องยาแก้ปวดเมื่อย แก้หทัย - บำรุงกำลัง - เข้าเครื่องยา ยาเจริญอาหารสำหรับสัตว์
96	ผักข่า	ผักข่า	<i>Momordica cochinchinensis</i> (Lour.) Spreng.	CUCURBITACEAE	<ul style="list-style-type: none"> - ต้น ต้มแก้ไขมันในเส้นเลือด - ใบ แก้ไข้ตัวร้อน แก้พิษ แก้ฝี - ราก ต้มกินน้ำถอนพิษไข้ ขับเสมหะ - เข้าเครื่องยา แก้ปวดฟัน¹¹

All rights reserved

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา
97	ฟ้าทลายโจร	ฟ้าทลายโจร	<i>Andrographis paniculata</i> (Burm.) Wall.ex Nees	ACANTHACEAE	- ใบ ยอดอ่อน อดใช้ ¹¹ แก้กึ่งคอ ^{4,11} ใช้หวัด ¹¹ แก้อั่วท้อง ^{4,14} แก้อั่ว แก้อั่ว ¹⁴ บำรุงกำลัง ช่วยลดน้ำตาลในเลือด ¹¹ เบาหวาน ถอนพิษแมงกะพรุน ถอนพิษงู ผสมกับอาหารกุ้ง ทำให้กึ่งแข็งแรง ²¹ - เข้าเครื่องยาแก้อั่วเมื่อ บำรุงเลือด บำรุงกำลัง ¹¹ เบาหวาน อดไขมัน ลดความดัน ภูมิแพ้ ใช้หวัด ปวดเมื่อย
98	มหาพรหม	ท้าวมหาพรหม, กลาย	<i>Mitrephora keithii</i> Ridl.	ANNONACEAE	- แก่น ต้มเป็นน้ำช ⁶ - ต้น ทำตำจอบ ตำขวาน ¹²
99	มะกา	มัดกา, ไม้มะกา	<i>Bridelia siamensis</i> Craib.	EUPHORBIACEAE	- ใบ เป็นยาระบาย ^{5,14} แก้อั่วผูก อดใช้ ⁵ - ยอดอ่อน จิ้มน้ำพริก หรือผัดน้ำมันหอย ⁴ - เข้าเครื่องยาแก้คัน ² แก้กษัย ⁴ แก้อั่วริดสีดวงทวาร ⁷ ลดความอ้วน และยาเจริญอาหารสำหรับสัตว์
100	มะขามป้อม	มะขามป้อม	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	EUPHORBIACEAE	- ผล แก้กึ่งคอ ⁸
101	มะเดื่อ	มะเดื่อ	<i>Ficus</i> sp.	MORACEAE	- ผลอ่อน ต้มกินน้ำแก้ตาขโมย ⁵

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
102	มะแว้ง	มะแว้ง	<i>Solanum indicum</i> L.	SOLANACEAE	- ผลอ่อน จิ้มน้ำพริก ⁴ - ผลสุก แกะเจ็บคอ แกะไอ แกะลม ^{4,21} - เข้าเครื่องยา บำรุงเลือด แกะผอมแห้ง
103	มักกะทียบโรง	มักกะทียบโรง	<i>Ficus foveolata</i> Wall.	MORACEAE	- เถา เข้าเครื่องยา บำรุงกำลัง ¹¹
104	โมกมัน	โมกมัน	<i>Wrightia tomentose</i> Roem. & Schult.	APOCYNCEAE	- เปลือก ดอก ยาระบาย ช่วยเจริญอาหาร แกะโรคไต แกะท้องผูก ¹²
105	โมกราชินี	โมกราชินี	<i>Wrightia sirikitiae</i> Mid & Santisuk	APOCYNCEAE	- ใบ เข้าเครื่องยาเบาหวาน ¹
106	ไมยราบ	ไมยราบ	<i>Mimosa pudica</i> L.	LEGUMINOSAE	- ทั้ง 5 แกะเบาหวาน ² โรคนี้่ว โรคสะกัดเงิน ลมพิษ ^{5,10}
107	ยอบ้าน	ยอ	<i>Morinda citrifolia</i> L.	RUBIACEAE	- ผลและใบ ลดน้ำตาลในเลือด - ใบ นำมาประกอบอาหาร - ลูก แกะโรคเบาหวาน - เข้าเครื่องยาแก้ปวดฟัน ⁸
108	ยอป่า	ยอป่า	<i>Morinda elliptica</i> Ridl.	RUBIACEAE	- ราก แกะโรคเบาหวาน - แก่น บำรุงเลือด บำรุงกำลัง แกะโรคเบาหวาน - เข้าเครื่องยา เป็นอาหารสัตว์ ^{1,3}

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
109	ย่านาง	เถาวัลย์นาง, เถาวัลย์เขียว	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels	MENISPERMACEAE	- ใบ แก้วร้อนใน แก้วปวดเมื่อยทำอาหาร ⁶ ยาระบาย ช่วยขับถ่าย ^{6,11} - เข้าเครื่องยา บำรุงเลือด บำรุงกำลัง
110	รัก	รัก	<i>Calotropis gigantean</i> (L.) Dryander ex W. T. Aiton.	ASCLEPIADACEAE	- ยาง แก้วสันเท้าแตก ¹³
111	รางจืดดอกขาว	จางจืด	<i>Thunbergia fragrans</i> Roxb.	THUNBERGIACEAE	- ทั้ง 5 ลำงพิษ แก้วคัน แก้วผื่นแดง แก้วลมพิษ ⁴
112	ถั่วฝักผสมเสร็จ	ถั่วฝักผสมเสร็จ	<i>Anomianthus dulcis</i> (Dunn) J.Sinclair	ANNONACEAE	- เถา แก้วโรควัณโรค คอติบ บำรุงกำลัง โรคไต เหน็บชา ปวดเอว ปวดหลัง ^{2,6} เบาหวาน หอบ หืด ช่วยขยายหลอดเลือด - ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา แก้วโรควัณโรค แก้วปวดเมื่อย ² - เข้าเครื่องยา โรควัณโรค เบาหวาน ลดไขมัน ลดความดัน บำรุงเลือด บำรุงร่างกาย แก้วไข้หวัด ²

All rights reserved

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา
113	เล็บเหยี่ยว	หนามเหยี่ยว, เล็บเหยี่ยว	<i>Zizyphus oenoplia</i> Mill.	RHAMNACEAE	- ผลสุก กินสด ⁴ - ทั้ง 5 เป็นยาตัดราก เข้าเครื่องยา ⁴
114	ว่านขันหมาก	ต๊ับเต่า, กล้วยเต่า, ต๊ับเต่าป่า	<i>Aglaonema simplex</i> Blume	ARACEAE	- ตั้บ เป็นอาหารสัตว์ ¹ - บำรุงกำลัง คลายเส้น รักษาโรคมะเร็ง ^{1,6} - เมล็ด แก่โรคปอด ริดสีดวง โรคตับ ¹
115	ว่านคางคก	ว่านคางคก	<i>Typhonium trilobatum</i> (L.) schott	ARACEAE	- ผลแก่ ชงน้ำดื่ม - ยาง เอาไปสกัดยันต์ ^{1,2}
116	ว่านมหากาฬ	ว่านมหากาฬ	<i>Gynura pseudochina</i> DC.	COMPOSITAE	- ใบ พอกโรคเรื้อรัง โรคมะเร็ง ^{1,6} น้ำร้อนลวก ¹ - แก้ว ฝี่ หนอง ผื่น คัน แก้วปวด - รักษาแผลเรื้อรัง ข่าเชื้อไวรัส ⁶ - ทั้ง 5 แก้วไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ¹ พอกฝี ⁶
117	ว่านแร้งคอคำ	แร้งคอคำ, ว่านเหนียว	<i>Crinum latifolium</i> L.	AMARYLLIDACEAE	- หัว บำรุงกำลัง - ยาง เอาไปสกัดยันต์ ^{1,2,7}
118	ว่านอรหันต์แปดทิศ	เสนห์จันทร์หลง, ว่านเมตตา	<i>Curcuma petiolata</i> Roxb.	ZINGIBERACEAE	- ดอก ทำเครื่องรางของขลัง - ตั้บ หัว บำรุงกำลัง ^{1,2}
119	สบู่เลือด	สบู่เลือด	<i>Stephania pierrei</i> Diels	MENISPERMACEAE	- หัว ต้มรักษาโรคความดัน ⁵ เบาหวาน - ทำยาลูกกลอน ปวดหัว ^{5,11} - หัว ดองเหล้า เป็นยาบำรุงกำลัง ¹ - เข้าเครื่องยา ⁵ ทำมวลสาร ⁶

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
					- เข้าเครื่องยาบำรุงกำลัง
120	ส้มป่อย	ส้มป่อย	<i>Acacia concinna</i> (Willd.) DC.	LEGUMINOSAE	- ใบ แกงส้ม เป็นยาระบาย ^{5,6,14} ขับเลือดในสตรี ¹² บำรุงกำลัง ทำลูกประคบสำหรับสตรีหลังคลอด ^{6,12} - ผล ทำเครื่องรางของขลัง - ยอดอ่อน จิ้มน้ำพริก ^{5,6} - เข้าเครื่องยาแก้โรคไข้มาลาเรีย ^{5,14} บำรุงเลือด ช่วยให้มดลูกเข้าอู่ ^{4,7} - ใบ เข้าเครื่องยาแก้ปวดเมื่อย แก้เลือดเสีย ¹²
121	สลัดได	สะละได	<i>Euphorbia antiquarum</i> L.	EUPHORBIACEAE	- ลำต้น เป็นยาระบายเข้าเครื่องยา ⁵ หรือยาถ่ายพยาธิ ทั้งคนและสัตว์ ⁶ - ยาง แก้หูด ข้อควรระวัง - ยางเป็นพิษ ระวังอย่าให้ถูกตา จะทำให้ตาบอด
122	สวาด	สวาด	<i>Caesalpinia</i>	LEGUMINOSAE	- ใบ ต้มแก้โรคไต แก้เลือดเสีย - เมล็ด ทำเครื่องรางของขลัง - เข้าเครื่องยา แก่น้ำเหลืองไม่ดี ⁵

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา
123	สอ็อก	อีเหนียว, จิงโจ้	<i>Ipomoea gracillis</i> R. Br.	CONVOLVULACEAE	- ใบ ดูดหนอง พอกฝี - ราก แก้อีกร ชักหลังแฉ่น ⁵
124	สะแก	สะแกนา, สะแกโทน	<i>Combretum qudrangulare</i> Kurz	COMBRETACEAE	- ยอด แก้อังเสียว ^{4,6,12,22} - ผล เป็นยาถ่ายพยาธิ ⁴ - ยาง ใช้แทนยาสีฟัน ¹² - ใบแห้ง ใช้ฆวนยาสูบ ^{6,12} - ลำต้น ทำเสาบ้าน ⁶ - ทัง 5 เข้าเครื่องยา ²² - เข้าเครื่องยาแก้คัน
125	สะแกวัลย์	สะแกวัลย์	<i>Combretum punctatum</i> Blume	COMBRETACEAE	- ยอด แก้อปวดท้อง ⁵
126	สะเดา	สะเดา	<i>Azadirachta indica</i> A. Juss. var. <i>siamensis</i> Valetton	MELIACEAE	- ก้าน ใบ รักษาไข้ป่า ⁵ - เปลือก เข้าเครื่องยา ลดเบาหวาน - ดอก ยอด นำมาประกอบอาหาร - ก้าน เข้าเครื่องยาแก้ไข้ - ลำต้น เข้าเครื่องยาโรคเบาหวาน
127	สะเดาดิน	สะเดาดิน	<i>Glinus oppositifolius</i> (L.) A.DC.	MOLLUGINACEAE	- ยอด กินสด หรือนำมาประกอบอาหาร แก้อโรคเบาหวาน ⁸ - ลำต้น หรือใบแก้คุณไสย เข้าเครื่องยา แก้คัน - เข้าเครื่องยาแก้ปวดเมื่อย แก้เส้น

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
128	สันตะวา	สันตะวา	<i>Ottelia alismoides</i> (L.) Pers.	HYDROCHARITACEAE	- ยอด นำมาแกงส้ม ⁴
129	สามสิบ	สามสิบ	<i>Asparagus racemosus</i> Willd.	ASPARAGACEAE	- ยอด จิ้มน้ำพริก - ผลอ่อน นำมาแกง - ราก ทำยา ⁴
130	ลำเนียงป่า	ลำเลียงป่า, ลำเรียงป่า ลำเรียง	<i>Lepisanthes fruticosa</i>	PIPERACEAE	- ราก แก้วช้างเด็ก ⁴ แก้วตาลขโมย ^{4,5} - เข้าเครื่องยา แก้วไข่ เป็นยาตัดราก ¹ - ใบ เอาไปต้มนกเขา หรือห่อกรง นกเขา ⁵
131	ลำโรง	ลำโรง	<i>Sterculia foetida</i> L.	STERCULIACEAE	- ผักแก่ แก้วร้อนใน ²² - เปลือก เข้าเครื่องยาแก้วไข่หับระดู ⁶
132	เสลดพังพอนตัวเมีย	เสลดพังพอนตัวเมีย	<i>Barler lupulina</i> Lindl	ACANTHACEAE	- ใบ ราก ใช้ถอนพิษ ¹ แก้แพ้ แก้คัน - ทั้ง 5 แก้วโรดิเรม ¹ ปวดหัว ตัวร้อน ¹¹ - เข้าเครื่องยาถอนพิษหรือถอนพิษ ไถ้ชนที่ถูดยาเบื่อ ถอนพิษแมลงสัตว์ กัดต่อย ⁴ บำรุงเลือด บำรุงกำลัง
133	เสื่อหมอบ	สาบเสื่อ	<i>Chromolaena odoratum</i> (L.) R. M. King & H. Rob	COMPOSITAE	- ใบ ปิดแผลห้ามเลือด ^{4,10,12,22} แก้วริดสีดวง แก้วท้องอืด ท้องขึ้น ⁴
134	แสลงพัน	ปอแกลงพันธุ์	<i>Bauhinia bracteata</i> Graham.	LEGUMINOSAE	- เถา ทำเชือก ทำปอ ต้มเป็นยา แก้ท้องร่วง แก้วกระหายน้ำ ¹²

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
135	โสน	โสน	<i>Sesbania roxburghii</i> Merr., S. <i>padulosa</i> Pain.	LEGUMINOSAE	- ดอก ใช้ปรุงอาหาร - ใบ พอกแกฝี ⁴
136	โสมไทย	บันบึง	<i>Talinum paniculatum</i> Gaertn.	PORTULACEAE	- ยอดอ่อน นำมาจิ้มน้ำพริก ผัดน้ำมันหอย แกงส้ม - หัว เป็นยาอายุวัฒนะ บำรุงข้อ ⁵
137	หอกนารายณ์	พัดนางชี	<i>Xiphidium coeruleum</i> Aublet	HAEMODORACEAE	- ทั้งต้น แก่โรคมะเร็ง แก้กะหายน้ำ ⁴
138	หญ้าคา	หญ้าคา	<i>Imperata cylindric</i> Beauv.	GRAMINEAE	- ราก ลดไขมันในเส้นเลือด ⁴ เป็นยาอายุวัฒนะ ⁵ - ราก เข้าเครื่องยา รักษาโรคมะเร็ง โรคมะเร็งในเด็ก ⁴ - เข้าเครื่องยาแก้โรคตาชโม ^{4,5}
139	หญ้าดอกขาว	หมอน้อย, หญ้าหมอน้อย	<i>Vernonia cinerea</i> (L.) Less	COMPOSITAE	- ทั้ง 5 ไซ้ดบหรี เข้าเครื่องยา โรคเกาต์ ⁵
140	หญ้าดอกลำโพง	ต้นลำโพง	<i>Centranthera siamensis</i> T. Yamaz.	SCROPHULARIACEAE	- ใบ แก่พิษสุนัขบ้า เป็นยาตัดราก ⁵
141	หญ้าแฝก	หญ้าแฝก	<i>Vetiveria zizanioides</i> (L.) Nash ex Small	POACEAE (GRAMINEAE)	- ราก เป็นยาบำรุงหัวใจ ⁵
142	หญ้าพันงูขาว	พันงูขาว	<i>Achyranthes aspera</i> L.	AMARANTHACEAE	- ราก แก่ระดูขาว ^{4,5} - ยอด ใบ แก่โรคมะเร็ง แก่ปวดเมื่อย ปวดข้อ ⁴ แก่พิษไข้ แก่โรคเรื้อรัง ดูดฝี่ ⁶

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา
					- เข้าเครื่องยา บำรุงเลือด บำรุงกำลัง แก้ปวดท้องในเด็ก
143	หญ้าแพรก	หญ้าแพรก	<i>Cynodon dactylon</i> Pers.	GRAMINEAE	- ราก ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา ²²
144	หญ้าลูกใต้ใบ	ใต้ใบ	<i>Phullanthus urinaria</i> L.	EUPHORBIACEAE	- ทั้ง 5 แก้ไข้ ขับปัสสาวะ ขับระดู ลดความดันโลหิต - ยอดและต้น แก้ปวดหัว ปวดเมื่อย แก้ไข้มาลาเรีย ^{5,10} - เข้าเครื่องยาแก้ไข้ ขับระดู ¹⁹ ภูมิแพ้ ไข้หวัด ปวดเมื่อย ^{5,10}
145	หญ้าหนวดปลาชุก	หญ้าหนวดปลาชุก	<i>Fimbristylis miliacea</i> (L.) Vahl.	CYPERACEAE	- ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา ^{1,2,22}
146	หญ้าหัวโต	หญ้าเหนียว	<i>Desmodium gangeticum</i> DC.	LEGUMINOSAE- PAPILIONOIDEAE	- ทั้ง 5 แก้อีสุ่วไส แก้ก้น ^{1,4}
147	หญ้าแห้วหมูเล็ก	หญ้าแห้วหมูเล็ก	<i>Cyperus rotundus</i> L.	CYPERACEAE	- หัว เข้าเครื่องยา ช่วยขับเลือด ขับน้ำคาวปลา ⁷ - เข้าเครื่องยาแก้ไข้ आयูर्वิมนะ ชะลอความชรา ^{5,8} - ทั้ง 5 เข้าเครื่องยาบำรุงธาตุทั้ง ⁴

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
148	หนอนตายหยาก	หนอนตายหยาก	<i>Stemona collinsae</i> Craib.	STEMONACEAE	- หัว เข้าเครื่องยาโรคมะเร็ง ถอนพิษงู แมลงสัตว์กัดต่อย ¹⁵
149	หนามหัน	หนามหัน, หนามกระจาย ก้างปลา	<i>Caesalpinia godefroyana</i> O.Kze. C.	LEGUMINOSAE	- ยอด จิ้มน้ำพริก - ราก เข้าเครื่องยา แก้ไข้พระธาตุ ¹²
150	หนุมานประสานกาย	หนุมานประสานกาย	<i>Schefflera leucantha</i> Viguier	ARALIACEAE	- ใบ แก้โรครีม รักษาโรคนุสวัด แผลไฟไหม้ ¹
151	หมัน	ไอ้โกหก, ต้นโกหก	<i>Cordia cochinchinensis</i> Pierre	BORAGINACEAE	- เปลือก ทำเชือก กินกับหมาก ย้อมผ้า ⁶ - ผล กินแทนหมาก ⁶ - ใบ ใช้ฆวนสูบแก้ริดสีดวงจมูก ¹
152	หมามูย	หมามูย	<i>Mucuna pruriens</i> (L.) DC.	LEGUMINOSAE	- เมล็ด แก้ปวดข้อ เป็นยาบำรุงกำลัง เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ ^{4,10}
153	หวายขม	หวายขม	<i>Calamus rotang</i> L.	PALMACEAE	- ยอด ลูก ต้มจิ้มน้ำพริก ⁴ - หัว เข้าเครื่องยา แก้อ่อนใน แก้ไอ
154	หุปลาช่อน	สันปลาช่อน	<i>Emilia sonchifolia</i> (L.) DC.	ASTERACEAE (COMPOSITAE)	- ทั้ง 5 แก้เจ็บคอ - ยอด ใบ จิ้มน้ำพริก ⁴
155	อีเหม็น	อีเหม็น	<i>Litsea</i> spp.	LAURACEAE	- ผิว พอกฝี - เปลือก พอกฝี - ใบ ใช้ห่อขนม ⁵

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย
156	อุตพิต	อุตพิต	<i>Typhonium roxburghii</i> Schott.	ARACEAE	- ดอก เอามาแกง - เข้าเครื่องยา ¹ แก้เถาตาน ชับลม ช่วยล้างลำไส้ แก้ท้องผูก
157	ฮ้อสะพายควาย	ฮ้อสะพายควาย	<i>Spenodesme pentandra</i> Jack.	VERBENACEAE	- เถา เป็นยาบำรุงกำลัง คลายเส้น ¹ แก้เมาเหล้า ² - เถา บำรุงกำลัง คลายเส้น ^{1,2}
158		เปลือกบาง			- ใบ ใช้มวนยาสูบ ¹² ตำพอกถอนพิษ ⁵ - ต้น บดเป็นยาแก้ลมบ้าหมู ⁶ ใช้ทำพิน เผาถ่าน ⁵ - เปลือก ดองเหล้าเป็นยาบำรุงกำลัง ¹²
159		กำลังข้างสาร			- เถา นำไปต้มหรือดองเหล้า บำรุงกำลัง แก้โรคกษัย - เข้าเครื่องยาแก้มะเร็ง บำรุงร่างกาย แก้หวัด ^{1,2}
160		กำลังวัวเถลิง			- เถา นำไปต้มหรือดองเหล้า ^{6,8} บำรุงเลือด ¹ บำรุงกำลัง ^{1,2} แก้โรคกษัย ¹ - เถา เข้าเครื่องยาแก้มะเร็ง บำรุงกำลัง

ภาคผนวก ก รายชื่อสมุนไพรในทุ่งสามร้อยยอด พ.ศ. 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา
161		พญารากเดี่ยว			- ราก ถอนพิษงู แก้ผ้า แก้แมลงสัตว์กัดต่อย ¹ แก้ริบ แก้ผดผื่น แก้คัน ผดร้อน ถอนพิษ ไข้มาลาเรีย ⁵ - เข้าเครื่องยาแก้โรคเบาหวาน ลดไขมัน ลดความดัน บำรุงเลือด บำรุงกำลัง
162		พญานาคราช			- หัว หรือ ราก ดองเหล้า เป็นยา บำรุงกำลัง ⁷ แก้ปวดเมื่อย ปวดเอว ^{6,11}
163		ทลายเขา			- ใบ บำรุงสายตา ² บำรุงหัวใจ และเป็นอาหารสัตว์ ห้ามเลือด ¹ แก้คัน ⁴

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ภาคผนวก ข
การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพร
ตามภูมิปัญญาเกี่ยวกับเอกสารทางวิชาการ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
1	กรตน้ำ	กระต่ายจาม, กำปัด, กะพ้อนกเขา	- ใบ โขลกผสมเหล้าใช้สำหรับพอกแผลสด แผลพุพอง เริ่ม แก้อาการคนตกเลือด - ใบ เข้าเครื่องยา แก้วทับระดู	- ใบ มีรสฝาด ใช้ขับระดูขาว แก้อิโถ แก้อาการคนตกเลือด บำรุงธาตุ แก้วไข ปวดฟัน (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ ใช้ขับระดูขาว แก้อิโถ แก้อาการคนตกเลือด บำรุงธาตุ แก้วไข แก้อาการคนตกเลือด (วิทยา บุญวรพัฒน์, ม.ป.ป)
2	กรวยป่า	กรวยป่า	- ใบ ใช้ฆวนสูบแก้ไข้อัน โรคจิตสติดวงจุมก	- ใบ มีรสเมาเบื่อ แก้วพิษไข้ แก้วผื่นคันตามผิวหนัง แก้โรคจิตดวงจุมก ไข้กาฬและแก้บาดแผล (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ แก้วพิษไข้ แก้วโรคผิวหนัง ผื่นคัน แก้โรคจิตดวงจุมก (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
3	กระเซา	กระเซา	- ต้น นำไปทำกระดาน ปลูกบ้าน สร้างเมรุ	- เนื้อไม้ละเอียด เมื่อแห้งแล้วเหนียวมาก ใช้ก่อสร้างทำ เครื่องเรือน เครื่องมือสิกรรม เรือ และแกะสลักได้ดี ทำไม้ฟันและถ่านที่มีคุณภาพ - ใบและเปลือกต้น แก้วปวดข้อ ยาแก้โรคเรื้อน โรคผิวหนัง กลากเกลื้อน - เส้นใยจากเปลือกต้นเหนียว ใช้ทำเชือก ผ้า กระดาษ และกระสอบ (สำนักงานหอพรรณไม้กรมอุทยาน แห่งชาติสัตว์ป่า, www.dnp.go.th)
4	กระดุมทอง	กระดุมทอง	- ใบ ใช้ประคบแก้ปวดเมื่อย - ใบ เข้าเครื่องยาแก้ปวดเมื่อย	- ปลูกเป็นไม้ประดับทั่วไป (กระดุมทองเลื้อย <i>Wedelia trilobata</i> , www.rspg.or.th)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
5	กระโดนแดง	กระโดนแดง	<ul style="list-style-type: none"> - แก่น ต้มดื่มเป็นน้ำชา บำรุงเลือด บำรุงกำลัง - เถา บำรุงเลือด บำรุงกำลัง 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ยาระงับประสาท แก้ปวดเมื่อย (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540) - ใบ ยาระงับประสาท แก้ปวดเมื่อย (วิทยา บุญวรพัฒน์, ม.ป.ป)
6	กะทกรก	เงาะป่า	<ul style="list-style-type: none"> - ยอด จิมน้ำพริก - ผลสุก กินสด - ทั้ง 5 ต้มดื่มเป็นน้ำชา แก้ปวดหัว ปวดไมเกรน เบาหวาน ไข้มาลาเรีย 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ แก้ไอ แก้บวม ฆ่าเชื้อบาดแผล แก้โรคผิวหนัง หิด - ผลดิบ แก้ปวด บำรุงปอด - ทั้ง 5 ยาขับปัสสาวะ แก้ไอ ขับเสมหะ แก้ไอ แก้บวม (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ผล แก้ปวด บำรุงปอด - ทั้งต้น ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ แก้ไอ แก้บวม (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
7	กระเบื้องืดตัว	กระเบื้องืดตัว	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ คั้นน้ำกินแก้ไข้ใน ไอเป็นเลือด หรือแก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ บำรุงเลือด 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ขับน้ำคาวปลาหลังคลอด เป็นยาขับเลือดเสีย - ยางจากต้น เป็นพิษ ใช้เพื่อปลา (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ ขับน้ำคาวปลาหลังคลอดและขับเลือด แก้อักเสบ บริเวณปากมดลูก ห้ามเลือด ยาขับเลือดเสีย (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ ขับเลือด ขับน้ำคาวปลาหลังคลอด แก้อักเสบ บริเวณปากมดลูก (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
8	กลิ้งกลางดง	กลิ้งกลางดง	<ul style="list-style-type: none"> - เถา เข้าเครื่องยา เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ - หัว หั่นตากแดด ต้มเข้าเครื่องยา บำรุงกำลัง 	<ul style="list-style-type: none"> - เถา ขับพยาธิ ขับระดู - ใบ บำรุงธาตุ รักษาแผลสด - ดอก แก้โรคผิวหนัง ผื่นคัน - ราก บำรุงเส้นประสาท (กลิ้งกลางดง – ฝ่ายปฏิบัติการวิจัยและเรือนปลูกพืชทดลอง, www.clgc.rdi.ku.ac.th) - เถา ขับพยาธิ - ราก บำรุงเส้นประสาท - หัว ใต้ดิน ดองเหล้าบำรุงกำลัง ยาอายุวัฒนะ ช่วยเจริญอาหาร - ใบ รักษาแผลสด และแผลเรื้อรัง <p>(ถึงเวลาจะหา " กลิ้งกลางดง" มาใช้กันหรือยัง บ้านสวนพอเพียง, www.bansuanporpeang.com)</p>
9	กำยาน	อบเชย	<ul style="list-style-type: none"> - เถา เข้าเครื่องยาหอม ยาบำรุงหัวใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - ราก บำรุงหัวใจ ปรุงเป็นยาหอม แก้ลมวิงเวียนศีรษะ ขับลมในลำไส้ <p>แก้อาการปวดมวนในท้อง (อบเชยเถา สรรพคุณและประโยชน์ของต้นอบเชยเถา 9 ข้อ www.frynn.com)</p>
10	กำลังหนุมาน	กำลังหนุมาน	<ul style="list-style-type: none"> - ราก กินสด หรือนำไปดองเหล้า แก้ปวดเมื่อย บำรุงร่างกาย บำรุงกำลัง แก้โรคกษัย คลายเส้น 	<ul style="list-style-type: none"> - เนื้อไม้ ราก บำรุงกำลัง ยาอายุวัฒนะ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
11	กุ่มบก	กุ่มบก	<ul style="list-style-type: none"> - ดอก ยอดอ่อน ดองกินเป็นอาหาร 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ฆ่าพยาธิ ขับลม แก้กกลากเกลื้อน แก้ตาชโมย <p>(นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)</p>

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
12	แก้วมือไว	ชิงชี, น้านอง	<ul style="list-style-type: none"> - ลูก กินสด เป็นยาระบาย - ทั้ง 5 ใช้ทำยาป้องกันคุณไสย แก้ก่องผูก 	<ul style="list-style-type: none"> - ดัน รักษาอาการบวม - ใบ ต้มอาบแก้โรคผิวหนัง - ดอก รักษาโรคมะเร็ง <p>(สมุนไพรดอกคอม, www.samunpri.com)</p>
13	ขลุ้	ต้นยาคุลย์	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ชงดื่มเป็นน้ำชา แก้โรคกษัย ไรต์ไต ความดันโลหิต เบาหวาน แก่ปวดหลัง แก่ริดสีดวงทวาร ขับปัสสาวะ ล้างไต ปวดเอว ฆ่าเชื้อไวรัส เข้าเครื่องยา แก้โรคมุมิแพ้ ไข้หวัด ปวดเมื่อย บำรุงร่างกาย แก่หวัด 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ขับปัสสาวะ (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน, www.gpo.or.th) - ใบ ลดน้ำหนัก แก่ปวดเมื่อย ขับระดูขาว แก่แผลอักเสบ บำรุงประสาท แก่ริดสีดวงทวาร ยาอายุวัฒนะ - ใบและราก แก่บิด แก่ไข้ ขับเหงื่อ แก่แผลอักเสบ - ดอก แก่โรคนิว (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ ช่วยลดน้ำหนัก แก่ริดสีดวงทวาร - ทั้งต้น ขับปัสสาวะ แก่ริดสีดวงทวาร แก่เบาหวาน แก่ผื่นคัน และโรคผิวหนัง (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ แก่กษัย ขับน้ำ ยาอายุวัฒนะ แก่ไข้ ขับเหงื่อ <p>(วุฒิ วุฒิธรรม เวช, 2540)</p>

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

All rights reserved

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
				<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ช่วยลดน้ำหนัก แก่ริดสีดวงทวาร - ต้น แก่นัวในไต ขับปัสสาวะ แก่ริดสีดวงทวาร ตาลขโมย เบาหวาน แก่ผื่นคัน และโรคผิวหนัง (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)
14	ข่อย	ข่อย	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ เปลือก ยาง แก่ปวดฟัน รำมะนาด ช่วยให้ฟันแข็งแรง - ผล กินสดเป็นยาระบาย - เมล็ด เข้าเครื่องยาชะลอความชรา 	<ul style="list-style-type: none"> - เปลือก บรรเทาอาการปวดฟัน (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน , www.gpo.or.th) - กิ่ง ลดอาการปวดฟัน ฟันแข็งแรงไม่ผุ - เปลือก แก้บิด แก้ท้องเสีย แก้ไข้ ฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ - เปลือกต้น แก่ริดสีดวงจมูก - เมล็ด ฆ่าเชื้อในช่องปาก และทางเดินอาหาร เป็นยาอายุวัฒนะ บำรุงธาตุ ขับลมในลำไส้ - รากเปลือก บำรุงหัวใจ (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - เปลือก แก่โรคมะเร็ง แก่ปวดฟัน รักษาฟันให้แข็งแรง แก่รำมะนาด - ใบ ยาระบายท้อง แก่ปวดท้องประจำเดือน แก่ปวดเมื่อย บำรุงธาตุ แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
				<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ยาระบาย แก้ปวดท้อง แก้ปวดเมื่อย บำรุงธาตุ แก้ท้องอืด - เปลือกต้น แก้ปวดฟัน แก้รำมะนาด (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
15	ข่อยดำ	ข่อยดำ	- ใบ ใช้ถอนพิษงู	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ แก้พิษสัตว์กัดต่อย เช่น งูเห่า งูกะเปาะ งูจงอาง พิษตะขาบ พิษผึ้ง ต่อ แตน มดคันไฟ แมงมุม (สมุนไพรข่อยดำ ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม, www.m-culture.in.th)
16	ชันทองพญาบาท	ทองพญาบาท	- ใบ เข้าเครื่องยา	<ul style="list-style-type: none"> - เปลือก แก้ลมพิษ ฆ่าพยาธิ แก้กกลากเกลื้อน โรคเรื้อน โรคผิวหนังทุกชนิด (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - เปลือก แก้ลมพิษ โรคมะเร็ง โรคผิวหนัง - เนื้อไม้ แก้ลมพิษ แก้ไข้ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
17	ขาไก่ดำ	พญาไก่ดำ	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ต้ม ถอนพิษสำหรับสัตว์ - เข้าเครื่องยาถอนพิษงู หรือถอนพิษไก่ชนที่ถูกยาเบื่อ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ตำพอกแผลแมลงกัดต่อย ช่วยดูดพิษ (E-Herbarium (eherb) - ข้อมูลของ ปีกไก่ดำ www.eherb.hrdi.or.th)
18	ข้าวเย็นใต้	ข้าวเย็นใต้	- หัว เข้าเครื่องยา แก้โรคหทัย แก้ไข้โรคเหน็บชา โรคมะเร็ง โรคหทัย แก้ไข้ทับระดู	- หัว แก้น้ำเหลืองเสีย แก้กามโรค ผื่นคัน แก้อักเสบ ดับพิษในกระดุก (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
19	ข้าวเย็นเหนือ	ข้าวเย็นเหนือ	- หัว เข้าเครื่องยา โรคเหน็บชา โรคมะเร็ง โรคหทัย	- หัว แก้น้ำเหลืองเสีย แก้กามโรค ผื่นคัน แก้อักเสบ ดับพิษในกระดุก (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญาเกี่ยวกับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
20	ขี้กาขาว	ขี้กา	<ul style="list-style-type: none"> - ผลสุก ใช้เป็นยาถ่าย - ใบ ใช้บำรุงร่างกายสตรี - ลูก ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา แก้วโรคไต 	<ul style="list-style-type: none"> - ลูก ถ่ายพิษตานซาง ขับพยาธิ ถ่ายเสมหะ แก้ตับ - ใบ แก่หวัดคัดจมูก (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
21	ขี้หนอน	ขี้เหนียว, ขี้ตืด, ทองพันชั่ง	<ul style="list-style-type: none"> - เปลือก ใช้ซักผ้า สระผม แก้ไข้หวัด ทำยาเขียว - ต้น ไปทำเสาบ้าน โดยนำมาแช่น้ำ 3 วัน ก่อนนำไปใช้ - เพื่อไม่ให้หนอน หรือมอดกันกินเนื้อไม้ - ใบ เข้าเครื่องยาอายุวัฒนะ 	<ul style="list-style-type: none"> - เปลือก แก้ไข้ ดับพิษร้อน แก้หวัดคัดจมูก (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
22	ขี้เหล็ก	ขี้เหล็ก	<ul style="list-style-type: none"> - ดอก ยอดอ่อน ใช้เป็นอาหาร - แก่น ใบ เข้าเครื่องยา - ใบ เข้าเครื่องยาแก้ผี - ใบ แก่ปวดเมื่อย แก้โรคชษัย แก้เส้นหมึงสำหรับหลังคลอด 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบอ่อน ยอดอ่อน ดอก แก่อาการท้องผูก ช่วยเจริญอาหาร (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน, www.gpo.or.th) - ดอก แก่หืด รักษาโรคโลหิตพิการ รักษารังแค ขับพยาธิ - แก่น แก้โรคเบาหวาน รักษาโรคหนองใน ยาระบาย วัณโรค มะเร็งปอด ปอดอักเสบ มะเร็งลำไส้ มะเร็งกระเพาะอาหาร - ใบ รักษาโรคบิด เบาหวาน แก่ร้อนใน โรคเหน็บชา ลดความดันโลหิตสูง ขับพยาธิ ยาระบาย (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ แก่ชษัย ถอนพิษไข้ ขับปัสสาวะ ขับระดูขาว บำรุงเลือด - ดอก แก้โรคประสาท แก่หืด ยาระบาย (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญาเกี่ยวกับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
23	เขยตาย	เขยตายแมยตายปรก	- ใบ ใช้ถอนพิษงู และสัตว์มีพิษโดยเฉพาะงูกะปะ	- ราก แก้กษิษีทั้งภายในและภายนอก ถอนพิษงู แก้โรคผิวหนังพุพอง ขับน้ำนม (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ราก แก้กษิษีทั้งภายในและภายนอก แก้กษิษี โรคผิวหนังพุพอง ขับน้ำนม (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
24	ครอบฟันสี	ครอบจักรวาล, อีโฝก, โฝงผาง, ฟันสี, ตอบแตบ	- ทั้ง 5 ต้ม แก้ปวดหลัง ปวดเอว แก้อโรคหัวใจ ใช้ทับระดู ความดัน ป้องกันคุณไสย - ราก แก้อางเด็ก - ใบ แก้ไข้ทับระดู - ดอก ใช้จุ่มสีทาหน้าขนมแข่ง	- ทั้งต้น แก้อร้อนใน ฟอกเลือด แก้อท้องร่วง แผลบวม เป็นหนอง โรคเรื้อน คางทูม ขับลม - ราก ช่วยฟอกเลือด แก้อไอ เหงือกอักเสบ คอตีบ ปวดท้อง ท้องร่วง ริดสีดวงทวาร ขับปัสสาวะ - เมล็ด แก้อบิด รักษาฝี (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - เปลือกต้น รักษาฟันผุ - ราก ขับน้ำเหลือง โรคทางเดินปัสสาวะ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ รักษาฝีหนอง - ดอก ฟอกลำไส้ - ราก แก้อไข้ผอมเหลือง แก้อไอ บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง ขับปัสสาวะ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
25	ควินิน	สะเดาป่า	- ใบ ต้มรักษาไข้มาลาเรีย - เปลือก แก้อไข้มาลาเรีย	- เปลือก ต้น แก้อไข้มาลาเรีย (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
26	คัตเค้า	คัตเค้าเครือ	<ul style="list-style-type: none"> - ผล ต้มแก้โรคโลหิตจาง เป็นยาฟอกเลือด แก้โรคเลือดออกตามไรฟัน แก้ไข้ แก้เสมหะ - ราก แก้ไข้ ขับเสมหะ - เข้าเครื่องยา บำรุงเลือด แก้ผอมแห้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - ทั้งต้น แก้เสมหะ แก้ไข้ - ราก แก้ไข้ - ผล ขับเลือดเสีย บำรุงโลหิต บำรุงผิว (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)
27	คาง	ต้นไต้ปาก	<ul style="list-style-type: none"> - เปลือก รักษาโรคเรื้อน ทำน้ำยาล้างแผล - ใบ แผลสด - ใบ เข้าเครื่องยา แก้โรคลมต่างๆ โรคเรื้อน 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ แก้ไอ - เปลือกต้น แก้ตกเลือด แก้บวม แก้ฝี แผลโรคเรื้อน แก้ฝี ยาอายุวัฒนะ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
28	เครือตดหมา	ตูดหมูตูดหมา	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ทำขนม แก้วขางเด็ก พอกแผล ฝี - ทั้ง 5 ต้มอาบแก้คัน แก้โรคริม ยาขางเด็ก 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ พอกแก้ริม งูสวัด ยาขับปัสสาวะ แก้โรคริดสีดวงทวาร (นิจศิริ และพยอม, 2534)
29	โคกกระสุน	โคกกระสุน	<ul style="list-style-type: none"> - ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา 	<ul style="list-style-type: none"> - ทั้งต้น แก้ไข้ทับระดู ขับปัสสาวะ รักษาอาการอักเสบในช่องปาก (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ต้น ขับปัสสาวะ แก้หนองใน ขับระดูขาว แก้ไต (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
30	โคกกระออม	โคกกระออม	<ul style="list-style-type: none"> - ผล กินเป็นยาแก้ไอ - ทั้ง 5 ต้มกินแก้โรคเบาหวาน ความดัน แก้โรคกษัย - ใบ แก้ฝี - เข้าเครื่องยาแก้โรคกษัย ลดไข้ ลดความอ้วน 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ พอกฝี แก้ไอหืด (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ แก้หืด แก้ฝี - ผล ดับพิษ บำรุงน้ำดี ดับพิษแผลไฟไหม้ - ทั้งห้า แก้ไข้ ขับปัสสาวะ ยาระบาย บำรุงน้ำนม (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
31	โคณฑา	คนทา	<ul style="list-style-type: none"> - ยอดจมน้ำพริก - ต้นเข้าเครื่องยา แก้กษัยไมย พุงโรจน์ปอด - ลำต้น ทำดับคา 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้น แก้กษัยน้ำ - เปลือก ต้น และราก แก่โรคทางเดินลำไส้ ใช้พิษ แก้ไข้ รักษาอาการท้องร่วง (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ทั้งต้น แก้ไข้ทุกชนิด แก่ร้อนใน กระหายน้ำ แก้บิด ท้องเสีย (วุฒิ วุฒิชรรมวล, 2540)
32	จันทน์แดง	จันทน์ผา, จันทน์แดง	<ul style="list-style-type: none"> - แก่น ทำรูปหอม เข้าเครื่องยาหอม ยาหอม 	<ul style="list-style-type: none"> - แก่น แก้ไอ แก้ไออันเกิดจากขางและดี บำรุงหัวใจ แก้เลือดออกตามไรฟัน แก้ไข้ ปวดบวม (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - แก่น แก้ไอ บำรุงหัวใจ แก้เลือดออกตามไรฟัน (วุฒิ วุฒิชรรมวล, 2540)
33	จันทน์หอม	ไม้จันทน์หอม, ไม้จันทน์	<ul style="list-style-type: none"> - แก่นสีดำ ทำเสาบ้าน - แก่นสีเหลือง ทำดอกไม้จันทน์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทั้งต้น ขับลมในลำไส้ แก้จุกเสียด แก้ปวดท้อง แก้บิด ขับระดู (วุฒิ วุฒิชรรมวล, 2540)
34	เจตมูลเพลิงแดง	เจตมูลเพลิง	<ul style="list-style-type: none"> - ราก เข้าเครื่องยา แก้ไข้ บำรุงธาตุ - เข้าเครื่องยาแก้โรคมะเร็ง 	<ul style="list-style-type: none"> - ราก บำรุงธาตุ ขับลมในกระเพาะอาหารและลำไส้ บำรุงเลือด ขับประจำเดือนสตรี แก่ริดสีดวงทวาร แก้ปวดท้อง ท้องเสีย แก่โรคผิวหนัง กลากเคลื่อน (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ราก บำรุงธาตุ บำรุงโลหิต ขับลมในกระเพาะอาหาร และลำไส้ แก่ริดสีดวงทวาร แก้ปวดท้อง แก่ท้องเสีย แก่โรคผิวหนัง (วุฒิ วุฒิชรรมวล, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
35	แจง	รางแจง, แจง	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ แก้เจ็บตา แก้ตาฟาง รักษาแผลสัตว์ - ราก แก้โรคกษัย แก้ไข้ บำรุงกำลัง เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ - เข้าเครื่องยาแก้เห็บช้ำ แก้กษัย ลดไข้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ แก้พิษงู แก้หน้ามืด ตาฟาง แก้ไข้ - ราก บำรุงร่างกาย แก้กษัย แก้ปวดเมื่อย ขับปัสสาวะ แก้ช้ำบวม (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
36	ชะเอมไทย	เถาชะเอม	<ul style="list-style-type: none"> - เถา ต้มดื่มเป็นน้ำชา ช่วยให้ชุ่มคอ แก้ไอ 	<ul style="list-style-type: none"> - ราก แก้ไอ ขับเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ - เนื้อไม้ บำรุงธาตุ แก้กระหายน้ำ (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - เนื้อไม้ แก้โรคในคอ แก้กลม แก่เลือดออกตามไรฟัน บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง บำรุงกล้ามเนื้อ ขับเสมหะ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - เนื้อไม้ แก้กลม แก่เลือดออกตามไรฟัน บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง ขับเสมหะ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
37	ชุมเห็ดเทศ	ชุมเห็ดใหญ่	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ดอก ยาระบาย - เข้าเครื่องยา แก้กษัย แก้ไข้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ แก้อาการท้องผูก รักษาฝี และแผลพุพอง รักษากลาก (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน, www.gpo.or.th) - ใบสด รักษาโรคผิวหนัง กลากเกลื้อน ฝีและแผลพุพอง - ดอก ใบสดหรือแห้ง ยาระบาย ยาถ่าย ถ่ายพยาธิไส้ - เมล็ด ขับพยาธิ เป็นยาระบายอ่อน (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ ดอก ขับเสมหะ แก้หืด

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
				<ul style="list-style-type: none"> - ใบ เป็นยาถ่าย รักษากลาก และโรคผิวหนัง (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ แก้กกลากเกลื้อน ยาระบาย (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
38	ชุมเห็ดไทย	ชุมเห็ดเล็ก, ชุมเห็ด ขี้ควาย	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ยาระบาย - เมล็ด บำรุงประสาท แก้กโรคหัด - บำรุงกำลัง ขับปัสสาวะ - ราก เข้าเครื่องยา แก้ไข้ประทุ 	<ul style="list-style-type: none"> - เมล็ด แก้กโรคหัด ขับปัสสาวะ ยาระบาย รักษาโรคผิวหนัง - ทั้งต้น ปรงเป็นยาแก้ไข้ ขับพยาธิในท้องเด็ก ยาระบาย - แก้อาเจียน แก้ลมพิษ แก้ไข้ - ใบ ยาระบาย - ผล แก้ฟกบวม (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ ยาระบาย - เมล็ด รักษาโรคผิวหนัง บำรุงประสาท แก้กหัด - ขับปัสสาวะ แก้ตับอักเสบ บำรุงกำลัง (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ ยาระบาย - เมล็ด บำรุงประสาท แก้กหัด ขับปัสสาวะ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
39	ซาก	ซาก	<ul style="list-style-type: none"> - ยอด เป็นยาเบื่อ - ลำต้น ทำเสาบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - เนื้อไม้ มีพิษถึงตาย ต้องเผาเป็นถ่านก่อนนำไปทำยาได้ - แก้ไข้พิษ แก้ท้องซึ่ม แก้กโรคผิวหนัง (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
40	ดีหมี	ดีหมี	<ul style="list-style-type: none"> - แก่น กินเป็นยาขับเหงื่อ แก้ปวดหัว แก้ไข้ 	<ul style="list-style-type: none"> - แก่น แก้ไข้ใน บำรุงตับอ่อน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
41	โตไม่รู้ล้ม	ดีหมี	- ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา บำรุงกำลัง โรคมะเร็ง เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ กันโรครังไข่	- ต้น ขับปัสสาวะ แก้พิษ แก้ไข้จับสั่น หรือไข้มาเลเรีย แก้ไอ บำรุงกำลัง แก้อักเสบ ห้ามเลือดกำเดา แก้ดีซ่าน นิ้ว บิด เหน็บชา ท้องมาน แก้ฝีฝักบัว (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ รักษาแผลสด แก้โรคผิวหนัง ผื่นคัน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
42	ตองแตก	ตองแตก	- ราก เป็นยาระบาย แก่ริดสีดวง - ใบ เป็นยาระบาย ยาถ่ายพยาธิ หืด หอบ	- ราก เป็นยาถ่าย ถ่ายลมเป็นพิษ ถ่ายเสมหะเป็นพิษ - ใบ เมล็ด ยาถ่ายพยาธิ แก้ฟกบวม - เมล็ด เป็นยาถ่ายแรงมาก (ไม่นิยมใช้) (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ เป็นยาถ่าย - ราก เป็นยาถ่ายที่ไม่รุนแรง ถ่ายลมเป็นพิษ ถ่ายพิษ ขับเสมหะเป็นพิษ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ แก่หืด ยาระบาย - ราก ขับเสมหะ แก่บวมน้ำ แก่ม้ามอักเสบ แก้โรคโลหิตจาง (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
43	ต้อยติ่ง	ต้อยติ่ง	- ใบ และเมล็ด เอามาพอกฝี	- เมล็ด รักษาแผลเรื้อรัง แก้ฝี ถอนพิษเจ็บปวด (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
44	ตะโกนา	ตะโก	<ul style="list-style-type: none"> - ราก ต้มกินแก้โรคเรื้อน - เข้าเครื่องยา แก้โรคกษัย บำรุงกำลัง ยาอายุวัฒนะ - ใบ พอกแผลกันบาดทะยัก ต่อกระดูก แขนหัก ขาหัก เข้าเครื่องยา แก้กษัย ลดไข้ - เปลือก ต้มเป็นยาบำรุงกำลัง - ผล เป็นยาถ่ายพยาธิปากขอ นำมาย้อมแห ย้อมอวน - เมล็ด เข้าเครื่องยาชะลอความชรา 	<ul style="list-style-type: none"> - เปลือกต้น แก่น บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง ขับระดูขาว ยาอายุวัฒนะ แก้ปวดฟัน - ผล แก่ท้องร่วง คลื่นไส้ ขับพยาธิ แก้ฝีบวม และแผลเปื่อย (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ผล แก่ท้องร่วง แก่ตกเลือด ขับพยาธิ แก้กษัย - ผลอ่อน ย้อมผ้าแห อวน - เปลือกต้น บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง แก่รำมะนาด ปวดฟัน ยาอายุวัฒนะ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
45	ตะไคร้หอม	ตะไคร้แดง	<ul style="list-style-type: none"> - ต้น รักษาโรคนี้่ว 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้น ทำน้ำมันหอมระเหย กันยุง (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ต้น แก่ริดสีดวงในปาก ขับโลหิต ขับลมในลำไส้ แก้แน่นท้อง (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ ก้านใบ ใช้เป็นเครื่องหอม สบู่ ทาผิวกันแมลง (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
46	ตับเต่าหน้า	รอยไม้เล็ก, ตับเต่า	<ul style="list-style-type: none"> - ยอดจิ้มน้ำพริก - ทั้ง 5 แก่ท้องอืด แก่ลม 	<ul style="list-style-type: none"> - ทั้งต้น แก่ลม แก่เสมหะ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
47	ตับเต่าใหญ่	ต้นตับเต่า, ตับเต่าต้น	<ul style="list-style-type: none"> - แก่น เอามาต้มแก้ปวดเมื่อย 	<ul style="list-style-type: none"> - เนื้อไม้ และราก แก้พิษ แก้วัณโรค แก้พิษไข้ ร้อนใน บำรุงปอด (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
48	ตาลเดี่ยว	ตาลเดี่ยว	- ราก ฝนทาหน้าแก้ผ้า ทำให้หน้าขาว	- เหง้า มาใช้เป็นเครื่องประทินผิว เช่นแก้สิว ผ้ำ และทำให้ผิวชุ่มชื้น (ว่านตาลเดี่ยว สมุนไพรผิวขาว มหาว่าน ดอทคอม, www.mahawhan.com)
49	ตาลโตนด	ตาลโตนด	- ใบ ต้มแก้โรคซางตาลขโมย	- ใบ แก้ท้องร่วง ท้องเสีย แก้โลหิต (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
50	ตานเสี้ยน	ตานเสี้ยน	- เปลือก ต้มกับน้ำใช้ล้างแผล - เข้าเครื่องยาแก้ซางเด็ก	- เปลือกต้น แก้เสมหะ แก้กตาลขโมย แก้กตานซาง (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
51	ตาลหม่อน	ตาลหม่อน	- ทั้ง 5 แก้กซางตาลขโมย แก้ไอในเด็ก	- ต้น ขับพยาธิ แก้กตานซาง รักษาฝี (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
52	ตำลึง	ตำลึง	- ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา - ใบ ผลอ่อน นำมาประกอบอาหาร - เข้าเครื่องยาพอกฝี	- ใบ บรรเทาอาการแพ้ อักเสบจากแมลงสัตว์กัดต่อย (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน ,www.gpo.or.th) - ใบ ยาดับพิษร้อน ถอนพิษ - ดอก แก้ก้น (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)
53	เต่าร้าง	เต่าร้าง	- ยอด นำมาแกง - ผลดิบ เอาไปย้อมผ้า หรือกินแทนหมาก - ต้น ใช้ทำผ้าปูพื้น - ใบ ทำหลังคา ข้อควรระวัง - ผลสุก มีพิษ	- หัวและราก ดับพิษที่ดับ ปอด โรคหัวใจ (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ราก หัว ดับพิษดับปอด แก้ไข้ใน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
54	เถาะกะไฉลิ่ง	เถาะมือลิง, เถาะกะไฉลิ่ง	- เถาะ เข้าเครื่องยา แก้ปวดหลัง ปวดเอว	- เถาะ แก้พิษ แก้ตัวร้อน แก้ไข้ ขับเหงื่อ แก้พิษฝี (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
55	เถาคัน	เถาคัน	- ใบ พอกฝี - เถา ต้มแก้ช้ำใน ขับเสมหะ แก้กษัย - ผลอ่อน นำไปประกอบอาหาร แก้ช้ำใน ขับเสมหะ แก้กษัย ฟอกเลือด พอกฝี <u>ข้อควรระวัง</u> - ผลแก่ มีพิษห้ามรับประทาน	- ใบ แก้ปวดฝี - เถา ขับเสมหะ แก้กษัย แก้ช้ำใน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
56	เถาโคคลาน	เถาโคคลาน	- เถา ต้มเป็นยาบำรุงกำลัง แก้เหน็บชา - เข้าเครื่องยาบำรุงกำลัง บำรุงเลือด	- เถา แก้ปวดเมื่อย ปวดหลัง ปวดเอว แก้กษัย ขับปัสสาวะ บำรุงโลหิต (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
57	เถาว์ลัยแดง	เถาว์ลัยแดง	- เถา มาจักรสาน ทำลอบ มุงหลังคาบ้าน - ยอด ใบ เข้าเครื่องยา แก้โรคกษัย ยาอายุวัฒนะ - ทั้ง 5 ต้มกินเป็นน้ำชา แก้โรคกษัย	-
58	เถาว์ลัยเปรียง	เถาว์ลัยเปรียง	- ราก ทำยาแก้โรคกษัย - เถา ต้มแก้ปวดเมื่อย บำรุงกำลัง โรคความดันโลหิต แก้อ่อนใน ปวดข้อ เป็นยาหืด หอบ แก้อัมพฤกษ์ - ใบ รุมแก้ปวดเมื่อย ปวดหลัง ปวดเอว บำรุงกำลัง หอบหืด แก้อ่อนใน - ใบ เข้าเครื่องยา แก้เหน็บชา	- เถา ขับปัสสาวะ ถ่ายกษัย ขับปัสสาวะ แก้บิด แก้ปวดเมื่อย ทำให้เส้นหย่อน แก้อ่อนใน แก้กษัย - ราก ขับปัสสาวะ ยาอายุวัฒนะ ใช้เบื่อปลา (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ราก ยาอายุวัฒนะ ขับปัสสาวะ - เถา แก้กษัย โรคบิด ไอ หัวดี ขับปัสสาวะ แก้อ่อนใน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
			- เข้าเครื่องยาแก้ปวดเมื่อย แก้เส้น แก้กษัย บำรุงเลือด บำรุงกำลัง	
59	เถาวัลย์เหล็ก	เถาวัลย์เหล็ก	- ใบ ชงเป็นน้ำชาแก้โรคกษัย โรคเรื้อน บำรุงกำลัง แก้กษัย - เถา ต้มน้ำร้อนเป็นยาบำรุง	- เครื่อง ต้มดื่มรักษาอาการปวดเมื่อย (E-Herbarium (eherb) ข้อมูลของ เถาวัลย์เหล็ก, www.eherb.hrdi.or.th)
60	เถาเอ็นอ่อน	เถาเอ็นอ่อน	- เถา เข้าเครื่องยา บำรุงกำลัง - เถา เข้าเครื่องยาแก้โรคเบาหวาน ลดไขมัน ลดความดัน	- เถา แก้เมื่อย ทำให้เส้นเอ็นหย่อน ยาบำรุงเส้นเอ็น แก้เส้น เอ็นพิการ - ใบ ทำลูกประคบ ประคบตามเส้นเอ็นที่ปวดและตึง (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - เถา บำรุงเส้นเอ็น แก้ปวดเมื่อย แก้ชัดยอก (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - เถา บำรุงเส้นเอ็น แก้ปวดเมื่อย แก้ชัดยอก คลายอาการตีงตัว (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
61	ทองพันชั่ง	ทองพันชั่ง	- ใบ กินสด แก้เจ็บคอ รักษาแผลในปาก - เข้าเครื่องยา แก้โรคสะเก็ดเงิน	- ใบ แก้กกลากเกลื้อน (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน ,www.gpo.or.th) - ใบสด รักษาโรคผิวหนัง กลากเกลื้อน ผื่นคันเรื้อรัง - ราก แก้กกลากเกลื้อน รักษาโรคมะเร็ง รักษาโรคผิวหนัง ดับพิษไข้ แก้พิษงู - ทั้งต้น รักษาโรคผิวหนัง แก่น้ำเหลืองเสีย แก้กกลากเกลื้อน ผื่นคัน รักษา มะเร็ง ขับพยาธิตามผิวหนัง แก้ไส้เลื่อน

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
				<ul style="list-style-type: none"> - ดัน บำรุงร่างกาย รักษาโรคมะเร็ง - ใบ ดับพิษไข้ แก้กกลากเกลื้อน ผื่นคัน แก้โรคไขข้ออักเสบ โรคผิวหนัง โรคมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง แก้ผมร่วง แก้ปวดฝี แก้พิษงู ถอนพิษ แก้ชัก - ทั้งต้น รักษาโรคผิวหนัง แก้เม็ดผื่นคัน (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ รักษาโรคผิวหนัง แก่ริดสีดวงทวาร แก้ไอเป็นเลือด ฆ่าพยาธิ กลากเกลื้อน ดับพิษไข้ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ แก้โรคผิวหนัง แก่ริดสีดวงทวาร แก้ไอเป็นเลือด ฆ่าพยาธิ กลากเกลื้อน มะเร็ง (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
62	ท้าวยายม่อม	ท้าวยายม่อม	- ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา ถอนพิษงู	<ul style="list-style-type: none"> - ราก เป็นยาแก้พิษไข้ ลดความร้อนในร่างกาย ยาขับพิษไข้ ทุกชนิด แก้แพ้ อักเสบ ปวดบวม พิษฝี แมลงสัตว์กัดต่อย แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้อาเจียน ทืด ไอ (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th)

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
63	โทงเทง	โทงเทง	<ul style="list-style-type: none"> - ผลสุก แก้เจ็บคอ - ทั้ง 5 รักษาเบาหวาน รักษาไทรอยด์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทั้งต้น รักษาดีซ่าน ไอหืดเรื้อรัง แผลมีหนอง เจ็บคอ - ราก ขับพยาธิ รักษาโรคเบาหวาน (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ทั้งต้น แก้ฝี แก้เจ็บคอ แก้ต่อมทอนซิลอักเสบ แก้ฝีในคอ แก้วร้อนใน (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ทั้งต้น แก้ต่อมมอนวิลอักเสบ แก้วร้อนใน แก้ปัสสาวะเป็นเลือด - ลูก แก้ฝีในคอ แก้อักเสบในคอ แก้วร้อนในกระหายน้ำ แก้ปวดบวม (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
64	รูปฤาษี	เพื่อ	<ul style="list-style-type: none"> - ดอกแก้ ห้ามเลือด ใช้ปิดแผลสด - หน่ออ่อน นำมาประกอบอาหาร 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบใช้สานเสื่อหรือตะกร้า - ลำต้น รักษาโรคทางเดินปัสสาวะ เพิ่มน้ำนมในสตรีหลังคลอดบุตร (สำนักงานหอพรรณไม้กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า, www.dnp.go.th)
65	น้ำนมราชสีห์	นมราชสีห์	<ul style="list-style-type: none"> - ยาง แก้ตาแดง - ทั้ง 5 ต้มรมตาแก้โรคตาแดง แก้ไข้ป่า - เข้าเครื่องยาแก้ไข้ป่าเรื้อรัง 	<ul style="list-style-type: none"> - ทั้งต้น แก้พิษ ขับน้ำนม แก้วขึ้น ผดผื่นคัน ลำไส้อักเสบ บิดจากแบคทีเรีย หนองใน สัสสาวะเป็นเลือด ฝีในปอด ฝีที่เต้านม ฝีพิษบวมแดง - ยาง ใช้กัดหูด ตาปลา (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ต้น แก้บิด แก้ไข้มาลาเรีย แก้กษัย ยาบำรุงกำลัง (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ทั้งต้น ห้ามเลือด แก้บิด แก้ขัดเบา แก้วริดสีดวงทวาร

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
				แก้ตาลขโมย แก้โรคผิวหนัง แก้ผื่นคัน แก้ไข้จับสั่น (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
66	บอน	บอน	- หัว แก้เถาตานในท้อง - ลำต้น นำมาประกอบอาหาร	- ก้านใบ นำมาดองหรือแกง - ใบ ห่อข้าวหมาก (นิจิตริ และพยอม, 2534)
67	บอระเพ็ด	บอระเพ็ด	- เถา ต้ม ทำยาลูกกลอน - เข้าเครื่องยาบำรุงเลือด แก้ผอมแห้ง บำรุงธาตุทั้ง 4 แก้ไข้ แก้ปวดเมื่อย แก้ปวดฟัน แก้โรคเบาหวาน ปวดเมื่อย ลดความดัน	- เถา แก้ไข้ ช่วยเจริญอาหาร (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน ,www.gpo.or.th) - ราก ไล่ส้นนิมิต แก้ไข้พิษ ไข้จับสั่น ดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ เจริญอาหาร - ต้น แก้ไข้ แก้ไข้พิษ แก้ไข้กาฬ แก้ไข้เหนื่อ บำรุงกำลัง บำรุงธาตุ แก้อ่อนในกระหายน้ำ แก้สะอึก แก้พิษฝีดาษ เป็นยาอายุวัฒนะ - ใบ แก้ไข้ แก้ไข้พิษ แก้ไข้กาฬ แก้ไข้จับสั่น ขับพยาธิ แก้ปวดฝี บำรุงธาตุ ลดความร้อน รักษาโรคผิวหนัง ผดผื่น ยาอายุวัฒนะ - ดอก ฆ่าพยาธิในท้อง - ผล แก้เสมหะเป็นพิษ แก้ไข้พิษ แก้สะอึก - ทั้ง 5 ยาอายุวัฒนะ แก้ปวดเมื่อย แก้ไข้ปวดศีรษะ รักษาฟัน รักษาโรคริดสีดวงทวาร ช่วยเจริญอาหาร แก้ผิมีดลูก แก้อ่อนใน โรคเบาหวาน ลดความร้อน แก้เสมหะ เลือดลม แก้ไข้จับสั่น (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
68	บัวบก	บัวบก	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ กินสด - ต้น ราก ต้มกินแก้ไข้ใน 	<ul style="list-style-type: none"> - เถา แก้ไข้ แก้อ่อนในกระหายน้ำ บำรุงกำลัง บำรุงน้ำดี แก้อโรคระเพาะอาหาร (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540) - ใบ รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ลดอาการอักเสบ (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน, www.gpo.or.th) - ใบ แก้แผลโรคเรื้อน (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ต้น บำรุงกำลัง บำรุงหัวใจ แก้อ่อนเพลีย เมื่อยล้า รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แก้พิษงูกัด ปวดศีรษะข้างเดียว ขับปัสสาวะ แก้เจ็บคอ ห้ามเลือด แผลสด แก้อโรควิวหนัง ลดความดัน แก้ไข้ใน (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - เมล็ด แก้บิด แก้ไข้ ปวดศีรษะ (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ทั้งต้น บำรุงหัวใจ บำรุงกำลัง แก้ไข้ใน ขับปัสสาวะ แก้อโรคนในกระหายน้ำ แก้อโรครื้อน แก้อดับอักเสบ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

All rights reserved

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
69	บัวหลวง	บัวหลวง	<ul style="list-style-type: none"> - ก้าน สุกแก้ไข้ชงรส - เกสร เข้าเครื่องยา ยาบำรุงหัวใจ ขยายหลอดเลือด - เข้าเครื่องยาอายุวัฒนะ 	<ul style="list-style-type: none"> - ดิบัว ขยายเส้นเลือด - ดอก เกสร ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ บำรุงหัวใจ เกสรทำเป็น ยาหอม บำรุงกำลัง บำรุงประสาท ขับเสมหะ - เหง้าและเมล็ด บำรุงกำลัง แก้อ่อนในกระหายน้ำ แก้เสมหะ แก้พุพอง - ยางจากก้านใบและก้านดอก แก้ท้องเดิน - เมล็ดอ่อนและแก่ รับประทานเป็นอาหาร - เหง้าบัวหลวง ปรุงเป็นอาหารทั้งคาวหวาน - ใส่ของของเมล็ด แก้เส้นโลหิตตีบในหัวใจ - ราก แก้เสมหะ (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - เกสร แก้ไข้มีพิษร้อน ไข้รากสาด - ใบแก่ แก้ไข้ แก้ริดสีดวงจมูก บำรุงโลหิต (นิจศิริ เรืองรังษี, 2547)
70	บานไม่รู้โรยดอกขาว	บานไม่รู้โรยดอกขาว	<ul style="list-style-type: none"> - ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา แก้ไข้ทับระดู 	<ul style="list-style-type: none"> - ดอก บำรุงตับ แก้ตาเจ็บ แก้ไอระงับหอบหืด ขับปัสสาวะ แก้ปวดศีรษะ บิด ไ้กรน แผลผื่นคัน ผิ - ราก ขับปัสสาวะ แก้พิษต่างๆ(สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ทั้งต้น แก้หนองใน ขับปัสสาวะ แก้กษัย - ราก แก้โรคทางเดินปัสสาวะ ขับปัสสาวะ ขับน้ำ ขับระดูขาว (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
71	บุกคางคก	บุกคางคก,บุกไธ้คก	- หัว ทำขนม แก้วเถาดาน ขับเสมหะ ลดไขมันในเลือด ตูดพิษ - ลำต้น นำไปแกง	- หัว ลดไขมันในเลือด ขับเสมหะ รักษาแผลสด และประกอบ อาหาร (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)
72	ประจำไก่	มะคำไก่	- ลำต้น ใช้เผาถ่าน เข้าเครื่องยา - ใบ เข้าเครื่องยา ลดอาการบวม น้ำเหลืองไม่ดี ไข้มาลาเรีย แก้กษัย ลดไข้ รมแก้ปวดเมื่อย - ใบ นำมาอาบน้ำไก่ รมควันไก่ แก้ปวดเมื่อย - ใบ ผลอ่อน เป็นยาลดไข้ ขับปัสสาวะ ช่วยให้หมดลูกเข้าอุ้ง - ผล ลดไข้ - เข้าเครื่องยาแก้เหน็บชา แก้ปวดเมื่อย แก้เส้นสำหรับหญิงหลังคลอด แก้กษัย	- ใบ พอกฝี แก้กษัย - ทั้ง 5 แก้วริดสีดวงทวาร แก้ฝี แก้กษัย ขับปัสสาวะ - ราก แก้กษัย แก้ววัณโรคหรือมะเร็งในตับ(วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
73	เปราะป่า	เปราะป่า	- หัว เข้าเครื่องยา	- หัว แก้ไข้ แก้หวัด ขับลมในลำไส้ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
74	เปล้าน้อย	เปล้า	- ใบ ต้มกิน แก้วโรคกระเพาะ แก้ปวดเมื่อย	- ใบ ราก รักษาโรคผิวหนัง คั้น กลากเกลือ (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ รักษาแผลในกระเพาะอาหารและลำไส้ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
75	ผักกระเจต	ผักกระเจต	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ นม พอกถอนพิษ - ยอดอ่อน นำมาประกอบอาหาร 	<ul style="list-style-type: none"> - นม แก้ไข้ตัวร้อน ถอนพิษดับอักเสบ บำรุงร่างกาย - ใบ ดับพิษปวดแสบปวดร้อน แก้ไข้ ดับพิษ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
76	ผักคราดหัวแหวน	ผักคราดหัวแหวน	<ul style="list-style-type: none"> - ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา แก้ปวด 	<ul style="list-style-type: none"> - ดอก ลำต้น บรรเทาอาการปวดฟัน (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน ,www.gpo.or.th)- - ราก แก้ปวดฟัน แก้ปวดศีรษะ แก้คัน เป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ - ต้น แก้ไข้ แก้เจ็บคอ ฝี่ในคอ แก้ต่อมน้ำลายอักเสบ แก่ริดสีดวง - ทั้งต้น แก้ต่อมน้ำลายอักเสบ แก้ฝี่ในคอ แก้ไข้ คอติบตัน แก้กาง แก้คัน แก่ริดสีดวง แก้เริ่ม แก้หลอดลมอักเสบเรื้อรัง แก้ไอ หอบหืด แก้เหงือกและฟันปวด แก้ปวดบวมฟกช้ำ แก้บิด ท้องเดิน แก้แผลบวม ถอนพิษงู - ใบ แก้ปวดฟัน แก้ปวดศีรษะ รักษาแผล มีฤทธิ์เป็นยาชา - ดอก แก้ปวดฟัน แก้ปวดศีรษะ (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ต้น แก้ปวดท้องหลังคลอด แก้ช้ำใน ขับปัสสาวะ แก้หอบ แก้ไข้ข้ออักเสบ แก้บิด (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

All rights reserved

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
77	ผักบุง	ผักบุงแดง	<ul style="list-style-type: none"> - ดิน ต้มกินเป็นน้ำชา ล้างพิษ ถอนพิษ - ยอดอ่อน นำมาประกอบอาหาร 	<ul style="list-style-type: none"> - ดิน แก้โรคประสาท แก้เบาหวาน บำรุงสายตา แก่ริดสีดวง - แก้ฟกช้ำ ถอนพิษ(วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
78	ผักบุงทะเล	เถาว์ลัยโต้ง	<ul style="list-style-type: none"> - ยอด พอกแผลถอนพิษ แก้ปวด - ถอนพิษสัตว์มีพิษ 	<ul style="list-style-type: none"> - เถา และใบสด แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย และลดการอักเสบ - ปวดแสบปวดร้อนของพิษแมงกะพรุน (สมุนไพรสาธารณสุขสถาน, www.gpo.or.th) - ใบสด เป็นยาพอก ต้มอาบรักษาโรคผิวหนัง แก้ปวดไขข้อบวม - อักเสบมีหนอง - รากสด ขับปัสสาวะ โรคกระเพาะปัสสาวะอักเสบ แก้โรคเท้าช้าง - ปวดฟัน ผดผื่นคัน - ทั้งต้น แก้อาการอักเสบจากพิษแมงกะพรุนไฟ ถอนพิษ - ต้มอาบแก้โรคคันตามผิวหนัง - เมล็ด ป้องกันโรคตะคริว (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ดิน แก้พิษแมงกะพรุน (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)
79	ผักปลังขาว	ผักปลัง	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ตำพอกฝี แก้กกลาก ผื่น คัน - ขับปัสสาวะ - ดอก คั้นเอาน้ำทาแก้โรคเรื้อน - ดิน ต้มกินช่วยระบาย แก้อักเสบ - ดอก ใบ นำไปแกงส้ม 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ แก้กกลาก ขับปัสสาวะ แก้ผื่นคัน ระบายท้อง แก้บิด - ดอก แก้โรคเรื้อน ถอนพิษ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ ขับปัสสาวะ แก้กกลาก แก้ผื่นคัน แก้บิด แก้ฝี - ดอก แก้โรคเรื้อน ดับพิษ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
80	ผักปลาบ	ผักปลาบ	<ul style="list-style-type: none"> - ดัน แก้อีสุกอีเส ช่วยให้อาหารเป็นยาระบาย แก้อาการท้องผูก - ใบ รักษาคนป่วยโรคเบาหวาน โดยต้มกับน้ำอาบลดน้ำตาลในเลือด แก้อาการเบาหวาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ยอดอ่อน จิ้มน้ำพริก - ยอดอ่อนและใบ นึ่งกินกับน้ำพริกหรือใช้ใส่แกงส้ม - ใบ ใช้ต้มน้ำอาบสำหรับรักษาคนที่ป่วยกระเสาะกระแสะเป็นๆ หายๆ ช่วยให้หายป่วย (E-Herbarium (eherb) – ข้อมูลของ ผักปลาบ, www.eherb.hrdi.or.th)
81	ผักเบ็ดน้ำ	ผักเบ็ดน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> - ยอด จิ้มน้ำพริก ถอนพิษสำหรับสัตว์เข้าเครื่องยา 	<ul style="list-style-type: none"> - ดัน ขับปัสสาวะ แก้อาการท้องผูก แก้อาการเป็นเลือด แก้อาการคัน ยับยั้งการเจริญเติบโตเซลล์มะเร็ง (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540) - ดัน แก้อาการอาเจียนเป็นเลือด แก้อาการหัววัด แก้อาการพิษงู (วิทยา บุญวรพัฒน์, ม.ป.ป.)
82	ผักแส้ว	มะลิวัลย์	<ul style="list-style-type: none"> - ดัน เข้าเครื่องยา ทำโขนงลอย 	<ul style="list-style-type: none"> - ยอดอ่อนรับประทาน ปลูกเป็นไม้ประดับ (ผักแส้ว : <i>Jasminum adenophyllum</i> Wall. : BGO Plant , www.qsbg.org)
83	ผักหวานบ้าน	ผักหวานบ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - ยอด ใบอ่อน นำมาประกอบอาหาร - ราก ลดไข้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ราก ลดไข้ แก้อาการปวด - ดันและใบ แก้อาการท้องผูก แก้อาการปวดหัว (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบและต้น รักษาแผลในจมูก - ราก ถอนพิษ แก้อาการคางทูม ระงับความร้อน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
84	ผักหวานป่า	ผักหวานป่า	<ul style="list-style-type: none"> - ยอด ใบอ่อน นำมาประกอบอาหาร - ใบ แก้อาการลมชัก 	<ul style="list-style-type: none"> - ราก ระงับพิษ แก้อาการพิษร้อน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
85	ฝาง	ฝาง	- แก่น บำรุงเลือด แก้ปวดเมื่อย แก้เส้นไข้ทำไม้คานหาบ ทำต้นกระบุง ขอบกระดาษ	- แก่น บำรุงโลหิต แก้อ่อนใน แก้อ่อนร่วง ขับเสมหะ ขับระดูขาว (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - แก่น บำรุงเลือด แก้อ่อนใน แก้อ่อนร่วง แก้เสมหะ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
86	พญาปล้องทอง	ทองระอา	- ใบ ตัน ใช้ถอนพิษงู ป้องกันคุณไสย - เข้าเครื่องยา บำรุงร่างกาย แก้อหิว บำรุงเลือด บำรุงร่างกาย	- เถา ถอนพิษไข้ พายาเบื่อ แก้อ่อนโรด บำรุงกำลัง (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
87	พญารากดำ	ตำตง	- ตัน เป็นไม้มงคล ไว้เคารพบูชา	- ราก แก้เหน็บชา แก้อ่อนทางเดินปัสสาวะ แก้ปวดเมื่อย เจริญอาหาร แก้อ่อนใน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
88	พญาไร้ใบ	เถาว์ลย์ด้วน	- ยาง รักษาหูด ตาปลา ไฟ - ตัน ยาถ่ายพยาธิวิ้ว	- ยาง ใช้กัดหูด รักษาโรคผิวหนัง ยางอันตรายเมื่อเข้าตา - ตัน แก้ปวด แก้กระดูกเดาะ แก้กระเพาะอักเสบ รักษาแผลสด (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ราก บำรุงกำลัง บำรุงตับปอดและหัวใจ - เถา ตับพิษไข้ร้อน เจริญอาหาร ขับน้ำเหลืองเสีย - ยาง ใช้หยอดตา แก้อ่อนแดง ตาฟาง ระวีงอย่าไปใช้ตัน พญาไร้ใบ จะทำให้ตาบอดได้ (เพ็ญญา และคณะ, 2545) - ยาง ใช้กัดหูด แก้ปวดข้อ เข้าตาอาจบอดได้ - ตัน แก้ปวดท้อง แก้กระเพาะอาหารอักเสบ แก้กระดูกเดาะ แก้ปวดบวม (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
89	พญาเสือโคร่ง	พญาเสือโคร่ง	- เถา ต้มหรือดองเป็นยาบำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อย	- ผลรับประทานได้ มีรสเปรี้ยว Prunus cerasoides D.Don - องค์การสวนพฤกษศาสตร์, www.qsbg.org/database)
90	พุงดอ	พังดอ, หนามพุงดอ	- ทั้ง 5 ต้มกินแก้โรคประสาท - ราก เข้าเครื่องยา	- ราก แก้อ่อนใน รักษาทางทวาร แก้ผื่นคัน แก้การอักเสบของฝี (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
91	เพกา	เพกา	- ผลอ่อน รับประทานกับน้ำพริก - ผลแก่ แก้อ่อนใน กระหายน้ำ - เปลือก แก้โรคเรื้อรัง งูสวัด	- เมล็ดแห้ง ระบอบการไอ ระคายคอกจากเสมหะ (สมุนไพรสาธารณสุขฐาน ,www.gpo.or.th) - เปลือกต้น แก้อาการบวม ฟกช้ำ อักเสบ ปวดฝี (สำนักงานข้อมูลสมุนไพร, www.medplant.mahidol.ac.th)
92	เพชรสังฆาต	ต่อกระดูก, ร้อยต่อ	- ยอด กินแก้โรคริดสีดวงทวาร - เถา เข้าเครื่องยา แก้ปวดเมื่อย	- ต้น แก้อ่อนในสตรีประจำเดือนไม่ปกติ ช่วยเจริญอาหาร - ใบยอดอ่อน รักษาโรคลำไส้เกี่ยวกับอาหารไม่ย่อย - เถา แก้อ่อนในสตรีประจำเดือนไม่ปกติ (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - เถา แก้อ่อนในสตรีประจำเดือนไม่ปกติ (นิจิติริ เรื่องรังษี, 2547)

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
				- เถา แก้โรคลักปิดลักเปิด แก้ริดสีดวงทวาร (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
93	แพงพวยน้ำ	พังพวย	- ใบ ห้ามเลือด รักษาแผลสด - ใบและนม ห้ามเลือด - ยอดอ่อน นำมาประกอบอาหาร	- ใบ ดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
94	โพธิ์ทะเล	โพธิ์ทะเล	- ผล ใบ พอกแก้หิด แก้กลากน้ำนม - เปลือก ใช้เป็นยาล้างแผล - รากอ่อน เป็นยาบำรุงกำลัง - ยาง รักษากลากน้ำนม	- ใบ รักษาแผลสด แผลเรื้อรัง (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
95	ไพล	ไพล	- หัว แก้เคล็ดขัดยอก แก้ปวด - หัว เข้าเครื่องยาโรคกระเพาะ บำรุงสัตว์หลังคลอด ขับเลือดขับ น้ำคาวปลาสตรีหลังคลอด ช่วยให้มดลูกเข้าอู่ ลดอาการปวดท้อง แก้ไข้ แก้ปวดเมื่อย - ใบ เข้าเครื่องยาแก้ปวดเมื่อย แก้กษัย บำรุงกำลัง - เข้าเครื่องยา ยาเจริญอาหารสำหรับ สัตว์	- เหง้า รักษาอาการปวดเมื่อย เคล็ดขัดยอก ฟกช้ำ (สมุนไพร สาธารณสุขมูลฐาน, www.gpo.or.th) - เหง้า แก่ท้องขึ้น ท้องอืดเฟ้อ ขับลม แก้บิด ท้องเดิน ขับประจำเดือนสตรี แก้ฟกบวม แก้ผื่นคัน รักษาหิด ใช้ต้มน้ำอาบหลังคลอด - น้ำคั้นจากเหง้า รักษาอาการเคล็ดขัดยอก ฟกบวม แผลง ฟกช้ำ ปวดเมื่อย - หัว ช่วยขับระดู ประจำเดือนสตรี เลือดร้าย แก้ระดูขาว แก้อาเจียน แก้ปวดฟัน - ดอก ขับโลหิตกระจายเลือดเสีย

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
				<ul style="list-style-type: none"> - ดั้น แก้วธาตุพิการ แก้วจระพิการ - ใบ แก้ไข้ ปวดเมื่อย (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ แก้ปวดเมื่อย - เหง้า ยาขับลม ขับประจำเดือนสตรี แก้บิด สมานลำไส้ - เหง้าสด แก้เคล็ดขัดยอก ฟกบวม สมานแผล (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ แก้ปวดเมื่อย - เหง้า ขับระดู แก้เหน็บชา แก้ปวดท้อง ขับลม แก้ท้องเสีย แก้เคล็ดขัดยอก แก้ปวดเมื่อย (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
96	ผักข้าว	ผักข้าว	<ul style="list-style-type: none"> - ดั้น ต้มแก้ไข้ในเส้นเลือด - ใบ แก้ไข้ตัวร้อน แก้พิษ แก้ฝี - ราก ต้มกินน้ำถอนพิษไข้ ขับเสมหะ - เข้าเครื่องยา แก้ปวดฟัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ แก้ไข้ ถอนพิษอักเสบ แก้ปวดหลัง แก้ฝี แก้พิษต่างๆ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ แก้ไข้ตัวร้อน ถอนพิษ แก้ฝี - ราก ถอนพิษไข้ ขับเสมหะ แก้ปวดตามข้อ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
97	ฟ้าทลายโจร	ฟ้าทลายโจร	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ยอดอ่อน ลดไข้ แก้เจ็บคอ ไข้หวัด แก้ปวดท้อง แก้ปวด แก้ไอ ลดน้ำตาลในเลือด เบาหวาน ถอนพิษแมงกะพรุน ถอนพิษงู บำรุงกำลัง ผสมกับอาหาร กุ้งทำให้กุ้งแข็งแรง - เข้าเครื่องยาแก้ปวดเมื่อย บำรุงเลือด บำรุงกำลัง เบาหวาน ลดไขมัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ บรรเทาอาการท้องเสีย ท้องร่วง รักษาฝี แผลพุพอง แก้ไข้ (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน, www.gpo.or.th) - ใบ แก้เจ็บคอ - ทั้งต้นและใบก่อนออกดอก แก้เจ็บคอ ท้องเสีย แก้ไข้ แก้หวัด แก้ปวดอักเสบ แก้บิด เจริญอาหาร ลดความดัน <u>ข้อควรระวัง</u> ไม่ควรรับประทานติดต่อกันนาน ผู้ที่มีโรคหัวใจ ความดันต่ำไม่ควรใช้ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
			ลดความดัน ภูมิแพ้ ไข้หวัด ปวดเมื่อย	- ใบ แก้ก้ออกเสบ เจ็บคอ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
98	มหาพรหม	ท้าวมหาพรหม, กลาย	- แก่น ต้มเป็นน้ำชา - ต้น ทำด้ามจอบ ด้ามขวาน	- เปลือกเนื้อไม้ ใช้เป็นยาระบายของสตรี ยาขับสตรีหลังคลอดบุตร (กลาย สรรพคุณและประโยชน์ของต้นกลาย, www.frynn.com)
99	มะกา	มัดกา, ไม้มะกา	- ใบ เป็นยาระบาย แก้ก้องผูก ลดไข้ยอด อ่อน จิ้มน้ำพริก หรือผัดน้ำมันหอย - เข้าเครื่องยาแก้คัน แก้กษัย แก้โรคริดสีดวงทวาร ลดความอ้วน และยาเจริญอาหารสำหรับสัตว์	- ใบ ขับเสมหะ ยาระบาย - เปลือกต้น แก้กษัย สมานลำไส้ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ ถ่ายพิษไข้ ถ่ายเสมหะ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
100	มะขามป้อม	มะขามป้อม	- ผล แก้ก้ออก	- ผล แก้อไอ ขับเสมหะ (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน, www.gpo.or.th) - น้ำจากผล - แก้ก้องเสีย ขับปัสสาวะ - ผล - แก้อไอ ขับเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด www.rspg.or.th) - ผลแก่ แก้อไอ แก้อเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ ลดไข้ ขับปัสสาวะ บำรุงหัวใจ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
101	มะเดื่อ	มะเดื่อ	- ผลอ่อน ต้มกินน้ำแก้ตาลขโมย	- เปลือกต้น และราก แก้ก้องเสีย ผดผื่นคัน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

All rights reserved

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
102	มะแว้ง	มะแว้ง	<ul style="list-style-type: none"> - ผลอ่อน จิ้มน้ำพริก - ผลสุก แกะเจ็บคอ แกะไอ แกะลม - เข้าเครื่องยา บำรุงเลือด แกะผอมแห้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - ผล ลดอาการไอ ช่วยขับเสมหะ (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน, www.gpo.or.th) - ราก แกะโลหิตออกทางทวารหนัก ทวารเบา แกะไอ แกะขับเสมหะ แกะหืด ขับปัสสาวะ แกะใช้สันนิบาต บำรุงธาตุ กระหายน้ำ แกะวัณโรค - ทั้งต้น ขับเหงื่อ แกะไอ แกะหืด ขับปัสสาวะ - ต้น แกะหญิงท้องขึ้นในขณะมีครรภ์ แกะไอ ขับเสมหะ ขับปัสสาวะ - ใบ บำรุงธาตุ แกะไอ แกะน้ำลายเหนียว - ผลสด แกะไอ ขับเสมหะ ขับปัสสาวะ รักษาโรคเบาหวาน บำรุงดี บำรุงเลือด แกะโลหิตออกทางทวารหนักทวารเบา (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ผลสด แกะเจ็บคอ ขับเสมหะ แกะไอ - ใบ และราก บำรุงธาตุ รักษาวัณโรค แกะไอ (นิจอศิริ เรื่องรังษี, 2547)
103	ม้ากระทืบโรง	ม้ากระทืบโรง	<ul style="list-style-type: none"> - เถา เข้าเครื่องยา บำรุงกำลัง 	<ul style="list-style-type: none"> - เถา บำรุงกำลัง บำรุงโลหิต แกะปวดเมื่อย แกะปวดฟัน บำรุงธาตุ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

All rights reserved

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
104	โมกมัน	โมกมัน	- เปลือก ดอก ยาระบาย ช่วยเจริญอาหาร แก้โรคไต แก้ท้องผูก	- ใบ ขับเหงื่อ - ดอก เป็นยาระบาย - ผล แก้โรครำมะนาด - เปลือก แก้โรคคุดทะราด - กระจับ บำรุงถุงน้ำดี - แก่น ขับโลหิตเสีย - ราก ขับลม (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - เปลือกต้น บำรุงธาตุ แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย - ดอก ยาระบาย (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - เปลือกต้น บำรุงธาตุ แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย โรคไต เจริญอาหาร (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
105	โมกราชินี	โมกราชินี	- ใบ เข้าเครื่องยาเบาหวาน	- ปลูกเป็นไม้ประดับและไม้มงคล (โมกราชินี_Wrightia sirikitiae - กรมป่าไม้, www.forest.go.th)
106	ไมยราบ	ไมยราบ	- ทั้ง 5 แก่เบาหวาน โรคนี้ โรคสะกิดเงิน ลมพิษ	- ใบ แก้ปวดบวม แผลฝีหนอง บำรุงร่างกาย ขับนิ่ว (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
107	ยอบ้าน	ยอ	<ul style="list-style-type: none"> - ผลและใบ ลดน้ำตาลในเลือด - ใบ นำมาประกอบอาหาร - ลูก แก้วโรคเบาหวาน - เข้าเครื่องยาแก้ปวดฟัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผล ใช้บรรเทาอาการคลื่นไส้ อาเจียน (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน, www.gpo.or.th) - ใบ บำรุงสายตา หัวใจ คั้นน้ำทาแก้อาการคัน คันผิวหนัง คันตามร่างกาย - ราก ยาระบาย แก้อาการท้องผูก ใช้สกัดสีออกมา เป็นสีย้อมผ้าได้ - ผล ยาขับลม บำรุงธาตุ เจริญอาหาร ขับลมในลำไส้ - กระจายอาหาร แก้อาการท้องอืดเป็นลม ขับเลือดลม - ขับโลหิตประจำเดือน - ผลดิบ แก้อาการอาเจียนของหญิงมีครรภ์ (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ผล ขับเลือดลม ขับลมในลำไส้ ขับน้ำคาวปลา แก้อาการคัน - ใบ แก้อาการคัน ประคบแก้ปวดบวม แก้อักเสบ แก้ไข้ บำรุงธาตุ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ แก้ปวดบวมอักเสบ แก้ไข้ บำรุงธาตุ - ลูก ขับเลือดลม ขับลม (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
108	ยอป่า	ยอป่า	<ul style="list-style-type: none"> - ราก แก้วโรคเบาหวาน - แก่น บำรุงเลือด บำรุงกำลัง แก้วโรคเบาหวาน - เข้าเครื่องยา เป็นอาหารสัตว์ 	<ul style="list-style-type: none"> - แก่น ขับเลือด ขับน้ำคาวปลา แก้อาการคัน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
109	ย่านาง	เถาว์ลัยนาง, เถาว์ลัยเขียว	- ใบ แก้วร้อนใน แก้ปวดเมื่อย ยาระบาย ช่วยขับถ่าย ทำอาหาร - เข้าเครื่องยา บำรุงเลือด บำรุงกำลัง	- รากแห้ง แก้ไข้ทุกชนิด (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ ถอนพิษ แก้ปวดหัวตัวร้อน อีสุกอีใส หัด (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)
110	รัก	รัก	- ยาง แก้ส้นเท้าแตก	- ยาง ยาถ่าย ขับพยาธิ แก้กกลากเกลื้อน แก้ปวดฟัน (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)
111	รางจืดดอกขาว	จางจืด	- ทั้ง 5 ล้างพิษ แก้คัน แก้ผื่นแดง แก้ลมพิษ	- รากและเถา แก้วร้อนใน กระจายน้ำ - ใบและราก ยาถอนพิษไข้ น้ำร้อนลวก ไฟไหม้ ทำลายพิษ ยาฆ่าแมลง (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - เถา แก้พิษ แก้ไข้ ร้อนใน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
112	ฤาษีผสมเสร็จ	ฤาษีผสมเสร็จ	- เถา แก้วโรคอัมพฤกษ์ คอตีบ บำรุงกำลัง โรคไต เหน็บชา ปวดเอว ปวดหลัง เบาหวาน หอบ หืด ช่วยขยายหลอดเลือด - ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา แก้วโรคมะเร็ง แก้ปวด เมื่อย - เข้าเครื่องยา โรคเบาหวาน ลดไขมัน ลดความดัน บำรุงเลือด บำรุงร่างกาย แก้ไข้หวัด	-

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
113	เล็บเหยี่ยว	หนามเหยี่ยว, เล็บเหยี่ยว	- ผลสุก กินสด - ทั้ง 5 เป็นยาตัดราก เข้าเครื่องยา	- ราก เปลือกต้น รสจืดฝาดเล็กน้อย ต้มดื่มเป็นยาขับระดูขาว ขับปัสสาวะ แก้มดลูกพิการ แก้ฝีในมดลูก และแก้โรคเบาหวาน - ผล รสเปรี้ยวหวาน ฝาดเย็น แก้เสมหะ แก้ไอ ทำให้ชุ่มคอ ผลสุกรับประทานได้ มีรสเปรี้ยวอมหวาน เป็นยาระบาย (เล็บเหยี่ยว - ฐานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ ม.อุบล, www.phargarden.com)
114	ว่านขันหมาก	ตับเต่า, กล้วยเต่า, ตับเต่าป่า	- ต้น เป็นอาหารสัตว์ - บำรุงกำลัง คลายเส้น รักษาโรคมะเร็ง - เมล็ด แก้โรคปอด ริดสีดวง โรคตับ	- ผลสุก รับประทานได้ ยาอายุวัฒนะ ป้องกันยับยั้งเซลล์เนื้อร้าย ช่วยต้านอนุมูลอิสระ เนื่องจาก เบาหวาน ความดัน ภูมิแพ้ หอบ หืด โรคกระเพาะอาหาร ปวดตามร่างกาย ดูแลระบบปอด ไต ตับ (สมุนไพรไทย-ว่านขันหมาก www.maroom-kamin.com)
115	ว่านคางคก	ว่านคางคก	- ผลแก่ ชงน้ำดื่ม - ยาง เอาไปสกัดยันต์	- หัว แก้โรคเรื้อน โรคผิวหนัง กลากเกลื้อน เป็นผื่นคัน (ว่านคางคก, www.natres.skc.rmuti.ac.th)
116	ว่านมहाกาพ	ว่านมहाกาพ	- ใบ พอกโรครีม โรคมะเร็ง แก้แพ้ ฝี หนอง น้ำร้อนลวก ผื่น คัน แก้ปวด รักษาแผลเรื้อรัง ข่าเชื้อไวรัส - ทั้ง 5 พอกฝี แก้ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก	- ใบและหัว รักษาฝี แผลพุพอง (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน, www.gpo.or.th) - หัว รับประทานแก้พิษอักเสบ ดับพิษกาฬ พิษร้อน แก้ไข้พิษ แก้เรื้อม (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบสด ขับระดู ตำพอกฝี หรือหัวละมะลอก ทุบสับ เริ่ม ทำให้เย็น ถอนพิษ แก้ปวดแสบปวดร้อน (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
				- ใบ พอกฝี ถอนพิษ แก้ปวดแสบปวดร้อน (นิจศิริ เรืองรังษี, 2547)
117	ว่านแร้งคอคำ	แร้งคอคำ, ว่านเหนียว	- หัว บำรุงกำลัง - ยาง เอาไปสั๊กยันต์	- หัว แก้ปวดข้อ ริดสีดวงทวาร แก้ฝี แก้เคล็ดขัดยอก (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
118	ว่านอรหันต์แปดทิศ	เสนห์จันทร์หลง, ว่านเมตตา	- ดอก ทำเครื่องรางของขลัง - ต้น หัว บำรุงกำลัง	- หัวว่าน เป็นสิผึ้งทาปาก หรือทำน้ำมันว่าน อาบในการเข้าพิธี ทำให้เกิดเสน่ห์ (มหัศจรรย์แห่งสมุนไพรไทย: ว่านอรหันต์แปด ทิศ ,www.thaiherb-tip108.blogspot.com)
119	สบู่เลือด	สบู่เลือด	- หัว ต้มรักษาโรคความดัน เบาหวาน ทำยาลูกกลอน ปวดหัว - หัว ดอกเหล้า เป็นยาบำรุงกำลัง - เข้าเครื่องยา ทำมวลสาร - เข้าเครื่องยาบำรุงกำลัง	- ต้น กระจายลมที่แน่นในอก - ใบ บำรุงธาตุไฟ ไล่บาดแผลสดและเรื้อรัง - ดอก ฆ่าเชื้อโรคเรื้อน ทำให้อูจจาระละเอียด - เถา ขับโลหิตระดู ขับพยาธิในลำไส้ - หัว ก้าน แก้เสมหะเบื่อบน ทำให้เกิดกำลัง บำรุงกำหนด - ราก บำรุงเส้นประสาท (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
120	ส้มป่อย	ส้มป่อย	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ แกงส้ม เป็นยาระบาย ขับเลือดในสตรี - บำรุงกำลัง ทำลูกประคบสำหรับสตรีหลังคลอด - ผล ทำเครื่องรางของขลัง - ยอดอ่อน จิ้มหน้าพริก - เข้าเครื่องยาแก้โรคไข้มาลาเรีย บำรุงเลือด - ช่วยให้มีดลูกเข้าอู่ - ใบ เข้าเครื่องยาแก้ปวดเมื่อย แก้เลือดเสีย 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ แก้โรคตา ยาถ่ายเสมหะ แก้บิด ฟอกล้างโลหิตระดู ห่อผ้าประคบเส้นให้เส้นอ่อน - ผล แก่น้ำลายเหนียว - ราก แก้ไข้ - ฟัก แก้ไอ ขับเสมหะ เป็นยาถ่ายทำให้อาเจียน แก้ไข้จับสัน - ปิดแผลโรคผิวหนัง (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ ขับเสมหะ ขับระดูขาว แก้บิด ประคบให้เส้นเอ็นอ่อน (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ ขับเสมหะ แก้บิด ฟอกเลือด ประคบเส้นเอ็นอ่อน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
121	สลัดได	สะละได	<ul style="list-style-type: none"> - ลำต้น เป็นยาระบายหรือยาถ่ายพยาธิ ทั้งคนและสัตว์ เข้าเครื่องยา - ยาง แก้หูด <p>ข้อควรระวัง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ยางเป็นพิษ ระวังอย่าให้ถูกตาจะทำให้ตาบอด 	<ul style="list-style-type: none"> - ยาง แก้กัตุหูด ถ้านำมาทิ้งให้สุกแล้วตากแห้งเป็นยาถ่ายอย่างแรง ทำให้ตาบอดได้ ควรฆ่าฤทธิ์โดยการย่างไฟ แก้วบวมน้ำ อัมพฤกษ์ ขับปัสสาวะ แก้ปวดหลัง (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ต้น ยาถ่ายพยาธิในท้อง - ยาง ทากัตุหูด (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
122	สวาด	สวาด	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ต้มแก้โรคไต แก้เลือดเสีย - เมล็ด ทำเครื่องรางของขลัง เข้าเครื่องยา - แก่น้ำเหลืองไม่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบ ผายลม แก้อุจจาระแข็งแน่น - ลูก แก้กษัย (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
123	สอึก	อีเหนียว, จิงโจ้	- ใบ ดูดหนอง พอกฝี - ราก แก้วสอึก ชักหลังแอ่น	-
124	สะแก	สะแกนา, สะแกโทน	- ยอด แก้วทองเสี้ย - ผล เป็นยาถ่ายพยาธิ - ยาง ใช้แทนยาสีฟัน - ใบแห้ง ใช้ฆวนยาสูบ - ลำต้น ทำเสาบ้าน - ทิ้ง 5 เข้าเครื่องยา - เข้าเครื่องยาแก้คัน	- ใบ รักษาแผลสด แก้ปวดเมื่อย แก้ไข้ - เมล็ด ยาถ่ายพยาธิไส้เดือน แก้วชาง ตาลขโมย แก้วมะเร็ง (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)
125	สะแกวัลย์	สะแกวัลย์	- ยอด แก้วปวดท้อง	-
126	สะเดา	สะเดา	- ก้าน ใบ รักษาไข้ป่า - เปลือก เข้าเครื่องยา ลดเบาหวาน - ดอก ยอด นำมาประกอบอาหาร - ก้าน เข้าเครื่องยาแก้ไข้ - ลำต้น เข้าเครื่องยาโรคเบาหวาน	- ยอดและดอก ช่วยเจริญอาหาร (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน ,www.gpo.or.th) - ดอก ยอดอ่อน แก้วพิษโลหิต กำเดา แก้วริดสีดวงในลำคอ บำรุงธาตุ ขับลม ใช้เป็นอาหารผัก - เปลือกต้น แก้วไข้ เจริญอาหาร แก้วทองเดิน บิดมูกเลือด - ก้านใบ แก้วไข้ แก้วไข้มาลาเรีย - แก่น แก้วอาเจียน ขับเสมหะ - ราก แก้วโรคผิวหนัง แก้วเสมหะ ซึ่งเกาะแน่นอยู่ในทรวงอก - ใบ ผล เป็นยาฆ่าแมลง บำรุงธาตุ - ผล มีสารรสขม ยาถ่ายพยาธิ และยาระบาย แก้วโรคหัวใจ

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
				<ul style="list-style-type: none"> - เปลือกราก เป็นยาฝาดสมาน แก้ไข้ ทำให้อาเจียน แก้โรคผิวหนัง - น้ำมันจากเมล็ด รักษาโรคผิวหนัง และยาฆ่าแมลง (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ พอกฝี แก้ท้องร่วง แก้กษัย - แก่น แก้ก้อนไส้อาเจียน แก้ไขตัวร้อน ไขจับสัน บำรุงไพธาตุ บำรุงโลหิต - ดอก แก้กิดสีดวงในลำคอ บำรุงธาตุ แก้พิษโลหิตกำเดา (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ดอก แก้กิดสีดวงทวาร - ก้าน แก้ไข บำรุงน้ำดี แก้อ่อนใน กระหายน้ำ แก้ไข้ป่า (วุฒิ วุฒิ ธรรมเวช, 2540)
127	สะเดาดิน	สะเดาดิน	<ul style="list-style-type: none"> - ยอด กินสด หรือนำมาประกอบอาหาร แก้โรคเบาหวาน - ลำต้น หรือใบ แก้ก้อนไสย เข้าเครื่องยา แก้คัน - เข้าเครื่องยาแก้ปวดเมื่อย แก้เส้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ทั้งต้น บำรุงน้ำดี แก้ไข แก้อ่อนใน แก้หวัด แก้ไอ แก้ฟกช้ำบวม แก้ไข แก้อ่อนในกระหายน้ำ บำรุงน้ำดี ยาสมุนไพรหอมเด็ก ปวดศีรษะ แก้หวัด แก้ไอ ยาระบาย บำรุงธาตุ แก้คัน แก้โรคผิวหนัง หรือยาฆ่าเชื้อ (มหัศจรรย์แห่งสมุนไพรไทย: สะเดาดิน (ผักขวง) www.thaiherb-tip108.blogspot.com)

All rights reserved

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
128	สันตะวา	สันตะวา	- ยอด นำมาแกงส้ม	- ใบอ่อน ดอก รับประทานเป็นผักสดแกงส้มกับน้ำพริก ลาบ ก้อย (สันตะวาใบพาย, www.area-based.lpru.ac.th)
129	สามสิบ	สามสิบ	- ยอด จิมน้ำพริก - ผลอ่อน นำมาแกง - ราก ทำยา	- ราก มีฤทธิ์ขับปัสสาวะ หล่อลื่น และกระตุ้น บำรุงตับปอด (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ผล ปรงเป็นยาแก้พิษไข้ เชื้องซึม แก้พิษไข้กลับ - ราก แก้ฟาร้อนในกระหายน้ำ แก้ปวดเมื่อย แก้พิษแมลงป่องกัดต่อย แก้ปวดฝี ถินพาผี พิษปวดแสบปวดร้อน บำรุงตับ ปอด บำรุงกำลัง - ทั้งต้นและราก แก้กตเลือด โรคคอกพอก (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ราก บำรุงตับปอด บำรุงกำลัง แก้กษัย (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
130	สำเนียงป่า	ลำเลียงป่า, สำเรียงป่า สำเรียง	- ราก แก้กษัยเด็ก แก้กตลขโมย - เข้าเครื่องยา แก้ไข้ เป็นยาตัดราก - ใบ เอาไปต่อนกเขา หรือห่อกรงนกเขา	-
131	สำโรง	สำโรง	- ผักแก่ แก้อ่อนใน - เปลือก เข้าเครื่องยาแก้ไข้ทุบระดู	- เปลือกต้น แก้กการบวมหน้า โรคปวดข้อ ยาระบาย ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ผัก สมานแผลกระเพาะอาหารและลำไส้ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

All rights reserved

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
132	เสลดพังพอนตัวเมีย	เสลดพังพอนตัวเมีย	- ใบ ราก ใช้ถอนพิษ แก้แพ้ แก้คัน - ทั้ง 5 แก่โรครีม ปวดหัว ตัวร้อน - เข้าเครื่องยาถอนพิษงูหรือถอนพิษไก่อชน ที่ถูก ยาเบื่อ ถอนพิษแมลงสัตว์กัดต่อย บำรุง เลือด บำรุงกำลัง	- ใบ รักษาโรครีม งูสวัด (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน, www.gpo.or.th) - ทั้ง 5 ใช้ถอนพิษ โดยเฉพาะพิษแมลงสัตว์กัดต่อย ตะขาบ แมลงป่อง รักษาอาการอักเสบ งูสวัด ลมพิษ แผลน้ำร้อนลวก - ใบ นำมาสกัดทำทิงเจอร์และกรีเซอร์ลิน รักษาแผลผิวหนังดับ พิษร้อน แก้แผลน้ำร้อนลวก - ราก ยาขับปัสสาวะ ขับประจำเดือน แก้ปวดเมื่อยบั้นเอว (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ราก ฝนทาแก้พิษงู ตะขาบ แมงป่อง (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
133	เสื่อหมอบ	สาบเสื่อ	- ใบ ปิดแผลห้ามเลือด แก้ริดสีดวง แก้ท้องอืด ท้องขึ้น	- ใบอ่อน ขยี้ผสมแผลห้ามเลือด (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ใบ รักษาแผลสด ห้ามเลือด (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
134	แสลงพัน	ปอแกลงพันธุ์	- เถา ทำเชือก ทำปอ ต้มเป็นยา แก้ท้องร่วง แก้กระหายน้ำ	- เถา ขับเลือด บำรุงเลือด แก้ น้ำเหลืองเสีย ผื่นคันตามผิวหนัง (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
135	โสน	โสน	- ดอก ใช้ปรุงอาหาร - ใบ พอกแก้ฝี	- ดอก สมานลำไส้ รับประทานเป็นผัก - ใบ แก้ปวดฝี ถอนพิษ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ดอก สมานลำไส้ - ใบ แก้ฝี ถอนพิษ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
136	โสมไทย	บันเป็ง	- ยอดอ่อน นำมาจิ้มน้ำพริก ผัดน้ำมันหอย แกง ส้ม - หัว เป็นยาอายุวัฒนะ บำรุงข้อ	- หัว บำรุงร่างกาย บำรุงกำลัง (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
137	หอกนารายณ์	พัตนางซี	- ทั้งต้น แก้โรคมะเร็ง แก้กระหายน้ำ	- ใบ เป็นยาต้ม ยาระบาย - เหง้า ใช้ทาภายนอก เหง้ามีรสขมเย็นจัด มีพิษ โรคคางทูม
138	หญ้าคา	หญ้าคา	- ราก ลดไขมันในเส้นเลือด เป็นยาอายุวัฒนะ - ราก เข้าเครื่องยา รักษาโรคมะเร็ง โรคซางในเด็ก - เข้าเครื่องยาแก้โรคตาขโมย	- ราก ขับปัสสาวะ (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน, www.gpo.or.th) - ราก ขับปัสสาวะ ขับระดูขาว แก้อ่อนในแก้ตีชาน บำรุงไต แก้ความดันโลหิตสูง แก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ แก้หนองใน (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ราก ขับปัสสาวะ บำรุงไต ขับระดูขาว แก้อ่อนใน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
139	หญ้าดอกขาว	หมอน้อย, หญ้า หมอน้อย	- ทั้ง 5 ใช้อุดบุหรี เข้าเครื่องยา โรคเกาต์	- ทั้ง 5 แก้ฟกช้ำ แก้เหน็บชา แก้หลอดลมอักเสบ ยาลดอาการ อยากบุหรี - ดัน ราก แก้เบาหวาน ปวดข้อ ปวดเข่า (หญ้าดอกขาว หมอช้าง กาย ทางสบายเลิกบุหรี , www.health.kapook.com)
140	หญ้าดอกลำโพง	ต้นลำโพง	- ใบ แก้พิษสุนัขบ้า เป็นยาตัดราก	-
141	หญ้าแฝก	หญ้าแฝก	- ราก เป็นยาบำรุงหัวใจ	- ราก แก้โรคประสาท บำรุงโลหิต ลดไข้ แก้ไข้ - ราก หัว แก้ไข้หวัด แก้อาการปวดท้อง แก้ท้องร่วง ท้องเดิน ขับลมในลำไส้ แก้อาการท้องอืด จุกเสียด (หญ้าแฝก สรรพคุณและประโยชน์ของหญ้าแฝกหอม 20 ชื่อ, www.frynn.com)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
142	หญ้าพินูขาว	พินูขาว	- ราก แก้วระดูขาว - ยอด ใบ แก้วโรคริม แก้วโรคงูสวัด แก้วพิษไข้ ดูดฝี แก้วปวดเมื่อย ปวดข้อ - เข้าเครื่องยา บำรุงเลือด บำรุงกำลัง แก้วปวดท้องในเด็ก	- ราก แก้วปัสสาวะพิการ - ทั้งต้น ช่วยย่อยอาหาร แก้วพิษฝี บำรุงกระดูก แก้วจับสัน แก้วปวดเอว แก้วตกขาว (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
143	หญ้าแพรง	หญ้าแพรง	- ราก ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา	- ราก แก้วโรคลมหลงเรื้อรัง แก้วนิ้วในกระเพาะปัสสาวะ - ต้น แก้วพ้ออักเสบ ปวด บวม แก้วไข้พิษ แก้วร้อนใน โรคนาหวาน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
144	หญ้าลูกใต้ใบ	ใต้ใบ	- ทั้ง 5 แก้ว ขับปัสสาวะ ขับระดู ลดความดันโลหิต - ยอดและต้น แก้วปวดหัว ปวดเมื่อย แก้ว ไข้ มาลาเรีย - เข้าเครื่องยา แก้ว ขับระดู ภูมิแพ้ ไข้หวัด ปวดเมื่อย	- ต้น แก้ว ไล่ความร้อน ขับปัสสาวะ (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบอ่อน แก้ว ไอสำหรับเด็ก - ทั้งต้น แก้ว ไข้ทุกชนิด ดับพิษร้อน แก้ว ขับเบา รักษาโรคผิวหนัง ปวดท้อง บิด ขับระดูขาว ขับปัสสาวะ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - ต้น แก้ว แก้ว ริดสีดวง แก้ว ไอ ขับระดูขาว ขับปัสสาวะ ลดความดันเลือด (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
145	หญ้าหนวดปลาชุก	หญ้าหนวดปลาชุก	- ทั้ง 5 เข้าเครื่องยา	- ทั้งต้น แก้ว หืด แก้ว ไอ แก้ว โลหิต แก้ว ไข้ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
146	หญ้าหัวโต	หญ้าเหนียว	- ทั้ง 5 แก้ว อีสุกีส แก้ว คั้น	- ทั้งต้น แก้ว เส้นเลือดอุดตัน บำรุงโลหิต ลดความดันโลหิต ลดไขมัน ในเลือด ลดระดับน้ำตาล บำรุงกำลัง - ต้นหรือใบสด พอกแผล - ทั้งต้น แก้ว โรคนิ้วหนัง กลากเกลื้อน แก้ว ป่วยประสาทผิวหนังอักเสบ

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
				(อีเหนียว สรรพคุณและประโยชน์ของต้นอีเหนียว 20 ข้อ Frynn,www.frynn.com)
147	หญ้าแห้วหมูเล็ก	หญ้าแห้วหมูเล็ก	<ul style="list-style-type: none"> - หวี เข้าเครื่องยา ช่วยขับเลือด ขับน้ำคาวปลา - เข้าเครื่องยาแก้ไข้ आयुर्विषนः ชะลอความชรา - ทั้ง 5 เข้าเครื่องยาบำรุงธาตุทั้ง 4 	<ul style="list-style-type: none"> - หวี แก้อาการท้องอืด เพื่อ แน่นจุกเสียด (สมุนไพรสาธารณสุขมูลฐาน ,www.gpo.or.th) - หวี ขับปัสสาวะ ขับลม บำรุงธาตุ ขับระดู ขับเหงื่อ แก้บิด แก้ท้องเสีย ช่วยย่อย ลดไข้ แก้กระหายน้ำ แก้ตับอักเสบ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547) - หวี บำรุงธาตุ ขับลมในลำไส้ แก้ปวดท้อง ท้องขึ้น บำรุงกำลัง ขับลม आयुर्विषนः (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
148	หนอนตายหยาก	หนอนตายหยาก	<ul style="list-style-type: none"> - หวี เข้าเครื่องยาโรคมะเร็ง ถอนพิษงูแมลงสัตว์กัดต่อย 	<ul style="list-style-type: none"> - หวี - รักษาโรคผิวหนัง - รากแห้ง ยาแก้ไข้ ขับเสมหะ รักษาวัณโรค โรคผิวหนัง ยาขับปัสสาวะ - รากสด แก้ปวดฟัน หืด เหา (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ราก แก้ไข้เหลืองเสียด แก้โรคผิวหนัง ผื่นคัน ฆ่าเชื้อพยาธิภายใน มะเร็งตับ (นิจศิริ เรื่องรังษี, 2547)
149	หนามหัน	หนามหัน, หนามกระจาย ก้างปลา	<ul style="list-style-type: none"> - ยอด จิ้มน้ำพริก - ราก เข้าเครื่องยา แก้ไข้ที่ระดู 	<ul style="list-style-type: none"> - ราก แก้ไข้ที่ระดู (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
150	หนุ่ฆานประสานกาย	หนุ่ฆานประสานกาย	- ใบ แก้วโรดริม รักษาโรคนุ่ฆวด แผลไฟไหม้	- ใบ โรดริม แพ้อากาศ ขับเสมหะ โรดริมลดลมอ๊กเสบ รักษาวัณโรดปอด แก้วไอ แก้วอาเจียนเป็นเลือด พอกแผล ห้ามเลือด (สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด, www.rspg.or.th) - ใบ แก้วไอ แก้วเจ็บคอ คออ๊กเสบ แก้วปอด ห้ามเลือด (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
151	หมั่น	ไอ้โกหก,ตันโกหก	- เปลือก ทำเชือก กินกับหมาก ย้อมผ้า - ผล กินแทนหมาก - ใบ ใช้ฆนวนสูบแก้วริดสีดวงจุมก	- รากผสมรากตีวชน ต้มน้ำดื่ม แก้วเจ็บหน้าอก ใบเป็นอาหาร - เปลือก ทำปอ ใช้ทำหมั่นตอกยาแนวเรือ - ฆล็ด มีความเหนียวใช้ทำกาว (ตันหมั่น - BIOGANG,www.biogang.net)
152	หมามุ่ย	หมามุ่ย	- เมล็ด แก้วปวดข้อ เป็นยาบำรุงกำลัง เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ	- ใบ พอกแผล (นิจศิริและพยอม,2534)
153	หวายฆม	หวายฆม	- ยอด ลูก ต้มจิมน้ำพริก - หัว ฆ่าเครื่องยา แก้วร้อนใน แก้วไอ	- หัว แก้วไอ บำรุงน้ำดี แก้วร้อนในกระหายน้ำ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
154	หูลาซอน	สันปลาซอน	- ทั้ง 5 แก้วเจ็บคอ - ยอด ใบ จิมน้ำพริก	- ใบ คั้นฆยอดแก้วเจ็บตา แก้วเจ็บหู - ต้น ขับเสมหะ แก้วหืด ห้ามเลือด แก้วเจ็บคอ แก้วบีด แก้วตาแดง (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
155	อีเหม็น	อีเหม็น	- ผิว พอกผิ - เปลือก พอกผิ - ใบ ใช้ห่อขนม	- ราก แก้วปวดกล้ามเนื้อ - เปลือก แก้วบีด แก้วคัน - ต้น แก้วพิษแมลงกัดต้อย แก้วปวด แก้วอ๊กเสบและเป็นยาห้ามเลือด - ใบ แก้วอาการระคายเคอของผิวหนัง (อีเหม็น ข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ BEDO,www.bedo.or.th)

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญากับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
156	อูดพิต	อูดพิต	- ดอก เอามาแกง - เข้าเครื่องยา แก่เถาดาน ขับลม ช่วยล้างลำไส้ แก่ท้องผูก	- หัว รักษาผ้า แผลหนอง - ราก แก่โรคริดสีดวงทวาร แก่พิษงู แก่ปวดท้อง (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
157	ฮ่อสะพายควาย	ฮ่อสะพายควาย	- เถา เป็นยาบำรุงกำลัง คลายเส้น แก่เมาเหล้า บำรุงกำลัง คลายเส้น	- เถา บำรุงกำลัง บำรุงข้อ (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
158		กระตูกไก่ขาว เปลือกบาง	- ใบ ใช้ฆมนยาสูบ ตำพอกถอนพิษงู - ต้น บดเป็นยาแก้ลมบ้าหมู ใช้ทำพิน ผ่าถ่าน - เปลือก ดองเหล้าเป็นยาบำรุงกำลัง	- ใบ แก่พิษงู พิษแมลงสัตว์กัดต่อย ขับพิษภายใน (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
159		กำลังข้างสาร	- เถา นำไปต้มหรือดองเหล้า บำรุงกำลัง แก้โรคน้ำขี้ เข้าเครื่องยาแก้มะเร็ง บำรุงร่างกาย แก่หวัด	- เนื้อไม้ แก้ไข้ แก่ร้อนใน แก้ปวดเมื่อยเส้นเอ็น (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
160		กำลังวัวเถลิง	- เถา นำไปต้มหรือดองเหล้า บำรุงเลือด บำรุงกำลัง แก้โรคน้ำขี้ เข้าเครื่องยาแก้มะเร็ง บำรุงกำลัง	- เนื้อ ราก บำรุงโลหิต บำรุงเส้นเอ็น แก้ปวดเมื่อย บำรุงกำลัง ยาอายุวัฒนะ บำรุงกระดูก (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2540)
161		พญารากเดียว	- ราก ถอนพิษงู แก้ริบ แก้ผดผื่น แก้คัน ผดร้อน แก้ผ้า แก้แมลงสัตว์กัดต่อย ถอนพิษ ไข้มาลาเรีย - เข้าเครื่องยาแก้โรคเบาหวาน ลดไขมัน ลดความดัน บำรุงเลือด บำรุงกำลัง	-

ภาคผนวก ข การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญา กับเอกสารทางวิชาการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อที่ชาวบ้านเรียก	การนำไปใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญา	สรรพคุณ
162		พญานาคราช	- หัว หรือ ราก ดองเหล้า เป็นยา บำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อย ปวดเอว	- เหน้านำมาตากแดด แก่พิษงู ตะขาบ แมงป่อง (สำนักงานหอ พรรณไม้กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า, www.dnp.go.th)
163		ทลายเขา	- ใบ บำรุงสายตา บำรุงหัวใจ ห้ามเลือด และเป็นอาหารสัตว์	-

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ภาคผนวก ค
ตำรับยาพื้นบ้าน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

โรคทางเดินปัสสาวะ และระบบสืบพันธุ์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

โรคทางเดินหายใจ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

โรคทางเดินอาหาร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

โรคประสาทและกล้ามเนื้อ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

โรคผิวหนัง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

โรคไหลเวียนของเลือด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

อาการไข้และอาการปวด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

โรคอื่นๆ โรคติดเชื้อ หรือพิษจากเชื้อ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคนิ้ว
ส่วนประกอบ	: รากมะเฟือง หนวดแมวเขา ธรณีสาร
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างมาตากแดดให้แห้งแล้วนำมาต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคนิ้ว อัมพฤกษ์ โรคความดัน โรคหัวใจ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณพริ้มเพรา จุ้ยชื่น

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ระดูขาว
ส่วนประกอบ	: ต้นกับรากหญ้าพังกูขาว (พังกูขาว)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำต้นกับรากหญ้าพังกูขาว นำมาต้มแล้วต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: ช่วยขับระดูขาว แก้ปวดข้อ ปวดเมื่อย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาขับปัสสาวะ
ส่วนประกอบ	: ลำต้นและใบขลุ่ย (ต้นยาขลุ่ย)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำลำต้นและใบขลุ่ยมาตากให้แห้งหรือนำมาคั่ว แล้วนำมาต้มและชงดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: ช่วยขับปัสสาวะ แก้ปวดหลัง เบาหวาน ล้างไต ปวดเอว ฆ่าเชื้อไวรัส แก้กลม วิงเวียน ความดัน โรคภูมิแพ้
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณประจวบ บุญเกิด คุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ และคุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาพระอิศวร (ตำรับแก้โรคไต)
ส่วนประกอบ	: เนื้อลูกจันทน์ 2 ตำลึง มหาหิงส์ 2 ตำลึง การบูร 2 ตำลึง ยาตำ 2 ตำลึง พริกไทย 8 ตำลึง น้ำผึ้ง น้ำมะกรูด
วิธีทำและวิธีใช้	: บดส่วนผสมทุกอย่างรวมกันใส่น้ำผึ้ง และน้ำมะกรูดลงไป แล้วนำไป ปั้นเป็นลูกกลอน ตากแดด 7 วัน 7 คืน โดยเฉพาะการตากน้ำค้าง ช่วงฤดูหนาว จะทำให้ได้ผลดี 2 เท่า
สรรพคุณ	: แก้โรคไต
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. ก่อนทำยาให้ตั้งจิตอธิษฐานบอกพระอิศวร 2. ท่องบทชินบัญชรบทยาวพร้อมคำแปลก่อนลงมือปรุงยาพระอิศวร
เจ้าของตำรับ	: นายขจร เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคไต
ส่วนประกอบ	: ใบสวาด
วิธีทำและวิธีใช้	: ล้างใบสวาดให้สะอาด นำไปต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคไต เลือดเสีย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาฟอกไต
ส่วนประกอบ	: หนวดแมวเขา (ทั้ง 5)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำหนวดแมวเขาทั้งต้นล้างให้สะอาด นำไปต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: ช่วยฟอกไต
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรภัทร์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคไต
ส่วนประกอบ	: ลูกชี่กาแดง 3 ลูก บอระเพ็ด 7 องคุลี (ครึ่งคืบ) ตาลเสี้ยน 4 บาท เจตตระมูลเพลิง 2 บาท มะกรูด 3 ลูก (ผ่า 4 เอา 3)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำทุกอย่างมาต้มรวมกันกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคไต
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตานุญเอื้อง อาธิปัญญา

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดประจำเดือน
ส่วนประกอบ	: จุกมะพร้าว จุกหอมแดง จุกกระเทียม
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างมาต้มน้ำดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้อาการปวดประจำเดือน
ข้อจำกัดในการใช้	: ต้องกล่าวคำว่า อิมังสัจจะวาจิง 3 รอบ ก่อนนำยามาต้ม
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

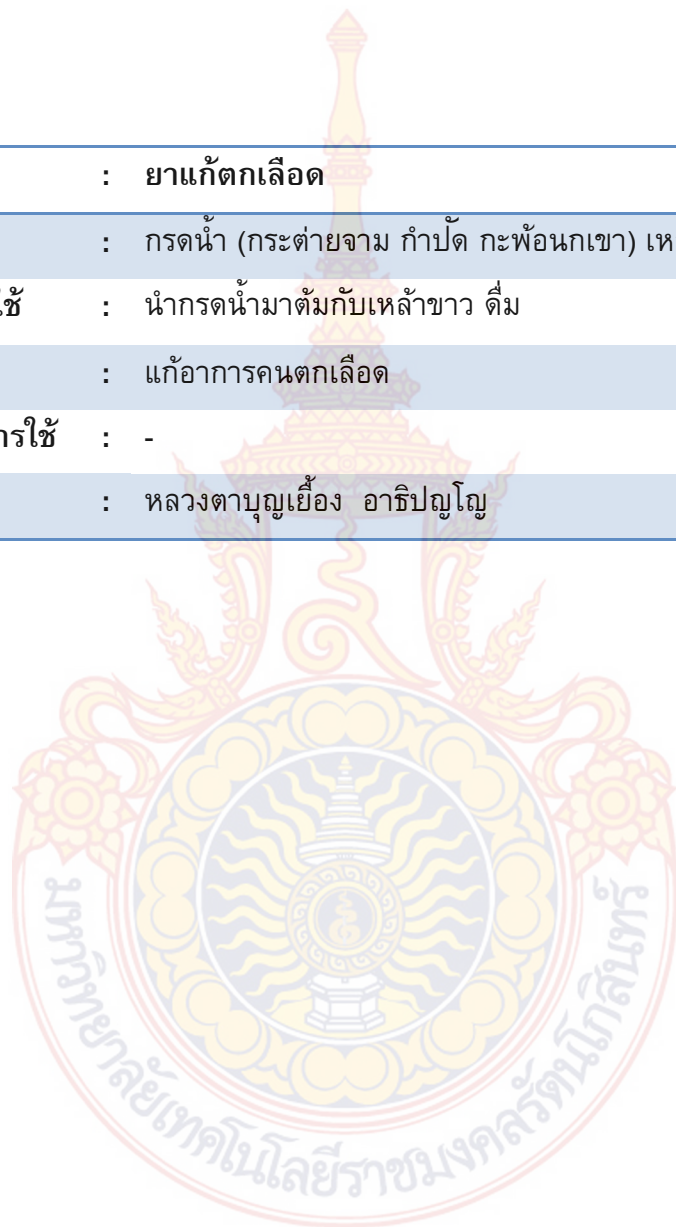
ชื่อตำรับยา	: ยาประคบช่วยให้มดลูกเข้าอู่
ส่วนประกอบ	: ไพล ไบส้มป่อย ไบมะขาม
วิธีทำและวิธีใช้	: นำไพลมาหั่นเป็นแว่นๆ และนำไบส้มป่อย ไบมะขาม นำมาห่อด้วย ผ้านำไปจุ่มในน้ำอุ่น แล้วนำไปประคบ
สรรพคุณ	: ช่วยให้มดลูกเข้าอู่ ใช้สำหรับสตรีหลังคลอด
ข้อจำกัดในการใช้	: ควรนำมาประคบ 9 วัน จะทำให้ร่างกายแข็งแรง
เจ้าของตำรับ	: คุณเล็ก เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาประคบช่วยให้มดลูกเข้าอู่
ส่วนประกอบ	: ใบส้มป่อย ใบประคำไก่ (มะคำไก่)
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำใบส้มป่อย และใบมะคำไก่ นำไปห่อด้วยผ้ามัดให้แน่น แล้วนำไปนึ่ง 2. นำไปประคบบริเวณท้องน้อย สำหรับสตรีหลังคลอด
สรรพคุณ	: ช่วยให้มดลูกเข้าอู่
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณสุชิน ถือแก้ว

ชื่อตำรับยา	: ยาขับน้ำคาวปลา
ส่วนประกอบ	: ไพล พริกไทยขาว ดีปลี เขากวางเผ่าไฟ เขม่าไฟ หัวแห้วหมู
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างมาบดให้ละเอียด ใช้ถ้วยขนมถ้วยฟูตวง 1 ถ้วย ต่อคนท้อง 1 คน ใส่เหล้าขาว 1 ขวด แช่ไว้ล่วงหน้า 1 เดือนก่อนคลอด หลังคลอดกินวันละ 2 เวลา เช้า-เย็น จนครบ 3 วัน หลังจากนั้นกิน เฉพาะมือเที่ยง เช้า หรือเย็นก็ได้
สรรพคุณ	: ช่วยขับเลือด ขับน้ำคาวปลาสำหรับสตรีหลังคลอด
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. คนท้องห้ามกินเพราะอาจแท้งได้ หรือคนที่กินยาหมอมแผนปัจจุบัน อยู่ เรียกว่า คนเลือดทำ และคนที่จะทำตามตำรับนี้ได้ต้องมาเรียน กับลูกทาบ และต้องมีการครอบครุถึงจะเอาไปใช้ได้ เพราะเป็นยา ของแม่ลูกทาบสืบต่อมา ค่าครุ ท้องละ 5 บาท ให้กินยาต่อ 1 ครั้ง ประมาณ 1 ถ้วยของขนมถ้วยฟู แล้วนำไปทำเองได้ 2. ถ้าคนไข้มีการรักษาแผนปัจจุบันมาแล้ว หมอยาจะไม่รักษาต่อให้ 3. ในกรณีที่การรักษาแผนปัจจุบันมาแล้วจะต้องมีค่าครุมาให้ คือ ท้อง 1 บาท ดอกไม้รูปเทียน
เจ้าของตำรับ	: คุณทาบ เกิดร่วม

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ตกเลือด
ส่วนประกอบ	: กรดน้ำ (กระต่ายจาม กำปัด กะพ้อนกเขา) เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำกรดน้ำมาต้มกับเหล้าขาว ต้ม
สรรพคุณ	: แก้อาการคนตกเลือด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเรือง อาธิปัญญา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ไอ
ส่วนประกอบ	: ชะเอมไทย (เถาชะเอม)
วิธีทำและวิธีใช้	: เอาเถาชะเอมไทยมาล้างให้สะอาด สับเป็นท่อนๆ แล้วนำมาต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้ไอ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์ คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ และหลวงตาน้อม นรินโท

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ไอ
ส่วนประกอบ	: ลูกมะแว้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: กินสด
สรรพคุณ	: แก้ไอ แก้ลม
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ไอ												
ส่วนประกอบ	: <table border="0"> <tr> <td>ขมิ้นอ้อย</td> <td>1 บาท</td> <td>สารส้ม</td> <td>1 บาท</td> </tr> <tr> <td>พริก</td> <td>1 บาท</td> <td>ขิง</td> <td>1 บาท</td> </tr> <tr> <td>ดีปลี</td> <td>1 บาท</td> <td>ดินประสิวขาว</td> <td>1 บาท</td> </tr> </table>	ขมิ้นอ้อย	1 บาท	สารส้ม	1 บาท	พริก	1 บาท	ขิง	1 บาท	ดีปลี	1 บาท	ดินประสิวขาว	1 บาท
ขมิ้นอ้อย	1 บาท	สารส้ม	1 บาท										
พริก	1 บาท	ขิง	1 บาท										
ดีปลี	1 บาท	ดินประสิวขาว	1 บาท										
วิธีทำและวิธีใช้	: <ol style="list-style-type: none"> นำส่วนผสมทุกอย่าง ตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปบดให้ละเอียด นำมาละลายน้ำมะนาวรับประทาน 												
สรรพคุณ	: แก้ไอ												
ข้อจำกัดในการใช้	: -												
เจ้าของตำรับ	: คุณบุษบา คณงาม												

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ริดสีดวงจุมุก
ส่วนประกอบ	: ใบหนาด เกสรทั้ง 5 (บัวหลวง พิกุล บุนนาค มะลิ สารภี)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบหนาดมาตากแห้ง นำมามวนกับเกสรทั้ง 5 แทนไปจากแล้ว นำมาสูบเหมือนนุหรี
สรรพคุณ	: แก้โรคริดสีดวงจุมุก
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณสุชิน ถือแก้ว

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ริดสีดวงจุมุก
ส่วนประกอบ	: ใบหมัน (ไอโกหก, ต้นโกหก)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบหมัน 3 ใบ ไปตากแดดให้แห้ง นำมามัด 3 เปราะ แล้วนำมาสูบ วันละ 1 เปาะ จนครบ 3 เปาะ
สรรพคุณ	: แก้โรคริดสีดวงจุมุก
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเรือง อาริปัญโญ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ไชนัส
ส่วนประกอบ	: กรวยป่า เกสรทั้ง 5 เกสร (บัวหลวง พิกุล บุนนาค มะลิ สารภี)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบกรวยป่ามาตากให้แห้ง แล้วนำมามวนกับเกสรทั้ง 5 แทนไปจากแล้ว นำมาสูบเหมือนนุหรี
สรรพคุณ	: แก้โรคไชนัส
ข้อจำกัดในการใช้	: ต้องมีการพีก่อนใช้ (พีก คือ การพูดเอง เออ เอง เช่น พูดว่า “เขาสื่อ กันว่าใบกรวยเอามาสูบแก้ไชนัส หาย ไม่หาย” จากนั้นก็ตอบเองว่า “หาย”)
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคตาขโมย
ส่วนประกอบ	: มะเดื่อสด 3 ถ้วย เกลือ 3 ถ้วย ข้าวสวยสุก 3 ถ้วย
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างมาต้ม นำไปเคี่ยวให้เหลือน้ำเข้มข้น ประมาณ : 1 ถ้วยตวง นำมาดื่ม
สรรพคุณ	: แก้โรคตาขโมย
ข้อจำกัดในการใช้	: คุณบุญเชิดเชื่อว่าต้มให้คนที่ เป็นปอบกินแล้วจะออกจากร่าง หรือโรค : อากาที่เป็นอยู่ จะมีอาการดีขึ้น
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคตาขโมย
ส่วนประกอบ	: รากตาลโตนด รากหญ้าคา
วิธีทำและวิธีใช้	: ล้างรากตาลโตนดกับรากหญ้าคาให้สะอาด นำไปต้มกับน้ำ ต้มเป็น น้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคตาขโมย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคตาขโมย
ส่วนประกอบ	: ไม้โคนทา (คนทา) หญ้าคา
วิธีทำและวิธีใช้	: นำลำต้นไม้โคนทากับหญ้าคาไปต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคตาขโมย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด และคุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคตาขโมย
ส่วนประกอบ	: รากสำเนียงป่า (ลำเลียงป่า สำเรียงป่า สำเรียง) เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำรากสำเนียงป่าฝนกับเหล้าขาว เอาไปผาตเด็ก
สรรพคุณ	: แก้โรคตาขโมย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง และคุณบุญมี เอี่ยมสะอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคตาขโมย
ส่วนประกอบ	: รากหญ้าคา ใบตาล
วิธีทำและวิธีใช้	: รากหญ้าคากับใบตาลล้างให้สะอาดนำไปต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคชาง โรคตาขโมยในเด็ก
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง และคุณบุญมี เอี่ยมสะอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ชางเด็ก
ส่วนประกอบ	: รากครอบฟันสี (ครอบจักรวาล, อีโฝก, โฝงผาง, ฟันสี, ตอบแตบ) น้ำผึ้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำรากมาฝนผสมกับน้ำผึ้ง แล้วนำมาป้ายลิ้นเด็กที่เป็นชาง
สรรพคุณ	: แก้ชางเด็ก
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน้อม นรินโท

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ซางเด็ก
ส่วนประกอบ	: เปลือกตาลเสี้ยน เกาตาลหม่อนดอกสีข้าว รากตาลโตนด
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างมาต้มรวมกันกับน้ำนำมาดื่ม แก้ซางเด็ก
สรรพคุณ	: แก้ซางเด็ก โรคตาลขโมย แก้ไอ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคริตสีดวงทวาร
ส่วนประกอบ	: ยอดเพชรสังฆาต (ต่อกระดูก, ร้อยต่อ)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำยอดเพชรสังฆาตมาเสียบในกล้วย แล้วนำมารับประทานพร้อมกัน เพื่อไม่ให้คันและขม
สรรพคุณ	: แก้โรคริตสีดวงทวาร
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณดำรัส ช่วยพัด และคุณสุชิน ถือแก้ว

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคริตสีดวงทวาร
ส่วนประกอบ	: ใบเสื่อหมอบ (สาบเสื่อ)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบเสื่อหมอบมารับประทานสด
สรรพคุณ	: แก้โรคริตสีดวงทวาร
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณดำรัส ช่วยพัด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคริดสีดวงทวาร
ส่วนประกอบ	: ใบขลุ่ยดิน น้ำ
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบขลุ่ยดินล้างให้สะอาดนำมาต้มกับน้ำ ต้ม
สรรพคุณ	: แก้โรคริดสีดวงทวาร
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณสุชิน ถือแก้ว

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคริดสีดวงทวาร
ส่วนประกอบ	: เมล็ดว่านชั้นหยาบสุก (ตับเต่า, กล้วยเต่า, ตับเต่าป่า) 9 เม็ด น้ำผึ้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเมล็ดว่านชั้นหยาบสุกมาโขลกให้ละเอียด ผสมกับน้ำผึ้ง ปั้นเป็นลูกกลอน
สรรพคุณ	: แก้โรคริดสีดวง โรคปอด โรคตับ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเื่อง อาธิปัญญา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคริดสีดวงทวาร
ส่วนประกอบ	: เปลือกนนทรี 5 ตำลึง ดีปลี 5 ตำลึง ข่า 5 ตำลึง เกลือ 5 ตำลึง ใบมะกา (มัดกา, ไม้มะกา) 5 ตำลึง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างต้มรวมกันกับน้ำ ต้ม
สรรพคุณ	: แก้โรคริดสีดวงทวาร
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุษบา คนงาม

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคริตสีดวงทวาร
ส่วนประกอบ	: ลำต้นขลุ้ (ต้นยาคุลย์)
วิธีทำและวิธีใช้	1. เลือกลำต้นบริเวณที่มี 3 แฉง ลอกเปลือกออกแล้วเอาส่วนที่เป็น : เมื่อกนำมาทาบบริเวณที่เป็นริดสีดวงทวาร 2. นำใบสดหรือใบแห้ง ไปต้มกับน้ำดื่มแทนน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคริตสีดวงทวาร
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเรือง อาธิปัญญา คุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ คุณนรินทร์ เหมือนสุวรรณ และคุณสมใจ อินประสิทธิ์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคกระเพาะ
ส่วนประกอบ	: ขมิ้น ไพล
วิธีทำและวิธีใช้	: นำขมิ้นกับไพลมาคั้น กรอง ดื่มน้ำ
สรรพคุณ	: แก้โรคกระเพาะ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณสมใจ อินประสิทธิ์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคกระเพาะ
ส่วนประกอบ	: ไพลสด น้ำผึ้งแท้ เกลือ
วิธีทำและวิธีใช้	: โขลกไพลสดให้ละเอียด ใส่ น้ำผึ้ง โขลกให้ละเอียด นำมากรนใน กระทะให้เข้ากัน นำมาปั้นเป็นลูกกลอน
สรรพคุณ	: แก้โรคกระเพาะ ลดอาการปวดท้อง
ข้อจำกัดในการใช้	1. รับประทานก่อนอาหาร เพื่อให้ยาไปเคลือบกระเพาะ ช่วยลด อาการปวดท้อง 2. การโขลกสมุนไพรจะไม่ทำวันพระ
เจ้าของตำรับ	: นายบุญเชิด เหมือนสุวรรณ และคุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคกระเพาะ
ส่วนประกอบ	: ขมิ้นชัน น้ำผึ้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำทุกอย่างมาโขลกให้ละเอียด นำมาผสมกับน้ำผึ้ง ปั้นเป็นลูกกลอน
สรรพคุณ	: รักษาโรคกระเพาะ ลดอาการปวดท้อง
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. รับประทานก่อนอาหาร เพื่อให้ยาไปเคลือบกระเพาะ ช่วยลดอาการปวดท้อง 2. การโขลกสมุนไพรจะไม่ทำวันพระ
เจ้าของตำรับ	: คุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคกระเพาะ
ส่วนประกอบ	: เปล้าน้อย (เปล้า)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบเปล้าน้อย มาล้างให้สะอาด นำไปต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคกระเพาะ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณประจวบ บุญเกิด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ท้องเสีย
ส่วนประกอบ	: ยอดทับทิม 7 ยอด ปูนแดง 1 หยิบมือ
วิธีทำและวิธีใช้	: นำยอดทับทิมกับปูนแดงไปต้มกับน้ำพอประมาณ นำมาต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้ท้องเสีย
ข้อจำกัดในการใช้	: การเก็บยอดทับทิมต้องหันหลังเก็บ เก็บทั้งหมด 7 ยอด อย่างตั้งใจ
เจ้าของตำรับ	: คุณชาญชัย ตังบุญญะ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ท้องเสีย
ส่วนประกอบ	: ยอดสะแก (สะแกนา, สะแกโตน) เกลือตัวผู้
วิธีทำและวิธีใช้	: เด็ดยอดเคี้ยวกินกับเกลือตัวผู้
สรรพคุณ	: แก้ท้องเสีย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง คุณอ้วน รักยิ้ม คุณนิรุตม์ เหมือนสุวรรณ และ คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ท้องเสีย
ส่วนประกอบ	: ยอดทับทิม 7 ยอด น้ำปูนใส
วิธีทำและวิธีใช้	: นำยอดทับทิมมาต้มกับน้ำปูนใส นำมาดื่ม
สรรพคุณ	: แก้ท้องเสีย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ท้องร่วง
ส่วนประกอบ	: เถาปอแสดลงพื้น (ปอแสดลงพื้นชู)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเถามาต้มกับน้ำร้อน ต้ม น้ำจะมีสีแดงคล้ายอุทัยทิพย์
สรรพคุณ	: แก้อาการท้องร่วง กระจายน้ำ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ท้องผูก
ส่วนประกอบ	: ใบ ต้นอ่อน ต้นขี้แรด
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบ หรือต้นอ่อนต้นขี้แรด มาต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้ท้องผูก ทำให้ขับถ่ายดี
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ท้องผูก
ส่วนประกอบ	: ใบส้มป่อย 1 กำ น้ำ 1 ชัน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบส้มป่อยกับน้ำมาต้มให้เหลือน้ำ 1 แก้ว ต้มวันละ 1 แก้ว
สรรพคุณ	: แก้ท้องผูก ช่วยขับถ่าย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ท้องผูก
ส่วนประกอบ	: ผลแก้วมือไว (ชิงชี, น้ำนอง)
วิธีทำและวิธีใช้	: รับประทานผลสด
สรรพคุณ	: เป็นยาระบาย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง และคุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ท้องผูก
ส่วนประกอบ	: ดอกโมกมัน
วิธีทำและวิธีใช้	: เอาดอกมาตากแดดให้แห้ง บดให้แห้ง นำมาชงดื่ม
สรรพคุณ	: เป็นยาระบาย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ท้องผูก
ส่วนประกอบ	: ฝักราชพฤกษ์
วิธีทำและวิธีใช้	: นำฝักแห้งมาหั่น ต้มน้ำดื่มหรือ กินฝักสด
สรรพคุณ	: แก้ท้องผูก เป็นยาระบาย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสอาด และคุณประจวบ บุญเกิด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ท้องผูก
ส่วนประกอบ	: ใบมะกา (มัดกา, ไม้มะกา)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบมะกาเอามาต้มกับน้ำ เคี่ยวให้เหลือน้ำ 1 ส่วน นำมาดื่มใน : ช่วงที่ไม่ค่อยขับถ่าย
สรรพคุณ	: แก้ท้องผูก เป็นยาระบาย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาถ่าย
ส่วนประกอบ	: ราก ใบ เมล็ดตองแตก
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมมาต้มกับน้ำ ต้ม
สรรพคุณ	: แก้อาเจียน ถ่ายพยาธิ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาระบาย
ส่วนประกอบ	: ไบยานาง (เถาวัลย์นาง, เถาวัลย์เขียว)
วิธีทำและวิธีใช้	: โขลกไบยานางให้ละเอียดแล้วคั้นเอาแต่น้ำ ต้ม
สรรพคุณ	: ช่วยขับถ่าย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ

ชื่อตำรับยา	: ยาระบาย
ส่วนประกอบ	: ไบยานาง (เถาวัลย์นาง, เถาวัลย์เขียว)
วิธีทำและวิธีใช้	: โขลกไบยานางให้ละเอียด คั้นกับน้ำเปล่าเล็กน้อย ต้ม
สรรพคุณ	: ช่วยขับถ่าย แก้อาเจียน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ และคุณชาญชัย ตั้งบุญญะ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ร้อนใน
ส่วนประกอบ	: ไบยานาง (เถาว์ลัยนาง, เถาว์ลัยเขียว) 1 กำ น้ำ 1 ชัน
วิธีทำและวิธีใช้	: ล้างไบยานางให้สะอาด โขลก คั้นน้ำ กินสด
สรรพคุณ	: แก้ร้อนใน ปวดเมื่อย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณชาญชัย ตังบุญญะ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ร้อนใน
ส่วนประกอบ	: ย่านาง (เถาว์ลัยนาง, เถาว์ลัยเขียว) 1 กำ น้ำ 1 ชัน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำย่านางมาต้มกับน้ำให้เหลือน้ำ 1 แก้ว ต้มเช้า เย็น
สรรพคุณ	: แก้ร้อนใน ปวดเมื่อย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ร้อนใน
ส่วนประกอบ	: ฝักแก่สำโรง
วิธีทำและวิธีใช้	: ฝักแก่เอามาต้มกับน้ำ ต้มแก้ร้อนใน
สรรพคุณ	: แก้ร้อนใน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณอ้วน รักยิ้ม

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาถ่ายพยาธิ
ส่วนประกอบ	: ผลตะโกนา (ตะโก) สุก
วิธีทำและวิธีใช้	: นำผลตะโกนาสุกไปโขลกให้ละเอียด แล้วนำไปคั้นเอาแต่น้ำดื่ม
สรรพคุณ	: ถ่ายพยาธิปากขอ แก้กท้องผูก
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

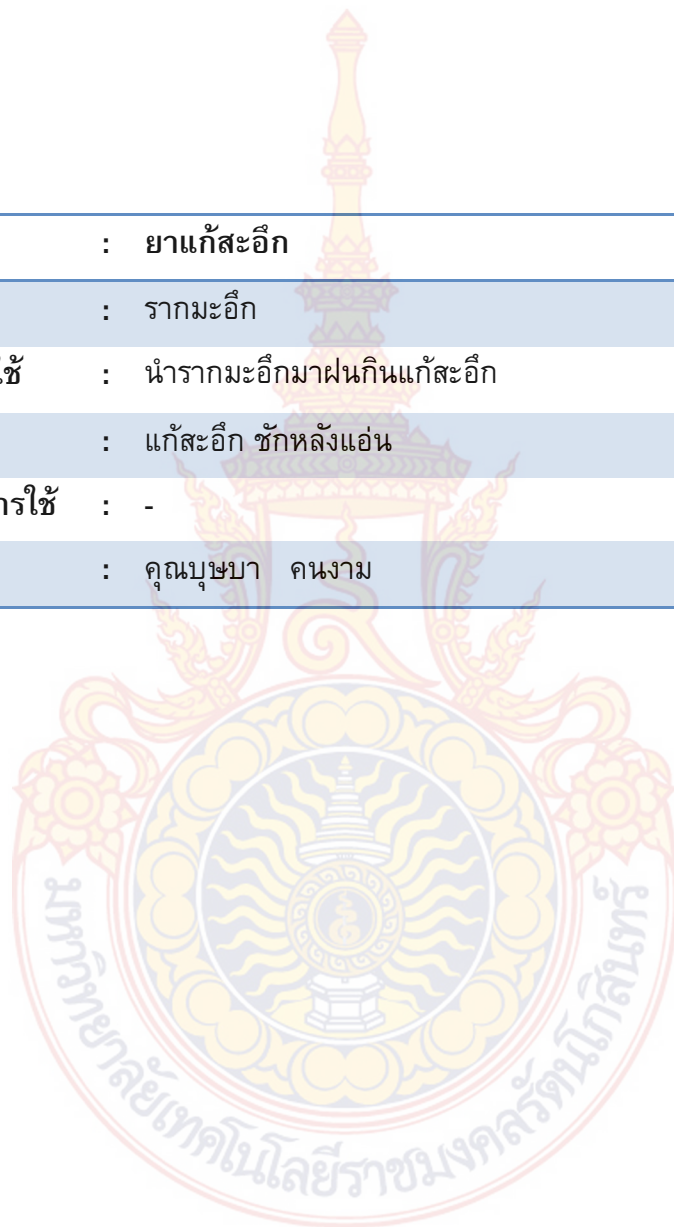
ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ท้องอืด
ส่วนประกอบ	: ใบเสื่อหมอบ (สาบเสื่อ) ปูนแดง น้ำมะกรูด
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบเสื่อหมอบมาโขลกให้ละเอียดใส่ปูนแดงและน้ำมะกรูดแล้วนำมาทาบริเวณรอบสะดือ
สรรพคุณ	: แก้ท้องอืด ท้องขึ้น
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดท้อง
ส่วนประกอบ	: สะแกวัลย์
วิธีทำและวิธีใช้	: กลั่นใจเด็ด 7 ยอด นำมาเคี้ยว หรือตำให้ละเอียดกิน
สรรพคุณ	: แก้ปวดท้อง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด และคุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้สะอึก
ส่วนประกอบ	: รากมะอึก
วิธีทำและวิธีใช้	: นำรากมะอึกมาฝนกินแก้สะอึก
สรรพคุณ	: แก้สะอึก ชักหลังแ่่น
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุษบา คนงาม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคลมบ้าหมู
ส่วนประกอบ	: ลำต้นหรือแก่นต้นกระโดนขาว น้ำผึ้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำแก่นต้นกระโดนขาวไปฝนหรือบดให้ละเอียดนำไปผสมกับน้ำผึ้ง ปั้นเป็นลูกกลอน
สรรพคุณ	: แก้โรคลมบ้าหมู
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ
ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ลมชัก
ส่วนประกอบ	: ผักหวานป่า น้ำผึ้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบผักหวานตากแดดให้แห้ง นำไปบดให้ละเอียดเป็นผง แล้วนำมา ผสมกับน้ำผึ้ง แล้วปั้นเป็นยาลูกกลอน รับประทาน
สรรพคุณ	: แก้ลมชัก
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้กระดูกหัก
ส่วนประกอบ	: ใบตะโกนา (ตะโก) 1 กำใหญ่ เนื้อมะพร้าวแก่ 1 ลูก เปลือกเม็ด 1 กำมือ
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำใบตะโกนา มาโขลกให้ละเอียด ใส่เนื้อมะพร้าวแก่ลงไปโขลกให้เข้ากัน 2. เติมเปลือกเม็ดไปโขลกให้เข้ากันจนละเอียด จากนั้นเติมน้ำเล็กน้อย 3. นำไปปิดติดต่อกัน 3 ครั้ง โดยหมอยา หลังจากนั้นจึงนำไปทาเองที่บ้านจนกว่าจะหาย
สรรพคุณ	: ช่วยต่อกระดูก แขนหัก ขาหัก
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. ก่อนทำยา หมอยาต้องท้องคาถา โดยตั้งนะโม 3 จบ และท่องพุทฺธัง สระระนัง คัจฉามิ ฐัมมังสระระนังคัจฉามิ สังฆังสระระนังคัจฉามิ พุติยัมปิ พุทฺธัง สระระนังคัจฉามิ พุติยัมปิ ฐัมมัง สระระนังคัจฉามิ พุติยัมปิ สังฆัง มังสระระนังคัจฉามิ ตะติยัมปิ พุทฺธังสระระนังคัจฉามิ ตะติยัมปิ ฐัมมังสระระนังคัจฉามิ ตะติยัมปิ สังฆังสระระนังคัจฉามิ 2. คนไข้ต้องเตรียมของมาให้หมอยาเมื่อรักษาหายแล้ว ประกอบด้วย ไข่ต้ม 1 ลูก กล้วยน้ำว่า 1 หวี ข้าวสวย 1 ถุง ถ้าไม่ไปทำบุญจะเข้าตัวตัวครู 3. ยามีอายุ 20 วัน ถ้าไม่หายต้องมาทำยาใหม่ 4. ไม่นิยมปัดในวันขึ้น 15 ค่ำ 5. ค่าครู 102 บาท
เจ้าของตำรับ	: คุณปู่เถิม คงกระเรียน

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคประสาท
ส่วนประกอบ	: พุดดอ (พังกดอ, หนามพุดดอ) ทั้ง 5
วิธีทำและวิธีใช้	: นำพุดดอทั้ง 5 ล้างให้สะอาด นำไปต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคประสาท
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง และคุณอ้วน รักยิ้ม

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเหน็บชา
ส่วนประกอบ	: เกลือ 2 ขาม เถาวัลย์เปรียง 1 ประคำไก่ (มะคำไก่) 1 รากแจง 1 น้ำ
วิธีทำและวิธีใช้	: ต้มส่วนผสมทั้งหมดให้เดือดประมาณ 5 นาที แล้วนำไปอบใน กระโจม
สรรพคุณ	: แก้โรคเหน็บชา
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตานุญเอื้อง อาริปัญโญ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาพอกฝี
ส่วนประกอบ	: ต้นหรือใบเครือหมาน้อย
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบเครือหมาน้อยมาโขลกให้ละเอียด แล้วนำไปพอกแผลบริเวณที่เป็นฝี
สรรพคุณ	: พอกฝี
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาพอกฝี
ส่วนประกอบ	: หัวของต้นบานเย็นสีขาว น้ำข้าวข้าว
วิธีทำและวิธีใช้	: ใช้หัวเหง้าของต้นบานเย็นสีขาว ผนกับน้ำข้าวข้าว นำมาพอกบริเวณที่เป็นฝี
สรรพคุณ	: รักษาฝี ทำให้ฝียุบและไม่อักเสบ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณอ้วน รักยิ้ม

ชื่อตำรับยา	: ยาพอกฝี
ส่วนประกอบ	: อีเหมีน
วิธีทำและวิธีใช้	: ขูดเปลือกของลำต้นนำมาผสมกับเกลือแล้วนำไปพอกบริเวณที่เป็นฝี
สรรพคุณ	: แก้ฝี
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เขียมสะอาด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาพอกฝี
ส่วนประกอบ	: ใบต้อยติ่ง ข้าวเหนียวดำสุก
วิธีทำและวิธีใช้	: ตำทุกอย่างเข้าด้วยกันนำไปพอกฝี
สรรพคุณ	: แก้ฝี
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตานุญเอื้อง อาริปัญโญ

ชื่อตำรับยา	: ยาพอกฝี
ส่วนประกอบ	: ใบโคกกะออม 1 ข้าวเหนียวสุก 1 น้ำดำจิ้น
วิธีทำและวิธีใช้	: ตำทุกอย่างเข้าด้วยกันนำไปพอกฝี
สรรพคุณ	: แก้ฝี
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตานุญเอื้อง อาริปัญโญ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

ชื่อตำรับยา	: ยาพอกฝี
ส่วนประกอบ	: ใบขี้เหล็ก 1 ใบตำลึงตัวผู้ 1 ขมิ้นอ้อย 4 ชิ้น ข้าวสาร 1 ดินประสิว 1
วิธีทำและวิธีใช้	: ตำทุกอย่างเข้าด้วยกันนำไปพอกฝี
สรรพคุณ	: แก้ฝี
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตานุญเอื้อง อาริปัญโญ

ชื่อตำรับยา	: ยาพอกฝี
ส่วนประกอบ	: ใบสออีก (อีเหนียว, จิงโจ้)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบสออีกมาโขลกนำมาพอกบริเวณที่เป็นฝี
สรรพคุณ	: พอกฝี
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาพอกฝี
ส่วนประกอบ	: เม็ดต้อยติ่ง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเม็ดต้อยติ่งมาพอกบริเวณที่เป็นฝี
สรรพคุณ	: แก้ฝี
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย

ชื่อตำรับยา	: ยาพอกฝี
ส่วนประกอบ	: ว่านมหากาฬ (ทั้ง 5)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำว่านมหากาฬมาโขลกให้ละเอียด แล้วนำไปพอกบริเวณที่เป็นฝี : หรือน้ำร้อนลวก
สรรพคุณ	: พอกฝี แก้ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเรือง อาริปัญโญ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ลมพิษ
ส่วนประกอบ	: ใบพลู เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบพลูมาโขลกให้ละเอียด ผสมกับเหล้าขาว นำมาทาบริเวณที่เป็นลมพิษ
สรรพคุณ	: แก้ลมพิษ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ลมพิษ
ส่วนประกอบ	: ใบและต้นไมยราบ น้ำ
วิธีทำและวิธีใช้	: นำต้นและใบไมยราบมามัดพันกัน แล้วนำมาต้มกับน้ำ ต้ม และอาบได้
สรรพคุณ	: แก้ลมพิษ โรคสะเก็ดเงิน โรคนิ้ว เบาหวาน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ และหลวงตาน้อม นรินโท คุณนิสากร ทองโปร่ง และคุณบุญมี เอี่ยมสะอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้หูด
ส่วนประกอบ	: พญาไร้ใบ (เถาวัลย์ด้วน)
วิธีทำและวิธีใช้	: ขูดบริเวณที่เป็นหูดก่อน เพื่อเปิดแผล แล้วนำยางพญาไร้ใบไปทาบริเวณที่เป็นหูดตาปลา หรือไฝ
สรรพคุณ	: แก้หูด ตาปลา ไฝ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณดำรัส ช่วยพัด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคหิด
ส่วนประกอบ	: ผลกับใบโพธิ์ทะเล
วิธีทำและวิธีใช้	: นำผลและใบมาโขลกให้ละเอียด นำมาพอกบริเวณที่เป็นหิด
สรรพคุณ	: แก้โรคหิด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้หูด
ส่วนประกอบ	: สลัดได (สะละได)
วิธีทำและวิธีใช้	: ขูดผิวหน้าบริเวณที่เป็นหูดเพื่อเปิดแผล แล้วเอายางสลัดไดทาบริเวณที่เป็นหูด
สรรพคุณ	: แก้หูด
ข้อจำกัดในการใช้	: ระวังอย่าให้ยางเข้าตาเพราะจะทำให้ตาบอด
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ และคุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเรื้อน
ส่วนประกอบ	: รากตะโกนา (ตะโก)
วิธีทำและวิธีใช้	: รากต้มกับน้ำ ต้ม
สรรพคุณ	: แก้โรคเรื้อน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเรื้อน
ส่วนประกอบ	: เปลือกใบคาง (ต้นไต้ปาก)
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. เปลือกเอามาโขลก ทาบบริเวณที่เป็นแผล 2. เปลือกต้มเอาน้ำมาทำยาล้างแผล 3. นำใบสดมาทำลูกประคบหรือต้มอาบ
สรรพคุณ	: รักษาโรคเรื้อน แผลสด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเรื้อน
ส่วนประกอบ	: ใบอ่อนเถาว์วัลย์เหล็ก
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบอ่อนเถาว์วัลย์เหล็กมาล้างให้สะอาดนำไปต้มกับน้ำ ต้ม
สรรพคุณ	: แก้โรคเรื้อน บำรุงกำลัง แก้กษัย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง และคุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้คัน
ส่วนประกอบ	: ต้นเครือหมาน้อย
วิธีทำและวิธีใช้	: นำต้นเครือหมาน้อยทั้ง 5 มาต้มกับน้ำแล้วนำไปอาบ
สรรพคุณ	: แก้คัน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้คัน
ส่วนประกอบ	: หอมแดงโทนทั้งหัว 3 หัว เปลือกสะแก (สะแกหนา, สะแกโทน) 2 ชิ้น ไบมะกา (มัดกา, ไม้มะกา) น้ำตาลปี๊บ เปลือกหอยแครง 3 ฝา
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเปลือกหอยแครง สะแกหนา หอมแดง ไบมะกา วางรวมกัน จากนั้นนำไปทอดคาถาก่อน แล้วค่อยนำไปใส่น้ำ ต้มเคี่ยวจนตัวยากออกสีน้ำตาลเข้มเป็นน้ำชา พอน้ำยาหมดก็ใส่น้ำต้มไปอีกเรื่อยๆ จนตัวยากจัด
สรรพคุณ	: แก้คัน
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. เอาหม้อยาไว้ในที่สูง ห้ามคนหรือสัตว์ข้ามหม้อยา 2. คนไข้ห้ามรับประทานน้ำส้มสายชู
เจ้าของตำรับ	: คุณสุชิน ถือแก้ว

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ผื่นคัน
ส่วนประกอบ	: รากพญารากเดี่ยว เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำรากพญารากเดี่ยวมาฝนกับเหล้าขาวทาบริเวณที่เป็นผื่น คัน
สรรพคุณ	: แก้ผื่นคัน ผดร้อน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้คัน
ส่วนประกอบ	: ใบสังกรณี (สังกรณีตรีชวา, ทลายเขา) 3 ก้าน หญ้าหว่าโต (หญ้าเหนียว) (ทั้ง 5) 4-5 ต้น
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบสังกรณีมาต้มรวมกับหญ้าหว่าโต ทั้ง 5 เคี่ยวประมาณ 30 นาที จนเป็นสีน้ำตาล นำมาอาบแก้คัน
สรรพคุณ	: แก้คัน แก้อีสุกอีใส
ข้อจำกัดในการใช้	: เวลาเก็บต้องหันหลังเก็บ 7 หรือ 9 ใบ และพูดว่า “พ่อจ๋า แม่จ๋า ลูกขอเอาใบทลายเขาไปรักษา หาย ไม่หาย” แล้วตอบในใจว่า “หาย”
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาล้างแผล
ส่วนประกอบ	: เปลือกตาลเสี้ยน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเปลือกมาต้มกับน้ำ แล้วนำน้ำไปล้างแผลสด
สรรพคุณ	: ใช้เป็นยาล้างแผล
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน่อม นรินโท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ชื่อตำรับยา	: ยาล้างแผล
ส่วนประกอบ	: เปลือกโพธิ์ทะเล
วิธีทำและวิธีใช้	: เปลือกน้ำยาล้างแผล เปลือกต้มกับน้ำ นำมาล้างแผล
สรรพคุณ	: ล้างแผล
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ฟกช้ำ
ส่วนประกอบ	: พลับพลึง
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำใบพลับพลึงมาล้างกับไฟ แล้วนำไปวางบนแผลบริเวณฟกช้ำ จากนั้นให้ผ้าพันแผลพัน 2. นำใบพลับพลึงสดขย่ำพอแหลก นำไปทาแผลบริเวณที่ฟกช้ำ
สรรพคุณ	: แก้ฟกช้ำ เคล็ดขัดยอก
ข้อจำกัดในการใช้	: ต้องใช้ใบเดี่ยว
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรุตร์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยารักษากลากหน้านม
ส่วนประกอบ	: ผลโพธิ์ทะเล
วิธีทำและวิธีใช้	: ผานผลโพธิ์ทะเลเป็นชิ้น เอายางมาทาบริเวณที่เป็นกลากหน้านม
สรรพคุณ	: แก้กกลากหน้านม
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาห้ามเลือด
ส่วนประกอบ	: ใบเสื่อหมอบ (สาบเสื่อ) ใบยาสูบ น้ำปูนใส
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบเสื่อหมอบหรือใบยาสูบมายีกับน้ำหรือน้ำปูนใสแล้วนำมาพอกบริเวณที่เป็นแผล
สรรพคุณ	: ห้ามเลือด รักษาแผลสด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณดำรัส ช่วยพัด

ชื่อตำรับยา	: ยาห้ามเลือด
ส่วนประกอบ	: ดอกแก่รูปถาขี้ (เพื่อ)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำดอกแก่ของรูปถาขี้ให้แห้งแล้วนำไปพอกบริเวณที่เป็นแผล
สรรพคุณ	: ห้ามเลือด รักษาแผลสด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน้อย นรินโท และคุณวิชัย ก้อนเมฆ

ชื่อตำรับยา	: ยาห้ามเลือด
ส่วนประกอบ	: ใบและนมแพงพวยน้ำ (พังพวย)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบและนมแพงพวยน้ำมาขยี้หรือโขลกให้ละเอียด และนำมาพอกบริเวณที่เป็นแผล จะช่วยห้ามเลือด
สรรพคุณ	: ห้ามเลือด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงเลือด
ส่วนประกอบ	: เถาตันกระโดงแดง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเถากระโดงแดงมาต้ม นำไปดื่ม น้ำจะเป็นสีแดง
สรรพคุณ	: บำรุงเลือด บำรุงกำลัง
ข้อจำกัดในการใช้	: เวลารับประทานตัวยาแล้วห้ามรับประทานหน่อไม้
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ และคุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงเลือด
ส่วนประกอบ	: เหงือกปลาหมอ 50 บาท พริกไทย 50 บาท น้ำผึ้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเหงือกปลาหมอกับพริกไทยมาบดให้ละเอียดผสมกับน้ำผึ้ง ปั้นเป็นลูกกลอน
สรรพคุณ	: บำรุงเลือด บำรุงสตรีที่มีบุตรยาก
ข้อจำกัดในการใช้	: เวลาซื้อยาที่ร้านขายยา ห้ามต่อคนขาย และต้องให้เงินให้พอกับ ค่ายาไม่ควรซื้อหรือให้เงินเกินกับค่ายา
เจ้าของตำรับ	: นายขจร เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาฟอกเลือดสตรี
ส่วนประกอบ	: ผลคัตเค้า (คัตเค้าเครีอ) มะกรูด
วิธีทำและวิธีใช้	: นำผลคัตเค้ามารดองกับมะกรูด นำมาดื่ม
สรรพคุณ	: ช่วยฟอกเลือดสตรี แก้ไข้ แก้เลือดออกตามไรฟัน ขับเสมหะ แก้โรคโลหิตจาง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงเลือด
ส่วนประกอบ	: แก่นฝาง น้ำ
วิธีทำและวิธีใช้	: นำแก่นฝางมาต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: บำรุงเลือด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน้อย นรินโท

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงเลือด
ส่วนประกอบ	: แก่นยอบ่า
วิธีทำและวิธีใช้	: นำแก่นยอบ่าไปต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: บำรุงเลือด บำรุงกำลัง แก้โรคเบาหวาน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: แม่ชีวิธนา แซ่จิว และพระครูใบฎีกาสุเทพ ปัญญาสุโข

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงเลือด
ส่วนประกอบ	: มะกรูด 33 ลูก (ผ่า 4 เอา 3 ทิ้ง 1) บอระเพ็ด 1 ทะนาน เกลือ 1 ทะนาน ส้มมะขามเปียก 1 ทะนาน ลูกมะเขือขึ้นอย่างหนาม 33 ลูกผ่า เถาคันแดง 1 ทะนาน รากมะแว้งเครือ 1 ทะนาน ลูกคัตเค้า (คัตเค้าเครือ) 1 ทะนาน ข้าวเหนียวดำคั่วและข้าวตอกเอาทั้งเปลือกรวมกัน 1 ทะนาน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างไปต้มโดยใส่น้ำสุกพอท่วมต้มแล้วตากแดด 3 วัน จึงสามารถกินได้
สรรพคุณ	: บำรุงเลือด แก้ผอมแห้ง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุษบา คณงาม

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงธาตุทั้ง 4
ส่วนประกอบ	: หนุ้าแห้วหมูเล็ก 1 บาท รากมะอึก 1 บาท รากมะเขือขึ้น 1 บาท บอระเพ็ด 1 บาท รากชะพลู 1 บาท
วิธีทำและวิธีใช้	: ต้มรวมกันใส่เกลือเล็กน้อย ดื่มน้ำ
สรรพคุณ	: ช่วยบำรุงธาตุทั้ง 4
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุษบา คณงาม

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงเลือด
ส่วนประกอบ	: ไบกระบือเจ็ดตัว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำไบกระบือเจ็ดตัวมาล้างให้สะอาด แล้วนำไปโขลกให้ละเอียดผสมกับน้ำ กรองเอาแต่น้ำ ต้ม
สรรพคุณ	: บำรุงเลือด แก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคความดัน
ส่วนประกอบ	: ยอดและต้นหญ้าลูกใต้ใบ (ใต้ใบ) น้ำผึ้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. เอายอดมากินสด 2. นำทั้งต้นมาต้มดื่มเป็นน้ำชา 3. เอาต้นไปตากแดด แล้วเอามาบดให้ละเอียด นำมาผสมกับน้ำผึ้งหรือปั้นเป็นลูกกลอน 4. รับประทานเช้า เย็น เมื่อมีอาการปวดเมื่อย
สรรพคุณ	: แก้โรคความดัน ปวดหัว ปวดเมื่อย แก้ไข้มาลาเรีย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ และคุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงหัวใจ
ส่วนประกอบ	: รากหญ้าแฝก
วิธีทำและวิธีใช้	: นำรากหญ้าแฝกมาล้างให้สะอาด นำไปต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: บำรุงหัวใจ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ไข้หวัด
ส่วนประกอบ	: เปลือกขี้หนอน (ขี้เหนียว, ขี้ตืด, ทองพันชั่ง)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเปลือกขี้หนอนมาบั้งหรือย่าง จากนั้นนำไปแปะกระหม่อมเด็ก ที่เป็นไข้หวัด
สรรพคุณ	: แก้ไข้หวัด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาลดไข้
ส่วนประกอบ	: ใบและผลประคำไก่ (มะคำไก่)
วิธีทำและวิธีใช้	: ใบและผลประคำไคนำมาต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา เวลา มีไข้
สรรพคุณ	: ช่วยลดไข้
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง คุณจำลอง แสงสว่าง และหลวงตาน้อย นรินโท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ไข้
ส่วนประกอบ	: ราชพฤกษ์ทั้ง 5 พืช หญ้าแห้วหมูเล็ก ก้านสะเดา บอระเพ็ด ขมิ้นอ้อย
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทั้งหมดมาต้มโดยใส่น้ำ 5 ส่วน ต้มให้เหลือน้ำ 1 ส่วน ต้ม เวลา มีไข้
สรรพคุณ	: ช่วยลดไข้
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตานุญเอื้อง อาริปัญโญ

ชื่อตำรับยา	: ยาสุมกระหม่อม
ส่วนประกอบ	: ชิงแห้ง 1 กายาน (อบเซย) 1
วิธีทำและวิธีใช้	: บดชิงแห้งและกายานเข้าด้วยกัน นำไปพอกศีรษะ
สรรพคุณ	: แก้ไข้
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อ อาริปัญโญ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ไข้ทับระดู
ส่วนประกอบ	: เปลือกส้ม 1 รากขมิ้น 1 ฝาง 1 รากชุมเห็ด 1
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างต้มรวมกันกับน้ำ ต้ม
สรรพคุณ	: แก้ไข้ทับระดู
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ไข้ทับระดู
ส่วนประกอบ	: ใบครอบฟันสี (ครอบจักรวาล, อีโฝก, โฝงผาง, ฟันสี, ตอบแตบ)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำต้นมามัดเป็น 3 เปาะ นำไปต้ม ก่อนต้มให้พระสวดประจำชวด เอามาใส่หม้อต้มต้ม 3 ครั้ง พอต้มครั้งที่ 1 ให้แก้ออก 1 เปาะ ทำจน ครบ 3 ครั้ง ทำเช่นเดียวกัน โดยแก้ออกที่ละเปาะ ต้มแค่ 3 ครั้งพอ
สรรพคุณ	: แก้ไข้ทับระดู
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ไข้ทับระดู
ส่วนประกอบ	: กรดน้ำ (กระต่ายจาม, กำปัด, กะพ็อนกเขา) รังหมาล่า เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำทุกอย่างมาต้มกับเหล้าให้งวด นำไปดื่ม
สรรพคุณ	: รักษาไข้ทับระดู อาการตกเลือด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อง อาธิปัญญา

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ไข้ทับระดู
ส่วนประกอบ	: ดอกบานไม่รู้โรย ชั่งข้าวโพด ชุมเห็ดเล็ก ชุมเห็ดใหญ่ ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ หน้่าลูกใต้ใบ (ใต้ใบ)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างมาต้มดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้ไข้ทับระดู
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณสุกัญญา เหมือนเผ่าพงษ์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้เคล็ดขัดยอก
ส่วนประกอบ	: หัวไพลสด
วิธีทำและวิธีใช้	: นำหัวไพลสดมาล้างให้สะอาด จากนั้นหมอมยาจะเคี้ยวไพลให้ละเอียด แล้วเป่าบริเวณที่เคล็ดขัดยอกของคนไข้
สรรพคุณ	: แก้เคล็ดขัดยอก แก้ปวด หรือโรคที่เกี่ยวกับกระดูกชนิดที่ไม่รุนแรง
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. ก่อนทำยา หมอมยาต้องท่องคาถา โดยตั้งนะโม 3 จบ และท่อง พุทฺธัง สระระนัง คัจฉามิ ฐัมมังสระระนัง คัจฉามิ สังฆังสระระนัง คัจฉามิ ทุตติยัมปิ พุทฺธัง สระระนังคัจฉามิ ทุตติยัมปิ ฐัมมัง สระระนังคัจฉามิ ทุตติยัมปิ สังฆังมังสระระนัง คัจฉามิ ตะตติยัมปิ พุทฺธังสระระนัง คัจฉามิ ตะตติยัมปิ ฐัมมังสระระนังคัจฉามิ ตะตติยัมปิ สังฆังสระระนัง คัจฉามิ 2. ถ้าเป่าหายคนไข้จะซื้อของมาให้หมอมยาไปใส่บาตร หรือคนไข้ ใส่บาตรเองก็ได้
เจ้าของตำรับ	: คุณปู่เกษม คงกระเรียน
ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดเมื่อย
ส่วนประกอบ	: ใบและ/หรือเถา เถาว์ลย์เปรียง
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำใบเถาว์ลย์เปรียงมาใส่กระสอบ ประมาณ ¼ ของกระสอบ แล้ว นำขาน้ำไปในกระสอบทิ้งไว้ประมาณ 30 นาที นำขาน้ำออก 2. นำเถาว์ลย์เปรียง ทั้งใบ และเถา หรือใช้เถาอย่างเดียวกก็ได้ ล้างให้ สะอาด แล้วนำไปต้มกับน้ำ ประมาณ 30 นาที นำมาดื่มแทนน้ำชา 3. นำเถาว์ลย์เปรียงแห้ง มาหั่นเป็นชิ้น นำไปตากแดดให้แห้ง แล้ว นำไปต้มกับน้ำ ดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดหลัง ปวดเอว บำรุงกำลัง หอบหืด แก้ความดัน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง คุณประจวบ บุญเกิด คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ คุณจำลอง แสงสว่าง และคุณสุชิน ถือแก้ว

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดเมื่อย
ส่วนประกอบ	: แก่นตบเต่าใหญ่ (ต้นตบเต่า, ตบเต่าต้น)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำแก่นมาต้มกับน้ำเปล่า ประมาณ 30 นาที นำมาดื่มเวลาปวด
สรรพคุณ	: แก้ปวดเมื่อย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน้อย นรินโท และคุณนิรุตร์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดเมื่อย
ส่วนประกอบ	: มะกรูด 10 ผล เหล้าขาว 1 ขวดใหญ่
วิธีทำและวิธีใช้	: หั่นมะกรูดเป็นแว่นบางๆ นำเหล้าขาวเทใส่แช่ไว้ 7 วัน จากนั้นนำมะกรูดมาคั้น แล้วกรองเอาแต่น้ำเทใส่ขวดไว้ ใช้ทาบริเวณที่ปวดเมื่อยทั่วไป
สรรพคุณ	: แก้ปวดเมื่อย อัมพฤกษ์ อัมพาต
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณประจวบ บุญเกิด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดเมื่อย
ส่วนประกอบ	: ต้นเพชรสังฆาต (ต่อกระดูก, ร้อยต่อ) ไพล ขมิ้นอ้อย น้ำมันมะพร้าว
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำเพชรสังฆาต ไพล ขมิ้นอ้อย นำมาหั่นและโขลกให้ละเอียด แล้วเอาไปเคี่ยวกับน้ำมันมะพร้าว 2. นำมาทาบริเวณที่ปวดเมื่อย หรือบริเวณที่กระดูกหัก กระดูกร้าว เพื่อให้กระดูกติดกันเร็วขึ้น หรือนำมาทาหลังถอดเฝือก
สรรพคุณ	: แก้ปวดเมื่อย ช่วยให้กระดูกติดกันเร็วขึ้น
ข้อจำกัดในการใช้	: ต้องเคี่ยวกับน้ำมันมะพร้าวเท่านั้น
เจ้าของตำรับ	: หลวงตานุญเอื้อง อาธิปัญญา

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดหลัง
ส่วนประกอบ	: เถาฤๅษีผสมเสร็จ 1 ท่อน น้ำ 1 ลิตร
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเถามาล้างให้สะอาดมาต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้ปวดหลัง โรคไต อัมพฤกษ์ เบาหวาน เหน็บชา บำรุงกำลัง ขยายหลอดเลือด โรคหอบ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน่อม นรินโท และคุณนิรภัทร์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดเมื่อย
ส่วนประกอบ	: ฟ้าทลายโจร น้ำผึ้ง บอระเพ็ด มะขามเปียก
วิธีทำและวิธีใช้	: โขลกส่วนผสมฟ้าทลายโจรกับบอระเพ็ดให้ละเอียดแล้วนำไปผสมกับ มะขามเปียกและน้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอน รับประทานเวลาปวดเมื่อย
สรรพคุณ	: แก้ปวดเมื่อย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดหลัง ปวดเอว
ส่วนประกอบ	: ต้นครอบครัวพันสี (ครอบครัวจาวาล, อีโวก, โฝงผาง, พันสี, ตอบแตบ) ทั้ง 5
วิธีทำและวิธีใช้	: นำต้นครอบครัวจาวาลนำไปต้มกับน้ำดื่มเวลาปวดหลัง ปวดเอว
สรรพคุณ	: แก้ปวดหลัง ปวดเอว
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดเมื่อย
ส่วนประกอบ	: เปล้าน้อย (เปล้า)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบเอามาย่างไฟแล้วนำมารองแห้งหรือนอน แก้ปวดเมื่อย
สรรพคุณ	: แก้ปวดเมื่อย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณประจวบ บุญเกิด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดเมื่อย
ส่วนประกอบ	: ใบแก้ส้มป่อย ใบประคำไก่ (มะคำไก่)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบส้มป่อยกับประคำไก่ผสมกัน นำไปทำลูกประคบ
สรรพคุณ	: แก้ปวดเมื่อย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดเมื่อย
ส่วนประกอบ	: ใบกระดุมทอง ใบพลับพลึง ไพล ข้าวสวยสูก การบูร พิมเสน
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำไพลมาหั่นแล้วนำมาโขลก 2. นำมาผสมกับทุกอย่างเข้ากัน ในปริมาณเท่าๆ กัน นำไปห่อด้วยผ้า แล้วนำไปนึ่งให้ร้อน เอามาประคบบริเวณที่ปวดเมื่อย
สรรพคุณ	: แก้ปวดเมื่อย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดเมื่อย
ส่วนประกอบ	: ใบขี้เหล็ก ใบมะขาม ใบประคำไก่ (มะคำไก่)
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำส่วนผสมทุกอย่างรวมกันเอาไปใส่กระสอบ แล้วเอาขาที่ปวดสอดเข้าไปในกระสอบ อบไว้ประมาณ 30 นาที 2. นำส่วนผสมทุกอย่างไปต้ม แล้วนำไปอบโดยเอาผ้าห่มคลุมตัว เพื่อให้ได้ความร้อนจะได้ผลเร็วกว่า
สรรพคุณ	: แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้เส้น ปวดขาสำหรับหญิงหลังคลอด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดเมื่อย
ส่วนประกอบ	: สังกรณี (สังกรณีตรีชวา, ทลายเขา) ทั้ง 5 เถาว์ลัยเปรี๊ยะ แก่นฝาง น้ำหนักเท่าๆกัน สเหลว (พระเจ้า 5 พระองค์) 1 อัน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำทุกอย่างรวมกันใส่หม้อต้ม ใส่สเหลว (พระเจ้า 5 พระองค์) แล้วมีการท่องคาถาเสกประจุขาด ใส่น้ำ นำไปต้มไม่ต้องปิดฝาหม้อ ต้มให้เหลือน้ำ 2 ส่วน นำมาดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้ปวดเมื่อย แก้เส้น ปวดเอว ปวดหลัง
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. พระเจ้า 5 พระองค์ เวลาต้มเสร็จแล้วต้องคลี่ตัวพระเจ้า 5 พระองค์ออกก่อนที่จะเอาไปทิ้ง และมีความเชื่อในสมัยก่อนว่าถ้าไม่คลี่ออก หากวัวมาเหยียบจะเป็นง่อย หรือถ้าคนเหยียบแล้วจะไม่ดี 2. หม้อยา ห้ามคนหรือสัตว์ข้าม ถ้าข้ามแล้วจะทำให้ยานั้นเสื่อม ต้องอุ่นซ้ำ – เย็น
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคไมเกรน
ส่วนประกอบ	: ต้นกะทกรก (เงาะป่า) น้ำมะพร้าวอ่อน
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. ล้างต้นกะทกรกและรากให้สะอาด 2. ต้มน้ำมะพร้าวกับต้นกะทกรกทั้งต้นจนกว่าน้ำจะมีสีเหลือง พักไว้ให้เย็น 3. นำไปแช่ตู้เย็น ดื่มได้ตลอดเวลา จนกว่าอาการจะหาย
สรรพคุณ	: แก้โรคไมเกรน ปวดหัว โรคเบาหวาน ไข้มาลาเรีย
ข้อจำกัดในการใช้	: ไม่ดื่มยาวันพระ
เจ้าของตำรับ	: นายบุญเชิด เหมือนสุวรรณ และคุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวด
ส่วนประกอบ	: แก่นดีหมี
วิธีทำและวิธีใช้	: นำแก่นมาต้มกับน้ำสะอาด ดื่มเวลามีไข้ หรือปวดหัว
สรรพคุณ	: แก้ปวดหัว แก้ไข้ ช่วยขับเหงื่อ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาสุมกระหม่อม
ส่วนประกอบ	: ผักแพวแดง 1 หอมแดง 1 กระเทียม 1 ชิง 1 หัว ดองดิ่ง 1 หัวอุตพิต 1 น้ำมะนาว
วิธีทำและวิธีใช้	: บดทุกอย่างแล้วผสมกับน้ำมะนาว นำไปพอกศีรษะ
สรรพคุณ	: แก้ปวดหัว แก้โรคลม
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อง อาธิปัญญา

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดหัว
ส่วนประกอบ	: เสลดพังพอน ทั้ง 5
วิธีทำและวิธีใช้	: ใช้ทั้งต้นนำมาตากแดด นำมาต้มดื่ม แก้ปวดหัว
สรรพคุณ	: แก้ปวดหัว
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อง อาธิปัญญา คุณประจวบ บุญเกิด และคุณชาญชัย ตั้งบุญณะ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดท้องเด็ก
ส่วนประกอบ	: หน้่าลูกใต้ใบ (ใต้ใบ) เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำหน้่าลูกใต้ใบมาล้างให้สะอาดและบดให้ละเอียด นำมาผสมกับเหล้าขาว นำมาป้ายลิ้นเด็กที่ปวดท้อง
สรรพคุณ	: แก้ปวดท้องในเด็ก
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน้อย นรินโท คุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ คุณบุญเชิด เหมือนสุวรรณ และคุณสมใจ อินประสิทธิ์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดฟัน
ส่วนประกอบ	: ยางข่อย
วิธีทำและวิธีใช้	: เอาเม็ดมาสับที่เปลือกของต้นข่อย แล้วเอายางมาสีฟันทุกวัน
สรรพคุณ	: ทำให้ฟันแข็งแรง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดฟัน
ส่วนประกอบ	: เปลือกข่อย 3 แว่น เกลือทะเลเล็กน้อย
วิธีทำและวิธีใช้	: ล้างเปลือกข่อยให้สะอาด นำไปต้มกับน้ำและเคี้ยวจนตัวยาวเข้มข้น ประมาณ 30 นาที นำมาอมเวลาปวดฟัน
สรรพคุณ	: แก้ปวดฟัน รำมะนาด เหงือกบวม
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ปวดฟัน		
ส่วนประกอบ	: พักข้าวสุก 10 กก. กล้วยน้ำว้าสุก 5 หวี มะกรูด ทั้งลูก ลำไย น้ำ 3 กก.	: บอระเพ็ดสด สับปะรด (เนื้อ) ลูกยอบ้าน (ยอ) ส้มเขียวหวานทั้งลูก (หั่นเป็นชิ้น)	: มะละกอสุก น้ำตาลทรายแดง ลั่นจี่
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำส่วนผสมทุกอย่างมาใส่โหล หมักไว้ประมาณ 10 วัน แล้วปิดฝา 2. นำมากรองเอาแต่น้ำใส่ๆ 3. นำมาดื่มวันละ 1 ครั้ง ประมาณ 30 มิลลิลิตร ก่อนอาหาร รสชาติเปรี้ยว มีกลิ่นฉุน		
สรรพคุณ	: แก้อาการปวดฟัน ทำให้ฟันแข็งแรง ช่วยทำให้ระบบภายในดี		
ข้อจำกัดในการใช้	: -		
เจ้าของตำรับ	: คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ		

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาพรหมประสิทธิ์
ส่วนประกอบ	: ข่า น้ำปูนใส
วิธีทำและวิธีใช้	: นำข่าฝนกับน้ำปูนใสกิน
สรรพคุณ	: แก้โรคอหิวาตกโรค แก้ลมป่วง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อง อาธิบุญโญ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคอีสุกอีใส
ส่วนประกอบ	: ต้นผักปลาน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำต้นมาต้มกับน้ำแล้วนำไปอาบ
สรรพคุณ	: แก้โรคอีสุกอีใส
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้บาดทะยัก
ส่วนประกอบ	: ใบตะโกนา (ตะโก)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบตะโกนามาขยำพอแหลก แล้วนำไปพอกบริเวณที่เป็นแผล
สรรพคุณ	: แก้โรคบาดทะยัก
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน้อม นรินโท

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเริม
ส่วนประกอบ	: ใบว่านมหากาฬ 4 ใบ เหล้าขาว 1 ขวดเล็ก
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบว่านไปโขลกผสมกับเหล้าขาว พอกนำมาพอกที่แผลหรือบริเวณที่เป็นผื่นคัน แล้วนำผ้าพันแผลมาพันไว้
สรรพคุณ	: แก้โรคเริม แก้ผื่น คัน แก้แพ้ ผื่นหนอง แก้ปวด เล็บขบ รักษาแผลเรื้อรัง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเริม
ส่วนประกอบ	: เครื่องตดหมา (ตุตหมตุตหมา) ทั้ง 5
วิธีทำและวิธีใช้	: นำต้นเครื่องตดหมา ทั้ง 5 ล้างให้สะอาด แล้วนำมาต้มกับน้ำ อบแก้คัน
สรรพคุณ	: แก้โรคเริม
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสอาด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเริม
ส่วนประกอบ	: ยอดหญ้าพันงูขาว เหล้าขาว หรือน้ำซาวข้าว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำยอดหรือใบ โขลก ใส่เหล้าขาวหรือน้ำซาวข้าว ทาบริเวณที่เป็น เริมหรืองูสวัด
สรรพคุณ	: แก้โรคเริม งูสวัด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสอาด และคุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาฝีบอก
ส่วนประกอบ	: หญ้าพันงูขาว (พันงูขาว) 1 กำมือ ข้าวสารแช่น้ำ 1 หยิบมือ น้ำฝน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบหญ้าพันงูขาว ผสมกับข้าวสาร โขลกให้ละเอียดแล้วใส่น้ำฝนลงไปนำไปทาแผลบริเวณที่เป็นเริ่มทาเรื่อยๆ จนกระทั่งหาย
สรรพคุณ	: แก้โรคเรื้อรัง โรคนูนวด
ข้อจำกัดในการใช้	: <ol style="list-style-type: none"> 1. ห้ามคนที่ เป็นโรคกินผักที่มีมือ หรือเถาทุกชนิด เช่น แตงโม ตำลึง 2. ก่อนทำยาให้ตั้งนะโม 3 จบ แล้วระลึกถึงครูยาที่เป็นเจ้าของเจ้าของตำรับยาเริ่มให้ช่วยรักษาให้หายด้วย 3. คนไข้ที่รักษาหายแล้วต้องเตรียมของใส่บาตรให้เจ้าของยา คือ กล้วยน้ำบัว 1 หวี ไข่ไก่ 3 ฟอง ข้าว 1 ถุง ใส่บาตร โดยผู้ปรุงยาจะเป็นผู้ใส่บาตรไปให้ครูยา 4. วิธีการเก็บต้นหญ้าพันงู ต้องมีการพืก่อนโดยยืนหันหลังให้ต้นไม้ จากนั้นพูดว่า “แม่ยาจำจะไปรักษาโรคเรื้อรัง “หายไม่หาย” แล้วเราตอบเองว่า “หาย” พอตอบเสร็จก็เอื้อมมือไปข้างหลังแล้วก็ดึงหญ้าพันงูขึ้นมา 1 ต้นจากนั้นค่อยหันหน้าไปเก็บ 5. ยาที่ทำแล้วต้องวางไว้ที่สูง หรือแช่ในตู้เย็น
เจ้าของตำรับ	: คุณเล็ก เหมือนสุวรรณ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้งูสวัด
ส่วนประกอบ	: เปลือกเพกา
วิธีทำและวิธีใช้	: ผนเปลือกเพกากับน้ำทาบบริเวณที่เป็นงูสวัด เริ่ม
สรรพคุณ	: แก้งูสวัด โรคเรื้อม
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนุชบา คนงาม
ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเรื้อม
ส่วนประกอบ	: เสดตพังพอนทั้ง 5 น้ำ
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเสดตพังพอน ล้างให้สะอาดนำไปต้มดื่ม หรือนำไปอาบ
สรรพคุณ	: แก้โรคเรื้อม
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเื่อง อาธิบุญญ์
ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเรื้อม
ส่วนประกอบ	: ไบกรดน้ำ (กระต่ายจาม, กำปัด, กะพ้อนกเขา) เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: โขลกไบกรดน้ำ ให้ละเอียด ผสมกับเหล้าขาว เล็กน้อย นำไปพอกบริเวณที่เป็นแผล
สรรพคุณ	: แก้โรคเรื้อม รักษาแผลสด แผลพุพอง
ข้อจำกัดในการใช้	: เวลาใส่เหล้าขาว ต้องใส่ให้เหมาะสมกับตัวยาเฉพาะที่ใช้ทาเท่านั้น ถ้าใส่มากตัวยาก็จะเสียหรือบูด
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด คุณพงษ์ศักดิ์ เหมือนสุวรรณ และคุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้พิษสุนัขบ้า
ส่วนประกอบ	: หนุ่ยดอกลำโพง (ต้นลำโพง) น้ำผึ้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำหนุ่ยดอกลำโพงโขลกคั้นกับน้ำผึ้ง ½ แก้วรับประทานที่เดียว
สรรพคุณ	: แก้พิษสุนัขบ้า
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. ต้องรับประทานยาตัดรากลุ่มด้วย โดยรับประทาน 1 ครั้ง กินยาตัดราก 1 ครั้ง 2. ยาตัดรากทำได้โดยใช้ฝักบุงทะเลมัต 3 เปราะ ต้ม 1 ครั้ง แก้มัต 1 เปราะ ทำจนครบ 3 ครั้ง 3. ห้ามดื่มกินเล่น หากไม่ได้ถูกสุนัขกัด เพราะมีความเชื่อว่าถ้ากินแล้วจะบ้า
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษ
ส่วนประกอบ	: ใบกระตึกไก่ขาว (เปลือบบาง) เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: โขลกใบกระตึกไก่ขาวผสมกับเหล้าขาว นำไปพอกแผลบริเวณที่ถูกงูกัด
สรรพคุณ	: ถอนพิษงู
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสอาด

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษ
ส่วนประกอบ	: ใบหรือต้นเขยตาย (เขยตายแม่ยายปรก) เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: โขลกใบกับต้นให้ละเอียด ผสมกับเหล้าขาว คั้นกรองแยกกาก นำกากไปพอกบริเวณที่โดนสัตว์มีพิษกัด หรือนำไปดื่ม
สรรพคุณ	: ถอนพิษตะขาบหรือแมลงป่อง โดยเฉพาะงูกะปะ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อง อาธิปัญญา

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษ
ส่วนประกอบ	: รากจืดดอกขาว (จางจืด) เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. โขลกรากจืดดอกขาวผสมกับเหล้าขาว ทาบริเวณที่เป็นลมพิษ 2. เคี้ยวใบสดครั้งละ 3 ใบ ดื่มน้ำตาม 3. ใช้ใบกับรากต้มกับน้ำ ดื่ม
สรรพคุณ	: แก้ลมพิษ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษงู
ส่วนประกอบ	: รากพญารากเดี่ยว น้ำซาวข้าว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำรากของพญารากเดี่ยวมาฝนกับน้ำซาวข้าว แล้วนำมาดื่ม
สรรพคุณ	: ถอนพิษงู พิษไข้มาลาเรีย โรคเรื้อรัง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อง อาธิปัญญา และคุณชาญชัย ตั้งบุญญา

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษงู
ส่วนประกอบ	: ต้นและใบพญาปล้องทอง (ทองระอา) น้ำซาวข้าว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำต้นและใบโขลกให้ละเอียดใส่น้ำซาวข้าว คั้นเอาน้ำมาดื่ม
สรรพคุณ	: ถอนพิษงู
ข้อจำกัดในการใช้	: ใช้ใบพกดัดตัวจะป้องกันคุณไสยเข้าตัวได้
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อง อาธิบุญโญ

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษ
ส่วนประกอบ	: ผักบั้งแดง 2 กำ น้ำตาลทรายแดง
วิธีทำและวิธีใช้	: ล้างผักบั้งให้สะอาด นำไปต้มประมาณ 10-20 นาที ใส่น้ำตาลทรายแดงลงไป ต้มจนละลายยกลง ดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: ถอนพิษ
ข้อจำกัดในการใช้	: ห้ามกินร่วมกับยาเพราะจะทำให้ล้างยาตัวอื่น
เจ้าของตำรับ	: แม่ชีศุภพิชญ์ สกลภาพ

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษ
ส่วนประกอบ	: เถวัลย์น้ำ
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำเถวัลย์น้ำหั่นเป็นแว่น แล้วนำไปต้มดื่มเป็นน้ำชา 2. นำเถวัลย์น้ำมาหั่นเป็นแว่นๆ ตากแดดให้แห้ง นำไปต้มดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: ถอนพิษ แก้อ่อนใน กระจายน้ำ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัติ์ เหมือนสุวรรณ และคุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษงู
ส่วนประกอบ	: ใบช่อยดำ เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบช่อยดำมาโขลกให้ละเอียด ผสมกับเหล้าขาว แล้วนำมาพอกบริเวณที่โดนงูกัด
สรรพคุณ	: ถอนพิษงู ตะขาบ แมลงป่อง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตานุญเอื้อง อาธิปญโญ

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษงู
ส่วนประกอบ	: ทำวยายม่อม (ทั้ง 5)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำทำวยายม่อมทั้ง 5 โขลกให้ละเอียดนำมาพอกบริเวณที่โดนงูกัด
สรรพคุณ	: ถอนพิษงู
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน่อม นรินโท

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษ
ส่วนประกอบ	: ฝักบุงทะเล
วิธีทำและวิธีใช้	: ใช้ยางจิ้มหรือตำพอกบริเวณที่เป็นแผล
สรรพคุณ	: ถอนพิษแมงกะพรุน หรือสัตว์มีพิษชนิดอื่นๆ แก้ปวด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณพิมพ์ณี ชมแคะ

ชื่อตำรับยา	: ยาพระอิศวร (ตำรับแก้พิษงู)
ส่วนประกอบ	: เนื้อลูกจันทน์ 2 ตำลึง มหาหิงส์ 2 ตำลึง การบูร 2 ตำลึง ยาตำ 2 ตำลึง พริกไทย 8 ตำลึง หนอนตายอยาก 2 ตำลึง น้ำผึ้ง เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. บดส่วนผสมทุกอย่างรวมกันใส่น้ำผึ้งแล้วนำไปปั้นเป็นลูกกลอน ตากแดด 7 วัน 7 คืน โดยเฉพาะการตากน้ำค้างช่วงฤดูหนาว จะทำให้ได้ผลดี 2 เท่า 2. เอายาไปพอกบริเวณที่โดนงูกัด หรือนำไปรับประทาน
สรรพคุณ	: แก้พิษงู แมลงสัตว์กัดต่อย
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. ก่อนทำยาให้ตั้งจิตอธิษฐานบอกพระอิศวร 2. ท่องบทชินบัญชรบทยาวพร้อมคำแปลก่อนลงมือปรุงยาพระอิศวร
เจ้าของตำรับ	: นายขจร เหมือนสุวรรณ
ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษ
ส่วนประกอบ	: เสดดพังพอนตัวเมีย 3-4 ยอด เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. ใบตำผสมกับเหล้าขาวหรือน้ำเปล่า นำไปทาหรือพอกบริเวณที่ แมลงสัตว์กัดต่อย หรือบริเวณที่ผื่นคัน 2. รากฝนน้ำเล็กน้อย นำไปทาหรือพอกบริเวณที่แมลงสัตว์กัดต่อย หรือบริเวณที่ผื่นคัน
สรรพคุณ	: แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย แก้แพ้ แก้กัน ถอนพิษ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเยื้อง อาริปัญโญ คุณประจวบ บุญเกิด และคุณบุญมี เอี่ยมสอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษ
ส่วนประกอบ	: เสดดพังพอน
วิธีทำและวิธีใช้	: ใช้ทั้งต้นนำไปตากแดดให้แห้งแล้วนำมาต้มดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้แมลงสัตว์กัดต่อย แก้แพ้ แก้คัน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษ
ส่วนประกอบ	: เสดดพังพอนตัวเมีย 3-4 ยอด น้ำชาข้าว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำมาโขลกให้ละเอียดผสมกับน้ำชาข้าว นำไปดื่ม
สรรพคุณ	: ถอนพิษ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเรือง อาริปัญโญ

ชื่อตำรับยา	: ยาถอนพิษ
ส่วนประกอบ	: ใบผักกระเจตน้ำ เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบผักกระเจตน้ำมาโขลกผสมกับเหล้าขาว นำไปพอกบริเวณ แมลงสัตว์กัดต่อย
สรรพคุณ	: ถอนพิษแมลงสัตว์กัดต่อย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย

ชื่อตำรับยา	: ยาทอนพิษ
ส่วนประกอบ	: ฟ้าทลายโจร เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำฟ้าทลายโจรมาโขลกผสมกับเหล้าขาว นำมาพอกบริเวณที่สัตว์มีพิษกัด
สรรพคุณ	: ทอนพิษแมงกะพรุน พิษงู
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้รำมะนาด
ส่วนประกอบ	: ใบข่อย เปลือกข่อย เกลือ
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. ใช้ใบข่อย ขยี้แล้วนำมาแปรงฟัน 2. นำใบข่อยมาต้มกับน้ำประมาณ 20 นาที แล้วนำมาอม เวลาปวดฟัน 3. นำเปลือกข่อยมาต้มกับน้ำ ใส่เกลือเล็กน้อย นำมาอมแก้ปวดฟันรำมะนาด
สรรพคุณ	: แก้โรครำมะนาด แก้ปวดฟัน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด และคุณจำลอง แสงสว่าง

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้กษัย
ส่วนประกอบ	: ใบประคำไก่อ (มะคำไก่อ)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบประคำไก่อมาล้างให้สะอาด ใส่น้ำพอท่วมแล้วนำไปต้ม ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้กษัย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้กษัย
ส่วนประกอบ	: รากตะโกนา (ตะโก) รวงแจง (รากอ่อนของต้นแจง) เถาว์ลัยเปรียง
วิธีทำและวิธีใช้	: ล้างรากตะโกนา รวงแจง เถาว์ลัยเปรียง ให้สะอาดใส่น้ำพอท่วม นำไปต้มกับน้ำประมาณ 30 นาที ให้ตัวยาวออก นำมาต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้กษัย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตานุญเอื้อง อาธิบุญโญ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้กษัย
ส่วนประกอบ	: ใบประคำไก่อ (มะคำไก่อ) ทั้ง 5 ใบผักเสี้ยนผี
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบประคำไก่อกับผักเสี้ยนผีมาต้ม แล้วเทใส่กะละมัง แล้วนำไปอบ ตัวย่อยใช้ผ้าห่มคลุมตัวไว้เพื่อให้ได้ความร้อน ประมาณ 30-40 นาที
สรรพคุณ	: แก้กษัย เหมาะสำหรับหญิงหลังคลอดบุตร
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้กษัย
ส่วนประกอบ	: รากแจง รากตะโก รากขี้แรด เถาหรือรากเถาว์ลัยเปรียง โคกกะออม (ทั้งต้นใบลูก)
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. ล้างส่วนผสมทั้งหมดให้สะอาดสับรากแจง รากตะโก รากขี้แรด ให้ละเอียด 2. นำส่วนผสมทุกอย่างไปต้ม ประมาณ 20-30 นาที นำมาต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้กษัย ลดไข้
ข้อจำกัดในการใช้	: ก่อนต้มบอกล่าวทุกครั้ง โดยนำสมุนไพรมุ่อย่างใส่หม้อจุดรูป 3 ดอก ให้ระลึถึงหลวงพ่อกุฎิ ช่วยไห้คนไข้ที่กินยาสมุนไพรมุ่ ไห้หายจากโรค
เจ้าของตำรับ	: คุณทาบ เกิดร่วม
ชื่อตำรับยา	: ยาแก้กษัย
ส่วนประกอบ	: เถาว์ลัยแดง ทั้ง 5
วิธีทำและวิธีใช้	: ล้างเถาว์ลัยแดงทั้ง 5 ให้สะอาด นำไปต้มน้กับน้ำพอประมาณแล้ว นำมาต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้กษัย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้กษัย
ส่วนประกอบ	: พริกไทย 2 ตำลึง เจตมูลเพลิง 2 ตำลึง ขิง 2 ตำลึง 2 บาท ชะพลู 2 ตำลึง ประคำไก่อ (มะคำไก่อ) ทั้ง 5 2 ตำลึง เถาวัลย์เปรียง 2 ตำลึง สมอเทศ 2 ตำลึง สมอไทย 2 ตำลึง สมอติงู 2 ตำลึง ขนดอก 2 ตำลึง เทียนทั้ง 5 2 ตำลึง ฝักคูน 3 ฝัก เลือดแรด 1 ตำลึง ยาตำ 2 ตำลึง ใบมะกา (มัดกา, ไม้มะกา) 2 ตำลึง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างมาต้มรวมกันกับน้ำ ต้ม
สรรพคุณ	: แก้กษัย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนุษา คณงาม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้กษัย
ส่วนประกอบ	: ข่า 1 บาท ขิง 1 บาท กระเทียม 1 บาท ไพล 1 บาท ขมิ้นอ้อย 1 บาท ใบมะกา (มัดกา, ไม้มะกา) 1 บาท ใบขี้เหล็ก 1 บาท ใบกระเพราแดง 1 บาท ใบประคำไก่ (มะคำไก่) 1 บาท เถาวัลย์เปรียง 1 บาท พริกไทย 1 บาท
วิธีทำและวิธีใช้	: ต้มทุกอย่างรวมกัน กินบำรุงกษัย
สรรพคุณ	: แก้กษัย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุษบา คณงาม

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้กษัย
ส่วนประกอบ	: หัวข้าวเย็นโต หูงั่วหัวหมูเล็ก ชุมเห็ดเทศ ผักเบ็ดแดง ประคำไก่ (มะคำไก่) หัวข้าวเย็นเหนือ พริกไทย หนัก 1 บาท น้ำ ทุกอย่าง ต้องหนักเท่าๆ กัน
วิธีทำและวิธีใช้	: ทุกอย่างผสมกันนำมาต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้กษัย แก้ไข้
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเรือง อาธิปัญญา

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเบาหวาน
ส่วนประกอบ	: กิ่งสะเดา 7 กิ่ง บอระเพ็ด 7 ปล้อง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำสะเดากับบอระเพ็ด ล้างให้สะอาด นำมาต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคเบาหวาน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเบาหวาน
ส่วนประกอบ	: ผลและต้นโคกกะอ่อม
วิธีทำและวิธีใช้	: รับประทานผลสุก หรือนำต้นโคกกะอ่อมมาต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคเบาหวาน ความดัน แก้กษัย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด และคุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเบาหวาน
ส่วนประกอบ	: ยอดสะเดาดิน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำยอดมารับประทานสด
สรรพคุณ	: แก้โรคเบาหวาน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเบาหวาน
ส่วนประกอบ	: ไม้สัก 4 แท่ง ไม้สัก 1 ใบ ยอดข้าวโพดหรือเกสรข้าวโพด สับปะรดสุก
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำไม้สักวางเรียงบนผ้าขาวบาง 2. ใส่สับปะรดผ่าสี่ไม่ให้ขาด เสียบไม้สักเป็นรูปกากบาท 2 อัน 3. วางยอดข้าวโพด 4. ชนะวางเรียง ต้มยาให้กล่วคาถาเบาหวาน “พุทฺธัง ปัจจนามิ ธัมมัง ปัจจนามิ สังฆัง ปัจจนามิ” 5. นำมาเสกประจุขาด แล้วลงคาถามัดให้แน่น 6. นำมาต้มดื่ม วันละ 1 แก้ว
สรรพคุณ	: แก้โรคเบาหวาน รักษาแผลเน่าเปื่อยจากโรคเบาหวาน
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. ถ้ารักษาหายแล้วต้องไปใส่บาตรให้เจ้ากรรมนายเวร 2. เวลาตัดเกสรหรือยอดข้าวโพด 9 ยอด หันหลังเก็บ 3. ไม่ควรดื่มมาก เพราะน้ำตาลจะลดเร็วมาก
เจ้าของตำรับ	: นายบุญเชิด เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเบาหวาน
ส่วนประกอบ	: หัวสับปะรด 10 แว่น น้ำหรือเหล้าขาว 1 ขัน
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำหัวสับปะรดมาหั่นเป็นชิ้นบางๆ เอามาตากแดดให้แห้ง นำมาบดกินกับน้ำ หรือเหล้าขาว กินครั้งละ 1 ช้อนชา/วัน 2. นำหัวสับปะรดมาดองกับเหล้า กินเป็นประจำ 3. รับประทานสด
สรรพคุณ	: แก้โรคเบาหวาน แก้ปวดหัว โรคความดัน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ และคุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเบาหวาน
ส่วนประกอบ	: โทงเทง (ทั้ง 5) น้ำผึ้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำโทงเทงทั้ง 5 ตากแดดให้แห้ง นำไปบดให้ละเอียดแล้วนำไปผสมกับน้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอน 2. รับประทานครั้งละ 1-2 เม็ด
สรรพคุณ	: แก้โรคเบาหวาน ไทรอยด์ แก้เจ็บคอ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณติ่ม เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเบาหวาน
ส่วนประกอบ	: ใบผักปลาน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบมาล้างให้สะอาด แล้วนำไปต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคเบาหวาน ลดน้ำตาลในเลือด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน้อย นรินโท และคุณประจวบ บุญเกิด

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเบาหวาน
ส่วนประกอบ	: ลูกยอบ้าน (ยอ)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำลูกยอมาล้างให้สะอาด หั่นเป็นแว่น เติมน้ำแล้วนำไปต้ม ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคเบาหวาน
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์

ชื่อตำรับยา	: ยาพระอิศวร
ส่วนประกอบ	: เนื้อลูกจันทร์ 2 ตำลึง มหาหิงส์ 2 ตำลึง การบูร 2 ตำลึง ยาตำ 2 ตำลึง พริกไทย 8 ตำลึง น้ำผึ้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. บดส่วนผสมทุกอย่างรวมกันใส่น้ำผึ้งลงไปแล้วนำไปปั้นเป็นลูกกลอน ตากแดด 7 วัน 7 คืน โดยเฉพาะการตากน้ำค้างช่วงฤดูหนาว จะทำให้ได้ผลดี 2 เท่า 2. รับประทาน เช้า เย็น ครั้งละ 1 เม็ด
สรรพคุณ	: แก้โรคเบาหวาน โรคเอดส์ วัณโรค ภูมิแพ้ ริดสีดวง
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. ก่อนทำยาให้ตั้งจิตอธิษฐานบอกพระอิศวร 2. ท่องบทชินบัญชรบทยาวพร้อมคำแปลก่อนลงมือปรุงยาพระอิศวร 3. รับประทานคู่กับยาแผนปัจจุบันได้ แต่ยกเว้นโรค HIV ห้ามกินควบคู่กับยาแผนปัจจุบันห้ามกินกับหว่ามู เพราะจะแสดงผล
เจ้าของตำรับ	: นายขจร เหมือนสุวรรณ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคเบาหวาน	
ส่วนประกอบ	: บอระเพ็ด ต้นมือลิง ทั้ง 5 น้ำผึ้ง เถาเอ็นอ่อนบดละเอียด มะขามเปียก	: ฟ้าทลายโจร บดละเอียด ฤาษีผสมเสร็จ บดละเอียด เกลือ พญารากเด็ยบดละเอียด
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำต้นมือลิงไปคั่ว หั่นบอระเพ็ด นำไปตากแดด 2. นำบอระเพ็ดกับเกลือโขลกให้ละเอียด ใส่มะขามเปียกลงไปโขลกให้เข้ากัน 3. ใส่สมุนไพรมานวดตัวลงไป ผสมให้เข้ากันใส่น้ำผึ้ง ปั้นเป็นลูกกลอน	
สรรพคุณ	: แก้โรคเบาหวาน ลดไขมัน ลดความดัน	
ข้อจำกัดในการใช้	: การเตรียมสมุนไพรมานวดตัวมีคาถากำกับทุกขั้นตอน ตั้งแต่การหั่น ถึงการบดละเอียด	
เจ้าของตำรับ	: คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ	

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคมะเร็ง	
ส่วนประกอบ	: 1. ไบ่ว่านมหากาฬ 3 ใบ น้ำเปล่า 1 ชัน 2. หัววั้น 3 หัว เหล้าขาว 1 ขวดเล็ก	
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำไบ่ว่านมหากาฬมาขยำพอแหลก จากนั้นนำไปต้มกับน้ำให้ น้ำงวดเหลือ 1 แก้ว แล้วนำมาดื่ม 2. หั่นหัววั้นเป็นแว่นบาง ๆ แล้วนำไปแช่กับเหล้าขาว นำมารับประทานได้เลย	
สรรพคุณ	: แก้โรคมะเร็ง ฆ่าเชื้อไวรัส	
ข้อจำกัดในการใช้	: -	
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ	

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคมะเร็ง
ส่วนประกอบ	: หอกนารายณ์ (พัตนางชี) ทั้ง 5 ต้นหญ้าปักกิ่ง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำพัตนางชี และหญ้าปักกิ่ง มาต้มกับน้ำดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคมะเร็ง แก้กระหายน้ำ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคมะเร็ง
ส่วนประกอบ	: ต้นว่านชันหมาก (ตับเต่า, กล้วยเต่า, ตับเต่าป่า)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำต้นว่านชันหมากมาล้างให้สะอาดแล้วนำมาต้มกับน้ำ ดื่ม
สรรพคุณ	: แก้โรคมะเร็ง ช่วยบำรุงกำลัง คลายเส้น
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาเยื้อง อาธิปัญญา

ชื่อตำรับยา	: ยาพระอิศวร (ตำรับแก้โรคมะเร็ง)
ส่วนประกอบ	: เนื้อลูกจันทน์ 2 ตำลึง มหาหิงส์ 2 ตำลึง การบูร 2 ตำลึง ยาตำ 2 ตำลึง พริกไทย 8 ตำลึง หนอนตายอยาก 2 ตำลึง น้ำผึ้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. บดส่วนผสมทุกอย่างรวมกัน ใส่น้ำผึ้งไปแล้วนำไปปั้นเป็น ลูกกลอน ตากแดด 7 วัน 7 คืน โดยเฉพาะการตากน้ำค้างช่วง ฤดูหนาว จะทำให้ได้ผลดี 2 เท่า 2. รับประทานเช้า เย็น ครั้งละ 1 เม็ด ถ้ารับประทานมากกว่าครั้งละ 1 เม็ด จะทำให้เมา
สรรพคุณ	: แก้โรคมะเร็ง
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. ก่อนทำยาให้ตั้งจิตอธิษฐานบอกพระอิศวร 2. ท่องบทชินบัญชรบทยาวพร้อมคำแปลก่อนลงมือปรุงยาพระอิศวร
เจ้าของตำรับ	: นายขจร เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคมะเร็ง
ส่วนประกอบ	: เจตตระมูลเพลิง (ทั้ง 5) กำลังวัวเถลิง กำลังหนูมาน ว่านขันหมาก (ตับเต่า, กล้วยเต่า, ตับเต่าป่า) ฤาษีผสมเสร็จ
วิธีทำและวิธีใช้	: นำทุกอย่างนำมาต้มรวมกันกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้โรคมะเร็ง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเรือง อาริปัญโญ

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: เถาฤาษีผสมเสร็จ เถาโคคลาน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเถาฤาษีผสมเสร็จและเถาโคคลานหั่นเป็นชิ้นๆ นำไปต้มกับน้ำ อย่างน้อย 30 นาที นำมาต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: เถาฤาษีผสมเสร็จ เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเถาฤาษีผสมเสร็จ หั่นหรือสับเป็นชิ้นๆ นำไปแช่ในเหล้าขาว ต้มบำรุงกำลัง
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: เปลือกตะโกนา (ตะโก)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเปลือกตะโกนามาต้มกับน้ำเปล่า ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณวิชัย ก้อนเมฆ

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: หัวเฟิร์นนาคราช (พญานาคราช) เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำหัวมาฝานนำมาดองกับเหล้า ต้ม 2. นำหัวสดมาต้มกับน้ำต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง แก้ปวดหลัง ปวดเอว
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน้อย นรินโท คุณสุขชิน ถือแก้ว คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ และคุณนิรุตร์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: กำลังวัวเถลิง เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. หั่นเถาเป็นแว่นบางๆ นำมาชงกับน้ำร้อน ต้ม 2. หั่นเถาเป็นแว่นบางๆ นำมาดองเหล้า ต้ม
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง บำรุงเลือด แก้ภัย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อง อาธิปัญญา หลวงตาน้อย นรินโท คุณนิรุตร์ เหมือนสุวรรณ และคุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: ไบสม์ปอย
วิธีทำและวิธีใช้	: ล้างไบสม์ปอยให้สะอาด นำไปต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง บำรุงเลือด เป็นยาระบาย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: รากอ่อน (รากแฉง) รากแฉง
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำรากอ่อนไปต้มกับน้ำ แล้วนำไปต้มเป็นน้ำชา 2. รากแก่ (รากแฉง) นำไปหั่นเป็นแว่น ๆ ก่อนนำไปต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง แก้กษัย แก้ไข้
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตานุญเอื้อง อาริปัญโญ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: ยาตำ 1 บาท ไพลสด 1 บาท มะขามเปียก 1 บาท ดีเกลือ 1 บาท
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. โขลกยาตำในครกหินให้ละเอียด ใส่ดีเกลือโขลกให้เข้ากัน 2. ใส่ไพลสดลงไปโขลกให้ละเอียด ใส่มะขามเปียกโขลกให้เข้ากัน 3. ปั้นเป็นลูกกลอน รับประทาน เข้า เย็น เก็บไว้อุณหภูมิต่ำ
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง ฆ่าเชื้อไวรัส ล้างลำไส้
ข้อจำกัดในการใช้	: ต้องรับประทานติดต่อกันจะทำให้ร่างกายแข็งแรงมากขึ้น
เจ้าของตำรับ	: นายบุญเชิด เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: โสมเกาหลี เถาโคคลาน บอระเพ็ด พ้าทลายโจร ฤาษีผสมเสร็จ มะขามเปียก เถาวัลย์เปรียง หนุ่ยลูกไต้ใบ (ไต้ใบ) ย่านาง (เถาวัลย์นาง, เถาวัลย์เขียว) เถามือลิง กลิ้งกลางดง ม้ากระทืบโรง พญารากเดี่ยว พญาปล้องทอง (ทองระอา) เสลดพังพอน ไพลสด น้ำผึ้ง เกลือ
วิธีทำและวิธีใช้	: นำทุกอย่างมาบดให้ละเอียดเป็นผง นำมาผสมกับน้ำผึ้ง เกลือ ปั้นเป็นลูกกลอน รับประทานก่อนอาหาร เช้า เย็น ครั้งละ 5 เม็ด
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง บำรุงเลือด
ข้อจำกัดในการใช้	: ในการทำยาลูกกลอนต้องตั้งจิตทุกขั้นตอนในการทำโดยการกำหนดลมหายใจเข้า-ออก และไม่ทำยาในวันพระ
เจ้าของตำรับ	: คุณชาญชัย ตังบุญญะ

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: เถาพญาเสือโคร่ง เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำเถาพญาเสือโคร่งมาหั่นเป็นชิ้นบางๆ แล้วนำมาดองเหล้า หรือนำมาต้มน้ำดื่ม
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาเยื้อง อาธิปัญญา และหลวงตาน้อม นรินโท

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงร่างกาย
ส่วนประกอบ	: ต้นขลุ้ (ต้นยาคุณุญ) ฝักปอกกะบิต ใบกำลังข้างสาร ใบเตย ฤาษีผสมเสร็จ พญาปล้องทอง (ทองระอา)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างไปตากแดดให้แห้งแล้วนำมาต้มเอามาต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: บำรุงร่างกาย แก้กัหวัด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุง
ส่วนประกอบ	: รากอ่อนโพธิ์ทะเล
วิธีทำและวิธีใช้	: รากอ่อนกินสดเป็นยาบำรุง
สรรพคุณ	: เป็นยาบำรุง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: หมามูย
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. เมล็ดหมามูยตากแดดให้แห้งแล้วนำไปย่างในกะละมังจนเมล็ดหลุดออกมาจากฝัก 2. นำเอาเมล็ดไปโขลกให้ละเอียด ชงกินกับน้ำผึ้งหรือกาแฟ
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ
ข้อจำกัดในการใช้	: เอาเมล็ดหมามูยไปฆ่าเชื้อด้วยสารส้ม
เจ้าของตำรับ	: คุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ และคุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: ฮ่อสะพายควาย
วิธีทำและวิธีใช้	: ตัดเถาแล้วเอาย่างให้น้ำออกแล้วเอาไปต้มกับน้ำดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง แก้เมาเหล้า
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน้อย นรินโท

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: ต้นและหัวว่านอรหันต์แปดทิศ (เสน่ห์จันทร์หลง, ว่านเมตตา)
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำต้นว่านอรหันต์แปดทิศ มาล้างให้สะอาด นำมาต้มกับน้ำ ดื่ม 2. หัวนำมารับประทานสด
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตานุญเอื้อง อาธิปัญญา

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: เถาฮ่อสะพายควาย เหล้าขาว รวงแดง
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำเถาฮ่อสะพายควายมาสับ แล้วนำไปย่าง ต้มกับน้ำ หรือนำไป ดองเหล้า ดื่ม 2. นำเถาฮ่อสะพายควายมาสับ แล้วนำไปย่างต้มกับน้ำผสมกับ รวงแดง ดื่ม
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง คลายเส้น
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตานุญเอื้อง อาธิปัญญา

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: รากกำลังหนุมาน เหล้าขาว
วิธีทำและวิธีใช้	: นำรากกำลังหนุมานมาตากแดดให้แห้ง นำไปเรียงใส่โหลแล้วใส่เหล้าขาวลงไป ทิ้งไว้ประมาณ 3 วัน นำมาต้ม จะมีรสเผ็ด
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: หัวโสมลิเจีย เถาวัลย์เปรียง เถาเอ็นอ่อน กำลังข้างสาร สบู่เลือด
วิธีทำและวิธีใช้	: นำหัวโสมลิเจีย สบู่เลือด เถาวัลย์เปรียง เถาเอ็นอ่อน หั่นเป็นชิ้นๆ นำไปคั่วเพื่อกันเชื้อรา ยกเว้นกำลังข้างสาร เพราะเป็นท่อนไม้ไม่ต้องเอาไปคั่ว แล้วนับจำนวนชิ้นเท่าๆ กัน นำมาต้ม ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อง อาธิปัญญา

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงกำลัง
ส่วนประกอบ	: หัวว่านแรงคอค่า (แรงคอค่า, ว่านเหนียว)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำหัวว่านแรงคอค่ามาตากแดดให้แห้ง นำไปบดให้ละเอียด แล้วนำไปรับประทาน 1 ช้อน แล้วดื่มน้ำตาม
สรรพคุณ	: บำรุงกำลัง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อง อาธิปัญญา

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงธาตุทั้ง 4
ส่วนประกอบ	: หญ้าแห้วหมูเล็ก 1 บาท รากมะอึก 1 บาท รากมะเขือขื่น 1 บาท บอระเพ็ด 1 บาท รากชะพลู 1 บาท
วิธีทำและวิธีใช้	: ต้มรวมกันในใสเกลือเล็กน้อย กินน้ำ
สรรพคุณ	: ช่วยบำรุงธาตุทั้ง 4
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนุชบา คนงาม

ชื่อตำรับยา	: ยาเจริญอาหาร
ส่วนประกอบ	: เปลือกโมกมัน
วิธีทำและวิธีใช้	: เปลือกนำไปต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: ช่วยเจริญอาหาร
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณจำลอง แสงสว่าง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาพระเจ้า 5 พระองค์
ส่วนประกอบ	: น้ำตาลทรายแดง 3 กก. กล้วยน้ำว้า 3 กก. ฟักทองหั่นเป็นชิ้นหนึ่ง 3 กก. มะละกอสุก 3 กก. สับปะรด (เปลือก) 3 ลูก
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างมาใส่โหลหมักไว้ ประมาณ 7 วัน ให้เปิดดู ถ้าน้ำตาลทรายยังไม่ละลาย ให้คอยคนทุกวัน หมักไว้อีกประมาณ 25 วัน นำมาคั้น กรอง นำมารับประทานหลังอาหาร และ ก่อนนอน ถ้าหมักไว้นานจะทำให้ยาเข้มข้นขึ้น เก็บไว้อุณหภูมิห้อง รสชาติจะออกเปรี้ยวๆ คล้ายน้ำส้มสายชูหมัก
สรรพคุณ	: ช่วยให้อาหาร
ข้อจำกัดในการใช้	: ไม่นิยมทำยาวันพระ
เจ้าของตำรับ	: คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ

ชื่อตำรับยา	: ยาอายุวัฒนะ
ส่วนประกอบ	: เปลือกทั้งถ่อน ตะโกนา (เปลือกดำ) บอระเพ็ดแห้ง เม็ดพริกไทยคั่ว หญ้าหัวเห็ดหมู 1 ทนาน ลูกข่อย 1 ทนาน พริกไทย 1 ทนาน น้ำผึ้ง
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำส่วนผสมทั้งหมดมาบดให้ละเอียด ผสมกับน้ำผึ้ง ปั้นเป็น ลูกกลอน 2. นำส่วนผสมทั้งหมดบดให้ละเอียดแล้วนำมาทวนกับน้ำผึ้ง ปั้นเป็นลูกกลอน
สรรพคุณ	: เป็นยาอายุวัฒนะ
ข้อจำกัดในการใช้	: เวลาทวนต้องทวนกลางแจ้ง

เจ้าของตำรับ : คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด และคุณจำลอง แสงสว่าง

ชื่อตำรับยา : ยาอายุวัฒนะ

ส่วนประกอบ : ใบขี้หนอนตากแห้ง (ขี้หนือยว, ขี้ตีด, ทองพันชั่ง) น้ำผึ้ง

วิธีทำและวิธีใช้ : นำใบขี้หนอนมาตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปบดให้ละเอียด ผสมกับน้ำผึ้ง ปั้นเป็นลูกกลอน

สรรพคุณ : เป็นยาอายุวัฒนะ

ข้อจำกัดในการใช้ : -

เจ้าของตำรับ : หลวงตาบุญเอื่อง อาริปัญโญ

ชื่อตำรับยา : ยาอายุวัฒนะ

ส่วนประกอบ : รากหญ้าคา

วิธีทำและวิธีใช้ : นำรากหญ้างาล้างให้สะอาด นำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นน้ำชา

สรรพคุณ : เป็นยาอายุวัฒนะ ลดไขมันในเส้นเลือด

ข้อจำกัดในการใช้ : -

เจ้าของตำรับ : คุณนิสากร ทองโปร่ง และคุณบุญมี เอี่ยมสะอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาอายุวัฒนะ
ส่วนประกอบ	: เหินอากาศ (น้ำผึ้ง) พาดปลายไม้ (บอระเพ็ด) บดละเอียด หงายธรณี (แห้วหมู) บดละเอียด หนีสงสาร (ขมิ้นชัน) บดละเอียด นิพพานไม้กลับ (ผักเสี้ยนผี) บดละเอียด
วิธีทำและวิธีใช้	: นำสมุนไพรทุกอย่างผสมกับน้ำผึ้ง นำมาปั้นเป็นลูกกลอนเท่าเม็ด พุทรารับประทาน เข้า กลางวัน เย็น
สรรพคุณ	: เป็นยาอายุวัฒนะ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุญมี เอี่ยมสอาด

ชื่อตำรับยา	: ยาชะลอความชรา
ส่วนประกอบ	: เปลือกทังถ่อน 1 ทะนาน เปลือกตะโกนา 1 ทะนาน บอระเพ็ด 1 ทะนาน หนุ่ยแห้วหมูเล็ก 1 ทะนาน เมล็ดข่อย 1 ทะนาน พริกไทย 1 ทะนาน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างบดให้ละเอียด แล้วนำมาปั้นเป็นยาลูกกลอน
สรรพคุณ	: กินแล้วไม่แก่ กินได้ทั้งปี
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณบุษบา คณงาม

ชื่อตำรับยา	: ยาชะลอความชรา
ส่วนประกอบ	: บินบนทางอากาศ (น้ำผึ้ง) พาดง่ามไม้ (เถาบระเพ็ด) เหง้าพระธรณี (หัวแห้วหมู) สีไม่เตร้า (ขมิ้นอ้อย) เต่าไม้เป็น (ต้นกระโดนเตี้ย)
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. เอาส่วนผสมทั้ง 5 ตากแดดให้แห้ง น้ำหนักเท่ากัน บดละเอียด แล้วนำไปผสมกับน้ำผึ้ง ปั้นเป็นลูกกลอน เท่าเม็ดพุทรา 2. รับประทานก่อนข้าวเช้า กลางวัน เย็น วันละ 3 เวลา ๆ ละ 3 เม็ด
สรรพคุณ	: ชะลอความชรา
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ช้ำใน
ส่วนประกอบ	: ใบกระบือเจ็ดตัว
วิธีทำและวิธีใช้	: เอาใบมาโขลก ผสมกับเหล้าขาว แล้วนำมาคั้นกรองเอาแต่น้ำกิน
สรรพคุณ	: แก้ช้ำใน ไอเป็นเลือด
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาน้อย นรินโท และคุณประเสริฐ เอี่ยมยุทธชัย

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้เจ็บคอ
ส่วนประกอบ	: ฟ้าทลายโจร น้ำผึ้ง มะขามเปียก
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. เด็ดยอดอ่อนมานำมาห่อกับมะขามเปียกห่อที่ละยอดจนครบ 3 ยอด แล้วนำมารับประทานที่ละเม็ด 2. นำยอดฟ้าทลายโจรมาโขลกให้ละเอียด ผสมกับน้ำผึ้งปั้นเป็น ยาลูกกลอน 3. นำใบ ยอด มาต้มกับน้ำดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: แก้เจ็บคอ ไข้หวัด แก้ปวด แก้โรคเบาหวาน ปวดหัว ปวดท้อง แก้ไอ
ข้อจำกัดในการใช้	: 1. รับประทานก่อนอาหาร 2. ห้ามรับประทานทุกวัน รับประทานเวลาปวดเท่านั้น 3. ไม่ควรกินต่อกัน 1 สัปดาห์
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง คุณประจวบ บุญเกิด คุณทาบ เกิดร่วม คุณชาญชัย ตั้งบุญญะ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้เจ็บคอ
ส่วนประกอบ	: ใบทองพันชั่ง
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบทองพันชั่งล้างให้สะอาด แล้วนำมาเคี้ยวสดแล้วกลืน
สรรพคุณ	: แก้เจ็บคอ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้เจ็บคอ
ส่วนประกอบ	: มะขามป้อม
วิธีทำและวิธีใช้	: กินผลสด
สรรพคุณ	: แก้เจ็บคอ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณมนัส บุญเรืองฤทธิ์

ชื่อตำรับยา	: ยาบำรุงสายตา
ส่วนประกอบ	: ต้นหรือใบสังกรณี (สังกรณีตรีชวา, ทลายเขา)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบสังกรณีล้างให้สะอาดแล้วนำไปต้มดื่มเป็นน้ำชา
สรรพคุณ	: บำรุงสายตา บำรุงหัวใจ
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: หลวงตาบุญเอื้อง อาธิบุญโญ

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคตาแดง
ส่วนประกอบ	: ใบหอมแดง 2 ใบ น้ำนมราชสีห์ (นมราชสีห์)
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. นำใบหอมแดงมาขยี้ให้มีกลิ่นหอม แล้วกลั่นใจนำใบหอมแดงไป เสียบบนหู ทุกวันจนกว่าจะหายเป็นโรคตาแดง 2. นำใบหอมแดงมาขยี้ใส่อ่างมือ แล้วนำไปอังกับตา 3. ใช้หัวติบของหอมแดงเอาไปต้มกับน้ำเป็นน้ำดื่มเป็นน้ำชา

4. ใช้ยารักษาโรคตาที่แดง

สรรพคุณ	: แก่โรคตาแดง เจ็บตา
ข้อจำกัดในการใช้	: เวลานำไปเสียบหูต้องกลั้นใจ และถ้าปลุกต้นหอมแดงไว้ที่บ้านจะไม่เป็นโรคตาแดง
เจ้าของตำรับ	: คุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคตาฟาง
ส่วนประกอบ	: ใบอ่อนของต้นแจง (รางแจง)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำใบอ่อนของต้นแจงมาขยี้ใส่ในอุ้งมือ นำไปอังที่ตา โอยของแจงที่ขยี้ไว้จะช่วยให้ตาหายฟาง

สรรพคุณ	: แก่โรคตาฟาง
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณละมิ่ง เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้ตาฟาง
ส่วนประกอบ	: ต้นผักเสี้ยนผี ต้นน้ำนมราชสีห์ (นมราชสีห์)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำทุกอย่างมาต้ม แล้วนำมารมตา
สรรพคุณ	: แก่ตาฟาง

ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิสากร ทองโปร่ง

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคภูมิแพ้
ส่วนประกอบ	: ใบขลุ่ย (ต้นยาคุลย์) ฟ้าทลายโจร หญ้าลูกใต้ใบ (ใต้ใบ)
วิธีทำและวิธีใช้	: นำส่วนผสมทุกอย่างล้างให้สะอาด แล้วนำมาต้มกับน้ำ ต้มเป็นน้ำชา

สรรพคุณ	: แก่โรคภูมิแพ้ ไข้หวัด ปวดเมื่อย
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้โรคภูมิแพ้
ส่วนประกอบ	: ยอดแก่ขลุ่ 1 กำ น้ำ 1 ชัน
วิธีทำและวิธีใช้	: นำยอดแก่ขลุ่มาต้มให้เหลือแค่ น้ำ 1 แก้ว นำมารับประทาน วันละ 1 แก้ว

สรรพคุณ	: แก่โรคภูมิแพ้ โรคไวรัส
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้บวม
ส่วนประกอบ	: ใบสวาด ใบแจง (รางแจง) ใบมะขาม ใบประคำ (มะคำไก่)
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. ล้างส่วนผสมทั้งหมดให้สะอาดแล้วนำไปโขลกให้ละเอียด 2. นำส่วนผสมที่โขลกแล้วไปกวนผสมกับน้ำผึ้งให้เข้ากันแล้วปั้นเป็นยา

สรรพคุณ	: แก่อาการบวมหรือน้ำเหลืองไม่ดี
ข้อจำกัดในการใช้	: -
เจ้าของตำรับ	: คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ และคุณบุญมี เอี่ยมสะอาด

All rights reserved

ชื่อตำรับยา	: ยาแก้บวม
ส่วนประกอบ	: ใบมะขาม ใบสวาด ใบส้มป่อย
วิธีทำและวิธีใช้	: 1. ล้างส่วนผสมทั้งหมดให้สะอาดแล้วนำไปโขลกให้ละเอียด

2. นำส่วนผสมที่โขลกแล้วไปกวนผสมกับน้ำผึ้งให้เข้ากันแล้วปั้นเป็น
ยาลูกกลอน

สรรพคุณ : แก้อาการบวม โรคไต เลือดเสีย

ข้อจำกัดในการใช้ : -

เจ้าของตำรับ : คุณบุญมี เอี่ยมสะอาด

ชื่อตำรับยา : ยาลดความอ้วน

ส่วนประกอบ : ใบมะกา (มัดกา, ไม้มะกา) 3 ใบ โศกกะออม 1 กำ มะกรูด 9 ลูก
(1 ลูกผ่า 4 ซีก แต่เอามาใช้แค่ 3 ซีก)

วิธีทำและวิธีใช้ : นำส่วนผสมทุกอย่างมาต้มรวมกันแล้วนำมาดื่มเป็นน้ำชา

สรรพคุณ : ลดความอ้วน

ข้อจำกัดในการใช้ : -

เจ้าของตำรับ : คุณนิรัตน์ เหมือนสุวรรณ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอสามร้อยยอด

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล		อายุ (ปี)	ที่อยู่
1	พระครูบุญเรือง	อาธิปัญญา	68	สำนักสงฆ์สวนวิเวก
2	พระครูน้อม	นรินทร์โท	65	สำนักสงฆ์สวนวิเวก
3	คุณบุญเติม	คงกระเรียน	91	319 หมู่ที่ 8 ตำบลไร่เก่า
4	คุณปลาเล็ก	เหมือนสุวรรณ	86	47 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เก่า
5	คุณบุญมี	เอี่ยมสะอาด	70	417 ตำบลไร่เก่า
6	คุณประเสริฐ	เอี่ยมยุทธชัย	68	568/2 หมู่ที่ 3 ตำบลไร่เก่า
7	คุณสุชิน	ถื่อแก้ว	50	353 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เก่า
8	คุณบุษบา	คนงาม	48	232 หมู่ที่ 1 ตำบลไร่ใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

รายชื่อชาวบ้าน อำเภอสามร้อยยอด

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล		อายุ (ปี)	ที่อยู่
1	พระครูใบฎีกาสุเทพ	ปัญญาวุฑฒโฒ	57	สำนักสงฆ์พุทธอุทยานถ้ำเกาะไผ่
2	แม่ชีศุภพิชญ์	สกลภาพ	63	สำนักสงฆ์พุทธอุทยานถ้ำเกาะไผ่
3	แม่ชีวิธนา	แซ่ฉั่ว	54	สำนักสงฆ์พุทธอุทยานถ้ำเกาะไผ่
4	คุณนิสากร	ทองโปร่ง	59	99/1 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เก่า
5	คุณบุญเชิด	เหมือนสุวรรณ	51	2 หมู่ที่ 5 ตำบลไร่เก่า
6	คุณนิรัตน์	เหมือนสุวรรณ	50	85 หมู่ที่ 5 ตำบลไร่ใหม่
7	คุณทาบ	เกิดร่วม	79	120/1 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เก่า
8	คุณมนัส	บุญเรืองฤทธิ์	59	533 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เก่า
9	คุณนิรุตต์	ท้าวโกษา	36	66/5 หมู่ที่ 8 ตำบลไร่เก่า
10	คุณละมิ่ง	เหมือนสุวรรณ	54	47 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เก่า
11	คุณชาญชัย	ตั้งบุญญะ	45	115 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เก่า
12	คุณจำลอง	แสงสว่าง	72	65 หมู่ที่ 2 ตำบลเขาแดง
13	คุณบุปผา	บุญส่ง	47	โรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม
14	คุณประจวบ	บุญเกิด	86	82 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เก่า
15	คุณขจร	เหมือนสุวรรณ	56	16 หมู่ที่ 5 ตำบลไร่ใหม่
16	คุณพงษ์ศักดิ์	เหมือนสุวรรณ	51	80 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เก่า
17	คุณติ่ม	เหมือนสุวรรณ	50	105 หมู่ที่ 5 ตำบลไร่ใหม่
18	คุณวิชัย	ก้อนเมฆ	57	191/3 หมู่ที่ 5 ตำบลไร่เก่า
19	คุณสุกัญญา	เหมือนเผ่าพงษ์	51	243 หมู่ที่ 3 ตำบลไร่เก่า
20	คุณก้าน	บุญเกิด	86	82 หมู่ 2 ตำบลไร่เก่า
21	คุณพิมพ์มณี	ชุมแค	53	49 หมู่ที่ 5 ตำบลไร่ใหม่
22	คุณอ้วน	รักยิ้ม	87	56 หมู่ที่ 3 ตำบลไร่เก่า
23	คุณดำรัส	ช่วยพัด	50	99/1 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เก่า
24	คุณสุนันทา	เสรีสกุลธร	52	112 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เก่า
25	คุณสมใจ	อินประสิทธิ์	80	หมู่ที่ 2 ตำบลไร่เก่า

ภาคผนวก ง
รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอสามร้อยยอด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางวิวรรณ์ วงศ์อรุณ
เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน	3 3499 00875 02 0
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8
วัน เดือน ปี เกิด	13 พฤศจิกายน 2511
สถานที่เกิด	จังหวัดอุบลราชธานี
วุฒิการศึกษา	ปวช. อาหารและโภชนาการ วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุบลราชธานี ปวส. อาหารและโภชนาการ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ ปริญญาตรี อาหารและโภชนาการ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ปริญญาโท คหกรรมศาสตร์ (อาหารและโภชนาการ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปริญญาโท การจัดการโรงแรมและภัตตาคาร วิทยาลัยดุสิตธานี
ตำแหน่งหน้าที่ หน่วยงานที่สังกัด	อาจารย์สาขาวิชาการโรงแรม คณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล เลขที่ 39/1 ถนนทางรถไฟฝั่งตะวันตก ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โทร. 032-618500 โทรสาร. 032-618560
E- mail :	wiworn@yahoo.com

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวแหวดาว จงกลนี้
เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน	3 3601 01397 27 7
วัน เดือน ปี เกิด	20 ตุลาคม 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดชัยภูมิ
วุฒิการศึกษา	ปวช. การบัญชี วิทยาลัยเทคนิคชัยภูมิ ปวส. การโรงแรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตวังไกลกังวล ปริญญาตรี การโรงแรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตวังไกลกังวล ปริญญาโท การจัดการโรงแรมและภัตตาคาร วิทยาลัยดุสิตธานี
ตำแหน่งหน้าที่ หน่วยงานที่สังกัด	อาจารย์สาขาวิชาการโรงแรม คณะอุตสาหกรรมบริการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล เลขที่ 39/1 ถนนทางรถไฟฝั่งตะวันตก ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โทร. 032-618500 โทรสาร. 032-618560 E- mail : startwomoonlight@hotmail.com

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวรัตติยา เม่งก่วง
เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน	1 7699 00019 90 5
วัน เดือน ปี เกิด	15 ตุลาคม 2527
สถานที่เกิด	จังหวัดเพชรบุรี
วุฒิการศึกษา	ปวช. อาหารและโภชนาการ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ปวส. อาหารและโภชนาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ปริญญาตรี อาหารและโภชนาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ปริญญาโท การจัดการบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ตำแหน่งหน้าที่ หน่วยงานที่สังกัด	อาจารย์สาขาวิชาการโรงแรม คณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล เลขที่ 39/1 ถนนทางรถไฟฝั่งตะวันตก ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โทร. 032-618500 โทรสาร. 032-618560 E-mail : superning_1510@hotmail.com

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สุกุล นางสาวอัชฌาพร กว้างสวัสดิ์
หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน 3 4606 00222 3 15
ประวัติการศึกษา ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ)
สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
ปริญญาโท วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วทม.)
สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ
ตำแหน่งหน้าที่ อาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศทางธุรกิจ
หน่วยงานที่สังกัด คณะบริหารธุรกิจ
สาขาวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศทางธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
วิทยาเขตวังไกลกังวล
เลขที่ 39/1 ถนนทางรถไฟฝั่งตะวันตก
ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
โทร. 032-618527 โทรสาร. 032-618570
E- mail : Achaporn@hotmail.com

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล

นายสุพจน์ สุขวัฒน์

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

3 7301 00393 6 22

ประวัติการศึกษา

ประถมศึกษาปีที่ 5,7 โรงเรียนวัดพะเนียงแตก

(อุตรบารุงพิทยาวาส) อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย

อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

มัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนราชินีบูรณะ

อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ครุศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยครูนครปฐม อำเภอเมือง

จังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2526 วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป

ตำแหน่งหน้าที่

ครูชำนาญการ โรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม

หน่วยงานที่สังกัด

โรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม

554 หมู่ที่ 3 ตำบลไร่เก่า อำเภอสามร้อยยอดจังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์ 77180

โทร. 0-3268-8488

E- mail :

kobteetong@gmail.com

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล นายเอกฤทธิ์ ดวงมาลา
หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน 1 4006 00010 0 87
ประวัติการศึกษา ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่งหน้าที่ นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ
อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด
หน่วยงานที่สังกัด อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด
หมู่ที่ 2 บ้านเขาแดง ตำบลเขาแดง อำเภอกุยบุรี
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
โทร. 032-821568 โทรสาร. 032-619078
E- mail : luzifers69@hotmail.com

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Copyright © by Rajamangala University of Technology Rattanakosin

All rights reserved